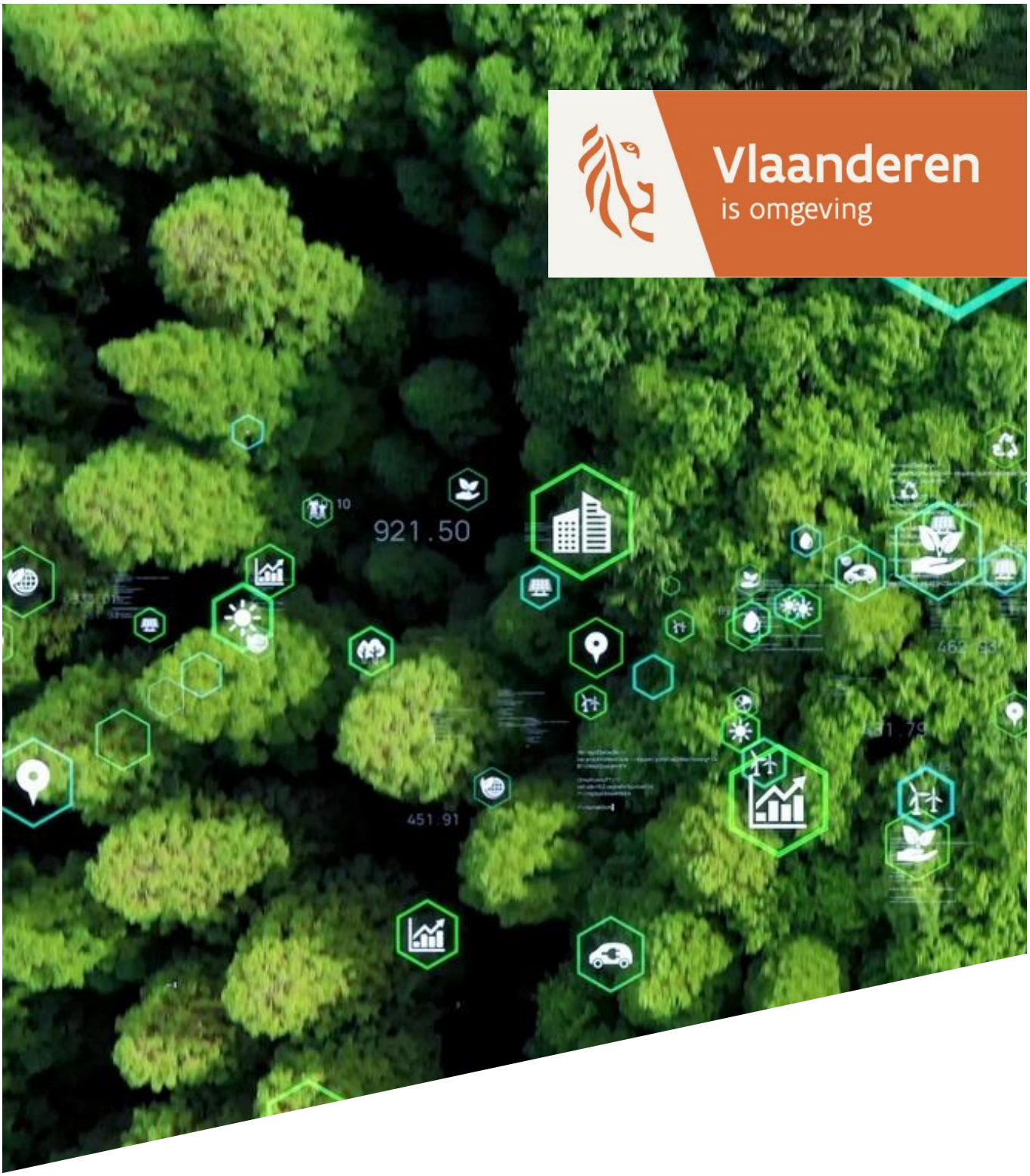

Vlaanderen
is omgeving

Vergelijkende studie van de wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie van het omgevingsbeleid in Vlaanderen en omringende regio's/landen

Eindrapport

DEPARTEMENT
OMGEVING

omgevingvlaanderen.be

Vergelijkende studie van de wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie van het omgevingsbeleid in Vlaanderen en omringende regio's/landen

Dit rapport bevat de mening van de auteur(s) en niet noodzakelijk die van de Vlaamse Overheid.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever
Peter Cabus
Departement Omgeving
Vlaams Planbureau voor Omgeving
Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel
vpo.omgeving@vlaanderen.be
www.omgevingvlaanderen.be

Auteurs
Dr. Frank Bongers – Dialogic innovatie & interactie
Dr. Max Kemman – Dialogic innovatie & interactie
Roos Jansen MSc – Dialogic innovatie & interactie
Marenne Massop MSc – Dialogic innovatie & interactie
Jos Nicolai MSc – Dialogic innovatie & interactie

Depotnummer
D/2022/3241/261

ISBN-nummer
[Enkel bij gedrukte publicaties]

Wijze van citeren
Bongers F., Kemman M., Jansen R., Massop M., Nicoloai J. (2022). Vergelijkende studie van de wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie van het omgevingsbeleid in Vlaanderen en omringende regio's/landen. Rapport Dialogic 2022, Utrecht.

PARTNERS

INSTITUUT
NATUUR- EN
BOSONDERZOEK

dialogic
innovatie • interactie

MANAGEMENTSAMENVATTING

Aanleiding van de internationale verkenning

Op verzoek van het Departement Omgeving (OMG) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) heeft Dialogic een **verkenning** uitgevoerd van de **wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie (oftewel de kennis- en informatiefunctie)** van het **omgevingsbeleid** in Vlaanderen en omringende regio's/landen (en waar mogelijk een vergelijkende analyse gedaan). De nadruk valt daarbij meer op **strategisch onderzoek** dan op operationeel onderzoek (hoewel dat onderscheid niet altijd evident is, laat staan ook gemaakt wordt in de door ons onderzochte bronnen en landen/regio's).

De vraag van OMG en INBO komt voort uit de ambitie uit de beleidsnota Omgeving 2019-2024 om het Vlaams omgevingsbeleid te voorzien van een **sterke wetenschappelijke onderbouwing**. In deze nota wordt in enkele passages uitdrukkelijk gewezen op het belang van gerichte monitoring, data-integratie en beoordelingstechnieken in het kader van beleidsvoorbereiding, -evaluatie en -bijsturing. Deze ambitie wordt onder meer uitgewerkt in de eerste operationele doelstelling uit deze nota, namelijk beleidsondersteunend omgevingsonderzoek op beleidsdomeinniveau afstemmen en versterken en in de vierde strategische doelstelling, namelijk wetenschappelijke onderbouwing en evaluatie voor een doeltreffend biodiversiteitsbeleid.

Een van de elementen die moet helpen om tot een efficiënte en effectieve wetenschappelijke onderbouwing van het omgevingsbeleid in Vlaanderen te komen, is een **vergelijking** te maken met de manier waarop de kennis- en informatiefunctie (wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie) voor het beleid in Vlaanderen en in andere regio's/landen is georganiseerd. Deze vergelijking behelst ook de **administratieve, financiële als organisatorische aspecten** van het voormelde drieluik.

OMG en INBO hebben via een aanbestedingsprocedure Dialogic de opdracht gegeven om de internationale verkenning en vergelijking uit te voeren. Deze opdracht werd begeleid door een dagelijks bestuur, samengesteld en voorgezeten door INBO en OMG. Gedurende de opdracht heeft Dialogic verschillende keren de aanpak en de voortgang besproken met het dagelijks bestuur en heeft dit bestuur zowel commentaar geleverd op de ontwerprapportage als deze tussentijds gevalideerd. De opdracht werd uitgevoerd in de periode maart 2022 – september 2022.

Doelstelling van de verkenning

Het **doel** van deze internationale vergelijking is het in kaart brengen hoe wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie van het omgevingsbeleid georganiseerd zijn in vijf geselecteerde landen/regio's. Dit behelst zowel de administratieve, financiële als organisatorische aspecten van het voormelde drieluik. Tegen deze achtergrond zijn onderzoeksvragen geformuleerd over de volgende onderwerpen:

- De manier waarop **onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie** (=kennis- en informatiefunctie) voor de onderbouwing van het omgevingsbeleid in Vlaanderen en in de benchmark regio's/landen werkt, zowel **inhoudelijk** als **organisatorisch**.
- De **sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen (SWOT)** van de kennis- en informatiefunctie voor het omgevingsbeleid in Vlaanderen en de benchmark regio's/landen.

Aanpak

In overleg met het dagelijks bestuur zijn vijf landen/regio's geselecteerd: **Finland, Hauts-de-France (HdF, Frankrijk), Nederland, Noordrijn-Westfalen (NRW, Duitsland) en Wallonië**. Deze landen/regio's zijn gekozen vanwege hun nabijheid, hun omvang (vergelijkbaar met Vlaanderen) en de verwachting dat er van deze landen/regio's geleerd kan worden. In elk van deze landen/regio's zijn (via internet) openbare bronnen verzameld en geanalyseerd over (onderzoek in) het omgevingsbeleid. Waar mogelijk werden contacten ter plaatse gevraagd te helpen bij deze speurtocht (o.a. in Finland, Nederland en NRW). Deze bronnen zijn verwerkt in zgn. **fiches** per land/regio. In enkele landen (Finland en Nederland) zijn **interviews** gevoerd met vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij onderzoek voor het omgevingsbeleid.

Deze opdracht eerst en vooral een **verkenning** van de situering van kennis en informatie in het omgevingsbeleid ter plaatse. Deze insteek betekent tegelijkertijd dat er **geen verdiepende analyses** gedaan zijn in de desbetreffende landen/regio's. Bijgevolg formuleren we eerder observaties en overwegingen die relevant kunnen zijn voor de **Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving** (en eventueel breder). We blijven weg van het formuleren van 'harde' aanbevelingen, want het verzamelde materiaal is onvoldoende om deze te onderbouwen.

We presenteren hieronder eerst onze **observaties** en vervolgens de hogergenoemde **overwegingen** voor de werkgroep.

Verschillen en overeenkomsten in het omgevingsbeleid

Afbakening van het omgevingsbeleid

Observatie 1: Het Vlaams omgevingsbeleid omvat een brede doelstelling en een groot aantal onderwerpen. Het is daardoor als behoorlijk breed te typeren. Deze breedte wijkt echter nauwelijks af van de afbakening in andere landen/regio's. Gegeven de breedte van dit domein zijn er ook veel organisaties en instrumenten om het beleid met onderzoek, monitoring en evaluatie te onderbouwen.

Een van de uitdagingen van deze verkenning is dat **bestuurlijke structuren en beleidsdomeinen per land/regio verschillen**. Bijgevolg wordt er niet in elk land/regio gesproken over een (apart) omgevingsbeleid. De afbakening van het Vlaams omgevingsbeleid komt behoorlijk overeen met de afbakening in de andere landen/regio's. Vooral Finland, Hauts-de-France en – in mindere mate – Nederland hebben een vergelijkbare afbakening. Deze landen/regio's hebben in hun omgevingsbeleid (voor zover deze term door hen gebruikt wordt) ook aandacht voor huisvesting en erfgoed. In Wallonië omvat het omgevingsbeleid ook milieugezondheid en heeft het ook meer aandacht voor landbouw. Dit laatste onderwerp (landbouw) komt ook sterker terug in het omgevingsbeleid van NRW. Verder treffen we wat regionale accenten aan, zoals de grotere aandacht voor economische aspecten van het omgevingsbeleid (NRW) en verkeer en vervoer (HdF).

Institutionele inrichting van het omgevingsbeleid

Observatie 2: De institutionele inrichting van het Vlaams omgevingsbeleid is compleet, maar oogt – vanwege de breedte van dit domein – versnipperd. Deze versnippering is ook waarneembaar in andere landen/regio's (bijv. Nederland). Bijgevolg worden de ambities

omtrent het Vlaams omgevingsbeleid verwoord in meerdere en parallelle beleidsnota's (omgeving, wonen, dierenwelzijn, klimaat, energie, onroerend erfgoed) (maar ze worden in ieder geval op papier gezet). De onderbouwing van het omgevingsbeleid is daardoor ook wat versnipperd (vele instanties betrokken). De adviesfunctie in het omgevingsbeleid is in Vlaanderen wat minder onafhankelijk georganiseerd dan bijvoorbeeld in Nederland of Finland.

De **institutionele inrichting** van het omgevingsbeleid toont een **variatie** over de landen/regio's heen. Op hoofdlijnen komt deze inrichting neer op een organisatie met een aansturende functie (bijv. een ministerie) dat verantwoordelijk is voor de beleidsvoorbereiding, en daarbinnen als taak heeft om onderzoeken en evaluaties uit te (laten) voeren. In de uitvoering wordt deze organisatie ondersteund door publieke agentschappen in de uiteenlopende domeinen binnen het omgevingsbeleid. Op deze **"hoofdstructuur" (beleidsvoorbereiding – beleidsuitvoering)** zien we bij de verschillende landen/regio's uiteenlopende accenten:

- In sommige landen/regio's zien we een **betrokkenheid van een beperkt aantal ministeries (één in NRW) tegenover de betrokkenheid van meer ministeries (vijf in Nederland)**. In Nederland geldt weliswaar één centrale Omgevingswet, maar zijn meer ministeries en meer overheidslagen (provincies) nauw betrokken (in Nederland is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies). Dit geeft een beeld van versnippering. Ook in Vlaanderen zijn verschillende departementen, ministers en agentschappen betrokken, hetgeen een beeld van versnippering oproept.
- Een **identiek dossier** voor alle EU-landen als het monitoren van Natura 2000-gebieden (in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn) en het rapporteren daarover aan de Europese Commissie is (ter illustratie) **institutioneel verschillend georganiseerd** in landen/regio's. Het wordt uitgevoerd door wetenschappelijke instellingen (INBO Vlaanderen), een strategisch onderzoekscentrum (SYKE, Finland) of een regionale bestuurslaag (provincies, Nederland).
- In federale landen speelt het **regionaal niveau een zwaardere rol** in het omgevingsbeleid. Dat komt deels tot uitdrukking in het feit dat omgevingsbeleid tot de taken van een deelstaat behoort (HdF, NRW, Vlaanderen en Wallonië), maar ook in gedecentraliseerde eenheidsstaten (Nederland, Finland) hebben regionale agentschappen en provincies een (groeiende) rol in dit beleid.
- De **adviesfunctie** in het omgevingsbeleid van een (onafhankelijke) instantie aan beleidsmakers op basis van gevraagd en ongevraagd kwaliteitsvol (wetenschappelijk) onderzoek (soms ook advisering op basis van monitoring en evaluatie) wordt **verschillend belegd**. In NRW lijkt deze adviesfunctie afwezig te zijn. Het Nederlands PBL (door de overheid gefinancierd) is geen onderdeel van een van de ministeries en verricht gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en wetenschappelijk gefundeerd onderzoek. In Frankrijk bestaat op landelijk niveau ook een adviesraad in dit domein (maar niet gekoppeld aan een specifieke regio). In Finland bestaan sectorale adviesraden (maar er is geen separaat adviesorgaan voor het omgevingsdomein). De adviesfunctie is in Vlaanderen vooral belegd bij het INBO en bij de Minaraad (met vertegenwoordigers van belangengroepen) en de

Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Nederland is deze bij beide Vlaamse adviesraden adviesfunctie minder gescheiden van maatschappelijke belangen. Het INBO hanteert bij de adviesverlening criteria als objectiviteit en wetenschappelijke onderbouwing.

- Verder kennen vrijwel alle landen/regio's **andere betrokken partijen die een rol spelen in de onderbouwing van het omgevingsbeleid**, zoals publieke onderzoeksinstellingen, universiteiten, maatschappelijke organisaties, consultancybureaus en het breder publiek. De omvang van die rol kan sterk variëren. We hebben het beeld dat publieke instellingen wat sterker vertegenwoordigd zijn in bijvoorbeeld NRW en Wallonië, terwijl in Nederland en Finland meer marktpartijen actief zijn. In Nederland en Vlaanderen hebben het brede publiek een grotere rol via soortenorganisaties voor het verzamelen waarnemingen/uitvoeren van tellingen in de natuur.
- In Vlaanderen wordt het omgevingsbeleid elke legislatuur duidelijk uitgewerkt in **één of meerdere beleidsnota's van de verschillende bevoegde ministers**. De beleidsnota's zijn (deels) sturend voor het onderzoek, de monitoring en de evaluaties die tijdens de legislatuurperiode worden uitgezet. Dit type van nota's zijn we in andere landen/regio's minder vaak tegengekomen. In Nederland betreft het vooral wetteksten en Kamerbrieven waarin ambities worden verwoord, terwijl in NRW het coalitieakkoord leidend is.

Het is op basis van deze analyse lastig te bepalen of het omgevingsbeleid in een van de landen/regio's beter of slechter is ingericht. De structuren zijn vaak historisch gegroeid en sluiten aan bij de specifieke kenmerken van een land/regio (bestuurlijk, geografisch, etc.). Verder behoren alle landen/regio's tot de EU, en dus gelden voor alle dezelfde EU-richtlijnen in het omgevingsdomein. De inrichting van het omgevingsbeleid in NRW doet volgens ons wat strakker aan (in vergelijking met bijvoorbeeld Vlaanderen), maar in NRW vallen er minder onderwerpen onder (en voor ontbrekende onderwerpen zijn er in andere domeinen ongetwijfeld aparte instituties).

Visie op (de kennis- en informatiefunctie in) het omgevingsbeleid

Observatie 3: Vlaanderen erkent in een visie expliciet het belang van de onderbouwing van het omgevingsbeleid met onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie. Deze visie richt zich ook op kwaliteitsborging, duurzame samenwerking en de lange termijn. Het ontbreken van deze explicitering in andere landen/regio's betekent niet noodzakelijk dat zij geen waarde hechten aan een onderbouwing van het omgevingsbeleid. In landen/regio's als Finland en NRW is onderbouwing goed geborgd in een goede organisatie van de kennisfunctie en is de nood aan een visie mogelijk minder groot.

We hebben in de verschillende landen/regio's in beperkte mate een visie op het omgevingsbeleid kunnen identificeren, laat staat een visie op onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie in het omgevingsbeleid. **Vlaanderen vormt hier een positieve uitzondering op met zowel een (beknopte) visie op het beleid als een visie op de rol van onderzoek en monitoring in dat beleid**. HdF besteedt er summier aandacht aan. In Finland, NRW en Wallonië gaat het om visies op centraal niveau met vrij generieke omgevingsdoelstellingen vastgelegd in bijvoorbeeld een coalitieakkoord (NRW) of het **VN** handvest met de 17 **duurzaamheidsdoelstellingen** (HdF, NRW,

Vlaanderen en Wallonië). In Nederland bestaat geen centrale visie op onderzoek in het omgevingsbeleid (wel een Nationale Omgevingsvisie, NOVI). De Omgevingswet stelt apart hiervan wel eisen voor onderzoek, monitoring en evaluatie. Overheden moeten omgevingswaarden monitoren, evenals de voortgang, uitvoering en doelbereik van hun programma's (vergelijkbaar met de Wettelijk Vastgelegde Taken in Vlaanderen).

Het ontbreken van een visie op de rol van (wetenschappelijk) onderzoek en monitoring in het omgevingsbeleid betekent geenszins dat deze landen/regio's daar geen waarde aan hechten. Wetenschappelijk onderzoek en monitoring kunnen reeds sterk geïnstitutionaliseerd zijn waardoor geen extra impuls vanuit een visie nodig is (Nederland, Finland). Dat uit zich ook door incidentele verwijzingen naar dit type onderzoek in rapporten en websites (NRW) en een actieve verspreiding en gebruik daarvan.

Aansturing en programmering van onderzoek, monitoring en evaluatie in het omgevingsbeleid

Observatie 4: Vlaanderen vormt internationaal gezien een positieve uitzondering met een duidelijk omschreven proces om met betrokken entiteiten in het omgevingsbeleid te komen tot een transparante en gedeelde onderzoeksprogrammering. In andere landen is dit minder (zichtbaar) aanwezig. Vlaanderen kent ook een overkoepelende datastrategie van waaruit de opportuniteiten voor onderzoek en monitoring kunnen worden geduid.

Het achterhalen van de wijze waarop de programmering van onderzoek, monitoring en evaluatie plaatsvindt in de verschillende landen/regio's was in deze verkenning een uitdaging. **Deze procedures (deels politieke besluitvorming) staan vaak niet omschreven** en we hebben onvoldoende gesprekken gevoerd om deze informatie te achterhalen. De resultaten van deze besluitvorming zijn dan wel weer openbaar. Verder is nooit al het onderzoek programmeerbaar. Ten eerste kunnen ontwikkelingen – zowel maatschappelijk als bestuurlijk – ad hoc en incidenteel onderzoek vragen. Ten tweede zijn er onafhankelijke adviesorganen die eigen onderzoek programmeren, en zich daarbij niet extern (willen) laten sturen.

In vrijwel alle landen/regio's worden activiteiten ondernomen om onderzoek, monitoring en evaluatie te programmeren (zowel jaarlijks als meerjarig). Deze programmering van het onderzoek vindt langs verschillende pistes plaats. Dat kan een **top-down proces** zijn waarbij een centrale instantie (bijv. een ministerie) bepaalt welke onderzoeken er plaats zullen gaan vinden. Deze worden dan bijvoorbeeld gepubliceerd in een jaarbegroting van de centrale overheid (gebruikelijk in Nederland). In een meer **bottom-up proces** bepalen de bevoegde entiteiten onafhankelijk zelf welk onderzoek en monitoring zij zullen gaan uitvoeren en in welke mate zij de eigen programmering delen en/of afstemmen met andere entiteiten. De vrijheid die zij daarbij hebben, is afhankelijk van hun taakstelling.

De programmering van onderzoek, monitoring en evaluatie wordt in alle landen/regio's ook beïnvloed door **wet- en regelgeving** (EU-richtlijnen als de Vogel- en Habitatrichtlijnen, omgevingswetgeving, evaluatiebepalingen) die monitors en evaluaties als een verplichting opleggen. In Vlaanderen maakt dit deel uit van de wettelijk vastgelegde taken van entiteiten binnen het beleidsdomein. Sommige van deze opdrachten kunnen als referentietaken belegd worden bij een onderzoeksinstelling. De Nederlandse wettelijke onderzoekstaken zijn hier eveneens een voorbeeld van. Uiteraard volgt programmering van onderzoek en evaluatie ook uit **beleidsdoelstellingen** zoals vastgelegd in beleidsvisies en -nota's en waarbij het verwezenlijken van deze doelen om wetenschappelijke onderbouwing (en monitoring en evaluatie) vraagt. In Finland programmeert en financiert het ministerie van Milieu bijvoorbeeld allerlei twee- tot

vierjarige onderzoeksprojecten die moeten bijdragen aan het beleid. De keuze wordt dan bepaald door de kennisbehoefte op basis van de staatsbegroting. In NRW en Wallonië voeren verschillende agentschappen onderzoeken uit waarbij de programmering en inhoud afgestemd wordt met het ministerie (maar het beslissingsproces blijft voor ons ongewis).

In de meeste landen bestaan **mengvormen** waarbij zowel een centrale instantie als agentschappen, publieke onderzoeksinstellingen en lokale overheden inbreng hebben in de totale onderzoeksprogrammering. Dat laatste wil overigens niet zeggen dat de afzonderlijke onderzoeksagenda's gedeeld, gebundeld en afgestemd worden. De ambitie van de Vlaamse werkgroep onderzoekscoördinatoren om deze kennis actief te delen vormt hier een positieve uitzondering op. We hebben **geen vergelijkbaar initiatief** kunnen identificeren in de andere landen/regio's. In Nederland lijkt een sterke versnippering te bestaan van het onderzoek in het omgevingsbeleid. De Omgevingswet en de NOVI lijken het proces van een gemeenschappelijke – of op zijn minste gedeelde – onderzoeksprogrammering te willen bevorderen. Daar staat tegenover dat betrokken instanties, bijvoorbeeld provincies, autonome bevoegdheden hebben in dit domein (en dus ook voor onderzoek) of uitdrukkelijk een taak hebben om onafhankelijk (dat wil zeggen niet gestuurd door derden) eigen onderzoek en evaluaties te verrichten (PBL, maar ook lokale en provinciale rekenkamers). Ook de verschillende ministeries hebben eigen begrotingen en daaraan gekoppeld eigen onderzoeksprogrammering.

Tot slot vallen ons nog twee zaken op. Ten eerste dat **niet alle landen/regio's** even actief zijn met het **programmeren van onderzoek (vooral van strategisch onderzoek)** in dit domein. Monitoring kent bijvoorbeeld meestal al een duidelijke planning. Finland, Nederland en Vlaanderen verrichten volop evaluatiestudies in dit domein (deze zijn vaak ook als verplichting opgenomen in wetten, convenanten en begrotingen). Deze evaluatiepraktijk lijkt in Hauts-de-France, NRW en Wallonië minder aanwezig te zijn. Ten tweede **noteren we weinig** over de impact van de **groeiende berg aan (digitale) data** die voortkomt uit de sterk **toegenomen digitale connectiviteit**. Ook in het omgevingsbeleid, en het onderzoek en monitoring daarbinnen, gaan deze data een steeds grotere rol spelen en bieden zij ook nieuwe opportuniteiten. Uiteraard is dit beleid bekend met digitale toepassingen (bijv. remote sensing), maar een meer overkoepelende strategie hoe hiermee om te gaan, ontbreekt of is nog in ontwikkeling in de meeste landen/regio's.

Middelen voor de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid

Observatie 5: De onvergelijkbaarheid van de verzamelde gegevens over taken en budgetten maken het niet mogelijk te bepalen of Vlaanderen relatief veel of weinig middelen beschikbaar heeft voor de onderbouwing van het omgevingsbeleid. We kunnen wel concluderen dat de groeiende opgave in dit beleid (klimaat, energie, biodiversiteit stikstof) de nood aan meer onderzoek, monitoring en evaluatie zal vergroten, in Vlaanderen en in de andere landen/regio's.

Het per land/regio inzichtelijk maken welke middelen er (jaarlijks) beschikbaar zijn voor de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid is geen sinecure. Verschillende redenen belemmeren een goed overzicht (en dus vergelijking), namelijk:

- In **geen enkel land/regio** is het domein omgeving **(boekhoudkundig) scherp afgebakend**. De middelen voor het omgevingsbeleid zijn binnen een land/regio verspreid over verschillende ministeries/departementen en bestuurslagen, en dus over verschillende

begrotingen. Bovendien zijn deze entiteiten en begrotingen niet uniform voor de verschillende landen/regio's.

- Binnen **begrotingsposten** voor (onderdelen in) het omgevingsbeleid wordt **niet altijd een onderscheid gemaakt tussen generieke middelen voor het beleid en specifieke middelen voor onderzoek, monitoring en evaluatie.** Organisatie X ontvangt Y middelen voor de uitvoering van haar taken (zonder uitsplitsing tussen onderzoek, monitoring en evaluatie en andere kosten).
- De **beschikbare middelen voor (de onderbouwing van) het omgevingsbeleid hangen samen met het takenpakket**. We hebben gezien dat dit pakket tussen de verschillende landen/regio's varieert. Hoe groter dat pakket, hoe groter het budget. Er is dus geen vast omlijnd takenpakket op basis waarvan een vergelijking kan worden gemaakt.
- Een deel van de middelen voor onderzoek, monitoring en evaluatie worden **buiten de begroting** van entiteiten in het omgevingsdomein toegekend. Het gaat bijvoorbeeld om middelen die een organisatie als FWO toekent voor wetenschappelijk onderzoek in dit domein.

Overigens geldt voor alle landen/regio's dat de **opgaven in het omgevingsdomein** groot zijn (en groter worden). Zeker wanneer daar de aanpassingen aan klimaatveranderingen, de energietransitie en de stikstofproblematiek onder worden geschaard. Dit zal mogelijk een **opwaartse druk zetten op beschikbare middelen** voor de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid.

Typen onderzoek en kennisleveranciers

Observatie 6: De wijze waarop in Vlaanderen opdrachten onderzoek, monitoring en evaluatie aan een uitvoerder worden toegekend, komt sterk overeen met die in andere landen/regio's.

Over de verschillende typen van onderzoek en de kennis- en informatieleveranciers is in vergelijking met de beschikbare middelen meer bekend. Tussen de onderzochte landen/regio's bestaat ook **behoorlijke overlap** voor wat betreft wat voor type vormen van kennis- en informatievergaring worden ingezet, uiteraard met **lokale accenten en voorkeuren**. De meest gangbare vormen van kennis- en informatievergaring in het omgevingsbeleid betreffen:

- Het **zelf** uitvoeren van onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie.
- Het **laten uitvoeren** van onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie door publieke kennisinstellingen die zich richten op omgevingsonderzoek (universiteiten, strategische onderzoekscentra). Vaak als onderdeel van een (langlopende) publiek taak die met publieke middelen wordt bekostigd.
- Het uitbesteden van onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie aan marktpartijen middels **eenmalige aanbestedingsprocedures, raamcontracten en onderhandse aanbestedingen** (consultancy- en ingenieursbureaus, maar ook publieke kennisinstellingen).

Binnen deze vormen zijn verschillende varianten denkbaar en per land/regio kan de voorkeur voor bepaalde vormen ook nog verschillen. De **Steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek** zijn een

typisch Vlaamse verschijningsvorm. In Finland wordt een groot deel van het onderzoek uitgevoerd door SYKE (een strategisch onderzoekscentrum dat door de Finse overheid wordt aangestuurd). In Nederland is de private markt voor omgevingsonderzoek sterk ontwikkeld. Daarnaast kent Nederland enkele grote en toonaangevende instellingen die in dit domein onderzoek verrichten zoals Wageningen Research (verrichten ook vrijwel alle wettelijke onderzoekstaken) en PBL. In NRW spelen de eigen agentschappen zoals het Landesamt für Natur, Umwelt und Verbracheraschutz Nordrhein-Westfalen (LANUV) een belangrijke rol in de uitvoering van onderzoek en monitoring. We hebben wederom weinig informatie gevonden over hoe beleidsevaluaties worden ingericht, in het bijzonder wie deze uitvoert.

Resumerend

Samengevat komen we tot de volgende SWOT van de Vlaamse aanpak om het omgevingsbeleid te onderbouwen met (wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en evaluatie.

Sterktes	Zwaktes
• Het omgevingsbeleid is **breed afgebakend** waardoor het alle **relevante onderwerpen** omvat en **verbindt**. • Het omgevingsbeleid wordt gestuurd vanuit een **beleidsvisie** met nadrukkelijk een visie op de rol voor de **(wetenschappelijke) onderbouwing van dit beleid**. • Het omgevingsbeleid kan putten uit een **breed landschap van (onderzoeks)organisaties** die met hun mandaten en taken dit beleid helpen te onderbouwen. • De actoren in het Vlaams omgevingsbeleid maken uitdrukkelijk werk van het creëren van een **transparante** en **gedeelde onderzoeksprogrammering**. • Het Vlaams omgevingsbeleid wordt (op onderdelen) **geëvalueerd**.	• Het omgevingsbeleid is **breed afgebakend** waardoor het risico van **versnippering** op de loer ligt, o.a. door het groot aantal betrokken partijen. • De **middelen** die beschikbaar zijn voor de onderbouwing van het omgevingsbeleid zijn **weinig transparant**. • De adviesfunctie is in de strategische adviesraden in het omgevingsbeleid **minder onafhankelijk** van maatschappelijke belangen doordat deze daar vertegenwoordigd zijn. Dat geldt niet voor het INBO.
Opportuniteiten	**Bedreigingen**
• Gegeven de **maatschappelijke en politieke belangstelling** voor onderwerpen in het omgevingsdomein (klimaat, natuur, energie, biodiversiteit, etc.) zal de **nood aan kennis en informatie hoog blijven** (en zelfs groeien). • **Doorontwikkeling** van de **adviesfunctie** van de strategische adviesraden in het omgevingsbeleid naar een echt **onafhankelijke invulling**. • Verdere **kwaliteitsslag** van de onderbouwing van het beleid door onder meer **gezamenlijke onderzoeksprogrammering** en gebruik te maken van toegenomen **digitale connectiviteit**. • Maatschappelijke uitdagingen als klimaatverandering en de energietransitie leiden tot meer **integrale kennisvragen** waarbij de omgevingskennis een perspectief is met een **relevante inbreng**.	• De **versnippering van het domein** (met bijgevolg ook de versnippering in het onderzoek) maakt clustering van onderzoeksmiddelen om tegemoet te komen aan **grotere transitie kennisvragen lastig(er)** • Het beleidsdomein is wat betreft inrichting regelmatig onderhevig aan **administratieve verkavelingen** als gevolg van politieke beslissingen. Dit kan zich weer voordoen. • In het publieke debat wordt steeds vaker getwijfeld aan de **betrouwbaarheid** van de inbreng van **wetenschappelijke kennis,** , omdat bijvoorbeeld getwijfeld wordt aan wetenschappers en door de toenemende inbreng van **'alternatieve waarheden'** ('alternative facts').

Buitenlandse inzichten voor de Vlaamse overheid

Hieronder benoemen we een aantal observaties over de onderbouwing van het omgevingsbeleid in het buitenland. Deze observaties betekenen niet dat zich in Vlaanderen een knelpunt voordoet (we observeren wel, we evalueren niet).

Land/regio	Observaties
Finland	• Vanwege het toegenomen maatschappelijke en politieke belang van onderwerpen die onder de paraplu van omgeving vallen (klimaat, energie), heeft de **eerste minister van Finland meer zeggenschap** gekregen over de **programmering en besteding van (onderzoeks)middelen** (centralisatie). • Inzet van onafhankelijke **wetenschapspanels** die ondersteuning geven aan de selectie van onderzoeksprojecten die voor het onderzoeksdomein relevant zijn (extern perspectief).
Hauts-de-France	• Kennis- en informatiefunctie is vooral van **centraal** en van bovenaf **georganiseerd**. Regionale besturen zijn vooral uitvoerders van het omgevingsbeleid (centralisatie).
Nederland	• Inrichting van een **onafhankelijke en kwaliteitsvolle adviesfunctie** met voldoende afstand tot het omgevingsbeleid met de bevoegdheid om gevraagd en ongevraagd advies te doen (extern perspectief).
Noordrijn-Westfalen	• **Strikte afbakening** van het **omgevingsdomein** met sturing en programmering van een kleiner aantal agentschappen vanuit één ministerie. (centralisatie)
Wallonië	• Expliciete keuze om vooral **publieke kennisinstellingen** als universiteiten in te schakelen in het omgevingsonderzoek (nadruk op publiek onderzoek).

Overwegingen voor de Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving

Tot slot formuleren we op basis van onze verkenning enkele overwegingen voor de Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving. Belangrijk bij deze overwegingen is dat deze gebaseerd zijn op een **internationale verkenning (en geen evaluatie).** Een waardeoordeel over de kwaliteit van de organisatie van de onderbouwing in het omgevingsbeleid op basis van enkele criteria is dus niet aan de orde. Deze overwegingen schrijven we op in de wetenschap dat Vlaanderen in vergelijking met andere landen/regio's de rol van (wetenschappelijke) onderbouwing, monitoring en evaluatie van het omgevingsbeleid al goed op orde heeft.

1. Ga door op de ingeslagen weg om via de **werkgroep onderzoekscoördinatoren** de programmering van strategisch onderzoek, Vlaanderenbrede programmamonitoring en beleidsevaluatie van de afzonderlijke entiteiten te delen en (in de toekomst) beter op elkaar af te stemmen. Dit levert op langere termijn efficiëntiewinsten op en leidt tot een meer overkoepelende onderzoeksprogrammering. Dit proces wordt uiteraard gekaderd door de taken en bevoegdheden van de afzonderlijke entiteiten.

2. Verken of de **huidige afbakening** van het beleidsdomein **versmald** kan worden. Indien omgeving nauwer gedefinieerd wordt binnen één beleidsdomein (bijvoorbeeld zonder wonen, energie en onroerend erfgoed) zal het makkelijker zijn om onderzoek, monitoring en evaluatie binnen het omgevingsbeleid beter op elkaar af te stemmen. Uiteraard blijft het belangrijk om ook de **tentakels uit te steken** naar **andere beleidsdomeinen**.

3. Probeer waar mogelijk in de onderzoeksprogrammering (collectief en individueel) meer gebruik te maken van **publieksparticipatie**. Hierdoor kan het bredere publiek begrijpelijker

en duidelijker kennis nemen van de aannames, modellen en data voor de onderbouwing van het omgevingsbeleid. Deze transparantie en participatie (bijv. in de vorm van het al bestaande citizen science) helpen bij de **maatschappelijke aanvaarding** van onderzoeksresultaten.

4. Versterk een **meer onafhankelijke adviesfunctie** in het omgevingsbeleid die gevraagd en ongevraagd onafhankelijke en kwaliteitsvolle adviezen kan uitbrengen in het omgevingsdomein. Belangrijk daarbij is dat deze functie niet ingebed is binnen het beleidsdomein omgeving, dat de leden van deze adviesfunctie op grond van hun expertise en ervaring worden benoemd (en dus geen specifiek maatschappelijk belang vertegenwoordigen zoals bij de strategische adviesraden), dat het over een eigen onderzoeksbudget en over eigen onderzoekers beschikt. Dit instituut zou overigens voort kunnen komen uit een van de bestaande instituten. Overigens bestaan voor deze onafhankelijkheid ook andere vormen als duidelijke afspraken, charters, evaluatie van de werking van organisaties, ...
5. Verken de nieuwe opportuniteiten (en bedreigingen) die de sterk **toegenomen digitale connectiviteit** in de samenleving in het algemeen en in de leefomgeving in het bijzonder biedt voor (strategisch) onderzoek, Vlaanderenbrede programmamonitoring en evaluatie. Verwoord dit eventueel in een **gemeenschappelijke data- en informatiestrategie**.

MANAGEMENT SUMMARY

Background to the international investigation

At the request of the **Environment Department (OMG**) and the Research Institute for Nature and Forest (INBO), Dialogic investigated the **scientific support, monitoring and policy evaluation (in other words the knowledge and information provision)** of **environmental policy** in Flanders and its surrounding regions/countries (where possible making a comparative analysis). The emphasis is on **strategic** rather than operational **research** (although that distinction is not always evident, let alone stated in the sources and countries or regions we studied).
This request by OMG and INBO stems from the 2019-2024 Environmental Policy Paper's goal to provide Flemish environmental policy with a **strong scientific underpinning.** Several sections of that Paper specifically highlight the importance of focussed monitoring, data integration and assessment techniques in the context of policy preparation, evaluation and adjustment. This aim is elaborated in the Paper's first operational goal, namely to align and strengthen policy supporting environmental research at policy area level, and in the fourth strategic goal, which is the scientific underpinning and evaluation of an effective biodiversity policy.
One of the elements that should help achieve an efficient and effective scientific foundation for environmental policy in Flanders, is a **comparison** of the way knowledge and information provision (scientific underpinning, support, monitoring and evaluation of policy) is organised for policies in Flanders and in other regions/countries. This comparison includes the **administrative, financial and organisational aspects** of the aforementioned three-fold goal.
Through a tendering procedure, OMG and INBO commissioned Dialogic to conduct the international investigation and comparison. This commission was led by day-today management, assigned and chaired by INBO and OMG. Throughout the investigation, Dialogic discussed its methods and progress several times with management, who commented on and approved the interim reports. The commission was carried out in the period from March to September 2022.
Aim of the investigation
The **aim** of this international comparison is to chart how the scientific research, monitoring and evaluation of environmental policy are organised in five selected countries/regions, including the administrative, financial and organisational aspects. Against this backdrop, research questions were formulated on the following topics:

- How **research, monitoring and policy evaluation** (= knowledge and information provision) serve to underpin environmental policy in Flanders and in the benchmark regions/countries, regarding **content** and **organisation.**

- A **strengths, weaknesses, opportunities and threats (SWOT)** analysis of the knowledge and information provision for environmental policy in Flanders and the benchmark regions/countries.

Approach

In consultation with management, five countries/regions were selected: **Finland, Hauts-de-France (HdF, France), the Netherlands, North Rhine Westphalia (NRW, Germany) and Wallonia.** These were selected because of their proximity, their size (comparable to Flanders) and the expectation that lessons can be learnt from these countries/regions. For each area, public sources were collated (via the internet) and analysed regarding research on environmental policy. Where possible, local contacts were asked to help with this investigation (including in Finland,

Netherlands and NRW). These sources were processed in so called **fiches** for each country/region. In a couple of countries (Finland and Nederland), **interviews** were conducted with representatives of organisations involved in environmental policy research.
This task was first and foremost to **explore** the local situation regarding knowledge and information provision. At the same time, this approach means that **no in-depth analyses** have been carried out in these countries/regions. We identified previous observations and arguments that could be relevant for the **Working group research coordinators environment policy** (and potentially wider). We avoided identifying 'strong' recommendations because the material we gathered is not adequate to underpin these.
Firstly, we present our **observations** and then the above-mentioned **considerations** for the working group.

Differences and similarities in environmental policy

The environmental policy's scope

Observation 1: Flanders' environmental policy is typically broad as it pursues a wide range of goals on a large number of topics. This scope is in fact very similar to other countries/regions. Given the field's breadth, there are also many organisations and tools that can underpin policy with research, monitoring and evaluation.

One of the challenges of this investigation is that the **administrative frameworks and environmental domains differ** in these countries and regions. Consequently, we cannot speak of a distinct environmental policy in each country/region. The scope of Flanders' environmental policy closely resembles the other countries, especially Finland, Hauts-de-France and – to a lesser extent – the Netherlands. These countries/regions have housing and heritage in their environmental policy (in so far as they use this term). Wallonia includes environmental health in its policy and concentrates more on agriculture, an area in which NRW also has a strong focus. We see regional differences such as a greater emphasis on economic aspects of environmental policy (NRW), traffic and transport (HdF).

Institutional set-up of environmental policy

Observation 2: Flanders has completed the institutional set-up of its environmental policy, but due to the breadth of this domain, it appears to be fragmented. This fragmentation is also observed in other countries/regions (for example the Netherlands). Consequently, the goals for environmental policy are contained in several parallel policy papers (environment, housing, animal welfare, climate, energy and building heritage), but at least they are documented. Numerous authorities are involved, which is what makes environmental policy somewhat fragmented. The advisory role of environmental policy in Flanders is less independently organised than for example in the Netherlands or Finland.

There is clearly a **variation** in each country's **institutional set-up** of environmental policy. This set-up basically consists of an organisation with a steering role (e.g. a ministry) that is responsible for preparing the policy, which involves conducting investigations and evaluations (or having them carried out). The organisation is supported in this process by public agencies in the various policy areas. This **"main structure" (policy preparation – policy implementation)** is where we see the emphasis diverging in various countries/regions:

- In some countries/regions, clearly a **limited number of ministries is involved (one in NRW), compared to others with more ministry involvement (five in the Netherlands).**

Although it is true to say that the Netherlands has only one central Environmental Law, more ministries and more government levels (provinces) are closely involved (Dutch policy on nature has been decentralised to the provinces). This paints a fragmented picture. Likewise in Flanders, the various departments, ministers and agencies involved give the impression of fragmentation.

- An **identical file** for all EU countries, like for instance Natura 2000 monitoring regions (under the Birds and Habitats Directives) and reporting on this to the European Commission, is **differently organised institutionally** in the various countries/regions. It is implemented by knowledge institutes (INBO Flanders), a strategic research centre (SYKE, Finland) or regional government (provinces, the Netherlands).
- In federal countries/regions, the **regional level** plays a **greater role** in environmental policy. That is partly on account of environmental policy being one of the state's tasks (in HdF, NRW, Flanders and Wallonia), but also in decentralised unitary states (Netherlands, Finland), regional agencies and provinces play a (growing) role in this policy.
- The **advisory role** in environmental policy that (independent) parties provide for policymakers, based on solicited and unsolicited high-quality (scientific) research, sometimes also based on monitoring and evaluation, is **handled differently**. For example, this advisory role does not seem to exist in NRW. The Netherlands Environmental Assessment Agency (PBL) (government-funded) is not part of the ministries and conducts solicited and unsolicited, independent and scientific, funded research. France has a national advisory council (not linked to a specific region). Sectors in Finland have advisory boards, but there is no separate advisory body for the environment. In Flanders, advice is provided in particular by INBO, the Mina council (with stakeholders' representatives) and the Strategic Advisory Board for Environmental Planning – Immovable Property. Unlike for example in the Netherlands, these Flemish advisory boards' roles are less distinct from societal interests. In its advisory role, INBO applies criteria such as objectivity and scientific underpinning.
- Futhermore, in nearly all the countries/regions, **other parties are involved who play a role in underpinning environmental policy**, such as public research institutes, universities, social organisations, consultancies and the public at large. The extent of their role varies considerably. We get the impression that public institutions are more strongly represented in for example NRW and Wallonia, while the Netherlands and Finland have more active market players. The wider public in the Netherlands and Flanders play a greater role through the types of organisations that collect observational data / keep records in nature.
- In Flanders, environmental policy legislature is pursued in **one or more policy documents by the various authorised ministers**. These policy documents (partly) guide the research, monitoring and evaluations set out during the legislative process. We came across this type of document less frequently in other countries/regions. In the Netherlands, mostly legal texts and letters to parliament describe the goals, while a coalition agreement leads this in NRW.

On the basis of this analysis, it is difficult to determine which of the countries/regions has a better or worse organised environmental policy. The structures have often grown historically and are in line with a country or region's specific characteristics (administrative, geographical, etc.).

Moreover, as all the countries/regions are part of the EU, they have to adhere to the same EU directives on environmental policy. In our opinion, environmental policy in NRW is stricter, for example compared to Flanders, but it includes fewer topics — no doubt there are separate institutions for the remaining topics in other fields.

Vision for providing knowledge and information in environmental policy

Observation 3: Flanders explicitly recognises the importance of underpinning its environmental policy with research, monitoring and evaluation. Its vision is aimed at quality assurance and sustainable collaboration in the long term. Despite not expressing this vision as explicitly as Flanders, other countries/regions do also value underpinning their environmental policy. In Finland and NRW, this underpinning is assured thanks to a well organised knowledge role, which in fact reduces the need for a vision.

We could only get a limited picture of the various countries/regions' environmental policy, including their research, monitoring and environmental evaluation. **Flanders is a positive exception, both in its (concise) vision about policy as well as the role of research and monitoring in that policy.**
HdF pays limited attention to this. Finland, NRW and Wallonia have a central vision involving fairly generic environmental goals set out for example in a coalition agreement (NRW) or in the **UN** Charter with 17 **sustainability goals** (HdF, NRW, Flanders and Wallonia). The Netherlands does not have a central vision regarding research in its environment policy (but does have a National Environmental Vision, NOVI). Separate from this, its Environmental Law imposes requirements for research, monitoring and evaluation. The Dutch government has to monitor environmental values, as well as programs' progress, implementation and target area (similar to the Legally Stipulated Tasks in Flanders).
These countries/regions' lack of a vision for the role of (scientific) research and monitoring in environment policy in no way means they do not place a high value on it. Their scientific research and monitoring may be already greatly institutionalised and therefore not require the additional impulse of a vision (Netherlands, Finland). This is clear from incidental references to such research in reports and on websites (NRW), plus active distribution and use.

Steering and programming research, monitoring and evaluation of environment policy

Observation 4: From an international perspective, Flanders is a positive exception, with a clearly defined process to achieve transparent and shared research programming with stakeholders in environment policy. This is less (visibly) the case in other countries. Flanders also has an encompassing data strategy, implying opportunities for research monitoring.

Discovering how the programming of research, monitoring and evaluation took place in the various countries/regions was quite a challenge in this investigation. **These procedures (partly political decision making) are not often described** and we did not have enough discussions to ascertain this information. The outcome of these decisions is, however, made public. Furthermore, not all research can be programmed: developments – both social and governance – can require ad hoc and incidental research. Moreover, independent advisory bodies program their own research and will not (want to) be controlled.
Nearly all the countries/regions undertake (annual as well as multi-annual) activities to program research, monitoring and evaluation. This programming is conducted in various ways. It can be a **top-down process** whereby a central authority, for example a ministry determines what investigations will take place. These are then published in the government's annual budget (as is

usual in the Netherlands). In a **bottom-up process,** the authorised bodies determine independently what investigations and monitoring they will carry out, and to what extent they will share and/or align their programming with other entities. The freedom they have to do so depends on their remit.
In every country/region, research, monitoring and evaluation programming is affected by **laws and regulations** (EU directives such as the Birds and Habitats Directives, environmental legislation, review provisions) that impose monitoring and evaluations as an obligation. In Flanders these are part of the legally stipulated tasks within the policy domain. Some of them are referenced in a research institute. The Dutch statutory research tasks are one example. Research and evaluation programming is obviously also the outcome of **policy goals** set out in policy visions and documents and the achievement of these goals requires a scientific underpinning. In Finland, the Ministry of the Environment programs and finances all kinds of two to four-year research projects that form part of policy. Projects are determined by the need for knowledge and are based on the national budget. NRW and Wallonia have various agencies that carry out research, while the programming and content are agreed with the ministry (though we are still not sure about the decision-making process).
Most countries have **mixed forms,** whereby agencies, public research institutes and local government have a say in the entire research programming. That does not mean that the individual research agendas are all shared, combined and aligned. The Flemish working group of research coordinators' aim to actively share this knowledge is a positive exception. We did not identify a **comparable initiative** in the other countries/regions. The Netherlands appears to have greatly fragmented research on environmental policy. The Environment Law and NOVI seem to pursue a common – or at least shared – process of research programming. In contrast, the regional authorities involved have autonomous powers in this field (and thus over research) or are specifically tasked to conduct their own research and evaluation independently, in other words not controlled by third parties (PBL, but also local and regional courts of auditors). The various ministries also have their own budgets coupled with their research programming.
We observed two further factors: First, **not all the countries/regions** are equally active in **programming research (especially strategic research)** in this field. There is mostly a clear planning schedule for monitoring. Finland, the Netherlands and Flanders conduct plenty of evaluation studies (often compulsory under laws, covenants and budgets). These evaluation practices seem to be less common in Hauts-de-France, NRW and Wallonia. Second, **we notice very little** impact of the **growing mountain of (digital) data** emerging as a result of the considerably **improved digital connectivity**. This data will continue to play a greater role in environmental policy and its research and monitoring as well as offering new opportunities. Policymakers are obviously familiar with digital applications (for example remote sensing), but there is no overarching strategy on how to deal with this, or it is still being developed in most countries/regions.

Resources for the knowledge and information role in environment policy

Observation 5: The non-comparability of the data collated on tasks and budgets makes it impossible to determine whether Flanders has relatively few or many resources available for underpinning environment policy. We can surmise that the growing challenges with this policy (climate, energy, biodiversity, nitrogen) will increase the need for more research, monitoring and evaluation in Flanders and in the other countries/regions.

Clarifying which resources are available (annually) in each country/region for providing knowledge and information in environment policy is no easy task. Several factors hinder a good overview (and thus a comparison), namely:

- In **no country/region** is the environment domain **clearly defined (for accounting purposes)**. Their resources for environment policy are spread over various ministries/departments and government levels, and therefore over various budgets. In addition, these entities and budgets are not uniform in the different countries/regions.
- Under the **budget headings** for (parts of) environment policy, there is **not always a distinction between generic resources for policy and specific resources for research, monitoring and evaluation.** Organisation X receives Y resources to carry out its tasks (without splitting this between research, monitoring, evaluation and other costs).
- The **resources available for (underpinning) environment policy are related to the range of tasks**. We have seen that this remit varies between the various countries/regions. The greater the remit, the larger the budget. There is thus no strictly defined remit that can form the basis for a comparison.
- Some of the resources for research, monitoring and evaluation are allocated **outwith the budget** for entities in environment policy. This applies to resources that an organisation like FWO allocates for scientific research in this field.

Notably every country/region is dealing with a large (and growing) number of **tasks in the environment domain**. Especially if we include climate change adjustments, energy transition and nitrogen problems. These will possibly **exert upwards pressure on the resources available** for providing knowledge and information in environment policy.

Types of research and knowledge providers

Observation 6: The way Flanders outsources research, monitoring and evaluation tasks to contractors is very similar to the other countries/regions.

More is known about the various types of research, knowledge and information providers than the available resources. There is also a **considerable overlap** between the investigated countries/regions regarding how they acquire knowledge and information, obviously with **local focus and preferences**. The most usual forms of knowledge and information gathering for environment policy include:

- Carrying out their **own** research, monitoring and policy evaluation.
- **Outsourcing** research, monitoring and policy evaluation to public knowledge institutes that concentrate on environmental research (universities, strategic research centres); often as part of a (long term) public service funded by public resources.
- Allocating research, monitoring and policy evaluation to market parties through **one-off tender procedures, framework and negotiated contracts** (consultancies and engineering agencies but also public knowledge institutes).

There are variants and different preferences within each country/region. Typical in Flanders are the **Policy research centres** (Steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek). The majority of the research in Finland is carried out by SYKE (a strategic research centre run by the Finnish government). The Netherlands has a strongly developed private market as well as several large, leading institutes that carry out environmental research such as Wageningen Research (almost all of the official research tasks) and PBL. In NRW, agencies such as Landesamt für Natur, Umwelt und Verbracheraschutz Nordrhein-Westfalen (LANUV) play an important role in research and

monitoring. We were only able to find limited information on how policy evaluations are arranged, and especially who conducts these.

Summary

We now turn to our SWOT analysis of the Flemish approach to underpinning its environment policy with (scientific) research, monitoring and evaluation.

Strengths	Weaknesses
• Environment policy is **broadly defined** and thus encompasses and **inter-relates all relevant topics**. • Environment policy is steered by a **policy vision** that emphasises the role of **(scientific) underpinning for this policy**. • Environment policy can draw on a **wide landscape of (research) organisations** whose mandates and tasks can help underpin this policy. • The actors in Flemish environment policy make efforts to create **transparent** and **shared research programming**. • (Parts of) Flemish environment policy are **evaluated**.	As environment policy is **broadly defined,** there is a risk of **fragmentation** due to the numerous parties involved. • The **resources** available to underpin environment policy are hardly **transparent**. • The advisory role of the strategic advisory boards in environment policy is **more dependent** on societal interests because they represent these interests. This does not apply to INBO.
Opportunities	**Threats**
• Given the **social and political interest** in environmental topics (climate, nature, energy, biodiversity, etc.), **knowledge and information will remain in high demand** (and even increase). • **Further development** of the strategic advisory boards' role in achieving a truly **independent implementation** of environment policy • Further **quality improvement** in the underpinning of policy as a result of **collaborative research programming** and utilising improved **digital connectivity**. • Societal challenges such as climate change and energy transition bring more **integral knowledge requirements** whereby environmental knowledge can make a **relevant contribution**.	• The **fragmentation in this field,** resulting in fragmented research, makes it **(more) difficult** to cluster research resources that can accommodate **greater transition knowledge requirements** • Environment policy implementation is regularly subject to **administrative subdivisions** as a result of political decisions. This can keep on happening. • The public debates are voicing more and more concerns about the **reliability** of the **scientific knowledge input**, for example casting more doubt on scientists and because of the growing influence of **'alternative truths'.**

Insights from other countries for the Flemish government

Below we present a number of observations on the underpinning of environmental policy abroad. These observations do not imply that there is a bottleneck in Flanders (we observed, we did not evaluate).

Country/region	Observations
Finland	• On account of the increasing societal and political importance of the topics that come under the umbrella of the environment (climate, energy), the **prime minister of Finland** has been given more authority for **programming and allocating (research) resources** (centralisation). • Independent **scientific panels** have been established to support selecting research projects that are relevant for environment policy (external perspective).
Hauts-de-France	• The knowledge and information role is **imposed** from above but especially **centrally**. Regional authorities are mostly the implementers of environment policy (centralisation).
Netherlands	• An established **independent and quality advisory role** with sufficient distance from environmental policy and the authority to provide solicited and unsolicited advice (external perspective).
North Rhine Westphalia	• **Strict demarcation** of the **environmental field** with steering and programming by a smaller number of agencies within one ministry (centralisation)
Wallonia	• Deliberate decision to involve **public knowledge institutes** such as universities in environmental research (emphasis on public research).

Considerations for the Working group

Finally, on the basis of our exploratory investigation, we present considerations for the Working group **research coordinators environment policy**. Importantly, these considerations are based on an **international investigation (not an evaluation).** It is definitely not the case that we are evaluating the quality of how environmental policy is underpinned based on a few criteria. We provide these considerations in the knowledge that compared to other countries/regions, Flanders' role for the (scientific) underpinning, monitoring and evaluation of environmental policy is in good shape.

6. Continue in this way, to share via the **working group** the programming of strategic research, program monitoring and policy evaluation of the separate entities throughout Flanders, and align these better (in the future). In the long term this will lead to efficiency gains and more overarching research programming. The process will of course be shaped by the individual entities' tasks and competencies.

7. Explore whether the environmental domain's **current demarcation** can be **narrowed** somewhat. If it can be more closely defined within one policy domain (for example without housing, energy and real estate), it will be easier to better align research, monitoring and evaluation within environmental policy. Obviously, it remains crucial to also **reach out** to **other policy domains**.

8. Try where possible to make more use of **public participation** in research programming (collective and individual). This will make it easier and clearer for the public at large to understand and take on board the assumptions, models and data for underpinning environment policies. This transparency and participation (for example in the form of existing citizen science) will help to achieve **social acceptance** of research outcomes.

9. Expand a **more independent advisory role** in environmental policy that can provide solicited and unsolicited, independent and quality advice. Thereby it is important that this

role is not embedded within the environment, that those in the role are appointed on the basis of their expertise and experience (thus do not represent a specific societal interest like the strategic advisory boards), and that they have their own research budget and researchers at their disposal. Moreover, an existing institution could take on this role. Plus there are other ways of ensuring independence such as transparent agreements, charters, evaluation of organisations etc.

Explore the new opportunities (and threats) that the highly **improved digital connectivity** presents society in general and the living environment in particular for (strategic) research, as well as program monitoring and evaluation throughout Flanders. Express this in a **common data and information strategy**.

INHOUDSTAFEL

1 Inleiding 24
1.1 Aanleiding van de internationale verkenning 24
1.2 Doelstelling van de verkenning 24
1.3 Aanpak 25
1.4 Enkele uitdagingen in deze verkenning 26
1.5 Leeswijzer 27
2 Vlaanderen 28
2.1 Vlaanderen in vogelvlucht 28
2.2 Actoren in (het onderzoek voor) het Vlaams omgevingsbeleid 29
2.3 Visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid 31
2.3.1 Visie 31
2.3.2 Aansturing en programmering 32
2.4 Middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid 33
2.4.1 Middelen voor kennis- en informatieverwerving (hoofdzakelijk Omgevingsdomein) 33
2.4.2 Vormen van kennis- en informatieverwerving en leveranciers 35
2.5 Kenmerken en uitdagingen in Vlaanderen 36
3 Finland 38
3.1 Finland in vogelvlucht 38
3.2 Actoren in (het onderzoek voor) het Fins omgevingsbeleid 39
3.3 Visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid 42
3.3.1 Visie 42
3.3.2 Aansturing en programmering 42
3.3.3 Uitvoering onderzoek bij SYKE 43
3.4 Middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid 43
3.4.1 Vormen van kennis- en informatieverwerving en leveranciers 44
3.5 Kenmerken en uitdagingen in Finland 44
4 Hauts-de-France 46
4.1 Hauts-de-France in vogelvlucht 46
4.1.1 Relatie tot nationaal beleid 48
4.2 Actoren in (het onderzoek voor) het omgevingsbeleid van Hauts-de-France 48
4.3 Visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid 49
4.3.1 Visie 49
4.3.2 Aansturing en programmering 50
4.4 Middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid 50
4.5 Kenmerken en uitdagingen in Hauts-de-France 51
5 Nederland 52
5.1 Nederland in vogelvlucht 52
5.2 Actoren in (het onderzoek voor) het omgevingsbeleid van Nederland 54
5.3 Visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid 57
5.4 Middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid 59
5.5 Kenmerken en uitdagingen in Nederland 60
6 Noordrijn-Westfalen 63
6.1 Noordrijn-Westfalen in vogelvlucht 63
6.2 Actoren in (het onderzoek voor) het omgevingsbeleid van Noordrijn-Westfalen 64
6.3 Visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid 66
6.3.1 Visie 66
6.3.2 Aansturing en programmering 67
6.4 Middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid 68
6.4.1 Middelen voor kennis- en informatieverwerving 68
6.4.2 Vormen van kennis- en informatieverwerving en leveranciers 68
6.5 Kenmerken en uitdagingen in Noordrijn-Westfalen 69

7 Wallonië 71
7.1 Wallonië in vogelvlucht 71
7.2 Actoren in (het onderzoek voor) het omgevingsbeleid van Wallonië 72
7.3 Visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid 73
7.3.1 Visie 73
7.3.2 Aansturing en programmering 74
7.4 Middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid 74
7.5 Kenmerken en uitdagingen in Wallonië 75
8 Vlaanderen internationaal bekeken 76
8.1 Enkele algemene kenmerken vergeleken 76
8.2 SWOT van (de kennis- en informatiefunctie van) het Vlaams omgevingsbeleid 77
8.3 Buitenlandse inzichten voor de Vlaamse overheid 84
8.4 Overwegingen voor de Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving 84
Bijlage 1 Onderzoeksvragen 87
Bijlage 2 Fiche Vlaanderen 88
Bijlage 3 Fiche Finland 104
Bijlage 4 Fiche Hauts-de-France 112
Bijlage 5 Fiche Nederland 123
Bijlage 6 Fiche Noordrijn-Westfalen 135
Bijlage 7 Fiche Wallonië 142

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VAN DE INTERNATIONALE VERKENNING

Op verzoek van het Departement Omgeving (OMG) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) heeft Dialogic een verkenning uitgevoerd van de wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie (oftewel de **kennis- en informatiefunctie**) van het omgevingsbeleid in Vlaanderen en omringende regio's/landen (en waar mogelijk een vergelijkende analyse gedaan). De nadruk valt daarbij meer op strategisch onderzoek dan op operationeel onderzoek (hoewel dat onderscheid niet altijd evident is, laat staan ook gemaakt wordt in de door ons onderzochte bronnen en landen/regio's).

De vraag van OMG en INBO komt voort uit de ambitie uit de beleidsnota Omgeving 2019-2024 om het Vlaams omgevingsbeleid te voorzien van een sterke wetenschappelijke onderbouwing. In deze nota wordt in enkele passages uitdrukkelijk gewezen op het belang van gerichte monitoring, data-integratie en beoordelingstechnieken in het kader van beleidsvoorbereiding, -evaluatie en -bijsturing. Deze ambitie wordt onder meer uitgewerkt in de eerste operationele doelstelling uit deze nota, namelijk beleidsondersteunend omgevingsonderzoek op beleidsdomeinniveau afstemmen en versterken en in de vierde strategische doelstelling, namelijk wetenschappelijke onderbouwing en evaluatie voor een doeltreffend biodiversiteitsbeleid.

Een van de elementen die moet helpen om tot een efficiënte en effectieve wetenschappelijke onderbouwing van het omgevingsbeleid in Vlaanderen te komen, is een vergelijking te maken met de manier waarop de kennis- en informatiefunctie (wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie) voor het beleid in Vlaanderen en in andere regio's/landen is georganiseerd. Deze vergelijking behelst ook de administratieve, financiële als organisatorische aspecten van het voormelde drieluik.

OMG en INBO hebben via een aanbestedingsprocedure Dialogic de opdracht gegeven om de internationale verkenning en vergelijking uit te voeren.[1] Deze opdracht werd begeleid door een dagelijks bestuur, samengesteld en voorgezeten door INBO en OMG. Gedurende de opdracht heeft Dialogic verschillende keren de aanpak en de voortgang besproken met het dagelijks bestuur en heeft dit bestuur zowel commentaar geleverd op de ontwerprapportage als deze tussentijds gevalideerd. De opdracht werd uitgevoerd in de periode maart 2022 – september 2022.

1.2 DOELSTELLING VAN DE VERKENNING

Het **doel** van deze internationale vergelijking is het in kaart brengen hoe wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie van het omgevingsbeleid georganiseerd zijn in vijf geselecteerde landen/regio's. Dit behelst zowel de administratieve, financiële als organisatorische aspecten van het voormelde drieluik.

[1] Vlaamse overheid, Beleidsdomein Omgeving Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving, Bestek nr. OMG_VPO_2021_052 Vergelijkende studie van de wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie van het omgevingsbeleid in Vlaanderen en omringende regio's/landen.

Tegen deze achtergrond zijn **onderzoeksvragen** geformuleerd over de volgende onderwerpen:

- De manier waarop **onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie** (=kennis- en informatiefunctie)[2] voor de **onderbouwing van het omgevingsbeleid** in Vlaanderen en in de benchmark regio's/landen werkt, zowel inhoudelijk als organisatorisch.
- De **sterktes**, **zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen (SWOT)** van de kennis- en informatiefunctie voor het omgevingsbeleid in Vlaanderen en de benchmark regio's/landen.
- **Overwegingen** voor de Vlaamse overheid, in het bijzonder voor de Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving.

Zie Bijlage 1 voor een overzicht van de onderzoeksvragen.

1.3 AANPAK

De aanpak voor deze internationale verkenning en vergelijking bestaat uit de volgende elementen:

- In overleg met het dagelijks bestuur zijn **vijf landen/regio's geselecteerd**: Finland, Hauts-de-France (HdF, Frankrijk), Nederland, Noordrijn-Westfalen (NRW, Duitsland) en Wallonië. Deze landen/regio's zijn gekozen vanwege hun nabijheid, hun omvang (vergelijkbaar met Vlaanderen) en de verwachting dat er van deze landen/regio's geleerd kan worden.
- In elk van deze landen/regio's zijn (via internet) **openbare bronnen verzameld en geanalyseerd** over (onderzoek in) het omgevingsbeleid. Waar mogelijk werden contacten ter plaatse gevraagd te helpen bij deze speurtocht (o.a. in Finland, Nederland en NRW).
- De resultaten van deze analyse zijn per land/regio vastgelegd in zogenaamde **fiches**. In elk fiche komen voor elk land/regio identieke onderwerpen aan de orde (zie Bijlage 2 tot en met Bijlage 7). Bij het schrijven van het eindrapport is geleund op deze fiches. Waar relevant is tijdens het schrijven van de hoofdstukken in aanvulling op de fiches materiaal verzameld en geanalyseerd.
- In enkele landen (Finland en Nederland) zijn **interviews** gevoerd met vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij onderzoek voor het omgevingsbeleid. Dit om eventuele ontbrekende informatie te verzamelen of gevonden informatie te duiden. In dit verband is er ook gesproken met enkele leden van het dagelijks bestuur van deze verkenning om aanvullend inzicht te verwerven over Vlaanderen.
- De verzamelde informatie is verwerkt in dit **eindrapport**. Tussentijds is nog enkele keren contact geweest met het **dagelijks bestuur** van deze verkenning en met de **Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving** om (tussentijdse) resultaten toe te lichten.

Deze opdracht eerst en vooral een verkenning van de situering van kennis en informatie in het omgevingsbeleid ter plaatse. Deze insteek betekent tegelijkertijd dat er geen verdiepende analyses gedaan zijn in de desbetreffende landen/regio's. Bijgevolg formuleren we eerder observaties en

[2] Voor het gemak vatten we deze termen in het vervolg van dit rapport vaak samen onder de overkoepelende term "onderzoek".

overwegingen die relevant kunnen zijn voor de Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving (en eventueel breder). We blijven weg van het formuleren van 'harde' aanbevelingen, want het verzamelde materiaal is onvoldoende om deze te onderbouwen.

1.4 ENKELE UITDAGINGEN IN DEZE VERKENNING

Deze internationale verkenning en vergelijking gaat gepaard met enkele uitdagingen. Ten eerste valt niet te verwachten dat het (Vlaamse) beleidsdomein omgeving in alle geselecteerde landen/regio's eenzelfde afbakening heeft (laat staan dat het in elk land/regio een zelfstandig beleidsdomein betreft). Alle landen/regio's kennen deels unieke bestuurlijke structuren en beleidsdomeinen. Wat in Vlaanderen onder het beleidsdomein omgeving behoort, wijkt soms af van de keuzes en afbakeningen in andere landen/regio's. Dat maakt vergelijkingen soms lastig.

Ten tweede zijn niet alle landen/regio's wat betreft de kennis- en informatiefunctie in het beleid even uitgebreid (openbaar) gedocumenteerd. De opdrachtgever en het onderzoeksteam zijn beter bekend met het omgevingsbeleid in Vlaanderen en Nederland dan in andere landen/regio's. Ook blijkt dat openbare bronnen over dit beleid (en vooral de rol van kennis en informatie daarbinnen) variëren per land/regio. Mogelijk zijn de wetenschappelijke onderbouwing en monitoring dusdanig sterk geïnstitutionaliseerd dat er weinig aandacht bestaat voor visie en programmering (of andersom en moet het nog helemaal van de grond komen). Een derde uitdaging betreft de wijze van presenteren van de resultaten in dit eindrapport. Dat kan per land/regio of per thema.

Om te beginnen met de derde uitdaging. We kiezen ervoor om eerst de situatie per land/regio te bespreken in opeenvolgende hoofdstukken. Daarna volgt een analyse van verschillen en overeenkomsten en eventuele lessen voor Vlaanderen. Deze indeling sluit het beste aan bij de aanpak waarin eerst per land/regio informatie is verzameld, gebundeld en gestructureerd in fiches en daarna samengevat, geanalyseerd en gepresenteerd in dit eindrapport. We nemen per land/regio eerst contextinformatie op, oftewel hoe is een land/regio bestuurlijk georganiseerd en welke onderwerpen vallen er onder een "beleidsdomein omgeving". Hierbij gebruiken we Vlaanderen als referentie.[3]

Deze contextinformatie helpt de vergelijking beter te duiden. Het is dus ook belangrijk te realiseren dat in Vlaanderen vooral gekeken is naar het omgevingsbeleid op het niveau van het Vlaams Gewest en niet (of minder) naar bevoegdheden en onderzoek in dit domein op federaal, provinciaal of lokaal niveau. We hebben deze lijn ook zoveel mogelijk gevolgd in de andere landen, maar dan lopen we het risico dat we een substantieel deel van het omgevingsbeleid missen. Dat geldt vooral voor gedecentraliseerde eenheidsstaten waar regionale en lokale besturen ook bevoegdheden voor het omgevingsbeleid hebben.

Verder hebben we in alle landen/regio's gepoogd middels interviews ontbrekende informatie te verzamelen of gevonden informatie te duiden. Het uitgangspunt daarbij is dat de vergelijking helpt te interpreteren hoe de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid in verschillende landen/regio's is vormgegeven, en wat Vlaanderen daarvan kan leren (zonder uitputtend en in detail deze kennis- en informatiefunctie op alle deelonderwerpen te beschrijven en te vergelijken). Het was een uitdaging medewerking aan interviews te verwerven. Uiteindelijk hebben we enkel gesprekken gevoerd in Finland, Nederland en Vlaanderen.

[3] Hierdoor kan uit deze verkenning bijvoorbeeld niet afgeleid worden dat omgeving en landbouw beter binnen één beleidsdomein geclusterd worden omdat dit in één van de andere landen/regio's goed werkt.

1.5 LEESWIJZER

De volgende zes hoofdstukken (2-6) beschrijven de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid per land/regio: Vlaanderen (hoofdstuk 2) en dan (op alfabetische volgorde) Finland (hoofdstuk 3), Hauts-de-France (hoofdstuk 4), Nederland (hoofdstuk 5), Noordrijn-Westfalen (hoofdstuk 6) en Wallonië (hoofdstuk 7). Elk hoofdstuk behandelt onder meer de actoren in het omgevingsbeleid. Ook komen de visie op, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid aan de orde. Daarnaast is er ook aandacht voor middelen voor en uitdagingen in het onderzoek voor het omgevingsbeleid. Hoofdstuk 8 maakt een vergelijking van de landen/regio's op hoofdlijnen (waardoor ook Vlaamse sterktes/zwaktes en opportuniteiten/bedreigingen zichtbaar worden), biedt een overzicht van buitenlandse inzichten voor de Vlaamse overheid en formuleert een aantal observaties per land/regio. Dit laatste hoofdstuk sluit af met enkele overwegingen.

2 VLAANDEREN

In dit eerste afzonderlijk hoofdstuk over een land/regio komt de vormgeving van het wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie in functie van het omgevingsbeleid aan de orde. Dit hoofdstuk zet een standaard voor de andere hoofdstukken. De gegevens over Vlaanderen zijn wel het meest volledig en actueel en dat geldt ook voor dit hoofdstuk in vergelijking met de volgende hoofdstukken. Dit hoofdstuk (en de volgende hoofdstukken) zijn gebaseerd op de fiches (zie Bijlage 2 voor Vlaanderen), aanvullende en documentanalyse en soms een interview.

In volgende paragraaf (2.1) staat achtergrondinformatie over Vlaanderen en het Vlaams omgevingsbeleid, bijvoorbeeld de bestuurlijke structuur en de afbakening. Paragraaf 2.2 bespreekt de actoren in (het onderzoek voor) het Vlaams omgevingsbeleid. In paragraaf 2.3 komen de visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid aan de orde. Daarna volgt een beschrijving van de middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid (paragraaf 2.4). Het hoofdstuk sluit af met een beknopte analyse van de kenmerken en uitdagingen in Vlaanderen (paragraaf 2.5). Deze structuur geldt ook voor hoofdstukken 3 tot en met 7.

2.1 VLAANDEREN IN VOGELVLUCHT

Tabel 1: Vlaanderen in vogelvlucht

Kenmerken, algemeen	Beschrijving
Aantal inwoners (2022)	6,7 miljoen[4]
Oppervlakte (x1.000 km^2)	13,5
Aandeel bosareaal	22,8% (België, 2020)[5]
Aandeel landbouwgrond	44,7% (België, 2018)[6]
Aantal inwoners per km^2	496
Bestuurlijke inrichting	Vlaanderen is de noordelijke deelstaat van de federale staat België. De Vlaamse overheid is onder meer bevoegd voor cultuur, onderwijs, welzijn, economie, werkgelegenheid, openbare werken en landbouw. De Vlaamse overheid is ook bevoegd voor het omgevingsbeleid.
Kenmerken, omgevingsbeleid	**Beschrijving**
Verantwoordelijke/coördinerende administratieve entiteit	Beleidsdomein Omgeving met o.a. het Departement Omgeving van de Vlaams overheid
Andere betrokken entiteiten	-
Afbakening van het omgevingsbeleid	Het domein Omgeving betreft een apart beleidsdomein binnen de Vlaamse overheid. In de huidige legislatuur van de Vlaamse Regering (2019-2024) zetelt een minister voor Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.[7] Het beleidsdomein Omgeving omvat naast ruimte, omgevingskwaliteit, klimaat, biodiversiteit en circulaire samenleving de beleidsvelden wonen, erfgoed, dierenwelzijn die niet onder de bevoegdheid van de minister voor Omgeving vallen (en die dus ook afzonderlijke beleidsnota's kennen[8]).

[4] Bevolking: omvang en groei | Vlaanderen.be
[5] World Bank Open Data | Data
[6] World Bank Open Data | Data
[7] Het onderwerp "Omgevingsbeleid" is o.a. gebaseerd op de Beleidsnota 2019-2024 Omgeving. De portefeuille van deze minister overlapt niet één op één overlapt met het volledige beleidsdomein. Er is in de afgelopen jaren ook regelmatig sprake geweest van een verkaveling van dit domein met andere beleidsdomeinen.
[8] Zoals Beleidsnota 2019-2024 Onroerend Erfgoed 2019-2024; Beleidsnota 2019-2024 Wonen; Beleidsnota 2019-2024 Dierenwelzijn; Beleidsnota 2019-2024 Energie.

Het Vlaams omgevingsbeleid (referentie voor deze internationale verkenning) is grotendeels vastgelegd in de "Beleidsnota 2019-2024 Omgeving". Een beleidsnota geeft de grote strategische plannen van het beleid van de Vlaamse ministers weer ter uitvoering van het Regeerakkoord (in dit geval het omgevingsbeleid). In het Vlaams omgevingsbeleid staat een betere leefomgeving voor de burger centraal. Tevens streeft het omgevingsbeleid naar een duurzaam kader waarin alle maatschappelijke doelstellingen kunnen gerealiseerd worden. Onderwerpen onder de bevoegdheid Omgeving (cf. beleidsnota Omgeving) domein zijn onder meer ruimte, omgevingskwaliteit, klimaat, biodiversiteit en circulaire samenleving.[9]

De Beleidsnota stelt dat het omgevingsbeleid een (wetenschappelijke) onderbouwing vergt. Dat komt onder meer tot uitdrukking in de vierde strategische overkoepelende doelstelling ("onderbouwd omgevingsbeleid") waarin de bevoegd minister aangeeft dat het omgevingsbeleid sterk wetenschappelijk onderbouwd moet zijn. Dit omvat een geheel van monitoring (dataverzameling), studies in kader van beleidsvoorbereiding en -evaluatie, wetenschappelijk onderzoek, en ontwikkeling van innovatieve producten en systemen (p. 21). Deze aandacht voor wetenschappelijke onderbouwing komt terug in de strategische en operationele doelstellingen voor sub-domeinen in het omgevingsbeleid. Ook in andere beleidsnota's die relevant zijn voor het beleidsdomein Omgeving bestaat aandacht voor de wetenschappelijke onderbouwing van het beleid, o.a. in de operationele doelstelling 6.3 van de huidige Beleidsnota Wonen: "Een geobjectiveerd en gegrond Vlaams woonbeleid en een degelijke monitoring en evaluatie van het beleid vereisen relevante en recente wetenschappelijke data en inzichten.[10]

De aandacht voor onderzoek en monitoring in het omgevingsbeleid is overigens niet nieuw. Vrijwel elke entiteit binnen het beleidsdomein Omgeving doet aan onderzoek. De omvang, aard en type van dat onderzoek variëren per entiteit en zijn deels afhankelijk van de taakstelling van elke entiteit. In de paragrafen hierna komt dat nader aan de orde.

2.2 ACTOREN IN (HET ONDERZOEK VOOR) HET VLAAMS OMGEVINGSBELEID

In deze paragraaf (en in de vergelijkbare paragrafen voor de andere landen/regio's in hoofdstukken 3-7) geven we aan hoe (de kennis- en informatiefunctie in) het omgevingsbeleid administratief is georganiseerd en welke actoren actief zijn hierin. Daarmee beantwoorden we **[onderzoeksvraag 1a]** uit Bijlage 1.[11] Er zijn in Vlaanderen verschillende actoren verantwoordelijk voor (onderzoek in) het omgevingsbeleid. De volgende figuur visualiseert de structuur van en de actoren in het beleidsdomein Omgeving.

9 Beleidsnota 2019-2024 Omgeving.
10 Beleidsnota Wonen 2019-2024, p. 40-41.
11 In onderzoeksvraag 2 uit Bijlage 1 worden de onderzoeksvragen 1a tot en met 1f telkens herhaald voor elk land/regio. De beantwoording van onderzoeksvragen 1a tot en met 1f is dus tegelijk ook een beantwoording voor onderzoeksvraag 2 (maar dan voor een ander land/regio).

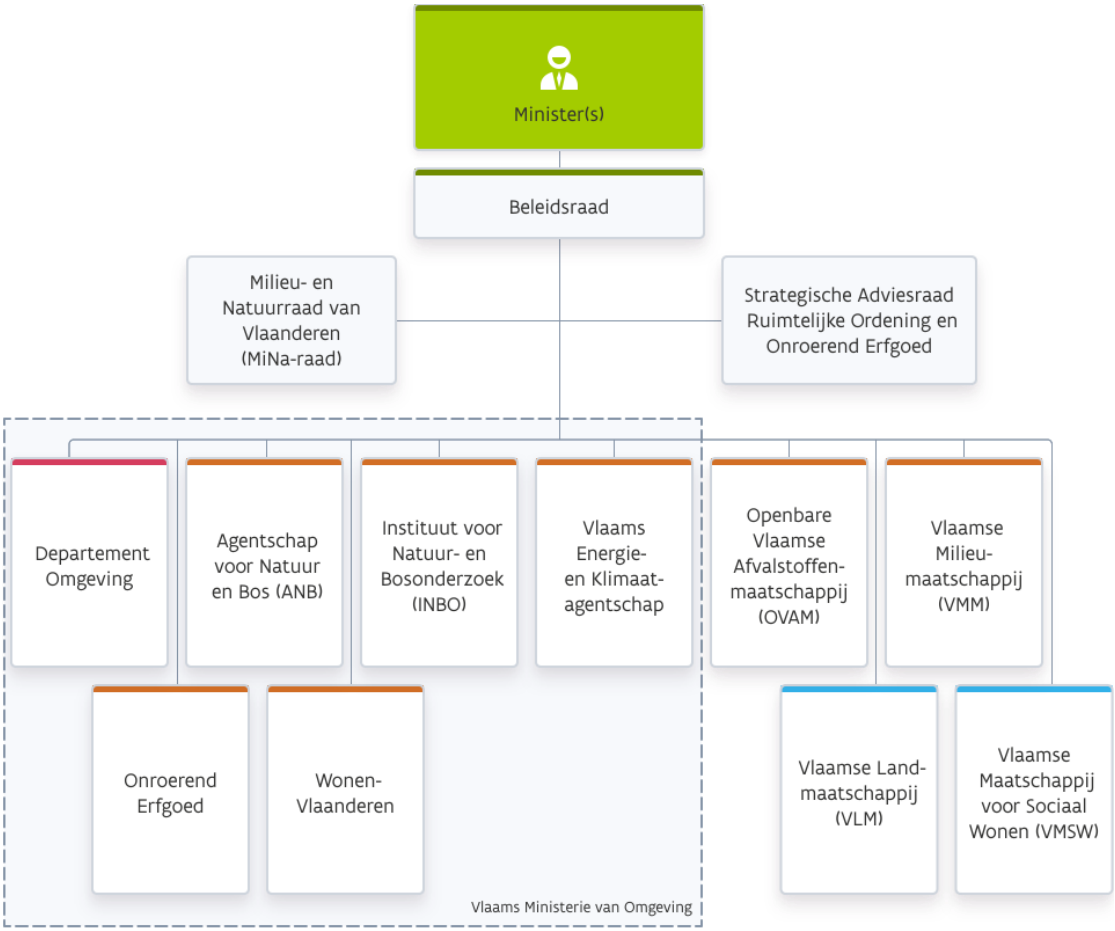

Figuur 1: Organisatiestructuur van het beleidsdomein Omgeving in Vlaanderen.[12]

Er kan in dit domein een onderscheid worden gemaakt tussen controlerende en kaderstellende entiteiten (Vlaams Parlement; niet in de figuur opgenomen), beslissende entiteiten (Vlaams Parlement, Minister), beleidsvoorbereidende entiteiten (o.a. Departement Omgeving), beleidsuitvoerende entiteiten zoals agentschappen (o.a. Onroerend Erfgoed) en adviserende entiteiten (o.a. de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen). Het gaat in het kader van deze analyse te ver om alle genoemde entiteiten uit de figuur te beschrijven (zie daarvoor Bijlage 2). De focus ligt op entiteiten die (wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie verrichten, zoals:

- Het **Departement Omgeving** heeft onder meer als taak het ontwikkelen van een geïntegreerd omgevingsbeleid (ruimte, leefmilieu, natuur en energie) dat gericht is op de beleidsvoorbereiding en -implementatie, draagvlakverbreding, handhaving van de regelgeving en beleidsevaluatie.[13] Binnen het Departement Omgeving bundelt het **Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO)** activiteiten en middelen van het departement Omgeving voor onder meer omgevingsonderzoek, onderbouwing van de lange termijn plannen (bv. het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen) en monitoring en evaluatie.
- Het **Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)** dat via toegepast wetenschappelijk onderzoek, data- en kennisontsluiting het biodiversiteitsbeleid en -beheer onderbouwt en

[12] Beleidsdomein Omgeving | Vlaanderen.be.
[13] Departement Omgeving - Departement Omgeving (vlaanderen.be)

evalueert.[14] Het verricht beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek en (lange termijn) monitoring, verleent wetenschappelijke diensten ter ondersteuning van het beleid en van de doelgroepen en rapporteert periodiek over de toestand van de natuur en het natuurlijke milieu (o.a. middels Wettelijk Vastgelegde Taken).

- Het **Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)** heeft onder meer als missie het evalueren van beleidsinitiatieven op het vlak van energie en broeikasgasemissies.[15]
- Het agentschap **Onroerend Erfgoed** heeft beleidsgericht onderzoek als één van haar taken.[16]
- De **Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad)** is een adviesorgaan van de Vlaamse Regering. De Raad heeft een algemene bevoegdheid inzake studie, aanbeveling en advies voor alles wat verband houdt met milieu en natuur.[17] De **Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed** heeft een vergelijkbare functie.

Binnen het beleidsdomein Omgeving zijn twee entiteiten die het statuut van Wetenschappelijke Instelling hebben, namelijk INBO en Onroerend Erfgoed.[18]

2.3 VISIE, AANSTURING EN PROGRAMMERING VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

In deze paragraaf (en de vergelijkbare paragrafen voor de andere landen/regio's in hoofdstukken 3-7) kijken we naar de sturing en programmering van de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid. Daarmee beantwoorden we hier en in de volgende hoofdstukken onderzoeksvragen 1b en 1c uit Bijlage 1.

2.3.1 Visie

Er is in Vlaanderen een sterke visie ontwikkeld op de waarde van onderzoek in het omgevingsbeleid. Het Departement Omgeving speelt als één van de centrale entiteiten een rol in het formuleren van een visie. Een belangrijke bron betreft de beleidsnota die stelt: "Het omgevingsbeleid moet wetenschappelijk onderbouwd worden met gerichte monitoring, data integratie en beoordelingstechnieken in het kader van beleidsvoorbereiding, -evaluatie en -bijsturing. Dit wordt verzekerd door onderlinge afstemming van de onderzoeksvragen en -agenda's van het beleidsdomein Omgeving, in overleg met de Vlaamse wetenschappelijke instellingen en externe onderzoeksinstellingen, en door een bundeling en efficiënt gebruik van middelen. Tevens wordt in navolging van het INBO ingezet op de wetenschappelijke onderbouwing en evaluatie voor een doeltreffend biodiversiteitsbeleid. Dit wordt uitgewerkt op vier niveaus: monitoring en evaluatie van de beleidsinstrumenten en -resultaten, de integratie van de bestaande kennis, performant beleidsgericht onderzoek en het ontwikkelen van beleids- en beheerinstrumenten voor biodiversiteit."[19]

14 Missie en visie | Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (vlaanderen.be)
15 Vlaams Energie- en Klimaatagentschap - Energiesparen
16 Over onze werking | Onroerend Erfgoed
17 Voorstelling — Minaraad
18 Departement EWI, Speurgids 2021 Ondernemen & Innoveren, p. 119.
19 Beleidsnota Omgeving 2019-2024, p. 8.

Het departement benadrukt het belang van partnerschappen bij het realiseren van een wetenschappelijke onderbouwing. Dit komt tot uiting in haar specifieke visie op lange termijnonderzoek:[20]

- Het departement is niet de enige speler op vlak van onderzoek in het kader van het omgevingsbeleid, laat staan in het kader van het Vlaamse wetenschapsbeleid. Het is dan ook van belang de LT-visie onderzoek te realiseren via strategische allianties.
- Het departement brengt steeds zorgvuldig en per thema in kaart met welke onderzoekspartners zij nu en in de toekomst samenwerkingen kan aangaan.
- Gezien de internationale scope van het departementaal programma is het van belang deze ook in te bedden in het internationale wetenschapslandschap.
- Het departement bouwt aan essentiële strategische samenwerkingen op langere termijn tussen de verschillende betrokken actoren.

Het Departement Omgeving wil een duidelijke kwaliteitssprong maken als het gaat over het ontwikkelen van een kennis- en expertisecentrum voor het beleidsdomein en dit door binnen een netwerkstructuur zowel eigen onderzoek te doen, als onderzoek uit te besteden (op korte termijn en op een meer langlopende basis) en door een werkprogramma op te bouwen waarin de vier types onderzoek verweven zijn (aldus de lange termijn visie).

Ook het INBO benadrukt in een position paper het belang van (samenwerking in het) onderzoek om beleid te onderbouwen: “Het INBO wil hét aanspreekpunt zijn in Vlaanderen om het natuurbeleid en de uitvoering ervan evidence-based te ondersteunen. Het beschrijft toestand en trends van biodiversiteit en ecosysteemdiensten, onderzoekt oorzaken van veranderingen en ontwikkelt rechtstreeks toepasbare instrumenten. Het werkt toekomstverkenningen uit die het natuurbeleid op langere termijn onderbouwen. Onderzoek gebeurt steeds in dialoog met partners uit maatschappij, wetenschap, beleid en beheer.”[21]

Ook andere entiteiten in het domein Omgeving benadrukken blijkens de beleidsnota’s Onroerend Erfgoed en Wonen het belang van onderzoek voor beleid, o.a. Agentschap Onroerend Erfgoed, entiteiten in het domein Wonen (als onderdeel van het omgevingsbeleid) en de VMM.

2.3.2 Aansturing en programmering

Een visie kan mobiliserend werken om richting te geven aan de keuzes die in het onderzoek voor omgevingsbeleid worden gemaakt en de daaruit voortvloeiende onderzoeksprogrammering. Tegelijkertijd is er sprake van versnippering en zijn er veel entiteiten actief in het domein Omgeving (zie paragraaf 2.2) die elk eigen taken en verantwoordelijkheden hebben, en deels ook zelfstandig werken. Desondanks vindt er wel sturing (en in het verlengde daarvan) programmering plaats, onder meer via de lopende beleidsnota’s die de beleidsagenda en -prioriteiten bepalen van de huidige Vlaamse regering, en waaruit (kennis)vragen voortkomen die sturend zijn voor de strategische onderzoeksagenda in dit domein. Ook de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) heeft suggesties gedaan voor een onderzoeks- c.q. evaluatieagenda.[22] Internationale richtlijnen en verdragen leggen Vlaanderen, net als andere landen/regio’s, wettelijke verplichtingen op om ontwikkelingen in het domein Omgeving te meten en te rapporteren.

[20] Departement Omgeving, Langetermijnvisie Onderzoek Departement Omgeving 2020 - 2030
[21] Hoffmann M., Janssens L., De Charleroy D., De Landtsheer I., Louette G., Milbau A., Peymen J., Pollet M., Van Thienen S., Van Waeyenberge S. (2019). INBO position paper. Onderzoeksagenda voor 2020- 2024. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 (2). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, p. 3.
[22] SERV (2022), Rapport Begroting Omgeving & Natuur, Energie en Klimaat, Brussel, p. 34-36.

De Beleidsraad (=Managementcomité) (zie Figuur 1) heeft de formele bevoegdheid om middelen en programmering voor onderzoek in het beleidsdomein Omgeving te bepalen. De beslissing daarover moet passen binnen de door het Vlaams Parlement goedgekeurde begroting en wordt begrensd door mandaten van de verschillende entiteiten (o.a. agentschappen) in dit domein. Verschillende entiteiten in het domein Omgeving ondernemen individuele en/of gezamenlijke initiatieven om de aansturing en programmering van het onderzoek te stroomlijnen. Bijvoorbeeld:

- Elke entiteit binnen het domein omgeving is verantwoordelijk voor het opstellen van een **eigen onderzoeksprogramma.** De omvang, aard en type van dat onderzoek variëren per entiteit en zijn deels afhankelijk van de taakstelling van elke entiteit.
- Het departement Omgeving **bundelt een aantal interne taken** met betrekking tot beleidsondersteunende studies in het Vlaams Planbureau Omgeving.
- Het departement Omgeving en het INBO nemen het initiatief om met partners in het omgevingsdomein een **netwerk** op te richten voor een betere afstemming en onderling versterking van de wetenschappelijke onderbouwing van het omgevingsbeleid. Dit netwerk (verenigd in de **werkgroep onderzoekscoördinatoren**) moet aanwezige expertise inzake monitoring, beleidsvoorbereidende en -evaluerende studies en bijbehorende dataverzameling bundelen en helpen een strategische onderzoeksagenda voor dit domein op te stellen. Elke deelnemer geeft inzage in zijn onderzoeksprogramma.[23] De samenwerking heeft ook geleid tot de oprichting van een beleidsdomein-overschrijdende **kennishub Omgeving en gezondheid** (Beleidsdomein WVG is ook betrokken).

2.4 MIDDELEN VOOR EN TYPEN VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

2.4.1 Middelen voor kennis- en informatieverwerving (hoofdzakelijk Omgevingsdomein)

Het bepalen van de hoeveelheid middelen die in Vlaanderen beschikbaar zijn voor het verwerven en onderhouden van kennis en informatie in functie van het omgevingsbeleid (**[onderzoeksvraag 1d]** uit Bijlage 1) is een grote uitdaging. Deze uitdaging geldt ook voor het beantwoorden van deze vraag voor de andere landen/regio's in hoofdstukken 3-7. Dat heeft verschillende redenen, namelijk:

- Binnen **begrotingsposten** wordt niet altijd een **onderscheid** gemaakt tussen **generieke middelen** voor het omgevingsbeleid en **specifieke middelen** voor kennis- en informatieverwerving in functie van het omgevingsbeleid.
- Hoe meer entiteiten binnen het domein Omgeving actief zijn (en dus ook onderzoek kunnen doen) hoe groter de **versnippering**, ook in begrotingen (een analyse van de afzonderlijke begrotingen van al deze entiteiten valt buiten het bereik van deze verkenning).

[23] Deze inventaris staat in een intern document getiteld "TO DO1. Inventarisatie visie of andere structurerende documenten". Door de werkgroep aan ons overgemaakt. Overigens is de ontwikkeling van een datastrategie voor het beleidsdomein Omgeving een taak van het OmgevingsInformatieSamenwerkingsverband (OIS). Daarnaast wordt op Vlaams niveau gewerkt aan allerlei aspecten rond data (zie Vlaamse datastrategie | Vlaanderen.be).

- Er zullen ook buiten het beleidsdomein Omgeving instellingen zijn die onderzoek verrichten dat waardevol kan zijn voor het omgevingsbeleid, maar de **bekostiging** van dat onderzoek valt geheel of gedeeltelijk **buiten begrotingen** in dit domein.[24]
- Ook binnen de begrotingsposten voor onderzoek kunnen **interpretatie- en afbakeningsverschillen** bestaan. Soms wordt de loonkost voor onderzoekers wel meegenomen, de andere keer niet (en dat kan een verschil maken in het budget). Soms vallen middelen voor onderzoek in het omgevingsbeleid samen met andere domeinen.

Een **bijkomende complexiteit** in een vergelijkende verkenning is dat de **taakstelling (en dus de daaraan verbonden middelen) varieert per land**. Dus wanneer Wallonië (hypothetisch) relatief meer middelen heeft, kan dat ook voortkomen uit een omvangrijker takenpakket.

Desondanks hebben we voor Vlaanderen een poging ondernomen het jaarlijks budget voor kennis- en informatieverwerving in het omgevingsbeleid te bepalen, en dat vooral aan de hand van de Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021 en Speurgids 2021 Ondernemen & Innoveren (zie Bijlage 2). In de onderstaande tabel staan bedragen waarvan we met enige zekerheid kunnen vaststellen dat zij aan (wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie kunnen worden gerelateerd.

Tabel 2: Jaarlijkse uitgaven aan onderzoek beleidsdomein Omgeving (2020/2021, miljoenen €, afgerond)

Uitgaven	Omvang
Bijdrage aan het wetenschapsbeleid	57
Toelage referentietaken VITO/ILVO	3,3
Toelage twee wetenschappelijke instellingen van de Vlaamse overheid (INBO, Agentschap Onroerend Erfgoed)	32,9
Bijdrage aan horizontale initiatieven en beleidsondersteunend onderzoek en studies vanuit het domein Omgeving	5,4
Bijdragen aan verschillende programma's en onderwijs in het domein Omgeving (o.a. kennis- en expertisecentrum, hoger onderwijs, burgerparticipatie, samenhangend instrumentarium, optimaliseren kennis biodiversiteitsbeleid, evaluatie biodiversiteitsbeleid).	12
Totaal	110,6

In de begroting staan ook **andere (omvangrijke) posten** als de bijdrage aan de VLM (€58,1 miljoen), bijdrage aan alle Vlaamse bevoegdheden samen (€70 miljoen), recyclagehub (€30 miljoen over meerdere jaren). Het is bij deze (en ander bedragen) niet bekend welk deel specifiek gereserveerd is voor de kennis- en informatiefunctie.

Het domein Omgeving ontvangt ook middelen uit het **Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)**. Dit omvat verschillende periodes (o.a. 2014 tot en met 2020; 2023 tot en met 2027). In het GLB zijn ook middelen voorzien voor kennis en informatie. Het gaat om enkele tientallen miljoenen euro per jaar (Europees en Vlaams geld). Onbekend is welk aandeel gebruikt wordt voor onderzoek in het omgevingsbeleid. Ook andere **provincies en lokale besturen** besteden middelen aan onderzoek in het omgevingsbeleid. Ook hier is de omvang van onbekend.

[24] Voorbeelden zijn onderzoeksfinanciering door het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO) (zie: Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen - Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (fwo.be)) en de bekostiging van het ILVO (domein Landbouw & Visserij).

Een zeer ruwe schatting brengt ons tot de conclusie dat er jaarlijks €200 à €300 miljoen euro wordt voorzien voor het ontwikkelen en onderhouden van de kennisfunctie in het omgevingsbeleid, waarbij een substantieel deel besteed wordt aan wetenschappelijk onderzoek.

2.4.2 Vormen van kennis- en informatieverwerving en leveranciers

In deze paragraaf gaan we in op de verschillende vormen van kennis- en informatieverwerving. We beantwoorden daarmee **[onderzoeksvraag 1e]** uit Bijlage 1 (zie ook het antwoord op deze vraag voor de andere landen/regio's in hoofdstukken 3-7). In het beleidsdomein Omgeving bestaan verschillende typen van onderzoek om kennis- en informatieverwerving te ondersteunen, namelijk:

- **Referentietaken:** Een referentietaak is een welomschreven dienstverlening die het onderzoekscentrum (VITO[25], ILVO[26]) uitvoert op éénzijdige beslissing van de Vlaamse overheid in het kader van een inbesteding van die Vlaamse overheid, en waarbij de financiering van deze dienstverlening minstens kostendekkend is.[27] Het INBO voert vergelijkbare Wettelijk Vastgelegde Taken (WVT) uit.
- **Steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek:** Steunpunten bieden ook wetenschappelijke ondersteuning voor het beleid van de Vlaamse overheid. Binnen dit programma en op basis van een lijst van prioritaire thema's vastgelegd door de Vlaamse Regering, kunnen consortia van onderzoeksgroepen en - instellingen intekenen op het verkrijgen van meerjarige financiering om wetenschappelijk onderzoek rond die prioritaire beleidsthema's uit te voeren, kennis over te dragen en gegevens te verzamelen.
- **Uitbesteding van onderzoek (privaat en publiek):** Binnen het beleidsdomein Omgeving kunnen entiteiten beslissen om onderzoek uit te besteden aan de markt (desgewenst via **raamovereenkomsten**). Dit kunnen zowel incidentele en ad-hoc opdrachten zijn of opdrachten die voortkomen uit onderzoeksprogramma's.
- **Langlopende partnerschappen:** Entiteiten binnen het domein Omgeving onderhouden langlopende partnerschappen met andere instellingen ten behoeve van (gezamenlijk) onderzoek en monitoring (of leveren gegevens aan deze partners), bijvoorbeeld Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) (dOMG), Digitale Stedenbouwkundige Informatie (DSI) (dOMG), Geopunt Vlaanderen (dOMG) en Statistiek Vlaanderen (dOMG). Er bestaan ook langlopende Europese partnerschappen als ESPON (dOMG), HBM4EU en Biodiversa.
- **Eigen onderzoek (soms uitbesteed; zie hogergenoemd):** Entiteiten in het domein Omgeving beschikken ook over eigen capaciteit die ingezet wordt voor wetenschappelijk onderzoek, monitoring en evaluatie. Dat geldt sowieso voor de twee instellingen met een wetenschappelijke status (INBO en Onroerend Erfgoed). Zij hebben beide een mandaat om

[25] Zie Beslissingen Ministerraad van 2 juli 2021 | EMIS (vito.be).
[26] ILVO Referentietaken ten behoeve van het beleidsdomein Omgeving - ILVO Vlaanderen
[27] Referentietaken zijn niet altijd onderzoek; vb. de functie van referentielaboratorium voor zowel overheids- als private laboratoria uitoefenen. Maar ze geven altijd invulling aan een kerntaak van de overheid, en deze kerntaak kan onderzoek en monitoring zijn zoals gestipuleerd in Vlaamse of Europese regelgeving.

onderzoek te doen.[28] Andere entiteiten doen in meerdere of mindere mate eigen onderzoek.

- **Samenwerkingsovereenkomsten:** Dat zijn onderzoeksopdrachten "in eigen beheer" tussen verschillende overheidsinstanties mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. INBO en ANB sluiten jaarlijks een aantal SWO's af.

Deze vormen van kennisverwerving zijn voor de meeste landen/regio's geldig hoewel de referentietaken en vooral de steunpunten een meer Vlaams karakter hebben. Ook hier geldt dat landen/regio's wat betreft referentietaken vergelijkbare voorzieningen treffen, omdat ook zij willen voldoen aan hun wettelijke opdrachten of Europese richtlijnen (inzake onderzoek, monitoring en evaluatie).

De **kennis- en informatieleveranciers** zijn sterk gekoppeld aan de typen van kennis- en informatieverwerving. Het gaat om strategische onderzoekscentra (VITO, imec), Wetenschappelijke Instellingen van de Vlaamse overheid (INBO, Agentschap Onroerend Erfgoed en het ILVO), universiteiten, adviesraden (zie Figuur 1), entiteiten in het domein Omgeving en marktpartijen.

Buiten de hogergenoemde entiteiten uit het omgevingsdomein zijn er andere organisaties (in de publieke sector) die een (onderzoekers)rol vervullen in het beleidsdomein Omgeving, zoals (deze lijst is niet uitputtend) het **Instituut voor Landbouw- en visserijonderzoek (ILVO)** beleidsonderbouwend wetenschappelijk onderzoek uitvoert en coördineert[29], de **steunpunten** Circulaire Economie, Wonen en Milieu en Gezondheid en de **Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)** die adviseert over het omgevingsbeleid[30] en energie en klimaat.[31] Ook de **Strategische Onderzoekscentra** (bijv. VITO en imec), de koepelorganisaties van steden en gemeenten en natuur- en milieuverenigingen verrichten onderzoek. Bijvoorbeeld **Natuurpunt**, een onafhankelijke vrijwilligersvereniging met meer dan 133.000 leden, dat waarnemingen in de natuur doet (samen met **Natagora** en **Stichting Natuurinformatie**). Deze natuurwaarnemingen geven een extra wetenschappelijke basis voor het natuurbeleid van de overheid.[32]

Op federaal niveau zijn **Belgian Science Policy Office (BELSPO)** en de **federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu** relevant te noemen (zie hoofdstuk 7 voor een toelichting).

2.5 KENMERKEN EN UITDAGINGEN IN VLAANDEREN

In deze slotparagraaf formuleren we onze reflectie op het domein Omgeving en de rol van onderzoek in het omgevingsbeleid. Er komen onder meer knelpunten in (de kennis- en informatiefunctie van) het omgevingsbeleid aan de orde. Hiermee beantwoorden we voor Vlaanderen en voor de andere landen/regio's in de volgende hoofdstukken **[onderzoeksvraag 1f]** uit Bijlage 1.

- Het domein Omgeving is in Vlaanderen behoorlijk **breed afgebakend**. Er vallen relatief veel onderwerpen onder (van wonen, dierenwelzijn en energie tot biodiversiteit en circulaire

[28] Het INBO voert via zijn Eigen Vermogen (EV INBO) projecten uit die met externe middelen worden gefinancierd. Het doel is het INBO-onderzoek aan te vullen waar de rechtstreeks toegekende overheidsmiddelen niet volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoeksprogramma. Het Eigen Vermogen | Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (vlaanderen.be).

[29] ILVO valt onder het beleidsdomein Landbouw en Viseerij.

[30] Omgevingsbeleid | SERV

[31] Energie en klimaat | SERV

[32] Over Natuurpunt | Natuurpunt; Welkom - Waarnemingen.be.

samenleving). Bijgevolg zijn er meerdere bevoegde ministers, entiteiten in de publieke sector en beleidsnota's bij betrokken. De beleidsnota's zijn (deels) sturend voor het onderzoek, de monitoring en de evaluaties die tijdens de legislatuurperiode worden uitgezet. Deze breedte bevestigt volgens ons dat "omgeving" veel aspecten omvat en dus om een **integrale benadering** vraagt. Tegelijkertijd roept deze breedte een beeld van **versnippering** op. Hierbij wel de kanttekening dat het beeld van versnippering veroorzaakt wordt door het groot aantal betrokken entiteiten in het domein Omgeving. De smallere afbakening in andere landen/regio's (bijv. NRW) zorgt ook voor minder betrokken partijen (een bredere afbakening daar zou ook meer organisaties omvatten).

- Het domein Omgeving spreekt in visie- en beleidsnota's in de breedte (dat wil zeggen het departement Omgeving, INBO en andere organisaties) een **stevige visie en ambitie** uit om het omgevingsbeleid wetenschappelijk te onderbouwen met onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie. De focus ligt daarbij meer op onderzoek en monitoring en nog in mindere mate op beleidsevaluatie.
- Het domein Omgeving kenmerkt zich door een **toenemende afstemming** tussen verschillende entiteiten wat betreft de **onderzoeksprogrammering** (entiteiten informeren elkaar via de werkgroep onderzoekscoördinatoren). Er lijkt echter nog **geen echte sturing** te zijn wat betreft de onderzoeksprogrammering.

Het domein Omgeving beschikt weliswaar over **veel (onderzoeks)middelen**, maar de transparantie over de inzet van deze middelen is gebrekkig. Zo is niet altijd duidelijk welk aandeel van de middelen ingezet worden voor de kennis- en informatiefunctie. Het gebrek aan transparantie kan er toe leiden dat opportuniteiten voor synergieën worden gemist.

3 FINLAND

De opzet van dit hoofdstuk komt overeen met de indeling in het vorige hoofdstuk over Vlaanderen. In de volgende paragraaf (3.1) staat achtergrondinformatie over Finland en het Fins omgevingsbeleid, bijvoorbeeld de bestuurlijke structuur en de afbakening. Paragraaf 3.2 bespreekt de actoren in (het onderzoek voor) het Fins omgevingsbeleid. In paragraaf 3.3 komen de visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid aan de orde. Daarna volgt een beschrijving van de middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid (paragraaf 3.4). Het hoofdstuk sluit af met een beknopte analyse van de kenmerken en uitdagingen in Finland (paragraaf 3.5).[33]

3.1 FINLAND IN VOGELVLUCHT

Tabel 3: Finland in vogelvlucht

Kenmerken, algemeen	Beschrijving
Aantal inwoners (2022)	5,5 miljoen[34]
Oppervlakte (x1.000 km^2)	338,44[35]
Aandeel bosareaal	73,7% (2020)[36]
Aandeel landbouwgrond	7,5% (2018)[37]
Aantal inwoners per km^2	18
Bestuurlijke inrichting	Finland is een gedecentraliseerde eenheidsstaat. De Finse landelijke overheid bestaat uit 12 ministeries, elk verantwoordelijk voor de voorbereiding van zaken die vallen binnen bepaalde beleidsdomeinen en voor de goede werking van het openbaar bestuur.[38] Finland heeft een uitgebreid regelgevingskader voor milieukwesties vastgesteld.[39]
Kenmerken, omgevingsbeleid	**Beschrijving**
Verantwoordelijke/coördinerende administratieve entiteit	*Ympäristöministeriö* (ministerie van Milieu) Ministeries met aangrenzende bevoegdheden zijn het ministerie van Werkgelegenheid en Economie (Työ- ja elinkeinoministeriö) voor o.a. mijnbouw en (hernieuwbare) energie en het ministerie van Land- en Bosbouw (Maa- ja metsätalousministeriö) voor o.a. het gebruik van water en het bosareaal.
Andere betrokken entiteiten	Op het nationaal niveau: • *Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus* (ARA) (Centrum voor woonfinanciering en - ontwikkeling) • *Suomen ympäristökeskus* (SYKE) (Fins milieu-instituut) • *Aluehallintovirastojen* (AVI) (Regionale agentschappen) • *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten* (ELY-keskukset) (Centra voor economische ontwikkeling, vervoer en milieu)

[33] Eeva Primmer (SYKE) heeft ons in een online interview aanvullende informatie over Finland verstrekt.

[34] Statistics Finland
[35] Feiten en cijfers over het leven in de Europese Unie (Europese Unie)
[36] World Bank Open Data | Data
[37] World Bank Open Data | Data
[38] Finnish Government
[39] Alanko, M. & Utter, R. (2013). Environmental law and practice in Finland: Overview. Practical Law.

	• *Metsähallituksen luontopalvelut* (MH) (Metsähallitus Natuurdiensten) • *A-Kruunu Oy* (geen vertaling mogelijk), met als taak betaalbare huurwoningen te bouwen. Andere sectorspecifieke bevoegde autoriteiten zijn het: • *Turvallisuus- ja kemikaalivirasto* (Tukes) (Agentschap voor veiligheid en chemische stoffen), voor o.a. mijnbouw, chemische stoffen, biociden, en gewasbescherming. • *Sosiaali- ja terveysalan lupa-ja valvontavirasto* (Valvira) (Nationale toezichthoudende instantie voor welzijn en gezondheid), voor genetisch gemodificeerde organismen. • *Säteilyturvakeskus* (STUK) (Autoriteit voor stralings- en nucleaire veiligheid) • *Energiamarkkinavirasto* (EMV) (Autoriteit voor de energiemarkt), voor de handel in emissierechten en feed-in-tarieven)
Afbakening van het omgevingsbeleid	Het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) is verantwoordelijk voor het nationale huisvestings- en milieubeleid. Het ministerie is bevoegd voor zaken die betrekking hebben op milieubescherming, grondgebruik, natuurbehoud, bouw en huisvesting. Het ministerie is op het gebied van milieuvraagstukken verantwoordelijk voor de strategische planning en begeleiding, de voorbereiding van wetgeving, de operationele en financiële planning en internationale samenwerking.

Onder het motto “Een beter milieu voor toekomstige generaties” strekt de herziene strategie van het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) zich uit tot 2030.[40] De strategie heeft drie brede impactdoelstellingen om te zorgen voor een duurzame leefomgeving en groei, en de strategie evolueert met de tijd. Maatregelen en concrete actiepaden die naar de doelstellingen leiden, worden jaarlijks door het ministerie geactualiseerd.

Het doel van het programma van de regering van de huidige premier Sanna Marin is:

- Dat Finland tegen 2035 koolstofneutraal is en de eerste fossielvrije welvaartsmaatschappij.
- Dat Finland tegen eind jaren 2030 een bijna emissievrije elektriciteits- en warmteproductie heeft.
- Het verkleinen van de koolstofvoetafdruk van gebouwen, het bevorderen van een circulaire economie en het voeren van een klimaatvriendelijk voedselbeleid.
- Milieuschade zwaarder gaan belasten.

3.2 ACTOREN IN (HET ONDERZOEK VOOR) HET FINS OMGEVINGSBELEID

Er zijn in Finland verschillende actoren verantwoordelijk voor (onderzoek in) het omgevingsbeleid. Het volgende figuur visualiseert de structuur van het Fins milieubestuur.

[40] https://ym.fi/en/strategy-and-goals

Figuur 2: Organisatiestructuur van het beleidsdomein Omgeving.[41]

- **Ympäristöministeriö (Ministerie van Milieu)** is verantwoordelijk voor het nationale huisvestings- en milieubeleid en bevoegd voor zaken die betrekking hebben op milieubescherming, grondgebruik, natuurbehoud, bouw en huisvesting. Het ministerie is op het gebied van milieuvraagstukken verantwoordelijk voor de strategische planning en begeleiding, de voorbereiding van wetgeving, en de operationele en financiële planning en internationale samenwerking. Expertise gebieden van het Ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) zijn: klimaat, huisvesting, EU en internationale samenwerking, Klimaatneutraal Finland 2035, natuur en water, bouw en landgebruik, onderzoek en ontwikkeling, het voorkomen van milieuvervuiling, circulaire economie, subsidies en bijstand.
- Het **Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA; centrum voor woonfinanciering en – ontwikkeling)** bevordert ecologisch duurzame, kwalitatief hoogwaardige en betaalbare huisvesting. Het is verantwoordelijk voor het verlenen van steun aan huishoudens voor het verbeteren van de huisvestingsomstandigheden van groepen met speciale huisvestingsbehoeften, en ook voor het toezicht op en het beheer van non-profit-huisvestingsverenigingen. ARA bevordert ook het onderzoek naar en de verbetering van de woonomstandigheden, verspreidt informatie over de woningmarkt en onderhoudt informatiediensten op haar werkterrein.
- Het **Suomen ympäristökeskus (SYKE; Fins milieu-instituut)** is het nationaal centrum voor onderzoek en ontwikkeling op milieugebied. Het is ook verantwoordelijk voor bepaalde bestuurlijke taken. SYKE produceert gegevens over de toestand van het milieu, en beoordeelt alternatieve toekomstige trends en ontwikkelt oplossingen om duurzame ontwikkeling te bevorderen. SYKE verzamelt, verwerkt en publiceert een breed scala van milieugegevens en voldoet daarbij aan de rapportageverplichtingen van Finland vanuit de milieuwetgeving van de Europese Unie en andere internationale overeenkomsten (vergelijkbaar met de Vlaamse referentietaken). SYKE is ook verantwoordelijk voor verschillende aspecten van het beheer en gebruik van watervoorraden in Finland. De strategie van SYKE ligt in lijn met die van het ministerie, maar door haar onafhankelijkheid heeft zij niet de plicht om te rapporteren aan het ministerie.

[41] https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Ymparistohallinnon_esittely(24056)

- Een van de bevoegdheden van de **Aluehallinto-virastojen (AVI; Regionale agentschappen)** is het verstrekken van milieuvergunningen. De agentschappen behandelen en lossen milieuvergunningskwesties op die vallen onder de milieubeschermingswet en de Waterwet. Tevens lossen zij kwesties van bestuurlijke dwang op die vallen onder de Waterwet. De agentschappen behandelen ook de meest belangrijke schadeclaims in verband met waterverontreiniging. Het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) stuurt de werkzaamheden van de regionale agentschappen op milieugebied aan en het ministerie van Financiën (Valtiovarainministeriö) houdt toezicht op de algemene administratieve werkzaamheden.
- Onder toezicht van het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) zijn de **Elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskusten (ELY; Centra voor economische ontwikkeling, vervoer en milieu)** verantwoordelijk voor milieubescherming, ruimtelijke ordening, bouwbegeleiding, beheer van het cultureel milieu, bescherming van de biodiversiteit en het duurzaam gebruik ervan, en toezicht op de toestand van het milieu in hun regio's. De centra zijn ook verantwoordelijk voor de handhaving van vergunningen vanuit de milieubeschermingswet en de waterwet, en de handhaving van bestuurlijke dwangmaatregelen vanuit alleen de milieubeschermingswet. Bovendien voeren de centra, onder toezicht van het ministerie van Land- en Bosbouw (Maa- ja metsätalousministeriö), taken uit in verband met het gebruik en beheer van watervoorraden. Het ministerie van Werkgelegenheid en Economie (Työ- ja elinkeinoministeriö) houdt toezicht op de algemene administratieve werkzaamheden van de centra voor economische ontwikkeling, vervoer en milieu. Alle centra hebben hun eigen regionale werkgebieden.
- **Metsähallituksen luontopalvelut (MH; Metsähallitus Natuurdiensten)** beheert de Finse nationale parken en natuurreservaten, wildernisgebieden, recreatiegebieden en andere beschermde gebieden. Zij is verantwoordelijk voor het beheer, het gebruik en de openbare diensten van de gebieden en de landelijke bescherming en monitoring van vele bedreigde soorten, natuurlijke habitats en cultureel erfgoed.

Buiten dit organigram zijn er nog drie relevante partijen te noemen. Ten eerste het staatsbedrijf **A-Kruunu Oy (geen vertaling mogelijk)**. Zij opereert onder leiding van het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) en haar taak is het bouwen van betaalbare huurappartementen in de snelst groeiende gebieden in Finland. Ten tweede is het **Ministerie voor Land- en Bosbouw (Maa- ja metsätalousministeriö)** verantwoordelijk voor het beheer van natuurlijke rijkdommen (inclusief water) en het beleid gericht op aanpassingen aan klimaatveranderingen. Daarnaast spelen ook de **gemeentes** een belangrijke rol.[42] Samen met de ELY zijn zij de bevoegde toezichthoudende autoriteit die toezien op de naleving van milieuwetgeving, en samen met de AVI zijn zij bevoegd voor het verstrekken van milieuvergunningen. Samen met de regionale raden zijn gemeentes verantwoordelijk voor het voorbereiden en goedkeuren van besluiten inzake planning en ruimtelijke ordening. Bovendien fungeren de gemeenten als de belangrijkste vergunningsinstanties voor bouwvergunningen en andere vergunningen voor grondgebruik en gebouwen.

[42] Task and objectives - Maa- ja metsätalousministeriö (mmm.fi)

3.3 VISIE, AANSTURING EN PROGRAMMERING VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

3.3.1 Visie

Het Finse milieubestuur bevordert duurzame ontwikkeling[43]. De algemene doelstellingen zijn het creëren van een **aantrekkelijke en veilige leefomgeving**, het beschermen van de **biodiversiteit**, het **voorkomen van milieuschade** en het verbeteren van de **woonomstandigheden** in Finland.

Op haar website staat documentatie over de strategie van het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö)[44] en de actiepaden van deze strategie[45].

3.3.2 Aansturing en programmering

Onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten (O&O-activiteiten) dragen bij tot de kernprocessen van het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö).[46] Zij stelt wetten op en geeft richtlijnen voor het omgevingsdomein. De belangrijkste inhoud van deze activiteiten bestaat uit het bestuderen van de relaties tussen verschillende elementen van de milieuwetgeving, het stroomlijnen van de processen, en het ontwikkelen van effectbeoordelingen en monitoring van de toestand van het milieu.

Het ministerie erkent dat het belangrijk is om bij O&O-activiteiten **samen te werken met de wetenschappelijke gemeenschap**, zoals universiteiten en onderzoeksinstellingen. Daarnaast werkt het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) op het gebied van O&O samen met andere bestuurlijke instanties, onderzoeksfinanciers, het bedrijfsleven en wetenschappelijke adviesorganen.

Het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) kent bepaalde overheidssubsidies toe aan organisaties en verenigingen en coördineert de procedures voor het aanvragen van bepaalde subsidies. Subsidies worden toegekend om te voorzien in de **behoeftes die beschreven zijn in de staatsbegroting** en voor ontwikkelingsprojecten die de doelstellingen van het regeringsprogramma ondersteunen. Het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) is onder andere verantwoordelijk voor:

1. De toekenning van discretionaire overheidssubsidies voor activiteiten van natuurbeschermings-, milieu-, huisvestings- en bouworganisaties en voor de aankoop van recreatiegebieden.
2. Overheidssubsidies voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten.
3. Het coördineren van bepaalde EU-subsidies (LIFE+ financiering en steun voor milieuprojecten uit de *EU Structural Funds*).

Langs andere sporen wordt ook onderzoek geprogrammeerd[47], onder meer **twee- tot vierjarige onderzoeksprojecten** in het omgevingsdomein die via het kabinet van de Finse minister-president worden geselecteerd en gefinancierd. Hierin participeren zowel SYKE als andere onderzoeksinstituten en consultants. Hetzelfde geldt voor de selectie en financiering van meer wetenschappelijk onderzoek in het omgevingsdomein. Dat geschiedt via het Fins Strategic

[43] https://www.ymparisto.fi/en-US/Finlands_environmental_administration(24294)
[44] YM_Strategy_EN-7903D8D9_71B0_437C_80B5_695012F85EFF-138039.pdf
[45] Paths_of_action_of_the_strategy_EN-A0E01BF6_34E4_4545_A8BE_F07C22F4065E-138048.pdf (ym.fi)
[46] https://ym.fi/en/research-and-development
[47] Op basis van interne correspondentie (Mail-interviews with representatives of several scientific institutes in Europe and their appreciation of science support of their regional policy on environment).

Research Council. Hier gaat het om collaboratief omgevingsonderzoek met een looptijd van drie tot zes jaar en met vier tot acht partners.[48]

3.3.3 Uitvoering onderzoek bij SYKE

Milieu-instituut SYKE werkt onder het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö), zoals eerder ook aangegeven. In geval van waterbeheer vallen zij onder de hoede van het ministerie van Land- en Bosbouw (Maa- ja metsätalousministeriö). Ongeveer 40% van SYKE's financiering is overheidsbudget.

Bij SYKE houden ze zich veel bezig met **toekomstscenario's en -verkenningen**.[49] Het tijdskader van toekomstverkenningen varieert. Sommige onderzoeken worden gericht op enkele jaren, bij andere onderzoeken wordt er gekeken naar 2030 en bij sommige zelfs naar 2100. De scenario's bestrijken een groot aantal onderwerpen, van de effecten van klimaatverandering tot verstedelijking. In de projecten worden verschillende methoden en benaderingen gebruikt. SYKE gebruikt onder andere de delphi-methode en varianten daarvan, kwantitatieve scenario's, back-casting, scenarioverhalen, schokscenario's en zwakke signalen (interpretatie van de laagliggende trends).[50] De werkzaamheden van SYKE op het gebied van prognoses zijn gekoppeld aan andere internationale en nationale prognose-activiteiten.

3.4 MIDDELEN VOOR EN TYPEN VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

Documentatie over de begroting voor de kennis- en informatiefunctie zijn veelal in Fins geschreven. Desondanks hebben we enige relevante informatie kunnen vinden, met name op de website van het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) en op de website van SYKE.

Sinds 2015 zijn de **onderzoeksgelden flink verminderd** in Finland. Vanaf dit moment komen alle onderzoeksgelden uit één begrotingspost en is het ministerie co-partner geworden van alle onderzoeksprojecten. Dit heeft samenwerking tussen bedrijven, instanties en de overheid gestimuleerd ervoor gezorgd dat er meer kortlopende projecten zijn (1-1,5 jaar). Een project hangt minimaal onder twee ministeries en deze baseren hun beleid op de resultaten van deze projecten.

Financiering voor onderzoek kan ook binnen worden gehaald door in te schrijven op verschillende onderzoeksoproepen (zogeheten *calls).* De **strategische onderzoeksraad (SRC)** financiert hoogwaardig onderzoek met grote maatschappelijke relevantie en impact.[51] Het onderzoek dat zij financiert, zoekt naar concrete oplossingen voor grote uitdagingen die een multidisciplinaire aanpak vereisen. De SRC is ingebed bij de Finse Academie (vergelijkbaar met de FWO). Daarnaast kan er ook aanspraak worden gemaakt op de *Prime Minister's Office funds* of via Sitra. Sitra is een fonds dat onderzoek doet en partners uit verschillende sectoren samenbrengt.[52]

Specifiek voor SYKE is de financiering deels afkomstig vanuit de staatsbegroting en deels uit externe bronnen (bijvoorbeeld EU-gelden). In 2021 bedroeg de operationele financiering van SYKE ongeveer €63,8 miljoen: Directe begrotingstoewijzingen 27,5 miljoen euro (43%) en externe financiering 36,3 miljoen euro (57%). Onderstaand laat Figuur 3 ook bedrijfsfinanciering zien van voorgaande jaren.

[48] Strategic research - STN (aka.fi)
[49] Finnish Environment Institute > SYKE's scenario and foresight work
[50] Finnish Environment Institute > SYKE's scenario and foresight work
[51] https://www.aka.fi/en/strategic-research/
[52] https://www.sitra.fi/en/

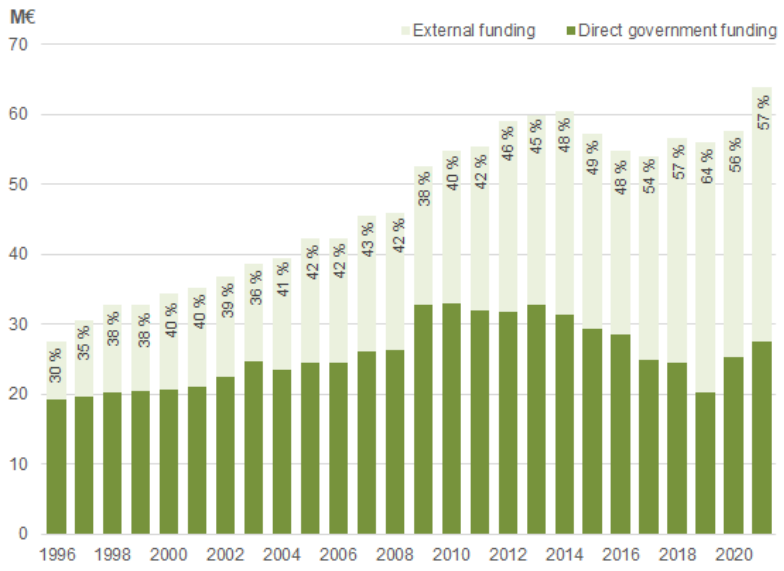

Figuur 3: Bedrijfsfinanciering SYKE (1996-2020)

3.4.1 Vormen van kennis- en informatieverwerving en leveranciers

SYKE is de grootste organisatie in Finland die zich bezighoudt op het gebied van omgeving. Al dan niet in samenwerking met andere organisaties. Deze samenwerking is met verschillende private organisaties, zoals Ramboll, Demos and GAia. Deze organisaties werken vaak als denktank. Hun projecten zijn korter (binnen een jaar wordt een project afgerond) en worden gefinancierd door de overheid.

SYKE is aangesloten bij Tulanet.[53] Dit is een samenwerkingsorgaan van negen Finse overheidsonderzoeksinstituten met als hoofddoel de samenwerking tussen leden en met andere actoren op het gebied van wetenschappelijk onderzoek te bevorderen. Tulanet brengt de collectieve stem van onderzoeksinstellingen in de Finse discussie over onderzoeksbeleid.

In Finland wordt er tevens gewerkt met een **drietal wetenschapspanels**: klimaat, natuur en duurzame ontwikkeling. Deze panels vormen belangrijke wetenschappelijke ondersteuning. Leden zijn met name academici.

3.5 KENMERKEN EN UITDAGINGEN IN FINLAND

- Omgevingsbeleid en -onderzoek is **geen geïsoleerd onderwerp**. Het zit veelal verweven in binnen andere onderwerpen en ander ministeries. Het ministerie van het Milieu (Ympäristöministeriö) is klein en er is **geen aparte onderzoeksstrategie voor omgeving**. Deze verwevenheid is zowel een sterkte als zwakte. Aan de ene kant wordt het omgevingsbeleid automatisch meegenomen in ander beleid, aan de andere kant is het beleid versnipperd en is het voor het ministerie van Milieu (Ympäristöministeriö) lastig om de leiding te nemen.
- Het **Finse landschap is erg divers en dunbevolkt**: water, bos, lange land- en zeegrenzen, etc. Dit maakt dat elke regio zijn eigen uitdagingen heeft.

[53] https://tulanet.fi/

- **Onderzoeksmiddelen zijn krimpende** sinds 2015. Toch lijkt het tekort vooral te zitten in de capaciteit van mensen, niet in onderzoeksmiddelen.

4 HAUTS-DE-FRANCE

De regio Hauts-de-France is recent ontstaan door een samenvoeging van de voormalige regio's Nord-Pas-de-Calais en Picardië en onderdeel tijdens een periode van decentralisatie in Frankrijk. Hoe Hauts-de-France is omgegaan met deze veranderingen en hoe kennis en visie op het omgevingsbeleid verschilt of juist vergelijkbaar is met Vlaanderen zorgt voor een interessante benchmark. De structuur van dit hoofdstuk is identiek aan de voorgaande hoofdstukken.

4.1 HAUTS-DE-FRANCE IN VOGELVLUCHT

Tabel 4: Hauts-de-France in vogelvlucht

Kenmerken, algemeen	Beschrijving
Aantal inwoners (2022)	6,0 miljoen[54]
Oppervlakte (x1.000 km²)	31,9[55]
Aandeel bosareaal	31,5% (Frankrijk, 2020)[56]
Aandeel landbouwgrond	52,3% (Frankrijk, 2018)[57]
Aantal inwoners per km²	189
Bestuurlijke inrichting	Hauts-de-France is de meest noordelijke regio van de gedecentraliseerde eenheidsstaat Frankijk.[58] De regio Hauts-de-France is ontstaan in 2016 door samenvoeging van de regio's Nord-Pas-de-Calais en Picardië. Deze samenvoegingen waren bedoeld om de regio's in Frankrijk sterker en even groot in omvang als andere regio's in Europa te maken.[59] De regio's hebben alleen een uitvoerende macht en mogen zelf geen wetten schrijven. De regio's zijn verantwoordelijk voor de volgende taken: • Regionaal vervoer, met inbegrip van plannen voor regionaal vervoer, burgerluchthavens, niet-zelfstandige havens; • Departementaal vervoer, met inbegrip van schoolvervoer, interlokaal vervoer, personenvervoer, wegen, handels- en visserijhavens, burgerluchthavens, niet-autonome havens en spoorwegen; • Onderwijs, met name middelbare scholen; • Beroepsopleiding en leerlingwezen; • Cultuur, met inbegrip van cultureel erfgoed en monumenten, musea, archieven, artistieke beroepsopleiding en onderwijs; • Regionale planning; • Economische ontwikkeling; • Milieu, en • Wetenschappelijke ontwikkeling. [60]

[54] Statistieken HdF \| Insee
[55] Kerncijfers regio Hauts-de-France
[56] World Bank Open Data \| Data
[57] World Bank Open Data \| Data
[58] Overigens wordt Frankrijk wel eens getypeerd als een land dat de jure een gedecentraliseerde eenheidsstaat is, maar de facto een gecentraliseerde eenheidsstaat.
[59] Waarom is er een nieuwe kaart van de regio's? \| Interieur
[60] Wet over de nieuwe territoriale indelingen \| Legifrance

Kenmerken omgevingsbeleid	Beschrijving
Verantwoordelijke/coördinerende administratieve entiteit	Direction régionale de l'environnement, de l'aménagement du territoire et du logement (DREAL) (Regionaal Directoraat Omgeving, Ruimtelijke Ordening en Huisvesting)
Andere betrokken entiteiten	• **Direction de l'agriculture et du développement rural** (**DRAAF**) (Directoraat Landbouw en Plattelandsontwikkeling). • **Direction de la santé** (**Directoraat Volksgezondheid**). Dit directoraat is veranderd naar **Agence Régionale de Santé** (**ARS**).
Afbakening van het omgevingsbeleid	Het domein omgeving is een apart beleidsdomein binnen de regio Hauts-de-France. Hiervoor zijn de **regionale Directoraten van Omgeving, Ruimtelijke Ordening en Huisvesting** (**DREAL**) verantwoordelijk. Voor iedere regio in Frankrijk bestaat een zelfde directie verantwoordelijk voor de volgende taken: "*Het is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en uitvoering van het overheidsbeleid op het gebied van milieu, duurzame ontwikkeling en planning, met name op het gebied van preventie en aanpassing aan klimaatverandering, behoud en beheer van hulpbronnen, natuurlijk erfgoed, locaties en landschappen, biodiversiteit, bouw, stedelijke planning, duurzame landontwikkeling, reizen, infrastructuur en vervoersdiensten, controle van vervoer over land, wegverkeer en veiligheid, controle en veiligheid van industriële activiteiten, energie en het beheer ervan, luchtkwaliteit, preventie van verontreiniging, lawaai, natuurlijke en technologische risico's en risico's in verband tot milieu, afvalbeheer, waterbeheer, beheer en bescherming van de kustlijn en het mariene milieu, ondersteuning van de ontwikkeling van ecotechnologieën, milieukennis en -beoordeling, herstelgegevens die onder haar bevoegdheid vallen.*" [61]

Niet alleen DREAL houdt zich dus bezig met taken gerelateerd aan omgeving. De regiobestuur Hauts-de-France is opgedeeld in negen commissies in totaal verantwoordelijk voor 34 directoraten en zeven missies. Daarbij zijn er nog twee directoraten onder directe leiding van de regiopresident en nog drie directoraten en een missie onder toezicht van de algemene secretaris. Van de commissies houdt alleen **Pôle Équilibredes territoires** (Commissie Territoriale Balans) zich bezig met omgevingsbeleid. Onder deze commissie zijn naast DREAL ook de volgende twee directoraten verantwoordelijk voor die onder omgevingsbeleid kunnen vallen:[62]

- DRAAF stuurt, coördineert en implementeert op regionaal niveau het nationale en communautaire beleid op het gebied van landbouw, agrovoeding en bosbouw. DRAAF leidt, samen met de regionale raad, de beheer autoriteit, de landbouwsystemen van het nationale kader dat wordt gefinancierd door het Europees landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling.[63]
- ARS is opgemaakt uit 8 subdirectoraten, waarvan één zich voor een deel bezighoudt met milieugezondheid. Dit is **Direction de la sécurité sanitaire et de la santé environnementale** (Directoraat van Gezondheidsveiligheid en Milieugezondheid). Deze directie heeft als taken om het gezondheidstoezicht op de omgevingen te waarborgen en om adviezen uit te brengen die gericht zijn op het waarborgen van de

[61] Decreet betreffende de organisatie en taken van DREAL | Legifrance
[62] Organogram | Hauts-de-France
[63] Missies en taken | DRAAF Hauts-de-France

gezondheidsveiligheid. Daarbij is het ook verantwoordelijk voor het besturen, implementeren en monitoren van het Regionale Milieugezondheidsprogramma (**PRSE**).[64]

4.1.1 Relatie tot nationaal beleid

Op nationaal niveau wordt ook beleid bepaald, uitgevoerd en onderzoek gedaan omtrent omgeving. Het **ministerie van de Ecologische Transitie en de Territoriale Cohesie** en **het ministerie voor de Energietransitie** ontwikkelen en voeren overheidsbeleid uit op alle terreinen die te maken hebben met ecologie, energietransitie en bescherming van biodiversiteit.[65]

Zo wordt **Le conseil national de la transition écologique** (**CNTE**) (Nationale Raad voor Ecologische Transitie) geraadpleegd over wetsvoorstellen die voornamelijk betrekking hebben op het milieu of energie en over nationale strategieën met betrekking tot duurzame ontwikkeling , biodiversiteit en de ontwikkeling van maatschappelijke verantwoordelijkheid en milieukwesties en de koolstofarme strategie.[66]

Ook informeert **Le commissariat général au développement durable** (**CGDD**) (Algemene commissie voor duurzame ontwikkeling) verschillende ministeries op het gebied van omgevingsbeleid door statistische informatie te ontwikkelen.[67]

4.2 ACTOREN IN (HET ONDERZOEK VOOR) HET OMGEVINGSBELEID VAN HAUTS-DE-FRANCE

Binnen DREAL bestaat de **service information, développement durable et évaluation environnementale** (dienst voor informatie, duurzame ontwikkeling en evaluatie van het milieu). Het verzamelt en levert de kennis die nodig is voor de DREAL-diensten, voor de voorbereiding en evaluatie van overheidsbesluiten. Los van omgeving zorgt het ook voor de informatie over sociaaleconomische actoren.[68]

Conseils économiques, sociaux et environnementaux régionaux (**CESER**) (Regionale Economische, Sociale en Milieuraad) is een overleg- en adviesorgaan van de regionale raden. Zij moeten worden geraadpleegd over ontwerpbegrotingen en belangrijke regionale plannen. CESER heeft een dependance in regio Hauts-de-France. De opdracht van CESER bestaat uit advies te geven op basis van onderzoek en voorstellen te doen die door een zoveel mogelijk mensen wordt gedeeld met als doel het regionaal overheidsbeleid te onderbouwen. CESER houdt zich bezig met de volgende onderwerpen betreffende omgeving:

- Mobiliteit, grondgebieden, leefomgeving en digitalisering
- Milieu en biodiversiteit
- Evaluatie van regionaal overheidsbeleid
- Toekomstvisie
- Samenwerking, Europa en internationaal en demografie.[69]

[64] Onze organisatie | ARS HdF
[65] Ministeries | Ecologie
[66] CNTE | Ecologie
[67] CGDD | Ecologie
[68] Diensten van DREAL | DREAL HdF
[69] De CESER's van Franrkijk | CESER de France

Het **Centre Ressource Développement Durable** (**Cerdd**) (Centrum voor Duurzame Ontwikkeling) biedt sinds 2001 instrumenten aan en ondersteunt het actoren in de regio Hauts-de-France naar nieuwe samenlevingsmodellen. Het heeft een budget van €1,234M, waarvan €0,458M van de regio Hauts-de-France komt.[70] Cerdd moedigt hen aan om bij te dragen aan economische, sociale en ecologische transities. Het stimuleert de mobilisatie van publieke en private actoren en hun macht om op te treden via de volgende middelen:

- Controle en analyse
- Coproductie en verspreiding van hulpmiddelen
- Collectief advies en steun
- Organisatie van evenementen en faciliteren van netwerken
- Waarnemingen en cijfers[71]

Het **Observatoir climat committee HdF** is onderdeel van Cerdd. Het is een commissie van kennis over klimaatverandering en de effecten ervan. Dit doet het door klimaatvraagstukken steeds zwaarder te laten wegen in keuzes en beslissingen en om uiteindelijk de koolstofuitstoot definitief af te laten nemen. De ambities van de commissie zijn het begeleiden, aanmoedigen, implementeren en verkennen van elke benadering die gericht is op het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en het aanpassen van onze gebieden aan toekomstige veranderingen.[72]

INRAE is ontstaan uit de fusie van INRA, het Franse nationale instituut voor landbouwonderzoek, en IRSTEA, het Franse nationale onderzoeksinstituut voor wetenschap en technologie op het gebied van milieu en landbouw. INREA is een instituut voor onderzoek op het gebied van landbouw, voeding en milieu. INRAE zal helpen deze problemen aan te pakken. Het zal onderzoek, innovatie en ondersteuning van overheidsbeleid gebruiken als instrumenten om de opkomst van duurzame landbouw- en voedselproductiesystemen te begeleiden.[73] Het bestaat uit 18 onderzoekscentra en is aanwezig in alle regio's van Frankrijk.[74]

4.3 VISIE, AANSTURING EN PROGRAMMERING VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

4.3.1 Visie

Voor de Franse lokale autoriteiten is het een verplichting om informatie te verstrekken die nodig is voor de uitoefening van hun bevoegdheden. Dit wordt het **porter à connaissance** (**PAC**) (ter kennis brengen) genoemd. [75] Voor DREAL is de visie op de kennisfunctie als volgt:

"*Op alle gebieden is een goede kennis van essentieel belang want kennis is essentieel om actie en besluitvorming te sturen met het oog om te voldoen aan de verplichting tot transparantie, de vraag naar informatie, en het aanmoedigen van de betrokkenheid van alle belanghebbenden.*" [76]

[70] Balans 2021 | Cerdd
[71] Centrum Hauts-de-France | INREA
[72] Wie zijn wij | observatoire climat committee
[73] About us | INREA
[74] Centrum Hauts-de-France | INREA
[75] Ter kennis brengen | DREAL HdF
[76] Presentatie DREAL Hauts-de-France

Sinds 2015 heeft Frankrijk als geheel de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties aangenomen, waaraan Frankrijk wil voldoen tegen 2030. Deze doelstellingen zijn vastgesteld in het **Schéma régional d'aménagement, de développement durable et d'égalité des territoires** (**SRADDET**) (Regionaal plan voor ruimtelijke ordening, duurzame ontwikkeling en territoriale gelijkheid).[77]

4.3.2 Aansturing en programmering

De visie van Hauts-de-France geeft aan dat kennis een centrale rol speelt in het omgevingsbeleid. In een activiteitenrapport van 2020 geeft DREAL aan dat het beleid is om structureel en cyclisch analyses uit te voeren en die te analyseren. Verder vindt de aansturing en programmering van onderzoek **voornamelijk intern** plaats door de verschillende diensten van DREAL. Zo zijn in 2020 198 adviezen over evaluaties van het milieu uitgebracht.[78]

DREAL maakt wel gebruik van externe instanties voor onderzoek. Het werkt bijvoorbeeld op het gebied van natuur en biodiversiteit samen met het Franse Bureau voor Biodiversiteit (OFB) en het agentschap voor waterbeheer. Daarbij weten we dat de actoren genoemd in paragraaf 4.2 deel vormen van externe aansturing en programmering van onderzoek. Het is voor ons niet bekend in welke mate universiteiten deel zijn van de kennisfunctie voor het omgevingsbeleid in Hauts-de-France.

4.4 MIDDELEN VOOR EN TYPEN VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

Voor de hele regio van Hauts-de-France is in 2022 €18,99 miljoen aan budget vrijgemaakt voor operationele kosten wat betreft omgeving. Dit is een stijging van 9,9% ten opzichte van 2021. Verder zal €17,39 miljoen gebruikt worden voor investeringen gerelateerd aan omgeving en ook hier is een stijging te zien van 10,7% ten opzichte van 2021. Voor beide getallen is dit rond de 1% van de totale begroting, namelijk 0,75% en 1,31% respectievelijk.

In het budget primitif van Hauts-de-France staan geen middelen voor kennisontwikkeling ten behoeve van het omgevingsbeleid aangegeven. Hierin is wel budget beschikbaar gesteld voor een aantal fondsen voor het stimuleren van onderzoek naar circulaire economie, waar 33 universiteiten, hogescholen en het bedrijfsleven bij betrokken worden. Echter lijken deze fondsen meer te focussen op het stimuleren van topsectoren dan op omgevingsbeleid.[79] Daarbij is bekend dat de regio €0,458 miljoen stop in het Cerdd, al is het onbekend hoeveel hiervan naar omgevingsbeleid gaat.[80]

Aangezien in het activatietenrapport van Hauts-de-France ook geen begroting op kennisontwikkeling te vinden is, zijn uit de afwezigheid van middelen naar onderzoek in het omgevingsbeleid de volgende mogelijke conclusies te halen:

- Er wordt in beperkte mate aan kennisontwikkeling gedaan.
- Kennisontwikkeling wordt intern gedaan, waardoor dit niet apart begroot wordt.

[77] Staatsbeleid omtrent SRADDET, p. 40.
[78] Activiteiten rapport HdF 2020
[79] Budget primitif 2022 synthese
[80] Balans 2021 | Cerdd

- Samenwerking met instituten wordt niet op basis van regionale budgetten gedaan. Zo werkt het INREA samen met HdF, maar krijgt het op nationaal niveau financiering.

4.5 KENMERKEN EN UITDAGINGEN IN HAUTS-DE-FRANCE

- Frankrijk is een gedecentraliseerde eenheidsstaat. Het beleid en de kennisfunctie van dat beleid zijn op nationaal niveau (van bovenaf) geregeld. De **regio's hebben voornamelijk een uitvoerende taak**.
- HdF heeft, net als Vlaanderen, een **brede afbakening van omgevingsbeleid**. Onder omgeving vallen huisvesting, natuur, infrastructuur en energie. Landbouw is daarentegen een apart beleidsterrein.
- HdF kent een **sterke functie van intern onderzoek** met vergaring van informatie en evaluatie van beleid door interne diensten.
- Het is **mogelijk dat er vanuit nationaal niveau aanvullende aansturing en financiering is van onderzoekstaken** (door universiteiten en/of onderzoeksinstellingen) die ook op regionaal vlak actief zijn. Dit is echter niet goed terug te vinden in de beleidsdocumentatie van de regio zelf.

5 NEDERLAND

Dit hoofdstuk omschrijft hoe wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie in functie van het omgevingsbeleid worden vormgegeven in Nederland. De volgende paragraaf (5.1) bevat achtergrondinformatie over Nederland en het Nederlands omgevingsbeleid. Paragraaf 5.2 bespreekt de actoren in (het onderzoek voor) het Nederlands omgevingsbeleid. In paragraaf 5.3 komen de visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid aan de orde. Daarna volgt een beschrijving van de middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid (paragraaf 5.4). Het hoofdstuk sluit af met een beknopte analyse van de kenmerken en uitdagingen in Nederland (paragraaf 5.5).[81]

5.1 NEDERLAND IN VOGELVLUCHT

Tabel 5: Nederland in vogelvlucht

Kenmerken, algemeen	Beschrijving
Aantal inwoners (2022)	17,7 miljoen[82]
Oppervlakte (x1.000 km^2)	41,5 [83]
Aandeel bosareaal	11,0% (2020)[84]
Aandeel landbouwgrond	54,1% (2018)[85]
Aantal inwoners per km^2	426
Bestuurlijke inrichting	Nederland is een **gedecentraliseerde eenheidsstaat**.[86] De bevoegdheden van de overheid worden verspreid over drie gelijkwaardige bestuurslagen: het Rijk, provincies en gemeenten. De verdeling van taken is afhankelijk van politieke besluitvorming. Momenteel is het streven om zo veel mogelijk taken te decentraliseren, maar er is weer een tendens om meer taken te gaan centraliseren (o.a. in de jeugdzorg).
Kenmerken, omgevingsbeleid	**Beschrijving**
Verantwoordelijke/coördinerende administratieve entiteit	De **Rijksoverheid** is verantwoordelijk voor de nieuwe Omgevingswet die per 1 januari 2023 in werking treedt.
Andere betrokken entiteiten	Conform de bestuurlijke inrichting wordt de uitoefening van taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet overgelaten aan **gemeenten**, tenzij: - Uitoefening door de provincie wenselijk is vanwege een provinciaal belang. - Uitoefening door een bestuursorgaan van het Rijk wenselijk is vanwege een nationaal belang. - Uitoefening door een andere bestuurslaag doeltreffender of doelmatiger wordt geacht. - Uitoefening door een andere bestuurslaag internationaalrechtelijk wordt verplicht.

[81] Ben Geurts (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat), Hans Mommaas (Planbureau voor de Leefomgeving) en (PBL) en Baudewijn Odé (Floron) hebben ons in drie afzonderlijke online interviews aanvullende informatie over Nederland verstrekt.
[82] Bevolkingsteller | cbs.nl
[83] Hoe wordt de Nederlandse bodem gebruikt? | longreads.cbs.nl
[84] World Bank Open Data | Data
[85] World Bank Open Data | Data
[86] Bestuurlijke indeling van Nederland - Kennisbank Openbaar Bestuur

	- Het gaat om uitoefening van taken en bevoegdheden van het Rijk voor niet provinciaal of gemeentelijk ingedeeld gebied. Vanuit de Omgevingswet worden alle bestuurslagen verplicht een omgevingsvisie op te stellen voor hun eigen grondgebied.
Afbakening van het omgevingsbeleid	Het domein Omgeving betreft **geen** apart beleidsdomein binnen de Nederlandse overheid. Het omgevingsbeleid is hoofdzakelijk ingericht op basis van sectoren. Zo heeft de Omgevingswet betrekking op het beheer, behoud, beschermen en bevorderen van natuur en milieu, gebouwde omgeving en cultureel erfgoed.[87] Deze onderwerpen vallen onder diverse ministeries, waaronder: • Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) • Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) • Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) • Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) • Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) Wél wordt het sectorale beleid zo veel mogelijk geïntegreerd middels de omgevingsvisies van centrale en decentrale overheden.

In Nederland staan regels voor ruimtelijke ontwikkeling in de Omgevingswet die per 1 januari 2023 in werking treedt.[88] Het beleidsterrein is de laatste jaren erg in beweging. Enerzijds wordt een balans gezocht tussen de taken en bevoegdheden van centrale en decentrale overheden. Anderzijds vindt een verschuiving plaats van sectoraal naar integraal omgevingsbeleid.

De Omgevingswet beschrijft welke taken en bevoegdheden met betrekking tot de fysieke leefomgeving **centraal en decentraal** worden belegd. Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de zorg voor de fysieke leefomgeving en de waterschappen voor waterbeheer. De provincies en het Rijk voeren enkel taken uit wanneer uitoefening door een gemeente niet op doeltreffende en doelmatige wijze bijdraagt aan provinciale of nationale belangen. Ook kunnen het Rijk en provincies taken uitoefenen vanuit een internationaalrechtelijke verplichting. Nederland moet bijvoorbeeld als EU-land voldoen aan de Vogel- en Habitatrichtlijn. In dat kader zijn provincies verantwoordelijk voor het aanleveren van gegevens in het kader van rapportages over Natura 2000-gebieden.[89] Het Rijk oefent bovendien taken en bevoegdheden uit voor het niet provinciaal en gemeentelijk ingedeelde gebied.

Met oog op de doelen van de Omgevingswet dienen overheden omgevingswaarden te formuleren voor hun grondgebied, waarin de gewenste staat of kwaliteit, toelaatbare belasting door activiteiten en toelaatbare concentratie of depositie van stoffen worden opgenomen. Voor decentrale overheden worden deze waarden opgenomen in het gemeentelijk omgevingsplan, de provinciale omgevingsverordening en de waterschapsverordening. In de algemene maatregel van bestuur bij de Omgevingswet worden (verplichte) omgevingswaarden van het Rijk opgenomen.[90] Decentrale overheden kunnen geen omgevingswaarden vaststellen die in de algemene maatregel van bestuur (en provinciale omgevingsverordeningen) zijn vastgesteld.

Gemeenten, provincies en waterschappen formuleren bovendien regels en kaders voor de activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving binnen hun eigen grondgebied. Ook deze regels en kaders worden opgenomen in het omgevingsplan, de provinciale

[87] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[88] Omgevingswet | Rijksoverheid.nl
[89] In Vlaanderen heeft INBO deze verantwoordelijkheid. In Finland is SYKE (een SOC) verantwoordelijk. In Duitsland is LANUV (een agentschap) verantwoordelijk. De wijze waarop monitoring belegd is, kan dus nogal variëren tussen landen.
[90] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)

omgevingsverordening en de waterschapverordening. Zo bevat het omgevingsplan bijvoorbeeld regels voor activiteiten van burgers en bedrijven en kaders om vergunningen te toetsen. Ook het Rijk stelt regels over activiteiten die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving in de algemene maatregel van bestuur.

De **verschuiving naar een meer integrale aanpak** is ook zichtbaar in de nieuwe Omgevingswet. In Nederland wordt omgevingsbeleid voornamelijk georganiseerd aan de hand van sectoren en verticale agenda's (bv. klimaat en energie; voedsel, landbouw en natuur). Een nadeel van een sectorale aanpak is dat de samenhang tussen de sectoren vaak ontbreekt. De Omgevingswet eist nu dat alle bestuurslagen een eigen omgevingsvisie opstellen, welk onder meer als doel heeft om sectoraal beleid te integreren met een sectoroverstijgende visie op de omgeving. De omgevingsvisies bevatten een beschrijving van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving; de voorgenomen ontwikkeling, gebruik, beheer, bescherming en behoud van het grondgebied; en het te voeren beleid voor de fysieke leefomgeving.[91] De omgevingsvisies scheppen enkel verplichtingen voor de partijen die deze hebben opgesteld en zijn daarmee 'zelfbindend'.[92]

Binnen de gestelde kaders en met oog op de eerder genoemde omgevingswaarden kunnen overheden zelf invulling geven aan hun omgevingsvisie. Het Rijk heeft de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) opgesteld, welke een langetermijnvisie bevat op de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. De NOVI is een **integrale beleidsvisie** die zicht richt op de natuurlijke omgeving met grote wateren, natuurlandschappen en agrarische cultuurlandschappen; de gebouwde omgeving met steden, dorpen, bedrijventerreinen en netwerken/infrastructuur voor het verkeer van personen, goederen, data, stoffen en energie; en het cultureel erfgoed.[93] Decentrale overheden kunnen zelf invulling geven aan het te voeren beleid in hun grondgebied. In aanvulling op de omgevingsvisies worden programma's ontwikkeld voor de uitwerking en uitvoering van het geformuleerde beleid.

5.2 ACTOREN IN (HET ONDERZOEK VOOR) HET OMGEVINGSBELEID VAN NEDERLAND

Er zijn in Nederland verschillende actoren verantwoordelijk voor (onderzoek in) het omgevingsbeleid. In dit onderzoek ligt de focus op beleidsvoorbereidende en beleidsuitvoerende entiteiten, met name degenen die betrokken zijn bij (wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie. Er zijn acht ministers die politiek verantwoordelijk zijn voor beleidsvoorbereidende entiteiten binnen het beleidsterrein omgeving:

- De minister van **Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)** is systeemverantwoordelijke voor de NOVI[94], waaronder ook voor wetenschappelijke ondersteuning, monitoring en beleidsevaluatie van de NOVI. Ook is de minister verantwoordelijk voor het zorgdragen van de gestructureerde afstemming tussen Nederlandse overheden ten aanzien van de omgeving.

[91] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)
[92] Decentraal, tenzij | iplo.nl
[93] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[94] Onder systeemverantwoordelijkheid valt het goed laten verlopen van de processen op het gebied van de ruimtelijke ordening, ongeacht wie verantwoordelijk is voor het resultaat of welke doelen worden nagestreefd. Dit kan bereikt worden door generieke regelgeving, maar ook door middel van coördinatie en kennis- en informatieverstrekking'. De rijksoverheid (vertegenwoordigd door de minister) is daarbij verantwoordelijk voor de inrichting van het ruimtelijk ordeningstelsel binnen het gehele stelsel van omgevingsrecht'. Twynstra Gudde (2014). Rapport Beleidsdoorlichting ruimtelijke ontwikkeling, Begroting Ministerie van Infrastructuur en Milieu, artikel 13. 13 november 2014. Zie ook: NSOB (2016), De som en de delen. In gesprek over systeemverantwoordelijkheid, Den Haag.

- De minister voor **Infrastructuur en Waterstaat (IenW)** is onder meer verantwoordelijk voor weginfrastructuur en water.[95] Het ministerie van IenW heeft de kennis- en innovatiebehoefte voor haar opgaven op het gebied van water, gebiedsontwikkeling en de ondergrond samengebracht in de Strategische kennis- en innovatieagenda (SKIA) van het Directoraat-Generaal Water en Bodem.
- De minister voor **Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO)** van het ministerie van BZK is onder meer verantwoordelijk voor de ruimte en wonen, waaronder de Omgevingswet en de bouw.[96]
- De minister voor **Klimaat en Energie (K&E)** van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) is verantwoordelijk voor het klimaat (klimaatverandering, luchtemissies industrie, emissierechten) en voor energiebeleid.[97]
- De minister voor **Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)** is onder meer verantwoordelijk voor landbouw, tuinbouw, visserij, dierenwelzijn en diergezondheid.[98]
- De minister voor **Natuur en Stikstof (N&S)** van het ministerie van LNV is verantwoordelijk voor natuur en biodiversiteit, landelijk gebied, en de integrale aanpak van stikstof.[99]
- De minister van **Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW)** is (mede)verantwoordelijk voor het architectuurbeleid ook stelselverantwoordelijk voor het behoud van cultureel erfgoed en werelderfgoed.[100]
- De staatssecretaris **Cultuur en Media (C&M)** van het ministerie van OCW is onder meer verantwoordelijk voor erfgoedbeleid.[101]

In elk beleidsterrein worden diverse beleidsuitvoerende en -onderbouwende entiteiten zoals rijkskennisinstellingen (RKI's), planbureaus, onafhankelijke kennisinstellingen en private onderzoeks- en adviesbureaus ingeschakeld. De RKI's en planbureaus hebben als doel om beleid te ondersteunen met hun wetenschappelijke kennis en innovatie.[102] De RKI's verrichten veelal op projectbasis beleidsondersteunend onderzoek. Ze leveren de data, informatie en kennis, die ondersteunend zijn bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid. Planbureaus zijn vaak structureler betrokken bij beleidsondersteuning. Zij ontvangen voornamelijk structurele financiering voor beleidsondersteunende activiteiten en werken minder op projectbasis. Onafhankelijke kennisinstellingen, zoals strategische onderzoekscentra en universiteiten voeren op projectbasis onderzoek uit en worden gestuurd aan de hand van Strategische Kennis en Innovatie Agenda's (SKIA's). De onderstaande lijst geeft een beknopt overzicht van de deze partijen:

- Het **Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)** is het nationale instituut voor strategische beleidsanalyse op het gebied van milieu, natuur en ruimte.[103] Het PBL is een onafhankelijk instituut met een structurele rol in de onderbouwing en monitoring van beleid rondom

[95] Mark Harbers | Rijksoverheid.nl
[96] Hugo de Jonge | Rijksoverheid.nl
[97] Rob Jetten | Rijksoverheid.nl
[98] Henk Staghouwer | Rijksoverheid.nl
[99] Christianne van der Wal-Zeggelink | Rijksoverheid.nl
[100] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[101] Gunay Uslu | Rijksoverheid.nl
[102] Rijkskennisinstellingen | Rivm.nl
[103] Over het PBL | Pbl.nl

klimaat- en energie; voedsel, landbouw en natuur; grondstoffen; en ruimtelijke ordening. Hierbij hanteert het PBL veelal een breed, sectoroverstijgend perspectief. Een deel van het werk van PBL wordt gestuurd door wettelijke onderzoekstaken in het kader van natuur-, klimaat- en omgevingsbeleid. Het PBL brengt bovendien tweejaarlijks de NOVI monitor uit waarin het doel- en effectbereik van de maatschappelijke doelstellingen van de Omgevingswet worden bijgehouden.[104] Ook brengt het PBL ten minste eenmaal in de vier jaar een wetenschappelijk rapport uit, waarin de ontwikkeling van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving wordt beschreven.[105]

- Het **Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)** is een agentschap van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en geeft advies aan de overheid over hoe we onze leefomgeving schoon, gezond en veilig houden.[106] Het RIVM speelt onder meer een belangrijke rol in de kennisfunctie voor stikstofbeleid en draagt bij aan de NOVI monitor. Het RIVM werkt voornamelijk op opdrachtbasis. Haar onderzoek is vaak sectorgericht.
- De **Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)** is een agentschap van het ministerie van OCW. RCE voert erfgoedbeleid uit en ontwikkelt kennis en advies over Rijkserfgoed.[107] Het RCE begeleidt bovendien pilotprojecten en deelt kennis over hoe gemeenten cultureel erfgoed kunnen inzetten als participatie-instrument voor hun omgevingsvisie.[108] Het RCE draagt ook bij aan de tweejaarlijkse NOVI-monitor.
- **Wageningen University & Research (WUR)** is een samenwerkingsverband tussen de Wageningen University en Stichting Wageningen Research. De onderzoeksinstituten van de WUR doen toepassingsgericht- en praktijkonderzoek in opdracht van de overheid, het bedrijfsleven en non-profitorganisaties.[109] De WUR heeft historisch sterke banden met het ministerie van LNV en voert bijvoorbeeld wettelijke onderzoekstaken (Nederlandse referentietaken) uit.
- **TNO** is een onafhankelijk onderzoekscentrum voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek.[110] TNO doet onderzoek gericht op een veilige en duurzame leefomgeving en een schoon en gezond milieu en klimaat.
- **Deltares** is een onafhankelijk instituut voor toegepast onderzoek op het gebied van water en ondergrond.[111] Het Deltares Strategisch Onderzoek houdt rekening met ontwikkelingen en vraagstukken van de meest relevante ministeries en stemt de programmering hier op af.[112]

Buiten de hogergenoemde entiteiten zijn er volop andere organisaties (in de publieke sector) die een (onderzoekers)rol vervullen in de eerder genoemde beleidsterreinen. Enkele andere voorbeelden zijn **ABF Delft** die onderzoek uitvoert voor BZK in de bouw, de **Inspectie**

[104] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[105] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)
[106] Over RIVM | Rivm.nl
[107] Over ons | Cultureelerfgoed.nl
[108] Omgevingsvisie | Cultureelerfgoed.nl
[109] Onderzoeksinstituten | Wur.nl
[110] Over TNO | Tno.nl
[111] Over ons | Deltares.nl
[112] Wageningen Research, TNO en Deltares zijn TO2-instituten (vergelijkbaar met de Vlaamse Strategische Onderzoekscentra).

Leefomgeving en Transport (ILT) die onder meer de naleving van wetten en regels bevordert middels onderzoek en monitoring binnen de fysieke leefomgeving, en het **Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI)** die kennis en data levert omtrent weer, klimaat en seismologie. Daarnaast zijn er diverse soortenorganisaties, waaronder **SOVON** en **FLORON** (vergelijkbaar met Natuurpunt in Vlaanderen). Deze organisaties werken met de Nederlands Databank Flora en Fauna, waarin alle data over soorten wordt verzameld. Het tellen van soorten gebeurt veelal op vrijwilligersbasis.[113] Daarnaast bestaat er een grote sector van **private consultancy- en ingenieursbureaus** in dit veld.

5.3 VISIE, AANSTURING EN PROGRAMMERING VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

Er is in Nederland **geen centrale visie op onderzoek in en monitoring en evaluatie** van het omgevingsbeleid. Deze visie is, net zoals de verantwoordelijkheid voor het omgevingsbeleid, te vinden bij diverse partijen. De Omgevingswet stelt apart hiervan wel enkele eisen voor onderzoek monitoring en evaluatie. Zo zijn overheden verplicht om omgevingswaarden te monitoren, evenals de voortgang, uitvoering en het doelbereik van hun programma's.[114] Aanvullend worden enkele specifieke monitoring en evaluatietaken genoemd in de Omgevingswet. Zo worden enkele overkoepelende registers, kaarten, wetenschappelijke onderzoeken en evaluaties verplicht. De Omgevingswet stelt geen eisen aan de wetenschappelijke onderbouwing van omgevingsvisies en regels.

Los van de eisen waaraan overheden moeten voldoen geldt over het algemeen dat **overheden eigen richtlijnen en kennisagenda's maken ter onderbouwing, monitoring en evaluatie van hun eigen programma's**.[115] Zo bevat de NOVI een visie wat betreft de kennisfunctie voor het omgevingsbeleid. De NOVI beoogt een permanent cyclische aanpak met een goede wisselwerking tussen beleidsontwikkeling, beleidsdoorwerking, uitvoering en doelbereik.[116] Hiertoe is terugkoppeling nodig vanuit toezicht en handhaving en vanuit monitoring en evaluatie. Met name monitoring en evaluatie is relevant voor de kennisfunctie. De NOVI gebruikt hiertoe middelen als het PlanMER (milieueffectrapportage), de tweejaarlijkse NOVI-monitor, de omgevings- en alarmeringswaarden, een vierjaarlijkse evaluatie van de NOVI, en de jaarlijks NOVI-conferentie. Op basis van monitoring en evaluatie wordt jaarlijks verantwoording afgelegd aan de Tweede Kamer en kunnen eventuele aanpassingen in de visie en uitvoering worden gedaan.

Naast monitoring en evaluatie van de NOVI zijn de ontwikkeling van nieuwe kennis, toegang tot en systematisch gebruik van informatie en toepassing van de verworven kennis en vaardigheden nodig om de visie actueel te houden. De NOVI wordt in samenwerking met andere partijen en medeoverheden uitgewerkt in programma's die vallen onder diverse Omgevingsagenda's, Gebiedsagenda's Grote Wateren en NOVI-gebieden. Veel van deze programma's kennen eigen kennisagenda's en -programma's.[117] In aanvulling hierop wordt jaarlijks een **NOVI kennis- en innovatieprogramma** opgesteld met strategische discussies en een integrale kennisagenda. Deze kennisagenda richt zich op een aantal onderdelen waaronder verkenningen rond de nationale belangen, kennis over de uitvoering van beleid, en onderzoek over integrale vraagstukken. In de kennisagenda van 2020-2021 werd dit vertaald naar toekomstverkenningen, het in beeld brengen

[113] SoortenNL > Over SoortenNL
[114] Zie voetnoot 76.
[115] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020). Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024.
[116] Zie voetnoot 73.
[117] Ziet voetnoot 100.

van *facts and figures* voor Omgevingsagenda's, het opstellen van *Communities of Practice* en de ontwikkeling van de NOVI-denktank.

Het Rijk is verantwoordelijk voor het bewerkstelligen van de bovengenoemde plannen, eventueel in samenwerking met andere belanghebbenden en maatschappelijke partijen. De overheid schakelt bijvoorbeeld hulp in van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL i.s.m. RCE, CBS, KIM en RIVM) voor de ontwikkeling van de NOVI monitor. Bovendien is de overheid afhankelijk van samenwerkingen met planbureaus, universiteiten en kennisinstellingen in onderzoek en verkenningen naar nieuwe ontwikkelingen en innovaties die van invloed zijn op de nationale belangen. Deze en andere maatschappelijk partijen worden gevraagd om mee te denken aan de onderzoeksprogrammering in de NOVI Kennisagenda. Uiteraard spelen medeoverheden en andere partijen die betrokken zijn bij Omgevingsagenda's, Gebiedsagenda's Grote Wateren en NOVI-gebieden ook een belangrijke rol in kennisbehoud en -ontwikkeling binnen hun eigen programma's.

De omgevingsvisies en de bijbehorende uitvoeringsagenda's omschrijven lang niet alle activiteiten die nodig zijn om omgevingsbeleid te onderbouwen. Zoals eerder aangegeven zijn deze omgevingsvisies voornamelijk bedoeld om een meer integrale aanpak voor omgevingsbeleid te faciliteren. Echter geldt nog steeds dat de betrokken overheden, en met name de ministeries, een grotendeels sectorale aanpak hanteren. De kennisfunctie van deze ministeries is op diverse manieren geregeld.[118] Bij sommige ministeries wordt de kennisfunctie centraal georganiseerd binnen het departement, zoals het geval bij de stafdirectie Kennis van OCW. Bij andere ministeries vervult een Rijkskennisinstelling (RKI) (een deel van) de kennisfunctie (zoals het WODC voor het ministerie van Justitie en Veiligheid). Tot slot zijn er ministeries die de kennisfunctie meer decentraal beleggen. Zij werken met verschillende kennismanagers of portefeuillehouders die verspreid over verschillende directoraten verantwoordelijk zijn voor de coördinatie van kennisvragen (o.a. BZK, LNV, EZK, IenW).

De inrichting van de kennisfunctie is deels bepalend voor de manier waarop ministeries sturen en programmeren:

- Bij BZK is de sturing op onderzoek, monitoring en evaluatie in het ruimtelijk beleid (waaronder de NOVI) beperkt. Hierin worden stakeholders actief betrokken bij programmering van kennisvragen. In andere beleidsdomeinen, zoals de bouw, wordt actiever gestuurd en geprogrammeerd. Onderzoek voor de bouw wordt veelal in de markt uitgezet.
- LNV heeft historische gegroeide banden met de WUR. LNV stuurt relatief sterk op de (beleids)kennisagenda van de WUR via structurele geldstromen. De WUR is de belangrijkste kennisleveranciers voor alle beleidsdomeinen van LNV.
- De sturing door EZK en IenW is relatief beperkt en het PBL heeft een tamelijk onafhankelijke positie.[119] Het PBL heeft wel een duidelijke rol in de monitoring van het klimaat- en energiebeleid.
- Vanwege de centraal georganiseerde kennisfunctie van OCW kan zij relatief sterk sturen op onderzoek, monitoring en evaluatie in het erfgoedbeleid.

[118] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door Rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut.
[119] Het werkprogramma wordt vastgesteld door de directeur PBL. Dit gebeurt na afstemming met het directeuren-generaal-overleg PBL en het Begeleidingscollege PBL en, conform de Aanwijzingen voor de Planbureaus (PDF, 537 KB), na te zijn besproken in de Ministerraad (Werkprogramma en jaarverslag | PBL Planbureau voor de Leefomgeving).

5.4 MIDDELEN VOOR EN TYPEN VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

Het is lastig te achterhalen hoeveel middelen gericht worden ingezet voor monitoring, evaluatie en onderzoek binnen het Nederlands omgevingsbeleid. Voor ministeries, provincies, gemeenten en waterschappen geldt dat zij ieder een **eigen budget hebben voor monitoring, evaluatie en onderzoek**. In deze budgetten wordt niet altijd onderscheid gemaakt tussen verschillende beleidsdomeinen. Ook vanuit het perspectief van de kennisinstellingen is het lastig te achterhalen hoeveel overheidsfinanciering wordt gebruikt voor monitoring, evaluatie en onderzoek met betrekking tot de omgeving. Kennisinstellingen hebben immers vaak een breder takenpakket dan alleen het onderbouwen van omgevingsbeleid.

Om toch een indicatie te geven van de middelen die worden ingezet om het omgevingsbeleid in Nederland te onderbouwen wordt de Rijksbijdrage aan de belangrijkste kennisinstellingen in Tabel 4 samengevat. De Rijksbijdragen zijn gebaseerd op de Rijksbegroting en op jaarverslagen van de betreffende instanties. In veel gevallen is daardoor onduidelijk in hoeverre het budget betrekking heeft tot onderzoek in het omgevingsdomein. Voor instellingen als het PBL, het RCE, de WUR en Deltares – waar omgeving centraal staat in een groot deel van het onderzoek – zullen de cijfers een redelijk beeld geven van de omvang van monitoring, evaluatie en onderzoek ten behoeve van het omgevingsbeleid. Voor instellingen met een bredere inhoudelijke focus, zoals TNO en het RIVM, zullen de cijfers dit minder goed weergeven.

Tabel 6: Rijksbijdrage aan Nederlandse kennisinstellingen 2021.

Kennisinstelling	Rijksbijdrage 2021
PBL	€36,9 miljoen [120]
RIVM	€392,5 miljoen [121]
RCE	€17,6 miljoen [122]
WUR	€167,1 miljoen [123]
TNO	€108,2 miljoen [124]
Deltares	€19,8 miljoen [125]
ILT	€168,2 miljoen [126]
KNMI	€62,2 miljoen [127]

Het budget van het PBL geldt omvat alle vaste en aanvullende financiering die zij van de overheid ontvangt. Naar verwachting wordt een groot deel van deze middelen ingezet voor onderzoek naar de omgeving en onderbouwing van omgevingsbeleid.

[120] PBL (2022). Werkprogramma 2022-2023.
[121] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) | Rijksfinancien.nl
[122] VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: Artikel 14. Cultuur | Rijksfinancien.nl
[123] Stichting Wageningen Research (2022). Jaarverslag Stichting Wageningen Research 2021.
[124] TNO (2022). Jaarrekening 2021.
[125] Deltares (2021). Activiteitenplan 2021: Strategisch Onderzoek.
[126] Infrastructuur en Waterstaat: Inspectie Leefomgeving en Transport | Rijksfinancien.nl
[127] XII Infrastructuur en Waterstaat: Artikel 23. Meteorologie, Seismologie, Aardobservatie | Rijksfinanciern.nl

Het budget van het RIVM betreft de totale omzet van het onderzoek dat is uitgevoerd in de kennisdomeinen 'Voorkomen en bestrijden van infectieziekten', 'Een schone, gezonde en veilige leefomgeving' en 'Goede zorg en gezonde leefstijl'. Het budget in 2021 is substantieel hoger dan in 2020 (€271 miljoen). Deze stijging is het gevolg van de extra middelen die vanwege corona beschikbaar zijn gemaakt en staat los van het domein 'Een schone, gezonde en veilige leefomgeving'. Ervan uitgaande dat de financiële middelen evenredig worden verdeel over de drie kennisdomeinen is het aannemelijk dat maximaal €90 miljoen van de Rijksbijdrage wordt besteed aan onderzoek in het omgevingsdomein.

Het budget van het RCE omvat alle subsidies en opdrachten die RCE ontvangt van OCW. Inhoudelijk zijn deze middelen allemaal bestemd voor cultureel erfgoed, hoewel kennis- en onderzoeksprogramma's slechts een onderdeel hiervan uitmaken.

Het budget van de WUR is het totaal van alle ontvangen project- en programmasubsidies die de WUR ontvangt van de overheid. Dit bedrag omvat onder meer de Wettelijke onderzoekstaken (€38,3 miljoen) en de kennisbasis (€18,4 miljoen).

Het budget van TNO omvat alle inkomsten uit overheidsopdrachten. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen opdrachten die zijn uitgevoerd in het kader van omgeving. Gezien de technische expertise van TNO ligt het budget voor omgevingsonderzoek waarschijnlijk aanzienlijk lager. Van de elf onderzoeksdomeinen binnen TNO hebben slechts drie betrekking tot de omgeving.[128] Ervan uitgaande dat de financiële middelen evenredig worden verdeel over de kennisdomeinen is het aannemelijk dat maximaal €30 miljoen van de Rijksbijdrage wordt besteed aan onderzoek in het omgevingsdomein.

Het budget van Deltares betreft de Rijksbijdrage voor strategisch onderzoek. Dit onderzoek heeft betrekking tot toekomstige, duurzame en veilige delta's met veerkrachtige infrastructuur.

Het budget dat wordt genoemd voor de ILT betreft de volledige omzet van de ILT. Van de overheid ontvangt de ILT €144,3 miljoen, waarvan €139,6 miljoen voor toezicht en handhaving. Het is aannemelijk dat slechts een deel van dit budget relevant is voor de onderbouwing van omgevingsbeleid, maar het is niet duidelijk hoe veel.

Het budget van de KNMI omvat alle activiteiten met betrekking tot meteorologie, seismologie en aardobservatie. Voor dit onderzoek gaan we ervanuit dat deze activiteiten allemaal kunnen bijdragen aan de onderbouwing van het omgevingsbeleid.

Een ruwe schatting brengt ons tot de conclusie dat er jaarlijks **€300 à €600 miljoen** wordt voorzien voor het ontwikkelen en onderhouden van de kennisfunctie in het omgevingsbeleid. In deze schatting wordt rekening gehouden met de bovengenoemde onzekerheden in de middelen die kennisinstellingen tot hun beschikking hebben en wordt ruimte gelaten voor aanvullend (contract)onderzoek ter onderbouwing van het omgevingsbeleid. Dit zijn bedragen die overeenkomen met Vlaanderen en NRW.

5.5 KENMERKEN EN UITDAGINGEN IN NEDERLAND

In deze slotparagraaf formuleren we onze reflectie op de rol van onderzoek in het omgevingsbeleid. Hierin wordt gekeken naar kenmerken en uitdagingen die typerend zijn voor de Nederlandse situatie.

[128] Focus Areas | tno.nl

- Nederland is een gedecentraliseerde eenheidsstaat. De taken ten aanzien van omgevingsbeleid zijn belegd bij **verschillende verantwoordelijke bestuurslagen**. In Vlaanderen is één ministerie primair verantwoordelijk voor het omgevingsbeleid.
- Er is in Nederland **geen apart beleidsdomein** voor omgevingsbeleid. Nederland hanteert een voornamelijk sectorale aanpak waarbij omgevingsvisies worden ingezet om cross-sectoraal te integreren.
- Er is **geen centrale visie of sturing** op de kennisfunctie. De verantwoordelijkheid voor onderzoek, monitoring en evaluatie is belegd bij verschillende lagen en ministeries binnen de overheid. Dit is anders dan in Vlaanderen, waar één ministerie primair verantwoordelijk is voor omgevingsbeleid en de bijbehorende kennisfunctie.
- De kennisfunctie wordt veelal op afstand van overheden georganiseerd. Dit voorkomt dat de kennisfunctie sterk beïnvloedt wordt door de politiek en dat de **onafhankelijkheid en kwaliteit gewaarborgd** kan worden.
- Nederlands overheden hebben **diverse formele relaties** met kennisinstellingen. Monitoring, evaluatie of onderzoek kunnen zowel structureel als incidenteel worden belegd, afhankelijk van de voorkeur van de opdrachtgever. Dit hangt vaak samen met de manier waarop onderzoek gestuurd en gefinancierd wordt.
- De **bestuurlijke inrichting van Nederland bemoeilijkt het organiseren van onderzoek, monitoring en evaluatie** voor het omgevingsbeleid. Als gedecentraliseerde eenheidsstaat worden taken zoveel mogelijk op decentraal niveau belegd. Het organiseren van een kennisfunctie op dit niveau blijkt echter uitdagend. Op gemeentelijk niveau is er vaak weinig capaciteit om kennis intern te borgen of extern te organiseren. Omgevingsdiensten en het Kennisinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) werden opgericht om gemeenten te ondersteunen in kun kennisfunctie ten aanzien van gedecentraliseerd beleid. Vooralsnog blijft het uitdagend om de kennisfunctie op lokaal niveau invulling te geven.
- De **decentrale inrichting vermindert probleemeigenaarschap**. Doordat alle overheden verantwoordelijk zijn voor hun eigen grondgebied wordt er beperkt verantwoordelijkheid genomen om nationale opgaven te vertalen naar kennisbehoeften en kenniswering.
- De **aansluiting tussen onderzoek en beleid is lastiger te waarborgen** als de kennisfunctie decentraal is belegd. In Nederland wordt dit voor een deel ondervangen door de manier waarop directeuren van kennisinstellingen worden aangewezen. Zo kan de politiek directeuren aanstellen van wie de agenda's aansluiten op die van de politiek.
- Er ontstaat een risico op **overlap en concurrentie tussen kennisinstellinge**n als er weinig sturing plaatsvindt door de overheid.
- Er ontstaat een risico dat onderzoek zich met name richt op de korte termijn en dat **lange termijn kennisbehoeften beperkt aandacht krijgen** als er weinig sturing plaatsvindt door de overheid. Kennisinstellingen hebben niet altijd de capaciteit of visie om ver vooruit te programmeren.

- Wanneer kennisinstellingen voornamelijk op **projectbasis** werken ontstaat ook het risico dat beperkte lange-termijnkennis wordt opgebouwd. Wanneer kennisinstellingen veel opdrachten uitvoeren en beperkt aan hun kennisbasis kunnen werken kan dit een **negatief effect** hebben op de **continuïteit en toekomstbestendigheid** van de kennisinstelling.
- De opgaven en het beleid op verschillende schaalniveaus vormt een uitdaging. Er lijkt **beperkte aansluiting** te zijn tussen nationaal beleidsgericht onderzoek en het onderzoek dat nodig is rondom **EU-beleid**.
- De **NOVI-monitor** heeft als doel om het integrale omgevingsbeleid te monitoren. Op dit moment is de monitor echter voornamelijk een stapeling van sectorale monitors. Er zijn nog geen indicatoren die cross-sectoraal aangeven of het integrale omgevingsbeleid haar doelen bereikt.

1 Het is lastig voor kleinere gemeenten om te werken met de gegevens van de **Nederlandse Databank Flora en Fauna (NDFF)**. De data is vaak lastig te bewerken door mensen die hier weinig affiniteit mee hebben. Dit maakt het signaleren van ontwikkelingen en doorvertalen naar beleid lastig. Bovendien werkt NDFF met een abonnementsconstructie, waardoor niet alle gemeenten en natuurbeheerders hier gebruik van willen maken.

6 NOORDRIJN-WESTFALEN

Er zijn verschillende redenen om de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen (NRW) op te nemen in deze internationale verkenning. Ten eerste ligt NRW in de buurt van Vlaanderen. Ten tweede is NRW net als Vlaanderen een deelstaat in een federale staat (er bestaat enige gelijkenis met de bevoegdheden). Tot slot is NRW een dichtbevolkt gebied wat voor het omgevingsbeleid vergelijkbare uitdagingen oplevert als in het dichtbevolkte Vlaanderen. De structuur van dit hoofdstuk is identiek aan de voorgaande hoofdstukken.

6.1 NOORDRIJN-WESTFALEN IN VOGELVLUCHT

Tabel 7: NRW in vogelvlucht

Kenmerken, algemeen	Beschrijving
Aantal inwoners (2022)	17,9 miljoen[129]
Oppervlakte (x1.000 km^2)	34,1[130]
Aandeel bosareaal	32,7% (Duitsland, 2020)[131]
Aandeel landbouwgrond	47,6% (Duitsland, 2018)[132]
Aantal inwoners per km^2	525
Bestuurlijke inrichting	Noordrijn-Westfalen (NRW) is een deelstaat (Bundesland) in de Bondsrepubliek Duitsland. Overheidstaken in Duitsland zijn in principe een zaak van de deelstaten met uitzondering van bepaalde taken die via de Grondwet aan het federaal niveau ("Berlijn") zijn opgedragen. Een deelstaat als NRW heeft eigen taken en bevoegdheden in de domeinen van school en cultuur.
Kenmerken, omgevingsbeleid	**Beschrijving**
Verantwoordelijke/coördinerende administratieve entiteit	Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz (MKULNV) (Ministerie voor Milieu, Landbouw, Natuur- en Consumentenbescherming).
Andere betrokken entiteiten	-
Afbakening van het omgevingsbeleid	Dit ministerie is verantwoordelijk voor de volgende aan omgeving gerelateerde onderwerpen: Land- en tuinbouw, plattelandsgebieden, bosbouw, natuurbehoud, milieudiensten, bodembescherming, waterbeheer, emissiebeheersing, milieu en gezondheid, genetische manipulatie, consumentenbescherming (incl. dierenbescherming en -gezondheid), milieurapportage en kwesties in verband met milieuwetgeving, Europa, internationale aangelegenheden, duurzame ontwikkeling, klimaatverandering en milieueconomie.[133]

De doelen van en de aandachtsgebieden in het omgevingsbeleid in NRW zijn grotendeels vastgelegd in het Regeerakkoord van de deelstaatregering.[134] Dat akkoord (p. 78-79) stelt dat het samenspel van metropoolgebieden, stedelijke en industriële structuren en een groot verkeersvolume in heel Noordrijn-Westfalen complexe uitdagingen met zich meebrengt op het

[129] Einwohnerzahl in Nordrhein-Westfalen 2020 | Statista
[130] Größtes Bundesland: Fläche der deutschen Bundesländer | Statista
[131] World Bank Open Data | Data
[132] World Bank Open Data | Data
[133] Das Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen (nrw.de)
[134] Koalitionsvertrag für Nordrhein-Westfalen 2017-2022. Op 15 mei 2022 zijn er verkiezingen geweest voor de Landtag NRW. De zittende regering van christendemocraten (CDU) en liberalen (FDP) heeft daarbij haar meerderheid verloren. Het is nog onbekend wat deze uitslag betekent voor de nieuwe coalitie, het nieuwe regeerakkoord en het omgevingsbeleid.

gebied van schone lucht, geluid, schoon water en schone bodem, soortenrijke natuurlandschappen en groene recreatiegebieden. Daarbij komen nog de lasten uit het verleden, waaronder de steenkoolwinning, en permanente taken zoals overstromingen en klimaatbescherming. In deze uitdagende mix wil de deelstaatregering een nieuw evenwicht tussen ecologie en economie tot stand brengen. Vijf principes leiden het handelen van de deelstaatregering. Zij:

- Zet zich in voor de bescherming van eigendom, waarmee verantwoordelijkheid onlosmakelijk verbonden is.
- Wil dat het milieubeheer en het gebruik van overheidsmiddelen voldoen aan de hoogste normen van doelmatigheid en doeltreffendheid.[135]
- Wil dat de beginselen van samenwerking en prevaleren boven regelgeving. Dit betekent ook een voorkeur voor marktstimulansen boven regelgevingsinstrumenten.
- Wil de noodzakelijke federale en EU-regelgeving één-op-één ten uitvoer leggen en alleen in individuele gevallen voorschriften uitvaardigen die verder gaan dan dit.
- Wil in de toekomst een intensieve dialoog met de natuurbeschermingsorganisaties blijven voeren en hun wensen in haar beleid verwerken.

Het ministerie dat verantwoordelijk is voor het omgevingsbeleid werkt dit beleid verder uit en stelt dat de bescherming van natuurlijke hulpbronnen de taak is voor de toekomst. Het handhaven en verbeteren van de kwaliteit van het leven in NRW vergt een combinatie van economische, ecologische en sociale verantwoordelijkheden. De goedkeuring van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties (SDG) vormt de leidraad voor het beleid in NRW: Duurzame milieubescherming en instandhouding van het natuurlijk erfgoed, gezonde voeding en milieuvriendelijke landbouw, groene economie en actieve consumentenbescherming.[136]

6.2 ACTOREN IN (HET ONDERZOEK VOOR) HET OMGEVINGSBELEID VAN NOORDRIJN-WESTFALEN

In NRW zijn verschillende actoren verantwoordelijk voor (onderzoek in) het omgevingsbeleid. De volgende figuur visualiseert de structuur van en de actoren in het omgevingsbeleid van deze deelstaat.

[135] Vooral dit principe nodigt volgens ons uit tot monitoren en evalueren.
[136] Das Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen (nrw.de)

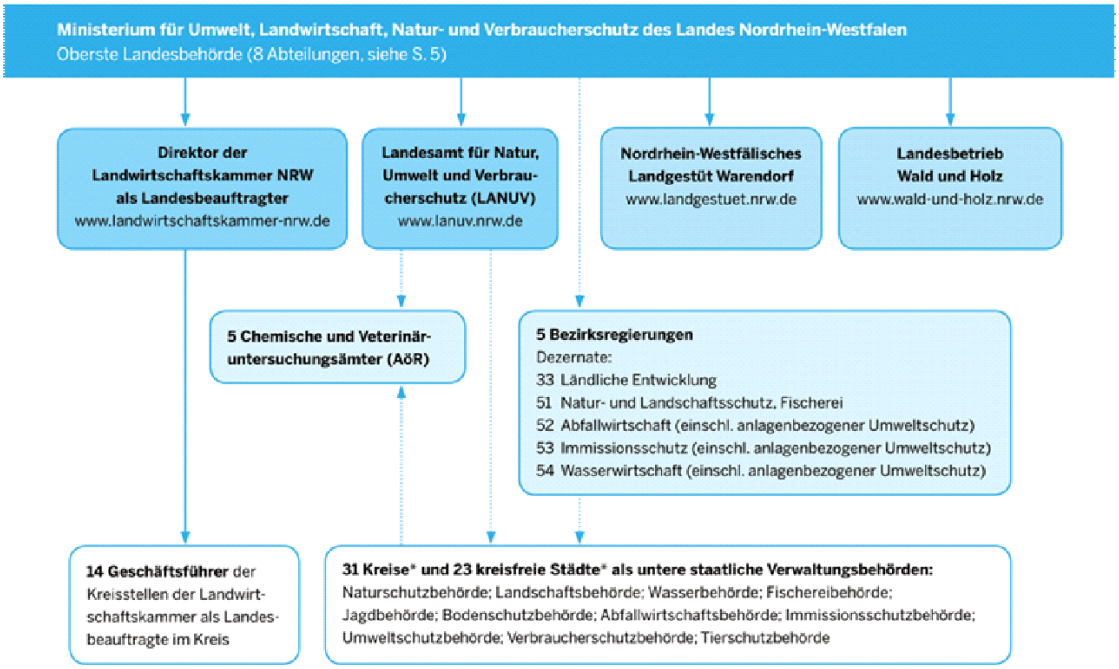

Figuur 4: Organisatiestructuur van het beleidsdomein Omgeving in NRW.[137]

Er kan in deze structuur – net als in andere landen/regio's – een onderscheid worden gemaakt tussen controlerende en kaderstellende entiteiten (Landtag NRW[138]; niet in de figuur opgenomen), beslissende entiteiten (Landtag NRW, Minister), beleidsvoorbereidende entiteiten (o.a. Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz) en beleidsuitvoerende entiteiten zoals agentschappen (o.a. Landesamt für Natur, Umwelt und Verbracheraschutz Nordrhein-Westfalen (LANUV). Wij hebben geen adviserende entiteit geïdentificeerd. Het gaat in het kader van deze analyse te ver om alle genoemde entiteiten uit de figuur te beschrijven (zie daarvoor 0). De focus ligt op entiteiten die (wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie verrichten, zoals:

- Het **Ministerie für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz** ontwerpt en bereidt voor haar beleidsdomeinen deelstaatwetten voor die door het deelstaatparlement - de Landtag NRW - worden behandeld en goedgekeurd. Zij past de federale en nationale wetten en de Europese wetgeving toe, controleert de uitvoering ervan en beheert dit proces via haar diverse instanties. Het ondersteunen, adviseren en financieel stimuleren van burgers, maatschappelijke instellingen, bedrijven en ondernemingen wordt steeds belangrijker voor het werk van het ministerie.[139]
- Het **Landesamt für Natur, Umwelt und Verbracheraschutz Nordrhein-Westfalen (LANUV)** is het technisch en wetenschappelijk agentschap van de deelstaat NRW voor natuur-, milieu- en consumentenbescherming. Bovendien werd bij de LANUV de Academie voor Natuur- en Milieubescherming (NUA) opgericht. Talrijke gegevens worden verzameld en geëvalueerd en een groot aantal meetsystemen wordt gebruikt. Inwoners worden

[137] Das Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen (nrw.de)
[138] Landtag NRW: Start
[139] Umweltministerium NRW: Aufbau und Aufgaben

geïnformeerd over gevaren in levensmiddelen of voorwerpen voor dagelijks gebruik, alsmede over de toestand van het milieu en de natuur.[140]

- De duurzame instandhouding en ontwikkeling van de bosfuncties en de houtindustrie voor de bevolking van NRW is de missie van het **Landesbetrieb Wald und Holz**. Als onderdeel van het staatsbestuur verleent Wald und Holz NRW haar diensten op basis van de staatsboswet van NRW en de geldende wettelijke bepalingen.[141]
- De **Landwirtschaftskammer** heeft tot taak de landbouw en de tewerkstelling daarin te bevorderen en te beheren, en in het kader van haar taken het platteland te versterken. Taken zijn o.a. de bevordering van de economische doelmatigheid, de milieuvriendelijkheid en de consumentenbescherming bij de landbouwproductie door middel van passende voorzieningen en maatregelen, met name milieumaatregelen in de landbouw, alsmede biologische landbouw en het streven naar een grondgebonden en aan de soort aangepaste veehouderij, advisering aan landbouwbedrijven en bevordering van dialoog met alle maatschappelijk relevante groepen bevorderen.[142]
- De taak van de **Nordrhein-Westfälische Landgestüt Warendorf** is paardenfokkers te voorzien van kwalitatief hoogwaardige en genetisch interessante hengsten in ruil voor een passend dekgeld. Het uiteindelijke doel is vooruitgang in het fokken.[143]
- De **Chemische und Veterinäruntersuchungsämter (AöR)** testen monsters op het gebied van levensmiddelen, diervoeder, consumptiegoederen, diergezondheid en stralingsbescherming namens de staat, de federale overheid en de bureaus voor veterinaire en levensmiddelencontrole van de districten en onafhankelijke steden op de naleving van de wettelijke voorschriften om de burgers te beschermen tegen schade aan de gezondheid of gevaren, alsmede tegen misleiding en bedrog.[144]

Aanvullend hebben **regionale besturen (Bezirksregierungen)** en **districten (Kreise)** en de **steden zonder district** taken in het omgevingsdomein die variëren van natuurbescherming, afvalbeheer en dierenbescherming.[145]

6.3 VISIE, AANSTURING EN PROGRAMMERING VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

6.3.1 Visie

We hebben in de verschillende documenten wel een visie gevonden op het omgevingsbeleid. Dit beleid wordt sterk gekoppeld aan de **duurzaamheidsdoelstellingen van de VN** waarvoor een reeks van indicatoren zal worden.[146]

---

[140] LANUV (nrw.de)
[141] Über uns | Wald & Holz (nrw.de)
[142] Die Landwirtschaftskammer - Landwirtschaftskammer Nordrhein-Westfalen
[143] Das Landgestüt - Landgestüt Warendorf NRW
[144] Umweltministerium NRW: Untersuchungsämter
[145] Das Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen (nrw.de)
[146] Die globalen Nachhaltigkeitsziele konsequent umsetzen Weiterentwicklung der Strategie für ein nachhaltiges Nordrhein-Westfalen, p. 24.

Dit zijn eerder **incidentele uitspraken** dan dat er een echte visie bestaat op de rol van (wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie. Deze wordt – in de door ons geïdentificeerde bronnen – nergens gegeven. Dat betekent geenszins dat wetenschappelijk onderzoek of evaluaties geen rol spelen. Zo stelt het Regeerakkoord van de deelstaatregering (p. 84) dat de bescherming van de gezondheid van de consument aan de hand van risicobeoordelingen altijd gebaseerd moet zijn op wetenschappelijk bewijs. Ook wil de regering regelmatig een wetenschappelijk verantwoord en onafhankelijk innovatierapport uitbrengen (p. 35). Voorts zal de deelstaatregering (Regeerakkoord, p. 33) naar analogie van federale wetgeving de transparantie van de staat versterken en de mogelijkheden voor het gebruik van openbare data door bijvoorbeeld de wetenschappelijke gemeenschap vergroten door een wet ter zake in te voeren. Dit raakt ook monitoring en dataverzameling in het omgevingsbeleid.

Een mogelijke verklaring voor het **ontbreken van een visie** op de rol van onderzoek in het omgevingsbeleid is dat de **wetenschappelijk onderbouwing van beleid** al een **sterk positie** heeft en nauwelijks extra inspanningen vergt. Voor zover wetenschappelijk onderzoek aan de orde komt, betreft dat meestal het positioneren van NRW als een kennisintensieve regio waar wetenschap kan bijdragen aan economische en maatschappelijke ambities (ook op het vlak van natuur, wonen, dierwelzijn en energie). De regering van NRW beschouwt de deelstaat bijvoorbeeld als geheel wel als een belangrijke speler als het gaat om omgevingsonderzoek, onder meer voor de internationale markt (dat is dus niet gerelateerd aan eigen beleid), bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van kennis over milieuonderzoek en industrie in Noordrijn-Westfalen om nieuwe oplossingen te vinden voor de stikstof.[147]

6.3.2 Aansturing en programmering

Het ministerie Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz maakt op haar website nergens duidelijk hoe onderzoek voor het omgevingsbeleid geprogrammeerd wordt. Uit haar (intern) organisatieschema blijkt dat afdelingen verantwoordelijk zijn voor specifieke onderwerpen in het omgevingsdomein. Vanuit deze afdelingen zal ongetwijfeld onderzoek worden uitgevoerd/uitbesteed om beleid te onderbouwen. Dat blijkt ook uit bijvoorbeeld de taakstelling van gelieerde agentschappen en monitors. Deze komen tegemoet aan zowel incidentele als lange termijnkennisvragen voor het beleid. Het **LANUV organiseert/financiert bijvoorbeeld specifieke onderzoeksprojecten ("Forschungsvorhabe") op het verzoek van ministerie**. Dit kunnen innovatieprojecten zijn (dus niet noodzakelijk voor het beleid) of beleidsonderzoek. Het ministerie publiceert wel veel documenten waaruit blijkt dat er onderzoek wordt gedaan in het omgevingsdomein.

Het ministerie ondersteunt ook de oprichting van ondersteunende organisaties die als **expliciete taak** krijgen om **onderzoek te doen ter ondersteuning van beleid** (en breder), bijv. Kompetenzzentrum Verbraucherforschung NRW.[148] Een deel van het onderzoek (in het bijzonder monitoring) komt voort uit wettelijke verplichtingen[149], bijv. "Umweltinformationsgesetzes Nordrhein-Westfalen" en EU-Umweltinformationsrichtlinie (2003/4/EG)[150] en de (federale) "Umweltinformationsgesetz umsetzt. Het gaat hier deels om onderzoek en monitoring in het kader van wettelijke verplichtingen en in die zin dus vergelijkbaar met Vlaamse referentietaken.[151]

[147] Koalitionsvertrag für Nordrhein-Westfalen 2017-2022, p. 82.
[148] Umweltministerium NRW: Wer macht was - Verbraucherforschung
[149] Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen "EU und Internationales Recht", "Bundesrecht" (federaal niveau) en "Landesrecht" (deelstaatniveau).
[150] Dit betreft een EU-richtlijn inzake de toegang van het publiek tot milieu-informatie.
[151] Zur Methodik - Umweltbericht 2020 - Umweltportal NRW

6.4 MIDDELEN VOOR EN TYPEN VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

6.4.1 Middelen voor kennis- en informatieverwerving

Wat betreft de begroting voor de kennis- en informatiefunctie lopen we tegen het probleem van de **beperkte uitsplitsingen**. De budgetten voor de verschillende organisaties zijn weliswaar bekend, maar het is **onduidelijk welk aandeel** daarvan ingezet wordt voor **(wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie**. Het totale budget in 2020 voor het ministerie en de verschillende agentschappen (inclusief de aparte begroting voor het Landesbetrieb Wald und Holz) bedraagt afgerond €1,2 miljard. Een deel van dit budget (relevant voor onze analyse) staat verbijzonderd in het volgend overzicht.

Tabel 8: Jaarlijkse uitgaven Geschäftsbereich des Ministeriums für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz für das Haushaltsjahr 2020 (2020, miljoenen €, afgerond)[152]

Uitgaven	Omvang
Ministerium	66,5
Landesamt für Natur, Umwelt und Verbraucherschutz	130,4
Landwirtschaftskammer Nordrhein-Westfalen	130
Nordrhein-Westfälisches Landgestüt	5,7
EU-subsidies	164
Landesbetrieb Wald und Holz	120
Onderzoekscentra	40,8
Totaal	657,4

Het lijkt ons niet waarschijnlijk dat dit overzicht compleet is. De uitgaven van regionale en lokale besturen aan (onderzoek voor) het omgevingsbeleid ontbreken.

6.4.2 Vormen van kennis- en informatieverwerving en leveranciers

De vormen van kennisverwerving tonen **grote gelijkenis** met de wijze waarop kennis en informatie in andere landen/regio's worden verzameld (o.a. via referentietaken, uitbesteding aan de markt, onderzoek zelf doen, openbare statistieken, etc.). Een belangrijke rol lijkt weggelegd voor het verwerven van kennis via **eigen agentschappen** (en dan vooral LANUV).[153] Het ministerie financiert uiteenlopende en **individuele onderzoeksprojecten** ("Projekte des Förderprogramms Einzelprojekte des Ministeriums für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz Nordrhein-Westfalen"). Dit kunnen zowel verkenningen als evaluaties zijn. Gegevens over deze projecten worden ontsloten via het portaal "Forschungsinformationssystem Agrar und Ernährung"[154]

[152] Haushaltsplan für den Geschäftsbereich des Ministeriums für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz für das Haushaltsjahr 2020, p. 9. Wirtschaftsplan des Landesbetriebes Wald und Holz NRW.
[153] Umweltzustandsbericht NRW 2020 - Umweltbericht 2020 - Umweltportal NRW
[154] FISA - Forschungsinformationssystem Agrar und Ernährung (fisaonline.de)

De **kennis- en informatieleveranciers** zijn erg breed (hetgeen ook wel past bij een grote deelstaat als NRW). Het gaat om **publieke (onderzoeks)organisaties** als agentschappen (bijv. LANUV[155]), Forschungszentrums (bijv. Jülich)[156], Kompetenzzentrums (bijv. Kompetenzzentrum Verbraucherforschung NRW (KVF NRW))[157], universiteiten/hogescholen, andere publiek-gefinancierde onderzoeksinstituten en federale (onderzoeks)instellingen met vestigingen in NRW. Ook het statistisch bureau van de deelstaat NRW verzamelt en ontsluit indicatoren over de omgeving.[158]

Ook zijn er **private (onderzoeks)organisaties** actief als bedrijven maakindustrie, onderzoeks-advies en ingenieursbureaus, stichtingen en brancheorganisaties. Het private statistiekbureau Statista verzamelt en publiceert statistieken ten aanzien van omgevingsindicatoren die uitgesplist kunnen worden naar afzonderlijke deelstaten.[159] Tot slot ook **non-profitorganisaties** (bijv. beroepsverenigingen).

6.5 KENMERKEN EN UITDAGINGEN IN NOORDRIJN-WESTFALEN

In deze slotparagraaf formuleren we onze reflectie op het domein Omgeving en de rol van onderzoek in het omgevingsbeleid.

- Het domein Omgeving is in NRW **strikter afgebakend** dan in Vlaanderen. Het begeeft zich meer in de driehoek natuur, energie en landbouw (en richt zich bijvoorbeeld minder op erfgoed en circulaire economie). Landbouw behoort in Vlaanderen tot een ander beleidsdomein (Landbouw en Visserij). Bijgevolg zijn er – blijkens het organigram – minder ministeries en agentschappen betrokken waardoor er een meer **overzichtelijk landschap** ontstaat. Dat betekent niet dat er in NRW minder partijen actief zijn (de clustering is gewoon anders).
- Het domein Omgeving kent geen visie ten aanzien van de rol van (wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie. Ons beeld is dat onderzoek en monitoring **"ingebakken" processen** zijn (zoals blijkt uit verzamelde bronnen). Er wordt **weinig aandacht** besteed aan **beleidsevaluatie** (sporadisch benoemd). Ook de **adviesfunctie** lijkt **minder ontwikkeld** te zijn als in Vlaanderen en Nederland.
- Het domein Omgeving lijkt wat betreft onderzoek **behoorlijk gestuurd** te worden door het ministerie dat verantwoordelijkheid draagt voor de aansturing van (onderzoek door) agentschappen als LANUV (deze laatste heeft een taakstelling voor onderzoek en monitoring). Ons beeld is dat NRW ook relatief sterk leunt op onderzoek door **publieke organisaties** en minder door de markt.
- Het domein Omgeving lijkt – ondanks beperkte inzicht in de omvang van de hoeveelheid middelen – wat betreft budget **verhoudingsgewijs evenveel te besteden** als in

[155] Het trefwoord "Forschung" levert meer dan 800 resultaten op in de LANUV-database. Voor het trefwoord "Bewertung" zijn er bijna 1.200 resultaten. Voor het trefwoord "Evaluiering" zijn er 50 resultaten en voor "Monitoring" ruim 400. Via haar website ontsluit zij veel data en informatie over natuur en milieu in NRW.
[156] Duitse Forschungszentrums zijn vergelijkbaar met Vlaamse strategische onderzoekscentra.
[157] Startseite | Kompetenzzentrum Verbraucherforschung NRW
[158] Umwelt | Landesbetrieb IT.NRW
[159] Energie & Umwelt | Statista.

Vlaanderen. Zeker wanneer meegenomen wordt dat de afbakening beperkter is. Het is echter niet duidelijk welk aandeel ingezet wordt voor de kennis- en informatiefunctie.

7 WALLONIË

Wallonië valt als gewest van België onder dezelfde federale wetgeving en beleidsvorming als Vlaanderen, en kan haar eigen omgevingsbeleid vormgeven. Hoe Wallonië dan in een vergelijkbare federale context haar kennis op omgevingsbeleid vormgeeft en daarin eventueel verschilt van Vlaanderen is dan ook relevant voor de benchmark in dit rapport.

In de volgende paragraaf (7.1) staat achtergrondinformatie over Wallonië en het Waalse omgevingsbeleid, waaronder de bestuurlijke structuur en de afbakening. Paragraaf 7.2 bespreekt de actoren in (het onderzoek voor) het Waalse omgevingsbeleid. In paragraaf 7.3 komen de visie, aansturing en programmering van onderzoek in het omgevingsbeleid aan de orde. Daarna volgt een beschrijving van de middelen voor en typen van onderzoek in het omgevingsbeleid (paragraaf 7.4). Het hoofdstuk sluit af met een beknopte analyse van de kenmerken en uitdagingen in Wallonië (paragraaf 7.5).

7.1 WALLONIË IN VOGELVLUCHT

Tabel 9: Wallonië in vogelvlucht

Kenmerken, algemeen	Beschrijving
Aantal inwoners (2022)	3,6 miljoen[160]
Oppervlakte (x1.000 km^2)	16,8[161]
Aandeel bosareaal	22,8% (België, 2020)[162]
Aandeel landbouwgrond	44,7% (België, 2018)[163]
Aantal inwoners per km^2	216
Bestuurlijke inrichting	Wallonië is de zuidelijke deelstaat van de federale staat België. De Waalse regering is onder meer bevoegd voor cultuur, onderwijs, welzijn, economie, werkgelegenheid, openbare werken en landbouw. De Waalse regering is ook bevoegd voor het omgevingsbeleid en wetenschappelijk onderzoek.
Kemerken omgevingsbeleid	**Beschrijving**
Verantwoordelijke/coördinerende administratieve entiteit	Service Public de Wallonie Agriculture, Ressources naturelles et Environnement (SPW ARNE) (Waalse Overheidsdienst voor Landbouw, Natuurlijke Hulpbronnen en Milieu)
Andere betrokken entiteiten	-
Afbakening van het omgevingsbeleid	In het omgevingsbeleid van SPW ARNE staan de strijd tegen de opwarming van de aarde en het behoud van milieu centraal. Voor het realiseren van deze ambities zijn verschillende maatschappelijke doelstellingen gezet binnen verschillende domeinen. Deze domeinen zijn: • Natuur en biodiversiteit • Het milieu (lucht, water, geluid) • Gezondheid • Landbouw

[160] Structuur van de bevolking | Statbel
[161] https://www.vlaanderen.be/het-waalse-gewest
[162] World Bank Open Data | Data
[163] World Bank Open Data | Data

Deze domeinen zijn verder uitgewerkt op basis van onderwerpen met onderliggende strategische doelstellingen. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- Bosgezondheid
- Openbare netheid
- Dierenwelzijn
- Lucht
- Water
- Geluid
- Milieugezondheid
- Afval
- Allianties op het gebied van werkgelegenheid en milieu voor landbouw en voedsel[164]

Het SPW ARNE is niet de enige entiteit in Wallonië die zich bezighoudt met het omgevingsbeleid. Zo is de **federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu** onder andere belast met de voorbereiding en uitvoering van het beleid op het vlak van de bescherming van de volksgezondheid en het leefmilieu (normalisatie van producten, controle van cosmetica en tabak, duurzame productie en consumptie).[165]

Daarnaast zijn er andere Waalse departementen die onderdelen van omgevingsbeleid onder hun verantwoordelijkheid hebben. **SPW Mobilité et Infrastructures (SPW MI)** en **SPW Territoire, Logement, Patrimoine, Énergie (SPW TLPE)** zijn verantwoordelijk voor taken die onder omgevingsbeleid zouden kunnen vallen. Dit zijn taken zoals huisvesting, bouw, energie[166], waterbeheer, vervuiling en milieu.[167] Waterbeheer, vervuiling en milieu zijn tegelijkertijd overlappende verantwoordelijke heden met het SPW ARNE. In dit hoofdstuk focussen we verder op SPW ARNE.

7.2 ACTOREN IN (HET ONDERZOEK VOOR) HET OMGEVINGSBELEID VAN WALLONIË

- **SPW Agriculture, Ressources naturelles et Environnement (SPW ARNE)** is verantwoordelijk voor het beleid van alle eerder benoemde onderwerpen van het omgevingsbeleid. Het departement heeft de taak als bewaarder van het natuurlijke en landelijke erfgoed van Wallonië te garanderen en het behoud ervan in het licht van duurzame ontwikkeling, bedoeld om de toekomstige generaties hoogwaardige hulpbronnen te garanderen die essentieel zijn voor het leven.
- **Le Conseil économique, social et environnemental de Wallonie (CESE Wallonië)** is de gewestelijke adviesraad die de vertegenwoordigers van de werkgevers-, werknemers- en milieuorganisaties samenbrengt. Deze raad komt samen om voorgenomen beleidsmaatregelen te onderzoeken, overeenstemmingen te bereiken en gezamenlijke

[164] Declaration de politique Wallonie 2019-2024
[165] https://www.health.belgium.be/nl/milieu
[166] Service Public de Wallonie | SPW
[167] Mobilité et infrastructures | Wallonie

voorstellen te formuleren. Het resultaat van hun werk en reflecties toont met name in de adviezen die ze uitbrengen ten opzichte van de politieke autoriteiten.

- **Institut Scientifique de Service Public (ISSeP)** is een organisatie van openbaar belang (OIP) opgericht in 1990. ISSeP valt onder het gezag van de Waalse regering en is operationeel in SPW ARNE. Het ISSeP oefent zijn wetenschappelijke en technische activiteiten uit in de milieusector, waaronder de volgende taken vallen:
    - Het monitoren van de omgeving
    - Risico en ergernissen voorkoming
    - Wetenschap en ontwikkeling
    - Expert centrum
- **Belgian Science Policy Office (BELSPO)** is een federale organisatie voor wetenschappelijk onderzoek in België. Het Federaal Wetenschapsbeleid heeft tot taak de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van het federale wetenschapsbeleid in opdracht van de Regering en ter ondersteuning van de bevoegdheden van de Federale overheid. Het BELSPO doet onder andere onderzoek naar het milieu.

7.3 VISIE, AANSTURING EN PROGRAMMERING VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

7.3.1 Visie

In de beleidsverklaring van Wallonië staat aangegeven dat de huidige visie op duurzame ontwikkeling voor de komende 30 jaar al is opgenomen in de wetten. Deze ontwikkeling is voornamelijk verbonden aan de 17 duurzaamheidsdoelstellingen van de VN.[168] In de komende 30 jaar wil Wallonië zich bezighouden met drie hoofdprojecten en hervormingen:

- Een ecologische transitie door middel van verduurzaming (isolatie), mobiliteit, hernieuwbare energie, biodiversiteit, landbouw en voedsel.
- Betere overdracht van kennis en vaardigheid via opleidingen en meer oriëntatie op wetenschap en technologie.
- Economische en industriële transitie op onder andere het gebied van circulaire en regeneratieve economie, digitalisering, biotechnologie en modernisering.

De Waalse overheid streeft naar een vermindering van broeikasgassen met 55% tegen 2030 in vergelijking met 1990 en neutraliteit (inclusief een vermindering van 95% van de uitstoot ten opzichte van 1990) tegen uiterlijk 2050. Hiertoe worden indicatoren en wetenschappelijke methodologieën ontwikkeld om te delen met de regionale besturen.[169]

[168] Declaration de politique Wallonie 2019-2024, p. 4.
[169] Declaration de politique Wallonie 2019-2024, p. 6.

7.3.2 Aansturing en programmering

Net als bij de regio NRW geldt dat nergens duidelijk de aansturing en programmering van onderzoek staat aangegeven. Toch weten we dat bijvoorbeeld SPW ARNE het ISSeP inzet voor wetenschappelijk onderzoek. Ook binnen SPW ARNE is een directie voor de staat van het milieu actief (DEE) die als wetenschappelijk adviseur ondersteunt bij voorbereiding, monitoring en evaluatie van plannen en programma's en publiceert elke twee jaar een verslag over de toestand van het milieu.[170]

Daarnaast staat in haar beleidsverklaring dat Wallonië meer budget wil vrijmaken voor wetenschap en innovatie met als doel 4% van het gehele budget te gebruiken in 2030 en 5% in 2050. Een deel hiervan zal worden uitgegeven aan overheidsopdrachten op het gebied van duurzaamheid en hierin zal zij zelf ook een voorbeeldfunctie creëren. Hierbij wordt aangegeven dat ze het effect van onderzoek willen vergroten door samen te werken met de Federale Overheid.[171]

Een voorbeeld van een van de overheidsopdrachten wordt besproken in hoofdstuk 11 van de beleidsverklaring. Hier wordt aangegeven dat alvorens gericht beleid en maatregelen voor het reduceren van broeikasgassen worden bepaald, onderzoek zal moeten worden gedaan om bepaalde keuzes en dien effecten uit te werken.[172] Een vergelijkbare beschrijving van de aansturing en programmering voor andere beleidsvragen is in veel gevallen niet benoemd. Dit maakt het dus onzeker of er altijd sprake is van aansturing en programmering.

7.4 MIDDELEN VOOR EN TYPEN VAN ONDERZOEK IN HET OMGEVINGSBELEID

Het gewest Wallonië heeft over 2022 een totaalbudget van ruim €19,5 miljard, waarvan 2,96% besteed wordt door de SPW Arne.[173]

De jaarbegroting over 2022 van de SPW Arne[174] geeft vervolgens inzicht in de subsidies die het departement besteedt aan de kennisontwikkeling. Opvallend is dat de begroting voor kennisontwikkeling en communicatieactiviteiten (*public relations*) gezamenlijk worden gevat. Hierdoor is het lastig precies in te schatten hoe het geldt besteed wordt.

Zo is er in 2022 €2,88 miljoen begroot voor analyse, onderzoek en PR op het gebied van luchtkwaliteit. Daarnaast is er €164k begroot voor monitoring van luchtkwaliteit door ISSeP.

Ook voor analyse, onderzoek en PR op het gebied van klimaatonderzoek is €4,36 miljoen begroot. Daarnaast is nog eens €75.000 begroot voor klimaatonderzoek door universiteiten, wat is bedoeld voor deelname aan IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change).

Ten slotte wordt ISSeP gefinancierd door SPW Arne. In 2022 betreft dit ongeveer €41,99 miljoen aan subsidies.

[170] Direction de l'État environnemental | SPW
[171] Declaration de politique Wallonie 2019-2024, p. 17.
[172] Declaration de politique Wallonie 2019-2024, p. 55.
[173] Budget 2022 | SPW finances
[174] Begroting van het Waals Gewest 2022 | SPW finances

7.5 KENMERKEN EN UITDAGINGEN IN WALLONIË

- Het domein Omgeving is in Wallonië **strikter afgebakend** dan in Vlaanderen. Zo vallen taken als huisvesting, bouw en energie niet onder het omgevingsbeleid. De focus ligt op landbouw en de natuur.
- Wallonië heeft een **beperkt zelfstandig uitgewerkte visie** op omgevingsbeleid, maar volgt veelal de (inter)nationale doelstellingen (zoals de duurzaamheidsdoelstellingen van de VN).
- Er is **geen expliciete visie op de aansturing en programmering van onderzoek** in het omgevingsbeleid. Deze taak is grotendeels belegd bij één onafhankelijk openbaar onderzoeksinstituut (ISSeP). Daarnaast zijn universiteiten actief in internationale onderzoekstrajecten, maar lijken universiteiten beperkt gebruikt te worden voor de kennisfunctie van Wallonië.

Voor de toekomst schrijft Wallonië **de wens om de inzet en effectiviteit van onderzoek te vergroten** voor evidence-based duurzaamheidsbeleid.

8 VLAANDEREN INTERNATIONAAL BEKEKEN

In dit hoofdstuk analyseren we overeenkomsten en verschillen tussen Vlaanderen en de andere landen/regio's. We richten ons eerst op meer algemene overeenkomsten en verschillen (paragraaf 8.1). Daarna gaan we in op de sterktes/zwaktes en opportuniteiten/bedreigingen van (de kennis- en informatiefunctie) in het Vlaams omgevingsbeleid afgezet tegen de andere landen/regio's (paragraaf 8.2). In deze paragraaf beginnen we met generieke observaties over het omgevingsbeleid en richten we ons gaandeweg steeds specifieker op de onderbouwing van dit beleid. Vervolgens formuleren we enkele buitenlandse inzichten die relevant kunnen zijn voor Vlaanderen (paragraaf 8.3). We letten daarbij op aspecten als onafhankelijkheid, aansturing en afbakening van (onderzoek in) het omgevingsbeleid. In de laatste paragraaf (paragraaf 8.4) presenteren we enkele overwegingen voor de Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving.

8.1 ENKELE ALGEMENE KENMERKEN VERGELEKEN

De algemene kenmerken (aantal inwoners, bestuurlijke structuur) zijn in de voorgaande hoofdstukken telkens summier beschreven in de introducerende tabellen. Een vergelijking van Vlaanderen met de andere landen/regio's biedt **relevante contextinformatie** voor het duiden van onderzoek, monitoring en evaluatie in het omgevingsbeleid. Overigens gaat het ons bij het benoemen en vergelijken van deze algemene kenmerken niet om de vraag of Vlaanderen beter of slechter presteert dan andere landen/regio's. We stellen vast dat:

- Vlaanderen voor wat betreft een **inwoneraantal** van 6,7 miljoen een **middenpositie** bekleedt na Noordrijn-Westfalen en Nederland, en voor Hauts-de-France, Finland en Wallonië.
- Vlaanderen voor wat betreft oppervlakte (13,5 duizend km^2) de **kleinste regio** is. De verschillen tussen de meeste landen/regio's zijn niet zo groot. Alleen Finland is met haar oppervlakte van 338,4 duizend km^2 een uitschieter (bijna drie keer zo groot als de oppervlakte van de andere landen/regio's samen).
- Vlaanderen heeft in vergelijking met andere landen/regio's een **kleiner bosareaal** (en dat is waarschijnlijk nog lager dan het aandeel voor geheel België aangezien er in Wallonië veel meer bossen zijn). Het aandeel **landbouwgrond wijkt voor geheel België niet veel af** van andere landen/regio's. Het is gemiddeld genomen iets lager dan in Duitsland, Frankrijk en Nederland.
- Vlaanderen is één van de **meest dichtbevolkte regio's**. Alleen Noordrijn-Westfalen is dichter bevolkt. Daarmee kenmerkt Vlaanderen zich als een sterk verstedelijkt/bebouwd gebied (net als Nederland en Noordrijn-Westfalen).
- Vlaanderen is net als Noordrijn-Westfalen en Wallonië een **deelstaat binnen een federale staat**. Finland en Nederland zijn gedecentraliseerde eenheidsstaten. Hauts-de-France is een regio in de gedecentraliseerde eenheidsstaat Frankrijk.

Uiteraard zijn er per land/regio nog meer algemene kenmerken te geven, maar dat gaat te ver voor deze vergelijkende analyse. Het punt dat we willen maken, is dat deze kenmerken van invloed kunnen zijn op de inrichting van het omgevingsbeleid (en de kennis- en informatiefunctie daarbinnen).

Andere meer **“omgevingsinhoudelijke” kenmerken** zijn ook van invloed op de doelen en inrichting van het omgevingsbeleid. Finland kent bijvoorbeeld een groot bosareaal (bijna 74% van het land, 2020). In België – vooral in Vlaanderen – is dat veel lager (bijna 23% van het land, 2020). Bijgevolg is er in het Fins omgevingsbeleid meer aandacht voor de ontwikkeling en het beheer van het bosareaal (met een eigen ministerie), ook omdat dit enorme bosareaal een economische functie vervult voor het land.

Vlaanderen is een deelstaat binnen een federatie (net als Wallonië en NRW). Dat geeft het Vlaams Gewest grotere autonome bevoegdheden in het omgevingsbeleid dan bijvoorbeeld nationale overheden in gedecentraliseerde eenheidsstaten als Nederland en Finland. In Nederland is het natuurbeleid (en daarmee ook een deel van het omgevingsbeleid) bijvoorbeeld een taak van de provincies.

8.2 SWOT VAN (DE KENNIS- EN INFORMATIEFUNCTIE VAN) HET VLAAMS OMGEVINGSBELEID

In deze paragraaf analyseren we de verschillen en overeenkomsten tussen Vlaanderen en de andere landen/regio’s wat betreft een aantal aspecten van het omgevingsbeleid. De analyse betreft onder meer de afbakening, onderbouwing en inrichting van het omgevingsbeleid, visie op en programmering van onderzoek en evaluaties in het omgevingsbeleid, en de middelen voor het omgevingsbeleid. Deze analyse toont de sterktes en zwaktes van (de kennis- en informatiefunctie) en de opportuniteiten en bedreigingen in het Vlaams omgevingsbeleid en is daarmee een antwoord op **[onderzoeksvragen 3 en 4]** uit Bijlage 1.

Afbakening van het omgevingsbeleid

Een van de uitdagingen van deze verkenning – reeds geconstateerd in het inleidend hoofdstuk – is dat **bestuurlijke structuren en beleidsdomeinen per land/regio verschillen**. Bijgevolg wordt er niet in elk land/regio gesproken over een (apart) omgevingsbeleid. De afbakening van het Vlaams omgevingsbeleid komt behoorlijk overeen met de afbakening in de andere landen/regio’s. Vooral Finland, Hauts-de-France en – in mindere mate – Nederland hebben een vergelijkbare afbakening. Deze landen/regio’s hebben in hun omgevingsbeleid (voor zover deze term door hen gebruikt wordt) ook aandacht voor huisvesting en erfgoed. In Wallonië omvat het omgevingsbeleid ook milieugezondheid en heeft het ook meer aandacht voor landbouw. Dit laatste onderwerp (landbouw) komt ook sterker terug in het omgevingsbeleid van NRW. Verder treffen we wat regionale accenten aan, zoals de grotere aandacht voor economische aspecten van het omgevingsbeleid (NRW) en verkeer en vervoer (HdF).

Wat betreft de doeleinden van het omgevingsbeleid zien we grote overeenkomsten tussen landen/regio’s. Het gaat in veel gevallen om het realiseren van een betere en duurzame leefomgeving voor huidige inwoners en toekomstige generaties. Nergens wordt de legitimiteit van een overheidsinterventie in dit domein in vraag gesteld. Verder wordt in de meeste landen/regio’s het spanningsveld tussen verschillende functies in de omgeving (werken, wonen, natuur, landbouw) als reden voor een omgevingsbeleid gegeven. De breedte van het omgevingsbeleid kan ertoe leiden dat zowel in Vlaanderen als in andere landen/regio’s de invulling van onderzoek, monitoring en evaluatie ook breed is. Oftewel een breed scala aan organisaties en instrumenten voorzien dan in de onderbouwing van dat beleid (zie hierna).

Observatie 1: Het Vlaams omgevingsbeleid omvat een brede doelstelling en een groot aantal onderwerpen. Het is daardoor als behoorlijk breed te typeren. Deze breedte wijkt echter nauwelijks af van de afbakening in andere landen/regio's. Gegeven de breedte van dit domein zijn er ook veel organisaties en instrumenten om het beleid met onderzoek, monitoring en evaluatie te onderbouwen.

Institutionele inrichting van het omgevingsbeleid

De **institutionele inrichting** van het omgevingsbeleid toont een **variatie** over de landen/regio's heen. Op hoofdlijnen komt deze inrichting neer op een organisatie met een aansturende functie (bijv. een ministerie) dat verantwoordelijk is voor de beleidsvoorbereiding, en daarbinnen als taak heeft om onderzoeken en evaluaties uit te (laten) voeren. In de uitvoering wordt deze organisatie ondersteund door publieke agentschappen in de uiteenlopende domeinen binnen het omgevingsbeleid. Op deze **"hoofdstructuur" (beleidsvoorbereiding – beleidsuitvoering)** zien we bij de verschillende landen/regio's uiteenlopende accenten:

- In sommige landen/regio's zien we een **betrokkenheid van een beperkt aantal ministeries (één in NRW) tegenover de betrokkenheid van meer ministeries (vijf in Nederland)**. In Nederland geldt weliswaar één centrale Omgevingswet, maar zijn meer ministeries en meer overheidslagen (provincies) nauw betrokken (in Nederland is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies). Dit geeft een beeld van versnippering. Ook in Vlaanderen zijn verschillende departementen, ministers en agentschappen betrokken, hetgeen een beeld van versnippering oproept.
- Een **identiek dossier** voor alle EU-landen als het monitoren van Natura 2000-gebieden (in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn) en het rapporteren daarover aan de Europese Commissie is (ter illustratie) **institutioneel verschillend georganiseerd** in landen/regio's. Het wordt uitgevoerd door wetenschappelijke instellingen (INBO Vlaanderen), een strategisch onderzoekscentrum (SYKE, Finland) of een regionale bestuurslaag (provincies, Nederland).
- In federale landen speelt het **regionaal niveau een zwaardere rol** in het omgevingsbeleid. Dat komt deels tot uitdrukking in het feit dat omgevingsbeleid tot de taken van een deelstaat behoort (HdF, NRW, Vlaanderen en Wallonië), maar ook in gedecentraliseerde eenheidsstaten (Nederland, Finland) hebben regionale agentschappen en provincies een (groeiende) rol in dit beleid.
- De **adviesfunctie** in het omgevingsbeleid van een (onafhankelijke) instantie aan beleidsmakers op basis van gevraagd en ongevraagd kwaliteitsvol (wetenschappelijk) onderzoek (soms ook advisering op basis van monitoring en evaluatie) wordt **verschillend belegd**. In NRW lijkt deze adviesfunctie afwezig te zijn. Het Nederlands PBL (door de overheid gefinancierd) is geen onderdeel van een van de ministeries en verricht gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en wetenschappelijk gefundeerd onderzoek. In Frankrijk bestaat op landelijk niveau ook een adviesraad in dit domein (maar niet gekoppeld aan een specifieke regio). In Finland bestaan sectorale adviesraden (maar er is geen separaat adviesorgaan voor het omgevingsdomein). De adviesfunctie is in Vlaanderen vooral belegd bij het INBO en bij de Minaraad (met vertegenwoordigers van belangengroepen) en de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Nederland is deze bij beide Vlaamse adviesraden adviesfunctie minder gescheiden van maatschappelijke belangen. Het INBO hanteert bij de adviesverlening criteria als objectiviteit en wetenschappelijke onderbouwing.

- Verder kennen vrijwel alle landen/regio's **andere betrokken partijen die een rol spelen in de onderbouwing van het omgevingsbeleid**, zoals publieke onderzoeksinstellingen, universiteiten, maatschappelijke organisaties, consultancybureaus en het breder publiek. De omvang van die rol kan sterk variëren. We hebben het beeld dat publieke instellingen wat sterker vertegenwoordigd zijn in bijvoorbeeld NRW en Wallonië, terwijl in Nederland en Finland meer marktpartijen actief zijn. In Nederland en Vlaanderen hebben het brede publiek een grotere rol via soortenorganisaties voor het verzamelen van waarnemingen/uitvoeren van tellingen in de natuur.
- In Vlaanderen wordt het omgevingsbeleid elke legislatuur duidelijk uitgewerkt in **één of meerdere beleidsnota's van de verschillende bevoegde ministers**. De beleidsnota's zijn (deels) sturend voor het onderzoek, de monitoring en de evaluaties die tijdens de legislatuurperiode worden uitgezet. Dit type van nota's zijn we in andere landen/regio's minder vaak tegengekomen. In Nederland betreft het vooral wetteksten en Kamerbrieven waarin ambities worden verwoord, terwijl in NRW het coalitieakkoord leidend is.

Het is op basis van deze analyse lastig te bepalen of het omgevingsbeleid in een van de landen/regio's beter of slechter is ingericht. De structuren zijn vaak historisch gegroeid en sluiten aan bij de specifieke kenmerken van een land/regio (bestuurlijk, geografisch, etc.). Verder behoren alle landen/regio's tot de EU, en dus gelden voor allemaal dezelfde EU-richtlijnen in het omgevingsdomein. De inrichting van het omgevingsbeleid in NRW doet volgens ons wat strakker aan (in vergelijking met bijvoorbeeld Vlaanderen), maar in NRW vallen er minder onderwerpen onder (en voor ontbrekende onderwerpen zijn er in andere domeinen ongetwijfeld aparte instituties).

Observatie 2: De institutionele inrichting van het Vlaams omgevingsbeleid is compleet, maar oogt – vanwege de breedte van dit domein – versnipperd. Deze versnippering is ook waarneembaar in andere landen/regio's (bijv. Nederland). Bijgevolg worden de ambities omtrent het Vlaams omgevingsbeleid verwoord in meerdere en parallelle beleidsnota's (omgeving, wonen, dierenwelzijn, klimaat, energie, onroerend erfgoed) (maar ze worden in ieder geval op papier gezet). De onderbouwing van het omgevingsbeleid is daardoor ook wat versnipperd (vele instanties betrokken). De adviesfunctie in het omgevingsbeleid is in Vlaanderen wat minder onafhankelijk georganiseerd dan bijvoorbeeld in Nederland of Finland.

Visie op (de kennis- en informatiefunctie in) het omgevingsbeleid

We hebben in de verschillende landen/regio's in beperkte mate een visie op het omgevingsbeleid kunnen identificeren, laat staat een visie op onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie in het omgevingsbeleid. **Vlaanderen vormt hier een positieve uitzondering op met zowel een (beknopte) visie op het beleid als een visie op de rol van onderzoek en monitoring in dat beleid**. HdF besteedt er summier aandacht aan. In Finland, NRW en Wallonië gaat het om visies op centraal niveau met vrij generieke omgevingsdoelstellingen vastgelegd in bijvoorbeeld een coalitieakkoord (NRW) of het **VN** handvest met de 17 **duurzaamheidsdoelstellingen** (HdF, NRW, Vlaanderen en Wallonië). In Nederland bestaat geen centrale visie op onderzoek in het omgevingsbeleid (wel een Nationale Omgevingsvisie, NOVI). De Omgevingswet stelt apart hiervan wel eisen voor onderzoek, monitoring en evaluatie. Overheden moeten omgevingswaarden monitoren, evenals de voortgang, uitvoering en doelbereik van hun programma's (vergelijkbaar met de Wettelijk Vastgelegde Taken in Vlaanderen).

Het ontbreken van een visie op de rol van (wetenschappelijk) onderzoek en monitoring in het omgevingsbeleid betekent geenszins dat deze landen/regio's daar geen waarde aan hechten. Wetenschappelijk onderzoek en monitoring kunnen reeds sterk geïnstitutionaliseerd zijn waardoor geen extra impuls vanuit een visie nodig is (Nederland, Finland). Dat uit zich ook door incidentele verwijzingen naar dit type onderzoek in rapporten en websites (NRW) en een actieve verspreiding en gebruik daarvan.

Observatie 3: Vlaanderen erkent in een visie expliciet het belang van de onderbouwing van het omgevingsbeleid met onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie. Deze visie richt zich ook op kwaliteitsborging, duurzame samenwerking en de lange termijn. Het ontbreken van deze explicitering in andere landen/regio's betekent niet noodzakelijk dat zij geen waarde hechten aan een onderbouwing van het omgevingsbeleid. In landen/regio's als Finland en NRW is onderbouwing goed geborgd in een goede organisatie van de kennisfunctie en is de nood aan een visie mogelijk minder groot.

Aansturing en programmering van onderzoek, monitoring en evaluatie in het omgevingsbeleid

Het achterhalen van de wijze waarop de programmering van onderzoek, monitoring en evaluatie plaatsvindt in de verschillende landen/regio's was in deze verkenning een uitdaging. Deze **procedures (deels politieke besluitvorming) staan vaak niet omschreven** en we hebben onvoldoende gesprekken gevoerd om deze informatie te achterhalen. De resultaten van deze besluitvorming zijn dan wel weer openbaar. Verder is nooit al het onderzoek programmeerbaar. Ten eerste kunnen ontwikkelingen – zowel maatschappelijk als bestuurlijk – ad hoc en incidenteel onderzoek vragen. Ten tweede zijn er onafhankelijke adviesorganen die eigen onderzoek programmeren, en zich daarbij niet extern (willen) laten sturen.

In vrijwel alle landen/regio's worden activiteiten ondernomen om onderzoek, monitoring en evaluatie te programmeren (zowel jaarlijks als meerjarig). Deze programmering van het onderzoek vindt langs verschillende pistes plaats. Dat kan een **top-down proces** zijn waarbij een centrale instantie (bijv. een ministerie) bepaalt welke onderzoeken er plaats zullen gaan vinden. Deze worden dan bijvoorbeeld gepubliceerd in een jaarbegroting van de centrale overheid (gebruikelijk in Nederland). In een meer **bottom-up proces** bepalen de bevoegde entiteiten onafhankelijk zelf welk onderzoek en monitoring zij zullen gaan uitvoeren en in welke mate zij de eigen programmering delen en/of afstemmen met andere entiteiten. De vrijheid die zij daarbij hebben, is afhankelijk van hun taakstelling.

De programmering van onderzoek, monitoring en evaluatie wordt in alle landen/regio's ook beïnvloed door **wet- en regelgeving** (EU-richtlijnen als de Vogel- en Habitatrichtlijnen, omgevingswetgeving, evaluatiebepalingen) die monitors en evaluaties als een verplichting opleggen. In Vlaanderen maakt dit deel uit van de wettelijk vastgelegde taken van entiteiten binnen het beleidsdomein. Sommige van deze opdrachten kunnen als referentietaken belegd worden bij een onderzoeksinstelling. De Nederlandse wettelijke onderzoekstaken zijn hier eveneens een voorbeeld van. Uiteraard volgt programmering van onderzoek en evaluatie ook uit **beleidsdoelstellingen** zoals vastgelegd in beleidsvisies en -nota's en waarbij het verwezenlijken van deze doelen om wetenschappelijke onderbouwing (en monitoring en evaluatie) vraagt. In Finland programmeert en financiert het ministerie van Milieu bijvoorbeeld allerlei twee- tot vierjarige onderzoeksprojecten die moeten bijdragen aan het beleid. De keuze wordt dan bepaald door de kennisbehoefte op basis van de staatsbegroting. In NRW en Wallonië voeren verschillende agentschappen onderzoeken uit waarbij de programmering en inhoud afgestemd wordt met het ministerie (maar het beslissingsproces blijft voor ons ongewis).

In de meeste landen bestaan **mengvormen** waarbij zowel een centrale instantie als agentschappen, publieke onderzoeksinstellingen en lokale overheden inbreng hebben in de totale onderzoeksprogrammering. Dat laatste wil overigens niet zeggen dat de afzonderlijke onderzoeksagenda's gedeeld, gebundeld en afgestemd worden. De ambitie van de Vlaamse werkgroep onderzoekscoördinatoren om deze kennis actief te delen vormt hier een positieve uitzondering op. We hebben **geen vergelijkbaar initiatief** kunnen identificeren in de andere landen/regio's. In Nederland lijkt een sterke versnippering te bestaan van het onderzoek in het omgevingsbeleid. De Omgevingswet en de NOVI lijken het proces van een gemeenschappelijke – of op zijn minste gedeelde – onderzoeksprogrammering te willen bevorderen. Daar staat tegenover dat betrokken instanties, bijvoorbeeld provincies, autonome bevoegdheden hebben in dit domein (en dus ook voor onderzoek) of uitdrukkelijk een taak hebben om onafhankelijk (dat wil zeggen niet gestuurd door derden) eigen onderzoek en evaluaties te verrichten (PBL, maar ook lokale en provinciale rekenkamers). Ook de verschillende ministeries hebben eigen begrotingen en daaraan gekoppeld eigen onderzoeksprogrammering.

Tot slot vallen ons nog twee zaken op. Ten eerste dat **niet alle landen/regio's** even actief zijn met het **programmeren van onderzoek (vooral van strategisch onderzoek)** in dit domein. Monitoring kent bijvoorbeeld meestal al een duidelijke planning. Finland, Nederland en Vlaanderen verrichten volop evaluatiestudies in dit domein (deze zijn vaak ook als verplichting opgenomen in wetten, convenanten en begrotingen). Deze evaluatiepraktijk lijkt in Hauts-de-France, NRW en Wallonië minder aanwezig te zijn. Ten tweede **noteren we weinig** over de impact van de **groeiende berg aan (digitale) data** die voortkomt uit de sterk **toegenomen digitale connectiviteit**. Ook in het omgevingsbeleid, en het onderzoek en monitoring daarbinnen, gaan deze data een steeds grotere rol spelen en bieden zij ook nieuwe opportuniteiten. Uiteraard is dit beleid bekend met digitale toepassingen (bijv. remote sensing), maar een meer overkoepelende strategie hoe hiermee om te gaan, ontbreekt of is nog in ontwikkeling in de meeste landen/regio's.

Observatie 4: Vlaanderen vormt internationaal gezien een positieve uitzondering met een duidelijk omschreven proces om met betrokken entiteiten in het omgevingsbeleid te komen tot een transparante en gedeelde onderzoeksprogrammering. In andere landen is dit minder (zichtbaar) aanwezig. Vlaanderen kent ook een overkoepelende data- en informatiestrategie van waaruit de opportuniteiten voor onderzoek en monitoring kunnen worden geduid.

Middelen voor de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid

Het per land/regio inzichtelijk maken welke middelen er (jaarlijks) beschikbaar zijn voor de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid is geen sinecure. Verschillende redenen belemmeren een goed overzicht (en dus vergelijking), namelijk:

- In **geen enkel land/regio** is het domein omgeving **(boekhoudkundig) scherp afgebakend**. De middelen voor het omgevingsbeleid zijn binnen een land/regio verspreid over verschillende ministeries/departementen en bestuurslagen, en dus over verschillende begrotingen. Bovendien zijn deze entiteiten en begrotingen niet uniform voor de verschillende landen/regio's.
- Binnen begrotingsposten voor (onderdelen in) het omgevingsbeleid wordt **niet altijd een onderscheid gemaakt tussen generieke middelen voor het beleid en specifieke middelen voor onderzoek, monitoring en evaluatie**. Organisatie X ontvangt Y middelen voor de uitvoering van haar taken (zonder uitsplitsing tussen onderzoek, monitoring en evaluatie en andere kosten).

- De **beschikbare middelen voor (de onderbouwing van) het omgevingsbeleid hangen samen met het takenpakket**. We hebben gezien dat dit pakket tussen de verschillende landen/regio's varieert. Hoe groter dat pakket, hoe groter het budget. Er is dus geen vast omlijnd takenpakket op basis waarvan een vergelijking kan worden gemaakt.
- Een deel van de middelen voor onderzoek, monitoring en evaluatie worden **buiten de begroting** van entiteiten in het omgevingsdomein toegekend. Het gaat bijvoorbeeld om middelen die een organisatie als FWO toekent voor wetenschappelijk onderzoek in dit domein.

Overigens geldt voor alle landen/regio's dat de **opgaven in het omgevingsdomein groot** zijn (en groter worden). Zeker wanneer daar de aanpassingen aan klimaatveranderingen, de energietransitie en de stikstofproblematiek onder worden geschaard. Dit zal mogelijk een **opwaartse druk zetten op beschikbare middelen** voor de kennis- en informatiefunctie in het omgevingsbeleid.

Observatie 5: De onvergelijkbaarheid van de verzamelde gegevens over taken en budgetten maken het niet mogelijk te bepalen of Vlaanderen relatief veel of weinig middelen beschikbaar heeft voor de onderbouwing van het omgevingsbeleid. We kunnen wel concluderen dat de groeiende opgave in dit beleid (klimaat, energie, biodiversiteit stikstof) de nood aan meer onderzoek, monitoring en evaluatie zal vergroten, in Vlaanderen en in de andere landen/regio's.

Typen onderzoek en kennisleveranciers

Over de verschillende typen van onderzoek en de kennis- en informatieleveranciers is in vergelijking met de beschikbare middelen meer bekend. Tussen de onderzochte landen/regio's bestaat ook **behoorlijke overlap** voor wat betreft wat voor type vormen van kennis- en informatievergaring worden ingezet, uiteraard met **lokale accenten en voorkeuren**. De meest gangbare vormen van kennis- en informatievergaring in het omgevingsbeleid betreffen:

- Het **zelf** uitvoeren van onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie.
- Het **laten uitvoeren** van onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie door publieke kennisinstellingen die zich richten op omgevingsonderzoek (universiteiten, strategische onderzoekscentra). Vaak als onderdeel van een (langlopende) publiek taak die met publieke middelen wordt bekostigd.
- Het uitbesteden van onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie aan marktpartijen middels **eenmalige aanbestedingsprocedures, raamcontracten en onderhandse aanbestedingen** (consultancy- en ingenieursbureaus, maar ook publieke kennisinstellingen).

Binnen deze vormen zijn verschillende varianten denkbaar en per land/regio kan de voorkeur voor bepaalde vormen ook nog verschillen. De **Steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek** zijn een typisch Vlaamse verschijningsvorm. In Finland wordt een groot deel van het onderzoek uitgevoerd door SYKE (een strategisch onderzoekscentrum dat door de Finse overheid wordt gefinancierd). In Nederland is de private markt voor omgevingsonderzoek sterk ontwikkeld. Daarnaast kent Nederland enkele grote en toonaangevende instellingen die in dit domein onderzoek verrichten zoals Wageningen Research (verrichten ook vrijwel alle wettelijke onderzoekstaken) en PBL. In NRW spelen de eigen agentschappen (LANUV) een belangrijke rol in de uitvoering van onderzoek en monitoring. We hebben wederom weinig informatie gevonden over hoe beleidsevaluaties worden ingericht, in het bijzonder wie deze uitvoert.

Observatie 6: De wijze waarop in Vlaanderen opdrachten voor onderzoek, monitoring en evaluatie aan een uitvoerder worden toegekend, komt sterk overeen met die in andere landen/regio's.

Resumerend

Samengevat komen we tot de volgende SWOT van de Vlaamse aanpak om het omgevingsbeleid te onderbouwen met (wetenschappelijk) onderzoek, monitoring en evaluatie.

Tabel 8: Vlaamse sterktes/zwaktes & opportuniteiten/bedreigingen

Sterktes	Zwaktes
• Het omgevingsbeleid is **breed afgebakend** waardoor het alle **relevante onderwerpen** omvat en **verbindt**. • Het omgevingsbeleid wordt gestuurd vanuit een **beleidsvisie** met nadrukkelijk een visie op de rol voor de **(wetenschappelijke) onderbouwing van dit beleid**. • Het omgevingsbeleid kan putten uit een **breed landschap van (onderzoeks)organisaties** die met hun mandaten en taken dit beleid helpen te onderbouwen. • De actoren in het Vlaams omgevingsbeleid maken uitdrukkelijk werk van het creëren van een **transparante** en **gedeelde onderzoeksprogrammering**. • Het Vlaams omgevingsbeleid wordt (op onderdelen) **geëvalueerd**.	• Het omgevingsbeleid is **breed afgebakend** waardoor het risico van **versnippering** op de loer ligt, o.a. door het groot aantal betrokken partijen. • De **middelen** die beschikbaar zijn voor de onderbouwing van het omgevingsbeleid zijn **weinig transparant**. • De adviesfunctie is in de strategische adviesraden in het omgevingsbeleid **minder onafhankelijk** van maatschappelijke belangen doordat deze daar vertegenwoordigd zijn. Dat geldt niet voor het INBO.
Opportuniteiten	**Bedreigingen**
• Gegeven de **maatschappelijke en politieke belangstelling** voor onderwerpen in het omgevingsdomein (klimaat, natuur, energie, biodiversiteit, etc.) zal de **nood aan kennis en informatie hoog blijven** (en zelfs groeien). • **Doorontwikkeling** van de **adviesfunctie** van de strategische adviesraden in het omgevingsbeleid naar een echt **onafhankelijke invulling**. • Verdere **kwaliteitsslag** van de onderbouwing van het beleid door onder meer **gezamenlijke onderzoeksprogrammering** en gebruik te maken van toegenomen **digitale connectiviteit**. • Maatschappelijke uitdagingen als klimaatverandering en de energietransitie leiden tot meer **integrale kennisvragen** waarbij de omgevingskennis een perspectief is met een **relevante inbreng**.	• De **versnippering van het domein** (met bijgevolg ook de versnippering in het onderzoek) maakt clustering van onderzoeksmiddelen om tegemoet te komen aan **grotere transitie kennisvragen lastig(er)** • Het beleidsdomein is wat betreft inrichting regelmatig onderhevig aan **administratieve verkavelingen** als gevolg van politieke beslissingen. Dit kan zich weer voordoen. • In het publieke debat wordt steeds vaker getwijfeld aan de **betrouwbaarheid** van de inbreng van **wetenschappelijke kennis,** , omdat bijvoorbeeld getwijfeld wordt aan wetenschappers en door de toenemende inbreng van **'alternatieve waarheden'** ('alternative facts').

8.3 BUITENLANDSE INZICHTEN VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Hieronder benoemen we een aantal observaties over de onderbouwing van het omgevingsbeleid in het buitenland. Deze observaties betekenen niet dat zich in Vlaanderen een knelpunt voordoet (we observeren wel, we evalueren niet).

Tabel 9: Inzichten voor Vlaanderen

Land/regio	Observaties	Gerelateerd aan onderzoeksvraag
Finland	• Vanwege het toegenomen maatschappelijke en politieke belang van onderwerpen die onder de paraplu van omgeving vallen (klimaat, energie), heeft de **eerste minister van Finland meer zeggenschap** gekregen over de **programmering en besteding van (onderzoeks)middelen** (centralisatie). • Inzet van onafhankelijke **wetenschapspanels** die ondersteuning geven aan de selectie van onderzoeksprojecten die voor het onderzoeksdomein relevant zijn (extern perspectief).	[1A, 1B en 1C] [1B]
Hauts-de-France	• Kennis- en informatiefunctie is vooral van **centraal** en van bovenaf **georganiseerd**. Regionale besturen zijn vooral uitvoerders van het omgevingsbeleid (centralisatie).	[1A, 1B, 1C]
Nederland	• Inrichting van een **onafhankelijke en kwaliteitsvolle adviesfunctie** met voldoende afstand tot het omgevingsbeleid met de bevoegdheid om gevraagd en ongevraagd advies te doen (extern perspectief).	[1B en 1C]
Noordrijn-Westfalen	• **Strikte afbakening** van het **omgevingsdomein** met sturing en programmering van een kleiner aantal agentschappen vanuit één ministerie. (centralisatie)	[1B]
Wallonië	• Expliciete keuze om vooral **publieke kennisinstellingen** als universiteiten in te schakelen in het omgevingsonderzoek (nadruk op publiek onderzoek).	[1A]

8.4 OVERWEGINGEN VOOR DE WERKGROEP ONDERZOEKSCOÖRDINATOREN BELEIDSDOMEIN OMGEVING

Tot slot formuleren we op basis van onze verkenning enkele overwegingen voor de Werkgroep Onderzoekscoördinatoren Beleidsdomein Omgeving. Belangrijk bij deze overwegingen is dat deze gebaseerd zijn op een **internationale verkenning (en geen evaluatie).** Een waardeoordeel over de kwaliteit van de organisatie van de onderbouwing in het omgevingsbeleid op basis van enkele criteria is dus niet aan de orde. Deze overwegingen schrijven we op in de wetenschap dat Vlaanderen in vergelijking met andere landen/regio's de rol van (wetenschappelijke) onderbouwing, monitoring en evaluatie van het omgevingsbeleid al goed op orde heeft.

Met deze overwegingen beantwoorden we **[onderzoeksvraag 5]** uit Bijlage 1.

1. Ga door op de ingeslagen weg om via de **werkgroep onderzoekscoördinatoren** de programmering van strategisch onderzoek, Vlaanderenbrede programmamonitoring en

evaluatie van de afzonderlijke entiteiten te delen en (in de toekomst) beter op elkaar af te stemmen. Dit levert op langere termijn efficiëntiewinsten op en leidt tot een meer overkoepelende onderzoeksprogrammering. Dit proces wordt uiteraard gekaderd door de taken en bevoegdheden van de afzonderlijke entiteiten.

2. Verken of de **huidige afbakening** van het beleidsdomein **versmald** kan worden. Indien omgeving nauwer gedefinieerd wordt binnen één beleidsdomein (bijvoorbeeld zonder wonen, energie en onroerend erfgoed) zal het makkelijker zijn om onderzoek, monitoring en evaluatie binnen het omgevingsbeleid beter op elkaar af te stemmen. Uiteraard blijft het belangrijk om ook de **tentakels uit te steken** naar **andere beleidsdomeinen**.
3. Probeer waar mogelijk in de onderzoeksprogrammering (collectief en individueel) meer gebruik te maken van **publieksparticipatie**. Hierdoor kan het bredere publiek begrijpelijker en duidelijker kennis nemen van de aannames, modellen en data voor de onderbouwing van het omgevingsbeleid. Deze transparantie en participatie (bijv. in de vorm van het al bestaande citizen science) helpen bij de **maatschappelijke aanvaarding** van onderzoeksresultaten.
4. Versterk een **meer onafhankelijke adviesfunctie** in het omgevingsbeleid die gevraagd en ongevraagd onafhankelijke en kwaliteitsvolle adviezen kan uitbrengen in het omgevingsdomein. Belangrijk daarbij is dat deze functie niet ingebed is binnen het beleidsdomein omgeving, dat de leden van deze adviesfunctie op grond van hun expertise en ervaring worden benoemd (en dus geen specifiek maatschappelijk belang vertegenwoordigen zoals bij de strategische adviesraden), dat het over een eigen onderzoeksbudget en over eigen onderzoekers beschikt. Dit instituut zou overigens voort kunnen komen uit een van de bestaande instituten. Overigens bestaan voor deze onafhankelijkheid ook andere vormen als duidelijke afspraken, charters, evaluatie van de werking van organisaties, ...
5. Verken de nieuwe opportuniteiten (en bedreigingen) die de **sterk toegenomen digitale connectiviteit** in de samenleving in het algemeen en in de leefomgeving in het bijzonder biedt voor (strategisch) onderzoek, Vlaanderenbrede programmamonitoring en evaluatie. Verwoord dit eventueel in een **gemeenschappelijke data- en informatiestrategie**.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Onderzoeksvragen

1) Hoe zijn het wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie (=kennisfunctie) van het omgevingsbeleid georganiseerd in Vlaanderen?

    a. Hoe is de kennisfunctie administratief georganiseerd binnen en buiten de overheid? Welke actoren zijn actief in deze kennisfunctie en hoe zijn hun onderlinge (formele) relaties?

    b. Hoe krijgt de onderzoeksprogrammering voor het omgevingsbeleid vorm? Welke rol spelen de verschillende actoren hierin?

    c. Bestaat er een aansturing van deze kennisfunctie, en zo ja hoe is deze aansturing ingericht?

    d. Hoeveel publieke middelen zijn er jaarlijks beschikbaar voor het vervullen van de kennisfunctie en hoe zijn deze middelen verspreid over de verschillende administratieve entiteiten?

    e. Welke typen van onderzoek zijn meer/minder dominant in deze kennisfunctie (extern/intern, toegepast/wetenschappelijk, publiek/privaat, etc.)?

    f. Bestaan er ten aanzien van het vervullen van deze kennisfunctie knelpunten? Zo ja, welke?

2) Hoe is het wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie van het omgevingsbeleid georganiseerd in elk van de vijf geselecteerde benchmarklanden c.q. -regio's? (telkens vragen 1a-1f van toepassing)

3) Wat zijn de sterktes en zwaktes van de kennisfunctie in het omgevingsbeleid van Vlaanderen ten opzichte van de benchmarklanden en -regio's?

4) Wat zijn de opportuniteiten en bedreigingen voor deze kennisfunctie in het omgevingsbeleid?

5) Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden aan de Vlaamse overheid (Departement Omgeving / INBO) met het oog op het verbeteren van de effectiviteit en efficiëntie van de kennisfunctie in het omgevingsbeleid?

Bijlage 2 Fiche Vlaanderen

Land/regio	Vlaanderen
Beleidscontext	
Bestuurlijke context (o.a. bestuurslagen)	Bestuurlijke inrichting land/regio Vlaanderen is de noordelijke deelstaat van de federale staat België. De Vlaamse overheid is onder meer bevoegd voor cultuur, onderwijs, welzijn, economie, werkgelegenheid, openbare werken en landbouw. De Vlaamse overheid is ook bevoegd voor het omgevingsbeleid.
Omgevingsbeleid *Wordt omgevingsbeleid gezien als apart beleidsdomein? Zo ja, welke onderwerpen zijn onderdeel van het omgevingsbeleid?*	Apart domein: Het domein Omgeving betreft een apart beleidsdomein binnen de Vlaamse overheid. In de huidige legislatuur van de Vlaamse Regering (2019-2024) zetelt een minister voor Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.[175] Let wel dat de portefeuille van deze minister niet één op één overlapt met het volledige beleidsdomein. Het beleidsdomein Omgeving omvat de beleidsvelden wonen, erfgoed, dierenwelzijn die niet onder de bevoegdheid van de minister voor Omgeving vallen (en die dus ook afzonderlijke beleidsnota's kennen[176]). Onderwerpen: In het omgevingsbeleid staat een betere leefomgeving voor de burger centraal. Tevens zorgt het omgevingsbeleid voor een duurzaam kader waarin alle maatschappelijke doelstellingen kunnen gerealiseerd worden. Onderwerpen onder de bevoegdheid Omgeving (cf. beleidsnota Omgeving) domein zijn onder meer: • Ruimte • Omgevingskwaliteit • Klimaat • Biodiversiteit • Circulaire samenleving De onderwerpen worden uitgewerkt in inhoudelijke structuurelementen (ISE) met onderliggende strategische doelstellingen.[177] Het gaat om de volgende elementen:

[175] Het onderwerp "Omgevingsbeleid" is o.a. gebaseerd op de Beleidsnota 2019-2024 Omgeving.
[176] Zoals Beleidsnota 2019-2024 Onroerend Erfgoed 2019-2024; Beleidsnota 2019-2024 Wonen; Beleidsnota 2019-2024 Dierenwelzijn; Beleidsnota 2019-2024 Energie.
[177] Een ISE betreft een inhoudelijk zinvolle clustering van deelbevoegdheden of kredieten binnen een beleidsveld. Ze geven structuur en betekenis aan de begrotingsartikelen. In dit geval dus het omgevingsbeleid. Zie Inhoudelijk structuurelement (ISE) - Fin (vlaanderen.be).

Land/regio	Vlaanderen
	• Strategische overkoepelende omgevingsdoelstellingen (geen ISE) • Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu • Thema-overschrijdend instrumentarium Omgeving • Afval en materialen • Bodem en ondergrond • Lucht • Water • Natuur en biodiversiteit • Plattelandsbeleid
Verantwoordelijke bestuurslagen *Welke overheidspartij(en) is/zijn verantwoordelijk voor het omgevingsbeleid?*	De organisatiestructuur van het beleidsdomein Omgeving ziet er als volgt uit:[178]

[178] Beleidsdomein Omgeving | Vlaanderen.be

Land/regio	Vlaanderen

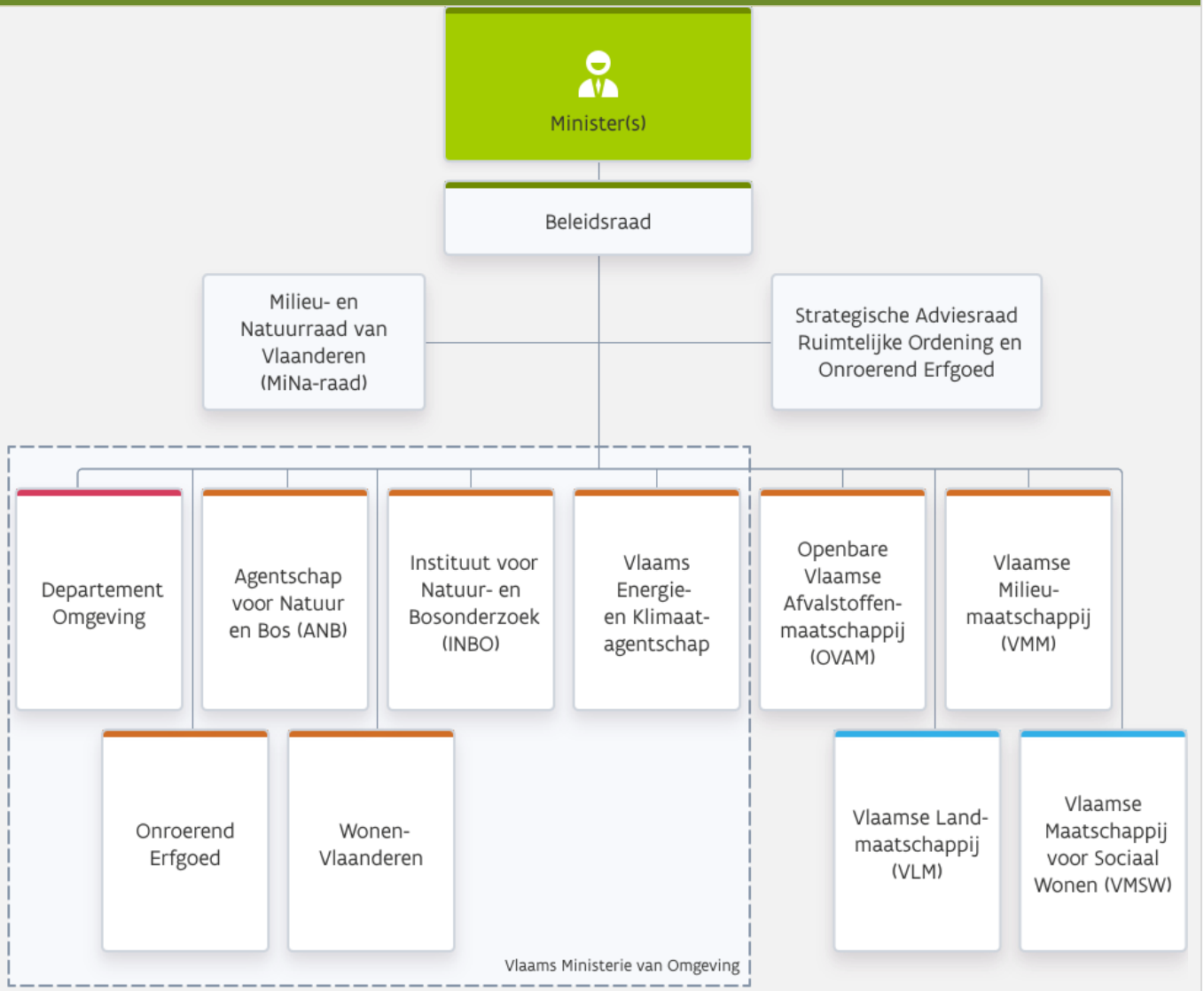

Land/regio	Vlaanderen

	Het gaat dus om de volgende partijen op de bestuurslaag Vlaamse overheid:
	• **Departement Omgeving.** Departement Omgeving is op 1 april 2017 ontstaan uit een fusie van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie en Ruimte Vlaanderen. Het departement heeft de volgende taken:
	  ○ De realisatie van een kwaliteitsvol leefmilieu, waarin op een duurzame wijze wordt gebruik gemaakt van diverse voorraden en van de beschikbare ruimte
	  ○ De ontwikkeling van een geïntegreerd omgevingsbeleid (ruimte, leefmilieu, natuur en energie) dat gericht is op de beleidsvoorbereiding en -implementatie, draagvlakverbreding, handhaving van de regelgeving en beleidsevaluatie.
	  ○ Samenwerking met steden, gemeenten en provincies voor het lokale omgevingsbeleid. Steden en gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt voor de burger.[179]
	  ○ Binnen het Departement Omgeving bestaat het **Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO).** Het VPO bundelt activiteiten en middelen van het Departement Omgeving voor:
	  ▪ Omgevingsonderzoek
	  ▪ Milieu en gezondheid
	  ▪ Bodembescherming
	  ▪ Ondergrond (natuurlijke rijkdommen) en diepe ondergrond
	  ▪ Onderbouwing van de lange termijn plannen (bv. het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen)
	  ▪ Monitoring en evaluatie
	  ▪ Coördinatie van Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV)((opent in nieuw venster)), het ontsluiten van data en informatie met betrekking tot bodem, geologie, delfstoffen en geothermie via de verschillende tools die DOV aanbiedt.[180]
	• **Agentschap voor Natuur en Bos.** Het agentschap staat in voor het beleid, het duurzaam beheren en het versterken van natuur samen met alle partners. Het Agentschap voor Natuur en Bos streeft naar meer natuur in Vlaanderen:
	  ○ de huidig aanwezige natuur in Vlaanderen in stand houden, beschermen en verder ontwikkelen
	  ○ het herstellen van natuur die in het verleden verloren is gegaan
	  ○ het ontwikkelen van nieuwe natuur- en parkgebieden.[181]
	• **Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO).** Het INBO is het onafhankelijk onderzoeksinstituut van de Vlaamse overheid dat via toegepast wetenschappelijk onderzoek, data- en kennisontsluiting het biodiversiteitsbeleid en -beheer onderbouwt en evalueert.[182] Zij

[179] Departement Omgeving - Departement Omgeving (vlaanderen.be)
[180] Afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO) - Departement Omgeving (vlaanderen.be)
[181] Missie en visie | Agentschap voor Natuur en Bos
[182] Missie en visie | Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (vlaanderen.be)

Land/regio	Vlaanderen
	○ Verricht beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek inzake behoud, ontwikkeling, beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en haar milieu; ○ Verleent wetenschappelijke diensten ter ondersteuning van het beleid en van de doelgroepen, onder andere door advisering, experimentele analyses, het aanreiken van producten, technieken, concepten en documentatie; ○ Rapporteert periodiek over de toestand van de natuur en het natuurlijke milieu, over de effecten van het milieubeleid en de mate waarin de vooropgestelde milieubeleidsdoelstellingen werden bereikt, maakt toekomstverkenningen en evalueert de kennis en de monitoring ervan. • **Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA).** Het VEKA is een verzelfstandigd agentschap van het beleidsdomein Omgeving en geeft uitvoering aan een duurzaam energie- en klimaatbeleid. Het VEKA heeft als missie het voorbereiden, stimuleren, coördineren, uitvoeren, opvolgen en evalueren van beleidsinitiatieven op het vlak van energie en broeikasgasemissies die bijdragen aan de omslag naar een klimaatneutrale en duurzame samenleving in Vlaanderen, waarbij de beleidsinstrumenten op een kostenefficiënte en kwaliteitsvolle manier worden ingezet en rekening wordt gehouden met de sociale en economische impact.[183] • **Wonen-Vlaanderen.** Wonen-Vlaanderen bevordert samen met haar partners kwaliteitsvol, woonzeker en betaalbaar wonen als grondrecht voor alle inwoners van Vlaanderen, in het bijzonder voor de meest kwetsbaren.[184] • **Vlaamse Milieumaatschappij (VLM).** De VMM stelt zich sterk op als oplossingsgerichte partner. De VMM wil een positieve impact hebben op de Vlaamse leefomgeving en er mee voor zorgen dat die klimaatbestendig wordt. Samen met partners en belanghebbenden gaat de VLM ervoor om resultaten te behalen op het terrein en in het beleid en om snel in te spelen op de veranderende maatschappelijke noden. Het is de missie van de VMM om voor de huidige en toekomstige generaties in Vlaanderen: ○ Proper, aantrekkelijk en voldoende water te waarborgen, ○ Gezonde lucht te bewerkstelligen, ○ De klimaatadaptatie mee te sturen.[185] • **Onroerend Erfgoed.** Het agentschap Onroerend Erfgoed is een agentschap en wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid. Zij is bevoegd voor bouwkundig, archeologisch, landschappelijk en varend erfgoed. Zij bereidt het onroerend erfgoedbeleid in Vlaanderen voor en voert het uit. Zij inventariseert en beschermt gebouwen, landschappen, archeologische sites en varend erfgoed. Verder ondersteunt zij burgers, lokale overheden, ontwerpers, ontwikkelaars en andere instanties met adviezen en premies. Ten slotte draagt zij de kwaliteitsvolle omgang met onroerend erfgoed uit, met doorgedreven

[183] Vlaams Energie- en Klimaatagentschap - Energiesparen
[184] Missie, visie en waarden van Wonen-Vlaanderen | Wonen Vlaanderen
[185] Over VMM — Vlaamse Milieumaatschappij

Land/regio	Vlaanderen
	beleidsgericht onderzoek en een gerichte communicatie daarover.[186] • **Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM).** De OVAM is een Vlaamse overheidsdienst die ervoor zorgt dat men in Vlaanderen op een doordachte en milieubewuste manier omgaat met afval, materialen en bodem. Zij geeft richting aan het beleid rond afval, materialen en bodem en beïnvloeden zo de uitvoering van de wetgeving. De bodem beschermt ze door de bodemkwaliteit in Vlaanderen te controleren, verontreinigingen te voorkomen en bodemsaneringen ambtshalve uit te voeren. Zij helpt gezinnen en bedrijven om afval te vermijden en juist te sorteren. Samen met alle Vlamingen werkt zij aan een circulaire economie, om zo de levensduur en het hergebruik van producten en grondstoffen te maximaliseren.[187] • **Vlaamse Landmaatschappij (VLM).** De VLM maakt als Extern Verzelfstandigd Agentschap (EVA) deel uit van het beleidsdomein Omgeving. Platteland en Mestbeleid, Mestbank en Landinrichting en Grondenbank zijn de kernafdelingen van de VLM.[188] • **Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW).** De VMSW stimuleert, adviseert en ondersteunt lokale woonactoren. Zo maakt zij samen kwaliteitsvol en betaalbaar sociaal wonen in Vlaanderen mogelijk. Sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's), sociale verhuurkantoren (SVK's), gemeenten en OCMW's kunnen bij de VMSW terecht voor heel diverse informatie en ondersteuning.[189] • **Vlaams Energiebedrijf (VEB).[190] Missie:** "Wij ontzorgen de publieke sector naar een duurzamer en efficiënter energiebeheer en ondersteunen in het bereiken van de klimaatdoelstellingen.". Visie: Dynamisch en innovatief energiebeheer vormt de basis Onze expertise en data vormen de sleutel Ontzorging, efficiëntie en duurzaamheid het doel"[191] • **Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen.** De Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen, kortweg de Minaraad, is een adviesorgaan van de Vlaamse Regering. De Raad heeft een algemene bevoegdheid inzake studie, aanbeveling en advies voor alles wat verband houdt met milieu en natuur.[192] • **Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed.** Dit is het adviesorgaan van de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement voor het ruimtelijk beleid en het beleid inzake onroerend erfgoed. Zij kan over elke aangelegenheid die het ruimtelijk- en onroerenderfgoedbeleid betreft, aanbevelingen formuleren, onderzoek verrichten en advies uitbrengen, op eigen initiatief of op verzoek van de Vlaamse Regering of van het Vlaams Parlement. Zij bestaat uit vertegenwoordigers van

[186] Over onze werking | Onroerend Erfgoed
[187] OVAM (vlaanderen.be)
[188] Vlaamse Landmaatschappij : Samen versterken we de open ruimte | Vlaamse Landmaatschappij (vlm.be)
[189] Kerntaken / Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (vmsw.be)
[190] Het Vlaams Energiebedrijf is in 2020 overgeheveld van het beleidsdomein economie, wetenschap en innovatie naar het beleidsdomein omgeving (nota_aan_de_vlaamse_regering_-_veb.pdf (ewi-vlaanderen.be). De organigram in dit fiche (afkomstig van de website Departement Omgeving) is nog niet aangepast aan deze overheveling.
[191] Over ons | VEB - Efficiënt in energie
[192] Voorstelling — Minaraad

Land/regio	Vlaanderen

	het maatschappelijk middenveld en onafhankelijke deskundigen.[193]
	
	Buiten dit organigram zijn er talloze voorbeelden te noemen van organisaties die een onderzoekersrol vervullen, bijvoorbeeld (deze lijst is niet uitputtend):
	• **Instituut voor Landbouw- en visserijonderzoek (ILVO).** Het ILVO[194]:
	  ○ Coördineert en voert beleidsonderbouwend wetenschappelijk onderzoek uit en de daaraan verbonden dienstverlening met het oog op een duurzame landbouw en visserij in economisch, ecologisch, sociaal en maatschappelijk perspectief,
	  ○ Bouwt de nodige kennis op voor de verbetering van producten en productiemethoden, voor de bewaking van de kwaliteit en de veiligheid van de eindproducten en ter verbetering van beleidsinstrumenten als basis van sectorontwikkeling en agrarisch plattelandsbeleid,
	  ○ Informeert het beleid, de sectoren en de maatschappij daarvoor regelmatig.
	• **Steunpunt Circulaire Economie.** Het steunpunt voert wetenschappelijk onderzoek uit naar hoe de overheid de circulaire economie kan monitoren, stimuleren en contextualiseren. De bedoeling is om de wetenschappelijke inzichten te vertalen in ondersteuning en aanbeveling voor het beleid, en om kennis beschikbaar te stellen voor beleidsmakers, belanghebbenden en het bredere publiek. Daarnaast bouwt het steunpunt een wetenschappelijk kennisnetwerk uit dat zich op nationaal en internationaal niveau positioneert als een kenniscentrum voor circulaire economie.[195]
	• **Steunpunt Wonen.** De doelstelling van het Steunpunt Wonen 2021-2025 is de Vlaamse overheid bij te staan in de voorbereiding van het woonbeleid, door op wetenschappelijke manier gegevens over wonen en woonbeleid te verzamelen en te analyseren, en hierover het gesprek aan te gaan met beleid en betrokken actoren.[196]
	• **Steunpunt Milieu en Gezondheid**. De voornaamste **onderzoeksopdracht** van het Steunpunt is het opzetten van een transparant, breed gedragen en wetenschappelijk onderbouwd humane-biomonitoringsmeetnetwerk, als hoeksteen voor een duurzaam milieugezondheidsbeleid.[197]
	• **Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO):** VITO is een Vlaamse onafhankelijke onderzoeksorganisatie (strategisch onderzoekscentrum) op het gebied van cleantech en duurzame ontwikkeling.[198]
	• **Sociaal-Economische Raad Vlaanderen (SERV).** SERV adviseert over het omgevingsbeleid[199] en energie en klimaat.[200]

[193] Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed | Vlaanderen.be
[194] Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek - ILVO Vlaanderen
[195] Over ons - CE Center (vlaanderen-circulair.be)
[196] steunpuntwonen.be – Just another WordPress site
[197] Wie zijn wij? - milieu-en-gezondheid.be
[198] Vision on technology for a better world | VITO
[199] Omgevingsbeleid | SERV
[200] Energie en klimaat | SERV

Land/regio	Vlaanderen
	• **Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG) en de Vlaamse Vereniging Provincies (VVP).** Steden, gemeenten en provincies zijn verantwoordelijk voor het lokale omgevingsbeleid. **Steden en gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt voor de burger.** • **VLUHR,** Vlaamse Universiteiten en Hoge Scholen Raad • **Middenveld:** Verenigde Verenigingen • **Milieu-, Natuur- en Ruimteverenigingen** • …
Organisatie v/d kennisfunctie in het omgevingsbeleid	
Kennisfunctie omgevingsbeleid *Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie binnen het omgevingsbeleid?*	Visie: "Het omgevingsbeleid moet wetenschappelijk onderbouwd worden met gerichte monitoring, dataintegratie en beoordelingstechnieken in het kader van beleidsvoorbereiding, -evaluatie en - bijsturing. Dit wordt verzekerd door onderlinge afstemming van de onderzoeksvragen en -agenda's van het beleidsdomein Omgeving, in overleg met de Vlaamse wetenschappelijke instellingen en externe onderzoeksinstellingen, en door een bundeling en efficiënt gebruik van middelen. Tevens wordt ingezet op de wetenschappelijke onderbouwing en evaluatie voor een doeltreffend biodiversiteitsbeleid. Dit wordt uitgewerkt op vier niveaus: monitoring en evaluatie van de beleidsinstrumenten en -resultaten, de integratie van de bestaande kennis, performant beleidsgericht onderzoek en het ontwikkelen van beleids- en beheerinstrumenten voor biodiversiteit."[201] "Het omgevingsbeleid is sterk wetenschappelijk onderbouwd. Dit omvat een geheel van monitoring (dataverzameling), studies in kader van beleidsvoorbereiding en -evaluatie, wetenschappelijk onderzoek, en ontwikkeling van innovatieve producten en systemen. Ik versterk de capaciteit om via performante studies de strategische beleidskeuzes in het brede omgevingsdomein te onderbouwen. Ik zoek hierbij aansluiting met relevante kenniscentra buiten het beleidsdomein en streef naar efficiëntiewinsten. Ik breng een aantal interne taken m.b.t. beleidsondersteunende studies samen in het Planbureau Omgeving. Ik zet sterk in op wetenschappelijk onderzoek voor de omgevingsthema's met een duidelijke onderzoeksvraag, beleidsrelevantie en finaliteit. Ik stem hierbij de onderzoeksvragen en -agenda's van het beleidsdomein, de Vlaamse wetenschappelijke instellingen van externe onderzoeksinstellingen onderling af, in samenspraak met mijn collega bevoegd voor Innovatie, en bundel de middelen."[202] "Met oog op betere afstemming en onderlinge versterking van de wetenschappelijke onderbouwing van het omgevingsbeleid, zet ik een netwerk op dat de aanwezige expertise binnen het beleidsdomein inzake monitoring, beleidsvoorbereidende en -evaluerende studies, en onderzoek bundelt. Dit netwerk maakt werk van een geïntegreerde benadering voor omgevingsonderzoek en bijbehorende dataverzameling. Centraal daarbij staat de opmaak van een gecoördineerde strategische agenda voor monitoringnoden en beleidsrelevant (wetenschappelijk) onderzoek. Onderzoeksvragen en -agenda's van het beleidsdomein, de Vlaamse wetenschappelijke

[201] Beleidsnota Omgeving 2019-2024, p. 8.
[202] Beleidsnota Omgeving 2019-2024, p. 21.

Land/regio	Vlaanderen
	instellingen en van externe onderzoeksinstellingen worden onderling afgestemd en middelen gebundeld. Ik versterk de capaciteit om via performante studies de strategische beleidskeuzes in het brede omgevingsdomein te onderbouwen. Ik zoek hierbij aansluiting met relevante kenniscentra buiten het beleidsdomein en streef hierbij naar efficiëntiewinsten. Het Planbureau Omgeving wordt versterkt door interne taken m.b.t. beleidsondersteunende studies samen te brengen in één hand. Beleidsrelevantie, wetenschappelijke kwaliteit en een duidelijke finaliteit staan centraal in de werking van het Planbureau. De bestaande analysecapaciteit en rekentools worden op een meer doelgerichte wijze ingezet, onder andere door deze te koppelen aan de socio-economische analyses van Statistiek Vlaanderen. Mijn administraties nemen hun verantwoordelijkheid om het netwerk Statistiek Vlaanderen mee uit te bouwen voor het beleidsdomein Omgeving, en betrouwbare statistieken en data met betrekking tot omgevingsthema's aan te reiken. Ik verbreed de focus van het wetenschappelijk onderzoek aan het INBO, zodat het onderbouwing biedt voor een bredere set omgevingsvraagstukken, vanuit een duidelijke onderzoeksvraag, beleidsrelevantie en finaliteit. Vanuit een gemeenschappelijke visie werken we partnerschappen uit met Vlaamse en internationale onderzoeksinstellingen en met de academische wereld. Als kennis- en expertisecentrum neemt mijn administratie deel aan onderzoeks- en kennisdelingsactiviteiten binnen internationale projecten en netwerken. Aldus verzilveren we de eigen inzet en de unieke Vlaamse samenwerking tussen wetenschap en beleid op vlak van omgeving en gezondheid, territoriale thema's, ruimte, bodem, grondstoffen en geologie"[203] Visie op lange termijnonderzoek van het dOMG.[204] • Het departement is niet de enige speler op vlak van onderzoek in het kader van het omgevingsbeleid, laat staan in het kader van het Vlaamse wetenschapsbeleid. Het is dan ook van belang de LT-visie onderzoek te realiseren via strategische allianties." • We brengen steeds zorgvuldig en per thema in kaart met welke onderzoekspartners we nu en in de toekomst samenwerkingen kunnen aangaan. • Gezien de internationale scope van het departementaal programma is het van belang deze ook in te bedden in het internationale wetenschapslandschap. • We bouwen aan essentiële strategische samenwerkingen op langere termijn tussen de verschillende betrokken actoren. Het Departement Omgeving onderscheidt vier onderzoekstypes: • Indicatoren, dataopbouw en modellen • Beleidsonderzoek en -analyses • Toekomstonderzoek, verkenningen en prognoses • Evaluaties Het Departement Omgeving wil een duidelijke kwaliteitssprong maken als het gaat over het ontwikkelen van een kennis- en

[203] Beleidsnota Omgeving 2019-2024, p. 24.
[204] Departement Omgeving, Langetermijnvisie Onderzoek Departement Omgeving 2020 - 2030

Land/regio	Vlaanderen
	expertisecentrum voor het beleidsdomein en dit door binnen een netwerkstructuur zowel eigen onderzoek te doen, als onderzoek uit te besteden (op korte termijn én op een meer langlopende basis) en door een werkprogramma op te bouwen waarin de vier types onderzoek (zie hoger). Datavergaring, onderzoek en bijhorende analyses kunnen plaatsvinden op niveau van Vlaanderen, gebieden, locaties, plekken én subpopulaties (maatschappelijke sectoren, mens), afhankelijk van de gewenste data, het onderzoekskader en de beleidsrelevantie. Ook het **INBO** heeft een visie geformuleerd op het onderzoek, namelijk: "Het INBO wil hét aanspreekpunt zijn in Vlaanderen om het natuurbeleid en de uitvoering ervan evidence-based te ondersteunen. Het beschrijft toestand en trends van biodiversiteit en ecosysteemdiensten, onderzoekt oorzaken van veranderingen en ontwikkelt rechtstreeks toepasbare instrumenten. Het werkt toekomstverkenningen uit die het natuurbeleid op langere termijn onderbouwen. Onderzoek gebeurt steeds in dialoog met partners uit maatschappij, wetenschap, beleid en beheer."[205] Het **Agentschap Onroerend Erfgoed** heeft ook een visie op onderzoek, namelijk: "Om de kwaliteit van erfgoedzorg en erfgoedontwikkeling te verhogen en te waarborgen voor de toekomst, is er nood aan vakmanschap, innovatie en oplossingsgerichte expertise. Het is een uitdaging om de bestaande kennis in stand te houden en over te dragen, nieuwe kennis te omarmen en de brug te slaan naar hedendaagse normen, technieken en ontwikkelingsnoden. Het is ook van belang om die informatie toegankelijk te houden voor de erfgoedeigenaar en -gebruiker. Het agentschap bouwt een netwerk uit van complementaire onderzoeksinstanties en expertisecentra. Dit netwerk wordt een zichtbaar platform, staat voor gebundelde informatie en staat in het teken van prospectie naar innovatieve oplossingen voor erfgoedzorg en erfgoedontwikkeling. Waar er duidelijke uitdagingen zijn, en initiatief vereist is, stelt het agentschap zich op als spelverdeler."[206] Ook de entiteiten verantwoordelijk voor het domein **Wonen** streven onderbouwd beleid na, onder meer via operationele doelstelling 6.3 in de huidige beleidsnota (Een geobjectiveerd en gegrond Vlaams woonbeleid en een degelijke monitoring en evaluatie van het beleid vereisen relevante en recente wetenschappelijke data en inzichten.).[207] De **VLM** heeft enkel voor haar inrichtingsprojecten een visiedocument rond monitoring voor natuurinrichting, ruilverkaveling en landinrichting. Andere visiedocumenten specifiek gericht op onderzoek heeft zij niet. Bij de **VMM** zit onderzoek hoofdzakelijk binnen de referentietaken met VITO, ILVO of de samenwerkingsovereenkomst met INBO. Onderzoeksopdrachten worden uitgeschreven in voorbereiding van het regulier werk. Onderzoek in functie van kennisopbouw of verkennend onderzoek gebeurt in principe niet meer. Binnen het CIW is het Platform O&O is opgestart: fungeert eerder als inter-institutionele speler en beweegt in een strategisch kader. Het doel ervan is een matchmaker zijn tussen toekomstbeelden, kennisvragen

[205] Hoffmann M., Janssens L., De Charleroy D., De Landtsheer I., Louette G., Milbau A., Peymen J., Pollet M., Van Thienen S., Van Waeyenberge S. (2019). INBO position paper. Onderzoeksagenda voor 2020- 2024. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 (2). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, p. 3.
[206] Beleidsnota Onroerend Erfgoed 2019-2024, p. 10.
[207] Beleidsnota Wonen 2019-2024, p. 40-41.

Land/regio	Vlaanderen
	en partnerschappen. Doel is daar om te komen tot een onderzoeksagenda opgesteld met bijdrages door alle actoren in de waterketen en uitgevoerd door onderzoekscentra en kennisinstellingen.
Kennisverwerving *Welke methoden worden toegepast voor kennisverwerving? Wanneer wordt voor bepaalde methoden gekozen? Welke zijn meer/minder dominant?*	Elke entiteit binnen het beleidsdomein Omgeving doet aan onderzoek. De omvang, aard en type van dat onderzoek variëren per entiteit en zijn deels afhankelijk van de taakstelling van elke entiteit. Binnen het beleidsdomein Omgeving zijn twee entiteiten die het statuut van Wetenschappelijke Instelling hebben, namelijk INBO en Onroerend Erfgoed.[208] Er worden verschillende vormen van kennisverwerving toegepast in het beleidsdomein Omgeving, zoals: • **Referentietaken:** Een referentietaak is een welomschreven dienstverlening die het onderzoekscentrum (VITO, ILVO) uitvoert op éénzijdige beslissing van de Vlaamse overheid in het kader van een inbesteding van die Vlaamse overheid, en waarbij de financiering van deze dienstverlening minstens kostendekkend is. VITO[209] en ILVO[210] voeren in het Domein Omgeving referentietaken uit. De precieze inhoud, doelstelling en modaliteiten voor de uitvoering van deze referentietaken worden door de Vlaamse Regering vastgelegd in een beheersreglement. De Vlaamse Regering keurde het Beheersreglement 2021-2023 met VITO goed. Het vernieuwde beheersreglement bevat 19 referentietaken[211]. Twee taken worden (tijdelijk) uitgebreid met dringende opdrachten: de uitvoering van een maatschappelijke en socio-economische impactstudie met oog op de vaststelling van een definitieve Programmatische Aanpak Stikstof en een coördinatieopdracht voor de aanpak van PFAS-verontreiniging. • **Steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek.** Steunpunten bieden wetenschappelijke ondersteuning voor het beleid van de Vlaamse overheid. Binnen dit programma en op basis van een lijst van prioritaire thema's vastgelegd door de Vlaamse Regering, kunnen consortia van onderzoeksgroepen en - instellingen intekenen op het verkrijgen van meerjarige financiering om wetenschappelijk onderzoek rond die prioritaire beleidsthema's uit te voeren, kennis over te dragen en gegevens te verzamelen. Het onderzoek bestaat zowel uit langlopend beleidsrelevant basisonderzoek als meer probleemgericht kortetermijnonderzoek. Daarnaast behoren ook het opbouwen van gegevensverzamelingen en het uitvoeren van gegevensanalyse tot de opdrachten van (sommige) steunpunten. Binnen het beleidsdomein Omgeving zijn de eerdergenoemde steunpunten Circulaire Economie, Milieu/Omgeving en Gezondheid en Wonen relevant. • **Uitbesteding van onderzoek (privaat en publiek).** Binnen het beleidsdomein Omgeving kunnen entiteiten beslissen om onderzoek uit te besteden aan de markt (desgewenst via raamovereenkomsten). Dit kunnen zowel incidentele en ad-hoc opdrachten zijn of opdrachten die voortkomen uit onderzoeksprogramma's. Zo maakt het Departement Omgeving jaarlijks het Departementaal Onderzoeksprogramma op. Dit is een indicatief programma dat alle door het departement geplande

[208] Departement EWI, SPEURGIDS 2021 Ondernemen & Innoveren, p. 119.
[209] Zie Beslissingen Ministerraad van 2 juli 2021 | EMIS (vito.be).
[210] ILVO Referentietaken ten behoeve van het beleidsdomein Omgeving - ILVO Vlaanderen
[211] Opdrachtgevers van deze referentietaken voor VITO zijn: dOMG, OVAM, VLM, VMM, VEKA, AIV, INBO en ANB.

Land/regio	Vlaanderen
	onderzoeksprojecten voor het desbetreffende jaar bevat. Dit indicatieve onderzoeksprogramma wordt ter info voorgesteld. Deze informatieverstrekking is geen bekendmaking en kan dan ook niet als basis dienen om offertes in te dienen. De officiële bekendmaking van een onderzoeksopdracht gebeurt volgens de procedures van de wet op de overheidsopdrachten. • **Langlopende partnerschappen.** Entiteiten binnen het domein Omgeving (zie organigram) onderhouden langlopende partnerschappen met andere instellingen ten behoeve van (gezamenlijk) onderzoek en monitoring (of leveren gegevens aan deze partners), bijvoorbeeld Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) (dOMG), Digitale Stedenbouwkundige Informatie (DSI) (dOMG), ESPON (dOMG), Geopunt Vlaanderen (dOMG), Statistiek Vlaanderen (dOMG), Referentietaken (zie hogergenoemd), steunpunten (zie hogergenoemd) en de kennishub omgeving en gezondheid. • **Eigen onderzoek** (soms uitbesteed; zie hogergenoemd). Entiteiten in het domein Omgeving beschikken ook over eigen capaciteit die ingezet wordt wetenschappelijk onderzoek, monitoring en evaluatie. Ten eerste geldt dat voor de twee instellingen met een wetenschappelijke status (INBO en Onroerend Erfgoed). Zij hebben beide een mandaat om onderzoek te doen. Andere entiteiten doen in meerdere of mindere mate eigen onderzoek. Ook andere instellingen voeren zelf onderzoek uit (denk aan beleidsverkenningen van dOMG[212], analyses en risico-evaluaties van OVAM[213] en studies van de Minaraad.[214] • **Samenwerkingsovereenkomsten.** Dat zijn onderzoeksopdrachten "in eigen beheer" tussen verschillende overheidsinstanties mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. INBO en ANB sluiten jaarlijks een aantal SWO's af. Een ander voorbeeld is Meetnet Agrarische Soorten (MAS), een pilootproject tussen VLM, ANB, Dept Landbouw en Visserij, en INBO.
Kennisleveranciers *Welke kennisleveranciers zijn actief binnen de kennisfunctie? Wat is hun structurele en/of incidentele bijdrage hieraan?*	De kennisleveranciers (of data of informatieleveranciers) tonen overlap met de methoden voor kennisverwerving (leveranciers en werving zijn aan elkaar gekoppeld). Enkele voorbeelden van kennisleveranciers in dit domein (een niet-exhaustief overzicht): • **Strategische Onderzoekscentra**: VITO (referentietaken en incidentele onderzoeksopdrachten voor entiteiten in het omgevingsdomein en imec (onderzoek straling). • **Wetenschappelijke Instellingen van de Vlaamse overheid:** INBO (zie hogergenoemd), Agentschap 'Onroerend Erfgoed' (zie hogergenoemd) en het ILVO (o.a. referentietaken; zie hogergenoemd); • **Universiteiten:** KULeuven, UAntwerpen, UGent, UHasselt en VUB (verbonden aan steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek, incidentele onderzoeksopdrachten). • **Adviesraden:** Mina-raad (zie hogergenoemd), Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed (zie hogergenoemd) en SERV (zie hogergenoemd).

[212] Beleidsverkenningen - Departement Omgeving (vlaanderen.be)
[213] OVAM (vlaanderen.be)
[214] Voorstelling — Minaraad.

Land/regio	Vlaanderen
	• **Entiteiten in het domein omgeving:** bijvoorbeeld VPO (dOMG; zie hogergenoemd), OVAM (o.a. monitoring[215]), VMM (o.a. monitoring[216]) en de VLM (onderzoeks-, evaluatie- en monitoringsrapporten[217]). • **(Private) onderzoeks- en adviesbureaus:** Marktpartijen voeren incidentele en terugkerende onderzoeks- en adviesopdrachten uit in het domein omgeving op basis van uitbestedingen in de markt. Sommige entiteiten binnen het domein Omgeving voeren op hun beurt weer onderzoek uit voor derden. Een voorbeeld betreft INBO Eigen Vermogen. Via zijn Eigen Vermogen (EV INBO) voert het INBO projecten uit die met externe middelen worden gefinancierd. Het doel van het EV INBO is het INBO-onderzoek aan te vullen waar de rechtstreeks toegekende overheidsmiddelen niet volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoeksprogramma. Het biedt de mogelijkheid om nieuwe onderzoeksthema's aan te snijden die onmiddellijk of op de (middel)lange termijn beleidsrelevantie hebben.[218]
Onderzoeksprogrammering *Hoe krijgt onderzoeksprogrammering voor het omgevingsbeleid vorm? Hoe worden kennisleveranciers betrokken bij dit proces?*	Onderzoeksprogrammering Elke entiteit binnen het domein omgeving is verantwoordelijk voor het opstellen van een eigen onderzoeksprogramma (en dat uiteraard alleen als het verrichten van onderzoek, monitoring en evaluatie binnen de taakstelling van de desbetreffende entiteit valt). Zoals hogergenoemd aangegeven stelt het Departement Omgeving een jaarlijks onderzoeksprogramma op. Deze onderzoeksprogrammering kadert enerzijds in het lange termijn omgevingsbeleid van de Vlaamse overheid en anderzijds in de visie van het departement op de rol van onderzoek in lange en korte termijn vraagstukken. In deze programmering worden externen steeds vaker betrokken. Ook bij het INBO vindt onderzoeksprogrammering plaats die kadert in haar visie op onderzoek en waarbij externe ook een rol krijgen. Position Paper INBO die het INBO in mei 2019 publiceerde, vormt samen met de strategische meerjarenplanning (ondernemingsplan) het conceptueel onderzoekskader voor de huidige legislatuur (2019-2024). Naast algemene doelstellingen, zoals transparant, doelgericht en toegankelijk onderzoek, efficiënt monitoren, kwaliteitsvolle en wetenschapsgedreven adviesverlening, open dialoog en co-creatie en toekomstverkenningen, worden ook de verschillende thema's (nu omgezet naar onderzoeksprogramma's) erin toegelicht, waaronder 5 bestaande en 6 nieuwe of herbevestigde. Zo goed als alle aspecten uit deze position paper werden in de Beleidsnota Omgeving 2019-2024 opgenomen. In het omgevingsdomein bestaat een werkgroep onderzoekscoördinatoren van alle entiteiten waarbij elke entiteit inzage geeft in zijn onderzoeksprogramma.[219]

[215] Bijvoorbeeld: Op 17 maart publiceerde Statistiek Vlaanderen twee nieuwe Vlaamse Openbare Statistieken (VOS) gebaseerd op wettelijk verplichte rapportages die de OVAM jaarlijks bezorgt aan Europa. Het gaat enerzijds over data rond verpakkingsafval aangeleverd door de Interregionale Verpakkingscommissie (IVC) en anderzijds om de overbrenging van afvalstoffen op basis van kennisgevingen. Eind april worden nog twee andere datareeksen gepubliceerd over afgedankte elektrische en elektronische apparaten (AEEA) en autowrakken (bron: OVAM (vlaanderen.be)).
[216] VMM registreert de toestand van het leefmilieu en ontsluit daar statistieken over (bron: Kaarten & cijfers — Vlaamse Milieumaatschappij (vmm.be).
[217] Publicaties | Vlaanderen.be
[218] Het Eigen Vermogen | Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (vlaanderen.be)
[219] Deze inventaris staat in een intern document getiteld "TO DO1. Inventarisatie visie of andere structurerende documenten". Door de werkgroep aan ons overgemaakt.

Land/regio	Vlaanderen
Administratieve actoren *Welke administratieve entiteiten zijn actief binnen de kennisfunctie?*	Zie hogergenoemd ("Verantwoordelijke bestuurslagen")
Formele structuur *Wat zijn de onderlinge (formele) relaties tussen de actoren? Zijn er institutionele kaders en afspraken die voorzien in de structurele kennisbehoefte?*	Zie hogergenoemd ("Verantwoordelijke bestuurslagen"). Belangrijk is onderscheid tussen controlerende en kaderstellende entiteiten (Vlaams Parlement), beslissende entiteiten (Vlaams Parlement, Vlaamse Regering), beleidsvoorbereidende entiteiten (dOMG), beleidsuitvoerende entiteiten (agentschappen) en adviserende entiteiten.
Belangrijke gebeurtenissen / aanpassingen in afgelopen vijf jaar	Voorbeelden • Sinds 1 april 2017 vormen de vroegere departementen Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) en Ruimte Vlaanderen (RV) het nieuwe departement Omgeving. • De oprichting van een beleidsdomein-overschrijdende kennishub Omgeving en gezondheid (Beleidsdomein WVG is ook betrokken). Een meer geformaliseerde en gestructureerde samenwerking in het kader van lange termijn visie onderzoek zou zeker een toegevoegde waarde vormen.
Aansturing *Bestaat er aansturing van de kennisfunctie? Hoe wordt deze ingericht?*	Zie hogergenoemd ("Onderzoeksprogrammering", nog aan te vullen).
Financiële middelen *Hoeveel publieke middelen zijn er jaarlijks beschikbaar voor het vervullen van de kennisfunctie? Hoe zijn de middelen verdeeld over administratieve entiteiten?*	• Bijdrage aan het wetenschapsbeleid vanuit het domein Omgeving: €56,6 miljoen (2020)[220] • Toelage aan VITO voor de financiering van de referentietaken – vanuit departement Omgeving: €2,8 miljoen[221] • Toelage aan ILVO voor de uitvoering van referentietaken: €0,5 miljoen (2021)[222] • Toelage aan Wetenschappelijke Instellingen van de Vlaamse overheid: ILVO (€25,3 miljoen; 2021), Agentschap Onroerend Erfgoed (€17,4 miljoen; 2021) en INBO (€15,5 miljoen; 2021).[223] • Bijdrage aan horizontale initiatieven en beleidsondersteunend onderzoek en studies vanuit het domein Omgeving (€5,4 miljoen; 2020).[224] • Bijdrage aan totale vrij beleidsruimte voor alle Vlaamse bevoegdheden samen: recurrente middelen en investeringsenveloppe (€70 miljoen; 2019)[225]

[220] Het departement Omgeving financiert onderzoek en andere wetenschappelijke activiteiten vanuit de algemene begroting en het MINA-fonds (Fonds voor Preventie en Sanering inzake Milieu en Natuur). Het programma Toegepast Wetenschappelijk Onderzoek Leefmilieu of het TWOL-programma zorgt voor afstemming tussen de onderzoeksprojecten van de diverse afdelingen van Leefmilieu, Natuur en Energie, de Vlaamse openbare instellingen VLM, VMM en OVAM en het Vlaams Wetenschappelijk Instituut INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek). De belangrijkste kredietlijn vanuit het vroegere RWO is de dotatie aan het Agentschap Onroerend Erfgoed. Departement EWI, SPEURGIDS 2021 Ondernemen & Innoveren, p. 147.
[221] Departement EWI, SPEURGIDS 2021 Ondernemen & Innoveren, p. 171.
[222] Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 72-73.
[223] Departement EWI, SPEURGIDS 2021 Ondernemen & Innoveren, p. 172.
[224] Departement EWI, SPEURGIDS 2021 Ondernemen & Innoveren, p. 173.
[225] Departement EWI, SPEURGIDS 2021 Ondernemen & Innoveren, p. 232.

Land/regio	Vlaanderen
	• QB0-1QCE2NY-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM): €58,1 miljoen.[226] • QB0-1QCE2NA-WT – VIA BIJKOMENDE INSPANNINGEN BRONNEN VAN HINDER AANPAKKEN: €0,6 miljoen (2021).[227] • QB0-1QCE2NC-WT – OMGEVING ALS KENNIS EN EXPERTISECENTRUM: €1,6 miljoen (2021)[228] • QB0-1QCE2NW-IS – HOGER ONDERWIJS: €0,5 miljoen (2021)[229] • QBX-3QCE2OA-WT – NAAR EEN SAMENHANGEND OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM: €1,2 miljoen (2021)[230] • QBX-3QCE2OC-WT – EEN OMGEVINGSBELEID VOOR EN MET BETROKKENHEID VAN BURGER EN MAATSCHAPPIJ, MET HET OOG OP HET VERHOGEN VAN HET MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK: €0,2 (2021)[231] • OD 6. KENNIS OM HET BIODIVERSITEITSBELEID EN -BEHEER TE OPTIMALISEREN[232]: €7,9 miljoen (2021). • C0-9QCETFG-OW - WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING EN EVALUATIE VOOR EEN DOELTREFFEND BIODIVERSITEITSBELEID (FONDS INBO): €0,025 miljoen (2021).[233] • QC0-1QCE2FF-WT – WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING EN EVALUATIE VOOR EEN DOELTREFFEND BIODIVERSITEITSBELEID[234] Overige financiële bijdragen (verspreid over meerdere jaren) • In de cluster 'uitbouwen circulaire economie' wordt 55 miljoen euro vastgelegd. Hiervan gaat 25 miljoen euro naar het beleidsdomein EWI, namelijk 15 miljoen euro naar circulaire economie/industrie en 10 miljoen euro naar circulair bouwen. Er

[226] Via dit artikel ontvangt de VLM een werkingsdotatie van het Departement Omgeving ter financiering van haar algemene taken, en haar specifieke taken op het vlak van ruilverkaveling, landinrichting, het decreet natuurbehoud, het Mestdecreet, geïntegreerd plattelandsbeleid, grondbeleid van het eigen beleidsdomein en het decreet Vlaamse Grondenbank. Daarnaast wordt er ook dotatie toegekend vanuit dit artikel voor de technische uitgaven bij ruilverkaveling en de uitvoering van landinrichtingsprojecten, Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 37. Niet bekend welk deel naar onderzoek, monitoring, etc. gaat.

[227] Vanuit dit artikel financiert het Departement Omgeving uitgaven die betrekking hebben op de strategische doelstellingen omtrent het aanpakken van bronnen van hinder. Meer concreet omvat dit artikel de uitgaven voor beleidsvoorbereidend onderzoek, monitoring en evaluatie rond omgeving en gezondheid - inclusief het samenwerkingsakkoord milieu en gezondheid (NEHAP), uitgaven ter normering van zendantennes, de subsidiëring van sonometers en een aantal andere specifieke uitgaven met betrekking tot hinder. Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 28.

[228] Korte inhoud begrotingsartikel: De kredieten op dit artikel worden ingezet voor het verder uitbouwen van een kennis- en expertisecentrum inzake ruimtelijk- en omgevingsbeleid. Door het verzamelen van informatie vergroot de kennis en het inzicht met betrekking tot de ruimtelijke- en omgevingsimpact van maatschappelijke uitdagingen, tendensen, beleid en beleidsintenties, en te hanteren methodologie. Dit gebeurt door het opzetten van een meerjarige onderzoeksagenda (eveneens in samenspraak met andere partners) en door deelname aan gewestelijke, intergewestelijke en internationale onderzoeksprogramma's. Naast het ontwikkelen en uitvoeren van beleidsrelevant onderzoek met als doel de beleidsvoorbereiding is er vanuit deze begrotingspost eveneens ondersteuning voor monitoring en beleidsevaluatie. Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 30.

[229] Vanuit dit artikel financiert het Departement Omgeving de uitgaven voor het Steunpunt Milieu en Gezondheid. Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 36.

[230] Op dit artikel worden specifieke beleidsgerelateerde werkingskosten van het Departement Omgeving aangerekend. Concreet gaat het over kosten voorzien voor procedures en gerechtskosten en schadevergoedingen aan derden (550 keuro), studies inzake beleidsvoorbereiding, -evaluatie en -opvolging die een bijdrage leveren aan een effectiever, efficiënter en/of zuiniger milieubeleid en specifieke ad hoc beleidsuitgaven voor het Departement Omgeving. Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 76.

[231] Vanuit dit artikel worden de uitgaven van het Departement Omgeving gefinancierd die betrekking hebben op het versterken en verankeren van het omgevingsbewustzijn in de verschillende geledingen van de Vlaamse samenleving. Ook het beleidsondersteunend onderzoek, monitoring en evaluatie m.b.t. het thema groene economie worden via dit artikel gefinancierd. Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 77.

[232] Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 147. "Op het vlak van deze beleidskredieten gaat het in hoofdzaak om de onderzoeks- en werkingskredieten van INBO (2,1 miljoen euro), de werkingskosten en gerichte subsidies van ANB ter ondersteuning van de burger, lokale besturen en verenigingen (5,8 miljoen euro), de middelen beschikbaar binnen de Fondsen van ANB (10,9 miljoen euro waarvan 7,3 miljoen binnen het Bossencompensatiefonds) en 3,6 miljoen investeringsmiddelen voor VLM voor natuurinrichting."

[233] Via dit artikel van dit Fonds kan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek de kosten die het maakt voor de ondersteuning van het Eigen Vermogen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek terugvorderen. Deze ontvangst is gekoppeld aan de uitgaven op artikel QC0- 1QCE4FG-WT. Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 152.

[234] Vanuit dit begrotingsartikel financiert INBO diverse beleidsondersteunende en -uitvoerende uitgaven, die passen in de uitvoering van de strategische doelstellingen. Beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur Begrotingsjaar 2021, p. 160.

Land/regio	Vlaanderen
	wordt 30 miljoen euro voorzien voor de recyclagehub, bij het beleidsdomein Omgeving.[235] • Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

[235] Departement EWI, SPEURGIDS 2021 Ondernemen & Innoveren, p. 199.

Bijlage 3 Fiche Finland

Land/regio	Finland
Beleidscontext	
Bestuurlijke context (o.a. bestuurslagen)	Bestuurlijke inrichting land/regio Finland heeft een vrij stabiel politiek stelsel, waarin sinds haar onafhankelijkheid (1917) coalitiekabinetten met een brede basis regeren.[236] In vrijwel alle coalities hebben de centrumpartij, de nationale coalitiepartij en de sociaaldemocraten een dominante rol gehad. Deze politieke context betekent dat besluitvorming veel consensus vereist en dat bereikte consensus vaak lange tijd stand houdt. Finland heeft twaalf ministeries, waaronder het *Ympäristöministeriö* (ministerie van Milieu). Op het *Ympäristöministeriö* (ministerie van Milieu) worden zaken voorbereid door het luontoympäristöosasto (departement Natuurlijk milieu), het *rakennetun ympäristön osasto* (departement Gebouwde omgeving) en *ympäristönsuojeluosasto* (departement Milieubescherming), en door de ondersteunende afdelingen voor *jotka ovat ohjaus ja kansainvälinen yhteistyö* (sturing en internationale samenwerking), en *viestintä* (communicatie).[237] Alle drie de departementen hebben eigen verantwoordelijkheden.[238] Het ministerie wordt geleid door de *ympäristö- ja ilmastoministeri* (minister van Milieu en Klimaatverandering), met een permanent secretaris als hoogste ambtenaar. Finland heeft een uitgebreid regelgevingskader voor milieukwesties vastgesteld.[239] Hoewel een groot deel van de Finse milieuwetgeving via nationale wetgeving is geregeld, komt een groot deel ervan uit de EU-wetgeving, hetzij als rechtstreeks toepasselijke wetgeving, hetzij via de tenuitvoerlegging van EU-wetgeving.
Omgevingsbeleid *Wordt omgevingsbeleid gezien als apart beleidsdomein? Zo ja, welke onderwerpen zijn onderdeel van het omgevingsbeleid?*	Apart domein: Ja De belangrijkste instantie die het milieubeleid ontwikkelt en de milieuwetgeving opstelt, is het *Ympäristöministeriö* (ministerie van Milieu).[240] Andere relevante ministeries met aangrenzende bevoegdheden zijn: het *Työ- ja elinkeinoministeriö* (ministerie van Werkgelegenheid en Economie), dat beleidskwesties behandelt betreffende mijnbouw en energie (inclusief hernieuwbare energie), en het *Maa- ja metsätalousministeriö* (ministerie van Land- en Bosbouw), dat beleidskwesties behandelt met betrekking tot het gebruik van water en bosbestanden.

[236] https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/finland/
[237] https://ym.fi/en/organisation-and-management
[238] Voor meer informatie over de verantwoordelijkheden per departement, zie ym.fi.
[239] Alanko, M. & Utter, R. (2013, 16 september). Environmental law and practice in Finland: overview. Practical Law. Geraadpleegd op 15 mei 2022, van https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-376-3598?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)#:~:text=The%20key%20national%20legislation%20and,and%20groundwater%20conservation%20and%20remediation.
[240] Idem.

Land/regio	Finland
	Er zijn verschillende bevoegde autoriteiten die toezien op de naleving van de milieuwetgeving. In het algemeen zijn de bevoegde toezichthoudende autoriteiten de *Elinkeino- , liikenne- ja ympäristökeskus* (ELY-keskus; regionale centra voor economische ontwikkeling, vervoer en milieu), en de gemeenten. De bevoegde vergunningverlenende autoriteiten voor milieuvergunningen zijn de *Aluehallintovirasto* (AVI; regionale overheidsinstanties) en de gemeenten. Gemeenten en in sommige gevallen de regionale raden zijn verantwoordelijk voor het voorbereiden en goedkeuren van besluiten inzake planning en ruimtelijke ordening. Zij hebben ruime discretionaire bevoegdheden om te beslissen of een plan wordt goedgekeurd of verworpen. Bovendien fungeren de gemeenten als de belangrijkste vergunningsinstanties voor bouwvergunningen en andere vergunningen voor grondgebruik en gebouwen. Andere sectorspecifieke bevoegde autoriteiten zijn het: • *Turvallisuus- ja kemikaalivirasto* (Tukes) (Agentschap voor veiligheid en chemische stoffen), voor o.a. mijnbouw, chemische stoffen, biociden, en gewasbescherming. • *Sosiaali- ja terveysalan lupa-ja valvontavirasto* (Valvira) (Nationale toezichthoudende instantie voor welzijn en gezondheid), voor genetisch gemodificeerde organismen. • *Säteilyturvakeskus* (STUK) (Autoriteit voor stralings- en nucleaire veiligheid) • *Energiamarkkinavirasto* (EMV) (Autoriteit voor de energiemarkt), voor de handel in emissierechten en feed-in-tarieven) <u>Onderwerpen:</u> Het *Ympäristöministeriö* (ministerie van Milieu) bereidt het milieu- en huisvestingsbeleid van de Finse regering voor en voert het uit. Dit beleid heeft betrekking op zaken als milieubescherming, grondgebruik, natuurbehoud, bouw en huisvesting. Het ministerie is ook verantwoordelijk voor de strategische planning en het beheer op zijn bestuurlijk gebied, het opstellen van nieuwe wetgeving en de internationale samenwerking op het gebied van milieuvraagstukken. De Finse milieuadministratie bevordert duurzame ontwikkeling.[241] De algemene doelstellingen zijn het creëren van een aantrekkelijke en veilige leefomgeving, het beschermen van de biodiversiteit, het voorkomen van milieuschade en het verbeteren van de woonomstandigheden in Finland. Expertise gebieden van het *Ympäristöministeriö* (ministerie van Milieu) zijn: Klimaat, Huisvesting, EU en internationale samenwerking, Klimaatneutraal Finland 2035, Natuur en water, Bouw en landgebruik, Onderzoek en ontwikkeling, Voorkomen van milieuvervuiling, Circulaire economie, en Subsidies en bijstand.

[241] https://www.ymparisto.fi/en-US/Finlands_environmental_administration(24294)

Land/regio	Finland
Verantwoordelijke bestuurslagen *Welke overheidspartij(en) is/zijn verantwoordelijk voor het omgevingsbeleid?*	De organisatiestructuur van het Fins beleidsdomein Omgeving ziet er als volgt uit[242]: Het gaat dus om de volgende partijen op de bestuurslaag Finse overheid: • ***Ympäristöministeriö* (Ministerie van Milieu).** Bereidt het milieu- en huisvestingsbeleid van de Finse regering voor. Dit beleid heeft betrekking op zaken als milieubescherming, grondgebruik, natuurbehoud, bouw en huisvesting. Het ministerie is ook verantwoordelijk voor de strategische planning en het beheer op zijn bestuurlijk gebied, het opstellen van nieuwe wetgeving en de internationale samenwerking op het gebied van milieuvraagstukken. • **Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA; centrum voor woonfinanciering en – ontwikkeling).** Bevordert ecologisch duurzame, kwalitatief hoogwaardige en betaalbare huisvesting. Het is verantwoordelijk voor het verlenen van steun aan huishoudens met een laag tot gemiddeld inkomen en het verbeteren van de huisvestingsomstandigheden van groepen met speciale huisvestingsbehoeften, en ook voor het toezicht op en het beheer van non-profit-huisvestingsverenigingen op een manier die een goed financieel beheer en de toewijzing van overheidssteun aan bewoners garandeert. Voorts beheert en controleert ARA het gebruik van het ARA-huisvestingsbestand en garandeert huisvestingleningen in combinatie met de ‘state treasury’. (“ARA manages and oversees utilisation of ARA housing stock and guarantees housing loans together with the State

[242] https://www.ymparisto.fi/en-US/Finlands_environmental_administration(24294)

Land/regio	Finland

	Treasury”). ARA bevordert ook het onderzoek naar en de verbetering van de woonomstandigheden, verspreidt informatie over de woningmarkt en onderhoudt informatiediensten op haar werkterrein.
	• **Suomen ympäristökeskus (SYKE; Fins milieu-instituut).** Het nationale centrum van Finland voor onderzoek en ontwikkeling op milieugebied. Het is ook verantwoordelijk voor bepaalde administratieve taken. SYKE produceert nuttige gegevens over de toestand van het milieu in Finland, met inbegrip van belangrijke milieutrends en de factoren die daaraan ten grondslag liggen, en beoordeelt alternatieve toekomstige trends en ontwikkelt oplossingen om duurzame ontwikkeling te bevorderen. SYKE verzamelt, verwerkt en publiceert een breed scala van milieugegevens en voldoet daarbij aan de rapportageverplichtingen van Finland uit hoofde van de milieuwetgeving van de Europese Unie en andere internationale overeenkomsten. SYKE is ook verantwoordelijk voor verschillende aspecten van het beheer en gebruik van watervoorraden in Finland.
	• **Aluehallinto-virastojen (AVI; Regionale agentschappen).** Milieuvergunningen behoren tot de bevoegdheden van de regionale rijksadministraties. De agentschappen behandelen en lossen milieuvergunningskwesties op overeenkomstig de Milieubeschermingswet en de Waterwet, en kwesties van bestuurlijke dwang overeenkomstig de Waterwet. De bureaus behandelen ook de meeste belangrijke schadeclaims in verband met waterverontreiniging. Het Ympäristöministeriö (ministerie van Milieu) stuurt de werkzaamheden van de regionale overheidsdiensten op milieugebied.
	  ○ Vier regionale overheidsinstanties zijn verantwoordelijk voor taken op het gebied van milieuvergunningen: de regionale overheidsinstantie voor Zuid-Finland, de regionale overheidsinstantie voor Oost-Finland, de regionale overheidsinstantie voor West- en Inland-Finland, en de regionale overheidsinstantie voor Noord-Finland.
	  ○ Het ministerie van Financiën houdt toezicht op de algemene administratieve werkzaamheden van de regionale overheidsinstanties.
	• **Elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskusten (ELY; Centra voor economische ontwikkeling, vervoer en milieu).** Milieu en natuurlijke hulpbronnen zijn een van de gebieden waarvoor de centra verantwoordelijk zijn. Onder toezicht van het ministerie van Milieu zijn de centra verantwoordelijk voor milieubescherming, ruimtelijke ordening, bouwbegeleiding, beheer van het cultureel milieu, bescherming van de biodiversiteit en het duurzaam gebruik ervan, en toezicht op de toestand van het milieu in hun respectieve regio's. De centra zijn ook verantwoordelijk voor de handhaving van vergunningen overeenkomstig de milieubeschermingswet en de waterwet, en de handhaving van administratieve dwangmaatregelen overeenkomstig de milieubeschermingswet. Bovendien voeren de centra, onder toezicht van het ministerie van Land- en Bosbouw, taken uit in verband met het gebruik en beheer van watervoorraden.
	  ○ Milieu en natuurlijke hulpbronnen vallen onder de bevoegdheid van 13 centra voor economische ontwikkeling, vervoer en milieu: Uusimaa, Zuidwest-Finland, Häme, Pirkanmaa, Zuidoost-Finland, Zuid-Savo, Noord-Savo, Noord-Karelië, Midden-Finland, Zuid-Ostrobothnië, Noord-Ostrobothnië, Kainuu en Lapland.
	  ○ Het ministerie van Werkgelegenheid en Economie houdt toezicht op de algemene administratieve werkzaamheden van de centra voor economische ontwikkeling, vervoer en milieu.

Land/regio	Finland
	• **Metsähallituksen luontopalvelut (MH; Metsähallitus Natuurdiensten)** . De eenheid Natuurerfgoeddiensten van Metsähallitus beheert de Finse nationale parken en natuurreservaten, wildernisgebieden, recreatiegebieden en andere beschermde gebieden. Zij is verantwoordelijk voor het beheer, het gebruik en de openbare diensten van de gebieden en de landelijke bescherming en monitoring van vele bedreigde soorten, natuurlijke habitats en cultureel erfgoed. Buiten dit organigram is de volgende partij relevant te noemen: • **A-Kruunu Oy.** A-Kruunu is een staatsbedrijf met een speciale opdracht dat opereert onder leiding van het ministerie van Milieu. Haar taak is het bouwen van betaalbare huurappartementen in de snelst groeiende gebieden in Finland.

Visie op de kennisfunctie
Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie? In hoeverre verschilt de aanpak binnen diverse beleidsdomeinen?
	Strategie en doelstellingen[243]:
	De strategie van het ministerie van Milieu strekt zich uit tot 2030, met het motto “Een beter milieu voor toekomstige generaties”. De strategie heeft drie brede impactdoelstellingen om te zorgen voor een duurzame leefomgeving en groei. De strategie evolueert met de tijd. Maatregelen en concrete actiepaden die naar de doelstellingen leiden, worden jaarlijks geactualiseerd.
	
	Impact doelstellingen:
	• Een goed milieu en een gevarieerde natuur
	  ○ Er is een goede toestand van de Oostzee bereikt
	  ○ Het verlies aan biodiversiteit is een halt toegeroepen en een gunstige toestand is verzekerd
	  ○ De ontwikkeling van de leefomgeving verbetert het welzijn van de mens
	  ○ Milieurisico's zijn geïdentificeerd en worden beheerst
	• Koolstofneutrale kringloopeconomie
	  ○ Finland heeft zijn uitstoot van broeikasgassen aanzienlijk verminderd
	  ○ Circulaire economie vernieuwt de samenleving
	  ○ Natuurlijke hulpbronnen worden spaarzaam en duurzaam gebruikt
	  ○ Gebouwen hebben een koolstofarme en materiaalefficiënte levenscyclus
	• Duurzame stedelijke ontwikkeling
	  ○ Stadswijken bevorderen de duurzame groei van regio's
	  ○ Lokale omgevingen zijn sociaal en ecologisch duurzaam
	  ○ Huisvestingsoplossingen beantwoorden aan de vraag en de behoeften van verschillende bevolkingsgroepen
	  ○ De ontwikkeling van stedelijke en plattelandsgebieden is wederzijds ondersteunend en interactief

[243] https://ym.fi/en/strategy-and-goals

Land/regio	Finland
	Strategie 2030: • https://ym.fi/documents/1410903/38439968/YM_Strategy_EN-7903D8D9_71B0_437C_80B5_695012F85EFF-138039.pdf/5d5c78b1-9e0f-18c3-24cc-1131046df3ae/YM_Strategy_EN-7903D8D9_71B0_437C_80B5_695012F85EFF-138039.pdf?t=1603259438367 • https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Paths_of_action_of_the_strategy_EN-A0E01BF6_34E4_4545_A8BE_F07C22F4065E-138048.pdf/9bce88b8-2dc1-79cb-90be-57723854ef46/Paths_of_action_of_the_strategy_EN-A0E01BF6_34E4_4545_A8BE_F07C22F4065E-138048.pdf?t=1603259436833
Organisatie v/d kennisfunctie in het omgevingsbeleid	
Kennisfunctie omgevingsbeleid *Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie binnen het omgevingsbeleid?*	Het ministerie van milieu geeft aan dat de volgende activiteiten een solide kennisbasis vereisen: ontwikkeling en tenuitvoerlegging van milieubeleid en milieuwetgeving, zowel in nationaal als internationaal verband, prognoses, evaluaties en besluitvorming.[244] De onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten van het ministerie leveren informatie op die het voorbereidings- en besluitvormingswerk ondersteunt. O&O-activiteiten dragen bij tot de kernprocessen van het ministerie, zoals het opstellen van wetten en het geven van richtlijnen. De belangrijkste inhoud van deze activiteiten bestaat uit het bestuderen van de relaties tussen verschillende elementen van de milieuwetgeving, het stroomlijnen van de processen, en het ontwikkelen van effectbeoordelingen en monitoring van de toestand van het milieu. De O&O-activiteiten van het ministerie van Milieu omvatten analyses, beoordelingen en syntheses, alsmede communicatie ter bevordering van het gebruik van de resultaten, zoals webportalen en seminars. Daarnaast worden werkwijzen ontwikkeld en ingevoerd die het gemakkelijker maken om onderzoekskennis te gebruiken als basis voor voorbereiding en besluiten.
Kennisverwerving *Welke methoden worden toegepast voor kennisverwerving? Wanneer wordt voor bepaalde methoden gekozen? Welke zijn meer/minder dominant?*	Veel lopende projecten (ten minste 27) bij het Fins milieu-instituut SYKE houden zich bezig met **toekomstscenario's en toekomstverkenningen**.[245] Het tijdskader van de toekomstverkenning varieert, sommige richten zich op slechts enkele jaren, andere kijken naar 2030 en sommige zelfs naar 2100. De scenario's bestrijken een groot aantal onderwerpen, van de effecten van klimaatverandering tot verstedelijking, en in de projecten worden veel verschillende methoden en benaderingen gebruikt. De toenemende milieuproblemen en nieuwe bedreigingen vereisen nieuwe systematisch en wetenschappelijk onderzochte informatie om ons inzicht in de toestand van het milieu en zijn oorzaak-gevolgrelaties te verdiepen. Met **experimenteel onderzoek** kunnen de

[244] https://ym.fi/en/research-and-development
[245] https://www.syke.fi/en-US/Research__Development/Research_methods_and_trials/Scenario_and_foresight_work

Land/regio	Finland
	werkingsmechanismen van zowel water- als landecosystemen worden verduidelijkt op een manier die met de informatie van monitoring van het milieu alleen niet mogelijk is.
Kennisleveranciers *Welke kennisleveranciers zijn actief binnen de kennisfunctie? Wat is hun structurele en/of incidentele bijdrage hieraan?*	Het *Ympäristöministeriö* (ministerie van Milieu) werkt voor O&O-activiteiten samen met de wetenschappelijke gemeenschap (d.w.z. **universiteiten** en **onderzoeksinstellingen**), andere bestuurlijke takken, onderzoeksfinanciers, het bedrijfsleven en wetenschappelijke adviesorganen.[246] Daarnaast is het ministerie is ook actief op het gebied van R&D-financiering van de EU. SYKE is een multidisciplinair onderzoeks- en deskundigeninstituut. Belangrijkste taak is het oplossen van de meest brandende vragen van de samenleving die een impact hebben op het milieu. Ze werken nauw en stimulerend samen met Finse en internationale partners.[247] Er lopen bijna 100 EU-projecten bij SYKE, naast nog een paar honderd andere onderzoek- en ontwikkelingsprojecten.[248] Het merendeel van de projecten zijn samenwerkingsprojecten, die samen met onderzoekinstituten en universiteiten in Finland en/of in andere landen worden uitgevoerd.
Onderzoeksprogrammering *Hoe krijgt onderzoeksprogrammering voor het omgevingsbeleid vorm? Hoe worden kennisleveranciers betrokken bij dit proces?*	Onderzoeksprogrammering Activiteiten op het gebied van onderzoek en ontwikkeling dragen bij tot de strategie van het ministerie van Milieu: de doelstellingen van het ministerie kunnen niet worden bereikt zonder krachtige O&O-activiteiten. In 2020 is een specifieke O&O-strategie van het ministerie van Milieu gepubliceerd.
Administratieve actoren *Welke administratieve entiteiten zijn actief binnen de kennisfunctie?*	*Ympäristöministeriö* (ministerie van Milieu) Tot het administratieve werkterrein van het Ministerie van Milieu behoren het Centrum voor Woningfinanciering en -ontwikkeling van Finland (**ARA**) en het Fins Instituut voor Milieuzaken (**SYKE**). Daarnaast houdt het ministerie toezicht op de werkzaamheden in verband met milieukwesties van de regionale overheidsinstanties (**AVI**)[249] en de centra voor economische ontwikkeling, vervoer en milieu (**ELY**)[250]. Het ministerie houdt ook toezicht op de werkzaamheden op het gebied van natuurbehoud van de dienst Natuurbehoud van **Metsähallitus** (een staatsbedrijf).
Formele structuur *Wat zijn de onderlinge (formele) relaties tussen de actoren? Zijn er institutionele kaders en afspraken die voorzien in de structurele kennisbehoefte?*	Zie organigram.
Belangrijke gebeurtenissen / aanpassingen in afgelopen vijf jaar	Het doel van het programma van de regering van premier Sanna Marin is dat Finland tegen 2035 koolstofneutraal is en de eerste fossielvrije welvaartsmaatschappij, met: • een bijna emissieloze elektriciteits- en warmteproductie tegen het einde van de jaren 2030

[246] https://ym.fi/en/research-and-development
[247] Voor alle partners van SYKE, zie https://www.syke.fi/en-US/SYKE_Info/Networks_and_cooperation
[248] https://www.syke.fi/en-US/Research__Development/Research_and_development_projects
[249] https://avi.fi/en/frontpage
[250] https://www.ely-keskus.fi/en/web/ely-en/

Land/regio	Finland
	• het verkleinen van de koolstofvoetafdruk van gebouwen, het bevorderen van een circulaire economie en het voeren van een klimaatvriendelijk voedselbeleid. • het zwaartepunt van de belastingen verschuiven naar het belasten van milieuschade.
Aansturing *Bestaat er aansturing van de kennisfunctie? Hoe wordt deze ingericht?*	Zie organigram.
Financiële middelen *Hoeveel publieke middelen zijn er jaarlijks beschikbaar voor het vervullen van de kennisfunctie? Hoe zijn de middelen verdeeld over administratieve entiteiten?*	De financiering van het Fins milieu-instituut SYKE is afkomstig uit de staatsbegroting en uit externe bronnen.[251] In 2021 bedroeg de operationele financiering van SYKE ongeveer 63,8 miljoen euro: Directe begrotingstoewijzingen 27,5 miljoen euro (43%) en Externe financiering 36,3 miljoen euro (57%). Vermoedelijk hierin terug te vinden, nagaan tijdens interviews: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/328111/SYKEra_9_2021_Toimintakertomus-ja-tilinpaatos-2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[251] https://www.syke.fi/en-US/SYKE_Info/Financing

Bijlage 4 Fiche Hauts-de-France

Land/regio	Hauts-de-France
Beleidscontext	
Bestuurlijke context (o.a. bestuurslagen)	Bestuurlijke inrichting land/regio Frankrijk is een sterk gecentraliseerd land met een centrale administratie en gedecentraliseerde diensten die op lokaal niveau het beleid van de centrale overheid uitvoeren. De centrale overheid is verantwoordelijk voor het definiëren en implementeren van het nationale beleid.[252] Het lokale bestuur in Frankrijk bestaat uit 37.000 gemeenten, 104 departementen en sinds 2016 13 regio's. De regio Hauts-de-France is ontstaan in 2016 door samenvoeging van Nord-Pas-de-Calais en Picardie. Deze samenvoegingen waren bedoeld om de regio's in Frankrijk sterker en even groot in omvang als andere regio's in Europa te maken.[253] De regio's hebben alleen een uitvoerende macht en mogen zelf geen wetten schrijven. De regio's zijn verantwoordelijk voor de volgende taken: • Regionaal vervoer, met inbegrip van plannen voor regionaal vervoer, burgerluchthavens, niet-zelfstandige havens; • Departementaal vervoer, met inbegrip van schoolvervoer, interlokaal vervoer, personenvervoer, wegen, handels- en visserijhavens, burgerluchthavens, niet-autonome havens en spoorwegen; • Onderwijs, met name middelbare scholen; • Beroepsopleiding en leerlingwezen; • Cultuur, met inbegrip van cultureel erfgoed en monumenten, musea, archieven, artistieke beroepsopleiding en onderwijs; • Regionale planning; • Economische ontwikkeling; • Milieu, en • Wetenschappelijke ontwikkeling. De departementen zijn verantwoordelijk voor de volgende taken: • Departementaal vervoer, met inbegrip van schoolvervoer, interlokaal vervoer, personenvervoer, wegen, handels- en visserijhavens, burgerluchthavens, niet-autonome havens en spoorwegen;

[252] https://www.gouvernement.fr/qu-est-ce-qu-un-gouvernement
[253] https://nl.ambafrance.org/De-kaart-van-bestuurlijk-Frankrijk-19215

Land/regio	Hauts-de-France
	• Onderwijs, met name de gewone middelbare scholen; • Beroepsopleiding, op het gebied van muziek, dans en toneel; • Integratie en maatschappelijk welzijn (belast met alle vormen van sociale hulp); • Volksgezondheid, met inbegrip van sanitaire bescherming, vaccinatie; • Planning, met inbegrip van het hulpprogramma, in samenwerking met de Gewesten; • Economische ontwikkeling (complementair aan die van het Gewest); • Milieu, in het bijzonder bescherming van afval en waterplannen, en • Plattelandsontwikkeling en landbouwsteun. • Toerisme. • Ontwikkeling van het bedrijfsleven. De gemeentes zijn verantwoordelijk de volgende taken: • Gemeentelijk vervoer, met inbegrip van schoolvervoer, jachthavens, burgerluchthavens, niet-autonome havens; • Cultuur, met inbegrip van het onderwijs, archieven, musea, bibliotheken; • Volksgezondheid; • Economische ontwikkeling (complementair aan die van het Gewest); • Milieu, meer bepaald water en afval, en • Huisvesting.[254]
Omgevingsbeleid *Wordt omgevingsbeleid gezien als apart beleidsdomein? Zo ja, welke onderwerpen zijn onderdeel van het omgevingsbeleid?*	Apart domein: Ja Het domein omgeving is een apart beleidsdomein binnen de regio Hauts-de-France. Hiervoor zijn de regionale Directoraten van Omgeving, Ruimtelijke Ordening en Huisvesting (DREAL) verantwoordelijk.[255] Voor iedere regio in Frankrijk bestaat een zelfde directie verantwoordelijk voor de volgende taken: *"Het is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en uitvoering van het overheidsbeleid op het gebied van milieu, duurzame ontwikkeling en planning, met name op het gebied van preventie en aanpassing aan klimaatverandering, behoud en beheer van hulpbronnen, natuurlijk erfgoed, locaties en landschappen, biodiversiteit, bouw, stedelijke planning, duurzame landontwikkeling, reizen, infrastructuur en vervoersdiensten, controle van vervoer over land, wegverkeer en veiligheid, controle en veiligheid van industriële activiteiten, energie en het beheer ervan, luchtkwaliteit, preventie van verontreiniging, lawaai, natuurlijke en technologische risico's en risico's in verband tot milieu, afvalbeheer, waterbeheer, beheer en*

[254] https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000030985460/
[255] https://www.hauts-de-france.developpement-durable.gouv.fr/?Les-services-de-la-DREAL

Land/regio	Hauts-de-France

	bescherming van de kustlijn en het mariene milieu, ondersteuning van de ontwikkeling van ecotechnologieën, milieukennis en -beoordeling, herstelgegevens die onder haar bevoegdheid vallen."[256]
	
	• Klimaatverandering:
	  ○ De regio is bezorgd over de klimaatverandering. De uitstoot van broeikasgassen en luchtverontreinigende stoffen is aanzienlijk en de verontreinigende stoffen zijn aanzienlijk en het grondgebied, vooral de kustlijn, is kwetsbaar. Energiebesparing is een sleutelelement in het matigen van klimaatverandering en houdt in dat de inspanningen in de industriële sector worden voortgezet, dat zowel huizen als transport energie-efficiënter moeten worden. Het grondgebied zal aangepast moeten worden.
	• Biodiversiteit:
	  ○ De natuurlijke rijkdommen zijn talrijk en divers, en hoewel de schade nog deels onbekend is, worden ze wel bedreigd. De uitdaging bestaat erin deze rijkdommen voor het voetlicht te brengen en de absolute urgentie van hun behoud voor duurzame ontwikkeling aan te tonen. Om de erosie van de biodiversiteit tegen te gaan, is het noodzakelijk het gebruik van landbouwgrond en natuurgebieden worden beteugeld, een zuinig landbeheer worden gevoerd waarbij het hergebruik van braakliggende gronden wordt bevorderd en de versnippering van de milieus wordt beperkt. Zo kunnen netwerken gereconstrueerd worden door het herstellen van ecologische in het kader van de totstandbrenging van een groen en blauw netwerk.
	• Risico's:
	  ○ De regio wordt blootgesteld aan technische risico's, risico's zoals de mijnbouw en natuurlijke risico's, maar met name ook natuurlijke risico's, zoals overstromingen van rivieren en het stijgen van de zeespiegel. Het is van belang deze risico's te weten, ze te beperken en de bevolking te beschermen via een gecoördineerde territoriale ontwikkeling.
	• Gezondheid:
	  ○ Het milieu is van invloed op de gezondheid: water-, lucht- en bodemkwaliteit. Om de gezondheid van de bewoners te beschermen, is het belangrijk de emissie van verontreinigende stoffen in het water en de lucht te verminderen, maar ook om verontreinigde grond te behandelen.
	• Huisvesting:
	  ○ De bouw van nieuwe sociale woningen is een prioriteit. De renovatie van het particuliere woningbestand is ook een zeer belangrijk thema in de regio, die een zeer hoog percentage energie-inefficiënte en sterk verwaarloosde woningen telt.

[256] https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000020318222/

Land/regio	Hauts-de-France
	• Transport: ○ De regio is voorzien van een efficiënt vervoerssysteem systeem, maar het is verzadigd in sommige gebieden, met congestie overbelast op piekuren. De ontwikkeling van alternatieve vervoerswijzen en openbaar vervoer in de stad zal bijdragen tot nieuw reisgedrag. De regio, gelegen in het hart van de Europese ruggengraat, wordt intensief gebruikt door goederen- en passagiersstromen. Zorgen voor het behoud van de mobiliteit van alledaagse verkeer en het behoud van de toegankelijkheid van de gehele regionale ruimte zijn grote uitdagingen voor de ecologische- en energietransitie.[257]

Verantwoordelijke bestuurslagen
Welke overheidspartij(en) is/zijn verantwoordelijk voor het omgevingsbeleid?
	• De regio Hauts-de-France is opgedeeld in 9 commissies in totaal verantwoordelijk voor 34 directoraten en 7 missies. Daarbij zijn er nog 2 directoraten onder directe leiding van de president en nog 3 directoraten en 1 missie onder toezicht van de algemene secretaris.[258] Qua omgevingsbeleid komt Pôle Équilibredes territoires het dichtstbij samen met daaronder de volgende directoraten:
	  ○ Direction de la prospective et des stratégies régionales (Directoraat Toekomstplanning en Regionale Strategieën).
	  ▪ Niet verantwoordelijk voor omgeving.
	
	  ○ Direction régionale de l'environnement, de l'aménagement du territoire et du logement (Regionaal Directoraat Omgeving, Ruimtelijke Ordening en Huisvesting) (DREAL)
	  ▪ Onder het gezag van de prefecten zet de DREAL zich in voor duurzame ontwikkeling. Het stuurt de uitvoering van het beleid van de ministeries in de regio's en de routekaart voor de ecologische overgang. Daartoe mobiliseert het deskundigheid en technische capaciteit voor de staat, waardoor het optreden van de staat kan worden versterkt en relevanter kan worden gemaakt, ten dienste van alle belanghebbenden.[259]

[257] Presentatie over DREAL Hauts-de-France
[258] Organogram – Hauts-de-France
[259] Wie zijn wij – Hauts-de-France

Land/regio	Hauts-de-France
	▪ De volgende taken vallen o.a. onder de verantwoordelijkheden van DREAL: klimaatverandering, biodiversiteit, technische en natuurlijke risico analyses, controle van de water- lucht- en bodemkwaliteit ter bevordering van de volksgezondheid, huisvesting en transport. ○ Direction de la biodiversité (Directoraat van de Biodiversiteit). ▪ Deze directie is onderdeel van DREAL.[260] ○ Direction de l'agriculture et du développement rural (Directoraat Landbouw en Plattelandsontwikkeling) (DRAAF). ▪ Staat los van DREAL. ▪ Deze directie heeft een regionale dienst voor de economische en milieuprestaties van ondernemingen met de volgende taken omtrent omgeving: • Het stuurt, coördineert en implementeert op regionaal niveau het nationale en communautaire beleid op het gebied van landbouw, agrovoeding en bosbouw. • Het leidt, samen met de regionale raad, de beheer autoriteit, de landbouwsystemen van het nationale kader dat wordt gefinancierd door het Europees landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling. [261] ○ Direction de la santé (Directoraat Volksgezondheid). Deze directoraat is veranderd naar Agence Régionale de Santé (ARS). ARS is opgemaakt uit subdirectoraten, waarvan 1 uit 8 zich voor een deel bezig houdt met milieugezondheid: ▪ Direction de la sécurité sanitaire et de la santé environnementale (Directie van Gezondheidsveiligheid en Milieugezondheid). Deze directie heeft de volgende hoofdtaken: • Om het gezondheidstoezicht op de omgevingen te waarborgen en om adviezen uit te brengen die gericht zijn op het waarborgen van de gezondheidsveiligheid. • Besturen, implementeren en monitoren van het Regionale Milieugezondheidsprogramma (PRSE).[262] ○ Mission Transition numérique (missie digitale transitie). ▪ Niet verantwoordelijk voor de omgeving.

[260] https://www.hauts-de-france.developpement-durable.gouv.fr/?-Biodiversite-4130-
[261] https://draaf.hauts-de-france.agriculture.gouv.fr/missions-services-r21.html
[262] https://www.hauts-de-france.ars.sante.fr/notre-organisation

Land/regio	Hauts-de-France

	• Op nationaal niveau wordt ook beleid bepaald, uitgevoerd en onderzoek gedaan omtrent omgeving.
	  ○ Ministerie van de Ecologische Transitie en de Territoriale Cohesie en het ministerie voor de Energietransitie ontwikkelen en voeren overheidsbeleid uit op alle terreinen die te maken hebben met ecologie, energietransitie en bescherming van biodiversiteit.[263]
	  ○ Zo wordt de Le conseil national de la transition écologique (CNTE) (Nationale Raad voor Ecologische Transitie) geraadpleegd over wetsvoorstellen die voornamelijk betrekking hebben op het milieu of energie en over nationale strategieën met betrekking tot duurzame ontwikkeling , biodiversiteit en de ontwikkeling van maatschappelijke verantwoordelijkheid en milieukwesties en de koolstofarme strategie.[264]
	  ○ Ook informeert Le commissariat général au développement durable (CGDD) (Algemene commissie voor duurzame ontwikkeling) verschillende ministeries op het gebied van omgevingsbeleid door statistische informatie te ontwikkelen.[265]

Visie op de kennisfunctie *Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie? In hoeverre verschilt de aanpak binnen diverse beleidsdomeinen?*	Visie: De volgende afbeelding komt van link en geeft op nationaal niveau de visie over de kennisfunctie aan:

[263] https://www.ecologie.gouv.fr/ministere
[264] https://www.ecologie.gouv.fr/cnte
[265] https://www.ecologie.gouv.fr/commissariat-general-au-developpement-durable-cgdd

Land/regio	Hauts-de-France

[266]

Verschillen tussen beleidsdomeinen: Nee

Organisatie v/d kennisfunctie in het omgevingsbeleid

Kennisfunctie omgevingsbeleid *Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie binnen het omgevingsbeleid?*	De visie van DREAL over kennis: *"Op alle gebieden is een goede kennis van essentieel belang want kennis is essentieel om actie en besluitvorming te sturen met het oog om te voldoen aan de verplichting tot transparantie, de vraag naar informatie, en het aanmoedigen van de betrokkenheid van alle belanghebbenden."* [267]

[266] https://www.gouvernement.fr/qu-est-ce-qu-un-gouvernement
[267] Presentatie DREAL

Land/regio	Hauts-de-France
	Daarbij is voor Voor de Franse lokale autoriteiten is het een verplichting om informatie te verstrekken die nodig is voor de uitoefening van hun bevoegdheden. Dit wordt het **porter à connaissance** (**PAC**) (ter kennis brengen) genoemd.
Kennisverwerving *Welke methoden worden toegepast voor kennisverwerving? Wanneer wordt voor bepaalde methoden gekozen? Welke zijn meer/minder dominant?*	Methoden: Rationale:
Kennisleveranciers *Welke kennisleveranciers zijn actief binnen de kennisfunctie? Wat is hun structurele en/of incidentele bijdrage hieraan?*	Binnen DREAL bestaat de service information, dévloppement durable et évaluation environnementale (dienst voor informatie, duurzame ontwikkeling en evaluatie van het milieu). Het verzamelt en levert de kennis die nodig is voor de DREAL-diensten, voor de voorbereiding en evaluatie van overheidsbesluiten. Los van omgeving zorgt het ook voor de informatie over sociaaleconomische actoren. Deze dienst heeft de volgende taken: • Gegevens verzamelen, gebruiken en verspreiden, met name in de vorm van publicaties; • het aansturen van de implementatie van het geografisch informatiesysteem; • milieu-informatie verspreiden in toepassing van het Verdrag van Aarhus en de bekendmaking ervan coördineren; • een documentaire dienst coördineren die bijdraagt aan milieu-informatie; • het coördineren van de programmering van studies voor de diensten van de twee ministeries in de regio en zorgen voor hun ontwikkeling ten gunste van de oriëntatie van het beleid; • het beheren, ontwikkelen en animeren van de webapplicaties van de DREAL zoals de website; • zorgen voor de integratie van het milieu bij de uitvoering van projecten die worden ondersteund door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en het Projectcontract; • deelnemen aan de ontwikkeling van sectoren van de groene economie; • ondersteuning bieden aan verenigingen en permanente secretariaten voor de preventie van industriële vervuiling, hun deelname aan overlegprocessen bevorderen en de burger bewust maken van de uitdagingen van duurzame ontwikkeling.[268] Conseils économiques, sociaux et environnementaux régionaux (CESER) (Regionale Economische, Sociale en milieuraad: • CESER is een raadgevende vergaderingen van de regionale raden. Zij moeten worden geraadpleegd over ontwerp-begrotingen en belangrijke regionale plannen. De opdracht van CESER bestaat uit advies te geven op basis van onderzoek en voorstellen te doen die door een zoveel mogelijk mensen wordt gedeeld met als doel het regionaal overheidsbeleid te onderbouwen. • CESER houdt zich bezig met de volgende onderwerpen:

[268] https://www.hauts-de-france.developpement-durable.gouv.fr/?Les-services-de-la-DREAL

Land/regio	Hauts-de-France
	○ Onderwijs ○ Mobiliteit, grondgebieden, leefomgeving en digitalisering ○ Milieu en biodiversiteit ○ Economie en innovatie ○ Cultuur, vrije tijd en staatsburgerschap ○ Overheidsfinanciën ○ Evaluatie van regionaal overheidsbeleid ○ Toekomstvisie ○ Samenwerking, Europa en internationaal en demografie. • CESER heeft een specifieke dependance in regio Hauts-de-France.[269] <u>Observatoir climat committee</u>: • Ontworpen voor het welzijn van iedereen, zal het de gedeelde kennis van klimaatverandering en de effecten ervan bevorderen. Zodat klimaatvraagstukken steeds zwaarder wegen in ieders keuzes en beslissingen; zodat de koolstofreflex definitief wordt aangenomen! • Het Hauts-de-France Climate Observatory wordt ondersteund door het CERDD (Resource Centre for Sustainable Development), een Public Interest Group (GIP) geleid door de staat, de regio Hauts-de-France en verschillende lokale autoriteiten, verenigingen en particuliere partners. • De gedeelde ambities zijn het begeleiden, aanmoedigen, implementeren en verkennen van elke benadering die gericht is op het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en het aanpassen van onze gebieden aan toekomstige veranderingen.[270] <u>Centre Ressource Développement Durable</u> (Centrum voor Duurzame Ontwikkeling) (Cerdd): • Sinds 2001 biedt het onderzoekscentrum voor duurzame ontwikkeling instrumenten en ondersteunt het actoren in de regio Hauts-de-France naar nieuwe samenlevingsmodellen en moedigt het hen aan om bij te dragen aan economische, sociale en ecologische transities. Het stimuleert de mobilisatie van publieke en private actoren en hun macht om op te treden via de volgende middelen: ○ Controle en analyse ○ Coproductie en verspreiding van hulpmiddelen

[269] http://www.ceserdefrance.fr/dyn/portal/index.seam?aloId=6901&page=alo
[270] Wie zijn wij – observatoire climat committee

Land/regio	Hauts-de-France
	○ Collectief advies en steun ○ Organisatie van evenementen en faciliteren van netwerken ○ Waarnemingen en cijfers[271] INREA: • INRAE is ontstaan uit de fusie van INRA, het Franse nationale instituut voor landbouwonderzoek, en IRSTEA, het Franse nationale onderzoeksinstituut voor wetenschap en technologie op het gebied van milieu en landbouw. • INREA is een instituut voor onderzoek op het gebied van landbouw, voeding en milieu. INRAE zal helpen deze problemen aan te pakken. Het zal onderzoek, innovatie en ondersteuning van overheidsbeleid gebruiken als instrumenten om de opkomst van duurzame landbouw- en voedselproductiesystemen te begeleiden.[272] • Het bestaat uit 18 onderzoekscentra en is aanwezig in alle regio's van Frankrijk. Het centrum in Hauts-de-France houdt zich voornamelijk bezig met akkersbouwsystemen voor een duurzame bio-economie en de kwaliteit en veiligheid van voedsel.[273] Le Parlement de la mer Region Hauts-de-France: • De regionale maritieme gemeenschap maakt dialoog, overleg en wederzijds begrip tussen haar leden mogelijk over de volgende onderwerpen: • De kust en de zee in Hauts-de-France promoten en de prestaties van de actoren van de maritieme façade promoten, • De ontwikkeling van sectoren van de maritieme economie bevorderen om het scheppen van banen in deze sectoren te stimuleren, • Duurzaam beheer van kustrisico's bevorderen in een logica van aanpassing aan klimaatverandering, • Versterken van de maritieme cultuur van de inwoners van het gehele regionale grondgebied en hun begrip van huidige en toekomstige vraagstukken.[274]
Onderzoeksprogrammering *Hoe krijgt onderzoeksprogrammering voor het omgevingsbeleid vorm? Hoe worden kennisleveranciers betrokken bij dit proces?*	Onderzoeksprogrammering Alle procedures op het gebied van ecologie: https://www.ecologie.gouv.fr/demarches Betrokkenheid kennisleveranciers:

[271] Cerdd en haar missies - CERRD
[272] About us organisation - INREA
[273] Centrum Hauts-de-France - INREA
[274] Het parlement – Le Parlement de la Mer

Land/regio	Hauts-de-France
Administratieve actoren *Welke administratieve entiteiten zijn actief binnen de kennisfunctie?*	
Formele structuur *Wat zijn de onderlinge (formele) relaties tussen de actoren? Zijn er institutionele kaders en afspraken die voorzien in de structurele kennisbehoefte?*	
Belangrijke gebeurtenissen / aanpassingen in afgelopen vijf jaar	
Aansturing *Bestaat er aansturing van de kennisfunctie? Hoe wordt deze ingericht?*	
Financiële middelen *Hoeveel publieke middelen zijn er jaarlijks beschikbaar voor het vervullen van de kennisfunctie? Hoe zijn de middelen verdeeld over administratieve entiteiten?*	*Budget van Hauts-de-France:* https://www.hautsdefrance.fr/categorie/dossiers/budget-region-hauts-de-france/ Beleidsuitgaven:

Jaarlijks budget	2019	2020	2021	2022
TOTAAL	@	@	@	@
Assemblées et CESER				11.570k
Aménagement du territoire				9.438k
Biodiversité				4.553k
Onderzoek economische maatregelen				18.011k

Totaal werkelijke beleidsuitgaven: 2.528.249k

Investeringen:

Jaarlijks budget	2019	2020	2021	2022
TOTAAL	@	@	@	20.765K
Assemblées et CESER				0
Aménagement du territoire				700k
Biodiversité				4.070k
Onderzoek economische maatregelen				15.995k

Totaal werkelijke innovatie uitgaven: 1.321.872k

Bijlage 5 Fiche Nederland

Land/regio	Nederland
Beleidscontext	
Bestuurlijke context (o.a. bestuurslagen)	Bestuurlijke inrichting land/regio[275] Nederland is een gedecentraliseerde eenheidsstaat: "Die laatste term brengt tot uitdrukking dat er geen vaste taakafbakening is tussen de bestuurslagen, dat op een beleidsterrein meer bestuurslagen een taak kunnen hebben en dat de wetgever deze taakverdeling bepaalt. De zelfstandigheid van de decentrale territoriale lichamen wordt begrensd door (wettelijke) interventiemogelijkheden van 'hoger gedag' (toezicht) als decentrale overheden in strijd met het recht of het algemeen belang handelen of hun wettelijke plicht verzaken (taakverwaarlozing)." Bestuurslagen: • Nederland heeft 12 provincies. Provincies hebben ruimtelijke ordening, natuur en recreatie, provinciale infrastructuur, uitvoering van milieuwetgeving en toezicht op gemeenten en waterschappen als hoofdtaken. • Nederland heeft 345 gemeenten. Taken die de gemeenten uitvoeren zijn vaak dienstverlenend zoals de uitgifte van paspoorten, organisatie van welzijnstaken, huisvesting van scholen en de inrichting van de directe openbare ruimte (openbaar groen, bestemmingsplannen, fietspaden en –routes). Ook heeft de gemeente uitvoeringstaken op het gebied van de omgeving (Omgevingswet) en het toezicht op woningcorporaties. Er worden steeds meer taken bij de gemeenten belegd. • Nederland heeft 21 waterschappen. Waterschappen zijn functionele besturen, wat betekent dat hun takenpakket heel specifiek is. Zij hebben niet de vrijheid om te kiezen waar zij over gaan. Waterschappen staan apart genoemd in de Grondwet. Qua inrichting van het bestuur van een waterschap zijn er ook verschillen met rijk, gemeenten en provincies. De begrenzing van waterschappen is anders dan provinciale en gemeentelijke grenzen.
Omgevingsbeleid *Wordt omgevingsbeleid gezien als apart beleidsdomein? Zo ja, welke onderwerpen zijn onderdeel van het omgevingsbeleid?*	Apart domein: Ja & Nee. Er is een aparte omgevingswet en omgevingsvisie. Met deze visie geeft het Rijk de hoofdlijnen van de gewenste kwaliteit van de leefomgeving, de voorgenomen ontwikkeling en het te voeren beleid. Verantwoordelijkheid voor de losse onderwerpen binnen omgevingsvisie is echter belegd bij diverse ministeries.[276] Onderwerpen: Het omgevingsbeleid hanteert een breed begrip van de fysieke leefomgeving, namelijk:

[275] Bestuurlijke indeling van Nederland - Kennisbank Openbaar Bestuur
[276] BZK (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.

Land/regio	Nederland

	• Natuurlijke omgeving (incl. beschermen en verbeteren van natuur en biodiversiteit)
	  • Grote wateren
	  • Natuurlandschappen
	  • Agrarische cultuurlandschappen
	• Gebouwde omgeving:
	  • Steden
	  • Dorpen
	  • Bedrijventerreinen
	• Netwerken en infrastructuur voor het verkeer van:
	  • Personen
	  • Goederen
	  • Data
	  • Stoffen
	  • Energie
	• Cultureel erfgoed

Verantwoordelijke bestuurslagen *Welke overheidspartij(en) is/zijn verantwoordelijk voor het omgevingsbeleid?*	Het beleid in de leefomgeving is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de betrokken overheden. De NOVI geeft aan waar het Rijk zich op nationale schaal aan bindt, waar het regie voert richting medeoverheden of waar het juist aan de medeoverheden is om keuzes te maken. Provincies en (samenwerkende) gemeenten zullen in hun omgevingsvisies uiting geven aan hun eigen verantwoordelijkheid en keuzes in de fysieke leefomgeving. Medeoverheden, burgers en bedrijven, zijn niet direct juridisch aan de visie in de NOVI gebonden, maar wel aan de daaruit volgende regels en normen. [277] De minister van BZK is systeemverantwoordelijk voor de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), waaronder kennisontwikkeling voor de uitvoering en de evaluatie en monitoring van de NOVI.[278] Ook is de minister van BZK verantwoordelijk voor het zorgdragen voor een gestructureerde afstemming met de medeoverheden in het bestuurlijk overleg Wonen, Ruimte en Omgevingswet en met de regio in de vorm van het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving. De NOVI wordt in samenwerking met andere partijen en medeoverheden uitgewerkt in programma's, Omgevingsagenda's, Gebiedsagenda's Grote Wateren en NOVI-gebieden. Besluitvorming over de Omgevingsagenda vindt plaats in een jaarlijks Bestuurlijk Overleg Leefomgeving. Aan dit overleg nemen bestuurders deel uit het fysieke domein van Rijk, provincies, gemeenten en

[277] BZK (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[278] https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2022/OWB/VII/onderdeel/1060202

Land/regio	Nederland
	waterschappen. Ze betrekken op passende wijze hun volksvertegenwoordiging bij de vaststelling en voortgang. Betrokken ministers informeren de Tweede Kamer jaarlijks over de voortgang. Zo is de democratische legitimatie gewaarborgd.[279] Verantwoordelijkheden per bestuurslaag:[280] • De uitoefening van de taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet wordt overgelaten aan de bestuursorganen van een gemeente, tenzij daarover andere regels zijn gesteld. • Een bestuursorgaan van een provincie oefent een taak of bevoegdheid, als dat bij de regeling daarvan is bepaald, alleen uit als dat nodig is: met het oog op een provinciaal belang en dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het gemeentebestuur kan worden behartigd, of voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van de taken en bevoegdheden op grond van deze wet of de uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting. • Een bestuursorgaan van het Rijk oefent een taak of bevoegdheid, als dat bij de regeling daarvan is bepaald, alleen uit als dat nodig is: met het oog op een nationaal belang en dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het provinciebestuur of gemeentebestuur kan worden behartigd, of voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van de taken en bevoegdheden op grond van deze wet of de uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting. Bestuursorganen van het Rijk oefenen ook de taken en bevoegdheden uit voor het niet provinciaal en gemeentelijk ingedeelde gebied. Daarnaast hebben meerdere ministeries verantwoordelijkheden met betrekking tot bepaalde onderdelen van het omgevingsbeleid: • Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (omgevingswet, bouw) • Infrastructuur en Waterstaat (IenW) (water, gezonde en veilige leefomgeving, verkeer en vervoer, etc.) • Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) (erfgoed) • Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) (land- en tuinbouw, natuur en biodiversiteit) • Economische Zaken en Klimaat (energie, informatie- en communicatietechnologie, etc.)
Organisatie v/d kennisfunctie in het omgevingsbeleid	
Kennisfunctie omgevingsbeleid *Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie binnen het omgevingsbeleid?*	Algemeen: De kennisfunctie van ministeries is op diverse manieren geregeld. Bij sommige ministeries wordt de kennisfunctie centraal georganiseerd binnen het departement (OCW). Bij andere ministeries vervult een RKI (een deel van) de kennisfunctie (zoals WODC

[279] BZK (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[280] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)

Land/regio	Nederland
	voor J&V). Andere ministeries beleggen de kennisfunctie meer decentraal. Zij werken met verschillende kennismanagers of portefeuillehouders die verspreid over verschillende directoraten verantwoordelijk zijn voor de coördinatie van kennisvragen.[281] Omgevingsbeleid: Er zijn verschillende soorten kennis nodig om het lerend vermogen van de NOVI de garanderen: (1) kennis van nieuwe ontwikkelingen en initiatieven, (2) kennis over de uitvoering van het beleid, (3) kennis over de mate van doelbereik en (3) kennis over de werking van het stelsel. [282] Voor de permanent cyclische aanpak is het essentieel dat er een goede wisselwerking is tussen beleidsontwikkeling, beleidsdoorwerking, uitvoering en doelbereik. Dit betekent dat er ook een terugkoppeling moet zijn over de behaalde resultaten. Deze terugkoppeling vindt plaats vanuit het toezicht en de handhaving en vanuit de **monitoring en evaluatie**. [283] Op basis van monitoring en evaluatie wordt jaarlijks **verantwoording** afgelegd aan de Tweede Kamer en kunnen eventuele aanpassingen in de visie en uitvoering worden gedaan. [284] Regelmatig verkennen van ontwikkelingen en opgaven blijft nodig om de visie actueel te houden. De aanpak van de opgaven en de snelle technologische ontwikkelingen vragen om de **ontwikkeling van nieuwe kennis**, goede toegang tot en systematisch gebruik van **informatie**, en **toepassing** van de verworven kennis en vaardigheden op alle niveaus. [285] Iedere bestuurslaag is verantwoordelijk voor de kennisfunctie op binnen hun eigen grondgebied. Monitoring en evaluatie [286] Voor een adaptieve NOVI is het nodig om de vinger aan de pols te houden bij de voortgang van de uitvoering van de NOVI, zicht te houden op de feitelijke ontwikkelingen en de stand van zaken van transitieprocessen, en een goede basis te ontwikkelen voor externe verantwoording. Dit vraagt om een op leren gericht monitoring- en evaluatieprogramma. De uitkomsten van de voor het NOVI opgestelde PlanMER (milieu effectrapportage) geven inzicht in de onzekerheden, de kansen en risico's van de verschillende opgaven en zijn een '0-meting' die van belang is voor de periodieke monitoring van het concretiseren en realiseren van de opgaven. De NOVI wordt tweejaarlijks gemonitord door PBL middels de Monitor NOVI. De Monitor NOVI is een effectmonitor die de ontwikkelingen ten aanzien van de nationale belangen en prioriteiten in beeld brengt. Voor het in beeld brengen van de verschillende transitieprocessen wordt aangesloten bij de daarvoor ontwikkelde sectorale monitors. Ook de invoering van de omgevingswet wordt gemonitord. [287] Door het rijk, provincies en gemeenten worden omgevings- en alarmeringswaarden gedefinieerd die de staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving, de belasting door activiteiten of de concentratie of depositie van stoffen in de fysieke leefomgeving meten. In de Omgevingswet is vastgelegd dat door monitoring wordt beoordeeld of aan die omgevingswaarde of alarmeringswaarde wordt voldaan. [288] Uitgangspunt is dat de gemeente (of het waterschap) verantwoordelijk is voor het opstellen van een programma bij

[281] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut
[282] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020). *Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024.*
[283] BZK (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[284] BZK (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[285] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020). *Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024.*
[286] BZK (2019). Nationale Omgevingsvisie: duurzaam perspectief voor onze leefomgeving.
[287] https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/implementatie/voortgang-monitoring/monitor-invoering-omgevingswet/
[288] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)

Land/regio	Nederland
	dreigende overschrijding van de omgevingswaarde. Ook als het Rijk of de provincie die waarde heeft vastgesteld. Mocht het doelmatiger of doeltreffender zijn om hiervoor een ander bestuursorgaan aan te wijzen, dan is dat ook mogelijk. [289] Naast het monitoren van waarden en van de voortgang van het beleid uit de NOVI wordt de werking van de NOVI regelmatig evalueren. Deze beleidsevaluatie is gericht op het verbeteren van de werking van de NOVI en zal eens in de vier jaar plaatsvinden. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal deze evaluatie in samenwerking met de betrokken collega's uitvoeren. Jaarlijks vindt ook een nationale NOVI-conferentie plaats waar het Rijk, de medeoverheden en betrokken partijen de voortgang van uitvoering en uitwerkingsplannen bespreken, met als doel de gezamenlijke uitvoeringskracht versterken. Elke vier jaar is er een burgerperspectiefonderzoek. Zo nodig wordt de NOVI iedere vier jaar bijgesteld.[290] Kennis [291] Veel programma's van de NOVI kennen eigen kennisagenda's en -programma's en voorzien zelf in noodzakelijke kennis. In aanvulling wordt jaarlijks een NOVI kennis- en innovatieprogramma opgesteld met strategische discussies en de ontwikkeling van een integrale kennisagenda. De NOVI kennisagenda richt zich op verkenningen rond de nationale belangen, kennis over de uitvoering van beleid en onderzoek gericht op integrale vraagstukken. IN 2020/2021 betekende dit (1) toekomstverkenningen, (2) het in beeld brengen van facts and figures onder de omgevingsagenda's, (3) instellen van Communities of Practice en (4) instelling van de NOVI Denktank 1. Het actueel houden van de visie vraagt om **toekomstverkenningen** over zowel de volle breedte van het omgevingsbeleid als op specifieke deelterreinen. Deze verkenningen helpen ontwikkelingen, opgaven, problemen en kansen voor vergroten van de leefomgevingskwaliteit scherp in beeld te houden en beleid en uitvoering te verbeteren. Van belang hierbij is ook open te staan voor ontwikkelingen in de samenleving en initiatieven uit de samenleving. Hierbij wordt samengewerkt met universiteiten, planbureaus, overige kennisinstellingen en het NOVI-netwerk van maatschappelijke partijen en initiatiefnemers. Met name het NOVI-netwerk van maatschappelijke partijen en initiatiefnemers is van belang voor het signaleren van nieuwe ontwikkelingen en initiatieven. 2. Voor de Omgevingsagenda's gaat het om het voorzien in een gemeenschappelijke dataset van **facts and figures**. Deze faciliteert als bouwsteen het proces van opstellen van Omgevingsagenda's. 3. Zowel voor NOVI-gebieden als voor Omgevingsagenda's wordt de opzet van één of meer **Communities of Practice (CoP's)** overwogen. In deze CoP's kan ruimte komen voor maatwerk-onderzoek. Als CoP's worden opgezet, valt dit onder de verantwoordelijkheid van de betreffende gebieden en Omgevingsagenda's. In deze CoP's wordt dan ook expertise vanuit de uitvoeringskant betrokken. 4. Met de **NOVI-denktank** willen we ervoor zorgen dat er continue voeding komt uit de samenleving voor het innovatieproces rondom de NOVI. Tweemaal per jaar wordt met enkele vooraanstaande vertegenwoordigers van de samenleving voortgang,

[289] https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingswaarde/omgevingswaarde-houdt-in/
[290] https://denationaleomgevingsvisie.nl/vraag+en+antwoord+nieuw/meest+gestelde+vragen/default.aspx
[291] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020). *Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024.*

Land/regio	Nederland
	governance en nieuwe ontwikkelingen in de leefomgeving besproken en wat dat voor de uitvoering van de NOVI betekent. Het gaat om meedenken over hoe we op basis van ervaringen, trends, nieuwe initiatieven de uitvoering van de NOVI kunnen optimaliseren. Ideeën en adviezen van de NOVI-denktank komen vervolgens op de agenda van bestuurders, kunnen leiden tot een kennisproject, en dergelijke. De denktank wordt gekoppeld aan de NOVI-conferentie, zowel wat betreft invulling (van een deel) van de conferentie als ontmoetingsmoment.
Onderzoeksprogrammering *Hoe krijgt onderzoeksprogrammering voor het omgevingsbeleid vorm? Hoe worden kennisleveranciers betrokken bij dit proces?*	<u>Onderzoeksprogrammering</u> • Veel programma's die zijn verbonden aan de hebben eigen kennisagenda's en -programma's en voorzien zelf in de noodzakelijke kennis. Er is ook een jaarlijks NOVI kennis- en innovatieprogramma met strategische discussies en de ontwikkeling van een integrale kennisagenda.[292] • Op regionaal en lokaal niveau zijn bestuurslagen zelf verantwoordelijk voor onderzoeksprogrammering, maar lijkt hier relatief minder aandacht voor te zijn. • Los van de omgevingsvisies zijn ministeries verantwoordelijk voor onderzoeksprogrammering binnen hun eigen beleidsdomeinen. De mate waarin ministeries programmeren is afhankelijk van hoe centraal of decentraal zij de kennisfunctie organiseren.[293] <u>Betrokkenheid kennisleveranciers:</u> • De bij de NOVI kennis- en innovatieagenda betrokken partijen zijn divers. Allereerst zijn dit de overheden die gestalte geven aan de ambities van de NOVI. Daarnaast nodigt het kennis- en innovatieprogramma ook andere belanghebbenden en maatschappelijke partijen uit om mee te doen. Nabijheid van kennisinstellingen is belangrijk, zodat inzet op elk moment mogelijk is. Daarom leggen we een relatie met de planbureaus en kennisinstellingen. Met deze partijen overleggen we over inhoud en aanpak van de activiteiten van het kennis- en innovatieprogramma. • Los van de omgevingsvisies kunnen ministeries, provincies en gemeenten zelf bepalen hoe zij kennisleveranciers betrekken bij de onderzoeksprogrammering.
Kennisverwerving *Welke methoden worden toegepast voor kennisverwerving? Wanneer wordt voor bepaalde methoden gekozen? Welke zijn meer/minder dominant?*	Ministeries hebben kennis en informatie nodig om hun taken uit te voeren. Wanneer behoefte is aan tijd- en plaatsgebonden onderzoek kan een ad hoc aangestelde onderzoekscommissie voorzien in de nodige informatie. Indien meer specialistische kennis nodig is kan de vraag uitbesteed worden aan universiteiten en andere specialistische kennisinstituten. Voor sommige vragen die permanent onderdeel zijn van beleidsprocessen is het nuttig om een beleidsgerichte kennisinstelling in te richten. Deze kunnen voornamelijk gegevens leveren, zoals CBS en KNMI, of kunnen structureel beleid onderbouwen, toetsen of evalueren, zoals de planbureaus.[294]

[292] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020). *Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024.*
[293] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut
[294] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut

Land/regio	Nederland
	Hieronder worden enkele voorbeelden weergegeven van methoden die worden ingezet voor kennisverwerving: <u>Onderzoek zelf doen:</u> • Een vierjaarlijkse evaluatie van de NOVI wordt intern uitgevoerd door de minister van BZK en betrokken collega's.[295] Andere zelfevaluaties vallen ook onder dit kopje. • Ministeries kunnen ook onderzoek laten uitvoeren door hun eigen directoraten en agentschappen, zoals de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), enzovoort. • Het PBL brengt samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM), de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) de Monitor NOVI uit. [296] <u>Het laten uitvoeren van referentietaken:</u> • De wettelijke onderzoekstaken op het gebied van natuur en milieu worden uitgevoerd door de WOT-N&M, onderdeel van Wageningen Research (WR). • Een aantal RKI's heeft ook expliciet als taak om kennis te leveren die nodig is bij uitvoering. Deze werkzaamheden zijn vastgelegd als Wettelijke Onderzoekstaken.[297] Het meten en beoordelen van omgevings- en alarmeringswaarden kan hier onderdeel van uitmaken.[298] <u>Onderzoek extern aanbesteden</u> • Incidentele kennisbehoeften worden uitbesteed aan bureaus als Decicio, Dialogic, Het Groene Brein, Rebel Group, Berenschot en Motivaction. Deze bureaus met voeren beleidsonderzoek en -evaluaties uit. Een aantal van deze kennisleveranciers heeft bijvoorbeeld onderzoek uitgevoerd in het kader van de NOVI. • Incidentele kennisbehoeften kunnen ook worden uitbesteed aan kennisinstellingen die niet onderdeel zijn van de overheid. Ook RKI's kunnen delen van hun onderzoeksprogramma extern uitbesteden. WODC en RWS doen dit het meest.[299] <u>Onderzoek door derden financieren:</u> • Volgens de NOVI is het van belang open te staan voor ontwikkelingen in de samenleving en initiatieven uit de samenleving. Met name het NOVI-netwerk van maatschappelijke partijen en initiatiefnemers is van belang voor het signaleren van nieuwe

[295] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020). *Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024.*
[296] https://www.pbl.nl/publicaties/monitor-nationale-omgevingsvisie-2020
[297] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut
[298] https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingswaarde/omgevingswaarde-houdt-in/
[299] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut

Land/regio	Nederland
	ontwikkelingen en initiatieven. Wanneer onderzoek door derden wordt uitgevoerd kan de overheid er voor kiezen om hier in te investeren.
Kennisleveranciers *Welke kennisleveranciers zijn actief binnen de kennisfunctie? Wat is hun structurele en/of incidentele bijdrage hieraan?*	Rijkskennisinstellingen [300] *o.a. Sociaal Cultureel Planbureau (SCP), Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), Centraal Planbureau (CPB), Kennisinstituut voor Mobiliteit (KiM), Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Koninklijk Nederlands Meteroroligisch Instituut (KNMI)* - Rijkskennisinstellingen verrichten beleidsondersteunend onderzoek. Ze leveren de data, informatie en kennis, die ondersteunend zijn bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid. - Het KiM het WODC en de planbureaus, concentreren zich sterk op het uitvoeren van beleidsgerelateerd onderzoek. - Het NFI en de NVWA doen onderzoek als onderdeel van de taak van de overheid om te zorgen voor respectievelijk eerlijke rechtspraak en veiligheid van voedsel. - Het RIVM en het KNMI hebben een breder pakket en hun onderzoek is niet alleen beleidsondersteunend, maar ook nuttig voor andere organisaties en het brede publiek. - Voor RWS, RKD en RCE is onderzoek slechts een klein deel van de opdrachten die zij uitvoeren voor de overheid. - Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) zal de bestaande tweejaarlijkse monitor van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)120 omvormen tot een monitor voor de gehele fysieke leefomgeving zoals beschreven in de NOVI. *(incidenteel)* - Het PBL brengt deze monitor uit in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM), de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). *(structureel)* [301] - Het Planbureau voor de Leefomgeving brengt ten minste eenmaal in de vier jaar een wetenschappelijk rapport uit, waarin de ontwikkeling van de kwaliteit van bij ministeriële regeling aangewezen onderdelen van de fysieke leefomgeving wordt beschreven. *(structureel)* [302] - Om gemeenten te ondersteunen bij de rol van erfgoed in de omgevingsvisie, begeleidt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) pilotprojecten en deelt kennis over hoe gemeenten cultureel erfgoed kunnen inzetten als participatie-instrument voor hun omgevingsvisie. *(structureel)* [303] - KNMI levert voornamelijk gegevens over verkeer, landbouw, defensie en luchtvaart *(structureel)* Universiteiten en kennisinstellingen *o.a. Groningen, WR*

[300] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut
[301] https://www.pbl.nl/publicaties/monitor-nationale-omgevingsvisie-2020
[302] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)
[303] https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/omgevingswet/omgevingsvisie

Land/regio	Nederland
	- De wettelijke onderzoekstaken op het gebied van natuur en milieu worden uitgevoerd door de WOT-NM, onderdeel van Wageningen Research (WR). De wettelijke onderzoekstaken zijn ondergebracht in een WOT-NM waarmee de overheid wordt voorzien van kennis, expertise, methoden, analyses en faciliteiten, die onmisbaar zijn voor de uitvoering van (inter-)nationale wet- en regelgeving en andere overheidstaken van nationaal en/of algemeen belang. *(structureel)* [304] - Andere universiteiten en kennisinstellingen doen onderzoek naar gezamenlijke kennisvragen van de staat. *(incidenteel)* <u>Onderzoeks- en/of adviesbureaus</u> *o.a. Decicio, Berenschot, Het Groene Brein, Motivaction, Rebel Group, Royal HaskoningDHV* - Onderzoek naar gezamenlijke kennisvragen van de staat. *(incidenteel)* - Beleidsondersteunend en -evaluerend onderzoek. (indicenteel) <u>Interbestuurlijke Monitoringoverleg Invoering Omgevingswet:</u> - Met verschillende onderzoeksprojecten houdt het Interbestuurlijke Monitoringoverleg Invoering bij hoe overheden bezig zijn met de invoering van de omgevingswet. De uitkomsten van deze onderzoeken worden ieder halfjaar in de monitorrapportage verwerkt die de voortgang van de voorbereidingen inzichtelijk maakt. *(structureel)* [305] <u>Commissie voor Milieueffectrapportage</u> - Er is een Commissie voor de milieueffectrapportage die tot taak heeft een advies uit te brengen over de milieueffectrapportage. *(structureel)* [306] <u>Gemeentelijke adviescommissie:</u> - De gemeenteraad stelt een commissie in die in ieder geval tot taak heeft te adviseren over de aanvragen om een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit, voor zover het andere dan archeologische monumenten betreft. Binnen deze commissie zijn enkele leden deskundig op het gebied van de monumentenzorg, die in ieder geval worden betrokken bij de advisering over een rijksmonumentenactiviteit. De commissie wordt om advies gevraagd indien het college van burgemeesters en wethouders moet beslissen over een omgevingsvergunningaanvraag, indien de gemeenteraad dit wenst, of indien andere vragen voorkomen w.b. omgevingsvergunningen of het ontwikkelingen van beleid voor de fysieke leefomgeving. *(structureel)* [307] <u>Soortenorganisaties:</u> - In Nederlands zijn soortenorganisaties als SOVON en FLORON betrokken bij het tellen en monitoren van soorten. De tellingen gebeuren veelal op vrijwilligersbasis.

[304] https://www.omgevingsweb.nl/nieuws/evaluatierapport-wot-natuur-en-milieu/
[305] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)
[306] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)
[307] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)

Land/regio	Nederland

Administratieve actoren
Welke administratieve entiteiten zijn actief binnen de kennisfunctie?
	• Ministeries
	• Gemeenten
	  • Vergunningverlening, toezicht op en handhaving van de regels die gelden voor burgers en bedrijven
	• Provincies
	  • Vergunningverlening, toezicht op en handhaving van de regels die gelden voor burgers en bedrijven
	• Waterschappen
	  • Vergunningverlening, toezicht op en handhaving van de regels die gelden voor burgers en bedrijven
	• Rijkswaterstaat
	  • Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor het Informatiepunt Leefomgeving. Informatiepunt Leefomgeving (IPLO) bundelt informatie over bodem, bouwen, water, milieu en de Omgevingswet. IPLO ondersteunt overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven bij het werken met de Omgevingswet en het digitaal stelsel in de praktijk.[308]

Formele structuur *Wat zijn de onderlinge (formele) relaties tussen de actoren? Zijn er institutionele kaders en afspraken die voorzien in de structurele kennisbehoefte?*	• De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en minister Ollongren namens het Rijk hebben Samenwerkingsafspraken bij de NOVI ondertekend. Dit document bevat afspraken over de regierol van het Rijk en over de overlegmomenten met overheden. [309] • Gemeenten en provincies ontwikkelen een eigen omgevingsvisie. Provincies en (samenwerkende) gemeenten zullen in hun omgevingsvisies uiting geven aan hun eigen verantwoordelijkheid en keuzes in de fysieke leefomgeving. Medeoverheden, burgers en bedrijven, zijn niet direct juridisch aan de visie in de NOVI gebonden, maar wel aan de daaruit volgende regels en normen. • Er zijn enkele adviesorganen aangesteld in de omgevingswet: Commissie voor de Milieueffectrapportage, Wetenschappelijke autoriteit CITES en de OCW-schadebeoordelingscommissie archeologische rijksmonumenten. [310] • CPD, SCP en PBL zijn overheidsorganisaties met een onafhankelijke wetenschappelijke positie, die intersectoraal en interdepartementaal werken.[311] Planbureaus hebben binnen het kennis- en adviesstelsel van de overheid een bijzonder functie. Typerend voor planbureaus is dat ze, anders dan bijvoorbeeld de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid en departementale kenniscentra zoals het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid en het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, vanuit hun specifieke invalshoek intersectoraal en interdepartementaal functioneren. Planbureaus voeren zowel beleidsrelevant als strategisch onderzoek uit.[312]

[308] https://iplo.nl/contact/
[309] VNG, IPO, UvW & het Rijk (2021). Samenwerkingsafspraken Nationale Omgevingsvisie.
[310] https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/inhoud/#h4747f588-3749-4a77-860c-ff043719f336
[311] https://www.organisatierijksdienst.nl/andere-organisatievormen/planbureaus
[312] Staatscourant 2012 nr. 3200

Land/regio	Nederland
	• De WOT Natuur & Milieu (onderdeel van Wageningen Research) draagt zorg voor een deskundige en betrouwbare uitvoering van de Wettelijke Onderzoekstaken op het beleidsterrein Natuur & Milieu. Deze taken worden uitgevoerd voor en gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Hiervoor is in 2018 een uitvoeringsovereenkomst opgesteld tussen Stichting Wageningen Research en de Minister van Landbouw, Natuur en Milieu.[313] • Er zijn drie typen rijks kennisinstellingen: zelfstandige stichtingen, agentschappen en directoraten. De Rijkskennisinstellingen hebben formele relaties met ministeries gebaseerd op diverse wetten en protocollen. [314] Tabel 2 Overzicht wettelijke regelingen **Stichtingen** | RKD **Agentschappen** | - Met eigen wet | RIVM - Met wet op taak | KNMI - Met wet op onafhankelijke uitoefening onderzoek | NVWA, NFI - Zonder expliciete aandacht voor O&I | RWS **Directoraten** | - Met protocol | WODC, KiM - Zonder expliciete aandacht voor O&I | RCE • RIVM, NVWA en KMI werken met offertetrajecten waarbij ministeries een offerteaanvraag indienen en RKI offreert. Andere RKI's doen dit minder formeel op basis van onderlinge afstemming en goedkeuring van het ministerie
Belangrijke gebeurtenissen / aanpassingen in afgelopen vijf jaar	• Per 1 januari 2023 is er een nieuwe omgevingswet die 26 wetten, 60 Algemene Maatregelen van Bestuur en 75 ministeriële regelingen samengevoegd in 1 wet, 4 Algemene Maatregelen Bestuur en 1 Omgevingsregeling. [315] De NOVI is een instrument van de nieuwe Omgevingswet en loopt vooruit op de inwerkingtreding van die wet. De NOVI komt als structuurvisie uit onder de bestaande Wet ruimtelijke ordening (WRO). Het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP4, 2001) en de Rijksnatuurvisie 2014 gaan op in en worden vervangen door de NOVI en het bijbehorende Nationaal Milieubeleidskader. De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vervalt geheel, behalve paragraaf 4.9 Caribisch Nederland en Caribische Exclusieve Economische Zone. De NOVI geldt verder als wijziging van enkele onderdelen van het Nationaal Waterplan 2016-2021 (NWP)

[313] Overeenkomst wettelijke onderzoekstaken (WOT, 2018)
[314] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut
[315] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vernieuwing-omgevingsrecht

Land/regio	Nederland
	op grond van de Waterwet. Zodra de Omgevingswet in werking is getreden, zal deze structuurvisie gelden als een omgevingsvisie, zoals in de nieuwe wet bedoeld.
Aansturing *Bestaat er aansturing van de kennisfunctie? Hoe wordt deze ingericht?*	• De kennisfunctie is deels vastgelegd in de omgevingswet. Hierin staan verplichtingen wat betreft monitoring en de verzameling van gegevens.[316] • Op landelijk niveau zijn ministeries verantwoordelijk voor sturing ten aanzien van hun eigen beleidsdomeinen. Hoe sterk de ministeries sturen op de kennisfunctie is afhankelijk van hoe centraal of decentraal zij de kennisfunctie organiseren.[317] • Op regionaal en lokaal niveau zijn provincies, gemeenten en waterschappen verantwoordelijk voor sturing.
Financiële middelen *Hoeveel publieke middelen zijn er jaarlijks beschikbaar voor het vervullen van de kennisfunctie? Hoe zijn de middelen verdeeld over administratieve entiteiten?*	De onderstaande tabel geeft de Rijksbijdrage aan de belangrijkste kennisleveranciers weer. In deze budgetten wordt geen onderscheid naar de bestemming van de financiële middelen. Zo is niet bekend hoeveel specifiek wordt besteed aan monitoring, evaluatie en onderzoek ter onderbouwing omgevingsbeleid. Voor instellingen als het PBL, het RCE, de WUR en Deltares – waar omgeving centraal staat in een groot deel van het onderzoek – zullen de cijfers een redelijk beeld geven van de omvang van monitoring, evaluatie en onderzoek ten behoeve van het omgevingsbeleid. Voor instellingen met een bredere inhoudelijke focus, zoals TNO en het RIVM, zullen de cijfers dit minder goed weergeven.

Kennisinstelling	Rijksbijdrage 2021
PBL	€36,9 miljoen [318]
RIVM	€392,5 miljoen [319]
RCE	€17,6 miljoen [320]
WUR	€167,1 miljoen [321]
TNO	€108,2 miljoen [322]
Deltares	€19,8 miljoen [323]
ILT	€168,2 miljoen [324]
KNMI	€62,2 miljoen [325]

[316] Staatsblad 2016, 156 (Omgevingswet)
[317] Diercks, G., P. Faasse, B. van der Meulen en P. Diederen (2018). Met gepaste afstand – Onafhankelijkheid en integriteit bij onderzoek door rijkskennisinstellingen. Den Haag: Rathenau Instituut
[318] PBL (2022). Werkprogramma 2022-2023.
[319] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) | Rijksfinancien.nl
[320] VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: Artikel 14. Cultuur | Rijksfinancien.nl
[321] Stichting Wageningen Research (2022). Jaarverslag Stichting Wageningen Research 2021.
[322] TNO (2022). Jaarrekening 2021.
[323] Deltares (2021). Activiteitenplan 2021: Strategisch Onderzoek.
[324] Infrastructuur en Waterstaat: Inspectie Leefomgeving en Transport | Rijksfinancien.nl
[325] XII Infrastructuur en Waterstaat: Artikel 23. Meteorologie, Seismologie, Aardobservatie | Rijksfinanciern.nl

Bijlage 6 Fiche Noordrijn-Westfalen

Land/regio	Noordrijn-Westfalen
Beleidscontext	
Bestuurlijke context (o.a. bestuurslagen)	Bestuurlijke inrichting land/regio Noordrijn-Westfalen (NRW) is een deelstaat (Bundesland) in de Bondsrepubliek Duitsland. Overheidstaken in Duitsland zijn in principe een zaak van de deelstaten met uitzondering van bepaalde taken die via de Grondwet aan het federaal niveau zijn opgedragen. Een deelstaat als NRW heeft eigen taken en bevoegdheden in de domeinen van school en cultuur.
Omgevingsbeleid *Wordt omgevingsbeleid gezien als apart beleidsdomein? Zo ja, welke onderwerpen zijn onderdeel van het omgevingsbeleid?*	Apart domein: Het domein Omgeving betreft een samengesteld beleidsdomein binnen de overheid van NRW. In de huidige legislatuur van de deelstaatregering (2021-2025) zetelt een minister voor *Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz* (Milieu, landbouw, natuur- en consumentenbescherming). De portefeuille van deze minister komt nog het meest in de buurt van het Vlaams domein omgeving. Onderwerpen: Dit ministerie is verantwoordelijk voor de volgende onderwerpen[326]: • Land- en tuinbouw, plattelandsgebieden • bosbouw, natuurbehoud (incl. jacht en visserij) • Milieudiensten, bodembescherming, • Waterbeheer (incl. bescherming tegen overstromingen) • Immissiebeheersing, milieu en gezondheid, • Genetische manipulatie • Consumentenbescherming (incl. dierenbescherming en diergezondheid) • Milieurapportage en kwesties in verband met milieuwetgeving, Europa, internationale aangelegenheden • Duurzame ontwikkeling, klimaatverandering, Milieueconomie
Verantwoordelijke bestuurslagen *Welke overheidspartij(en)*	De organisatiestructuur van het ministerie *Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz* ziet er als volgt uit:[327]

[326] Das Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen (nrw.de)
[327] Das Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen (nrw.de)

Land/regio	Noordrijn-Westfalen
is/zijn verantwoordelijk voor het omgevingsbeleid?	

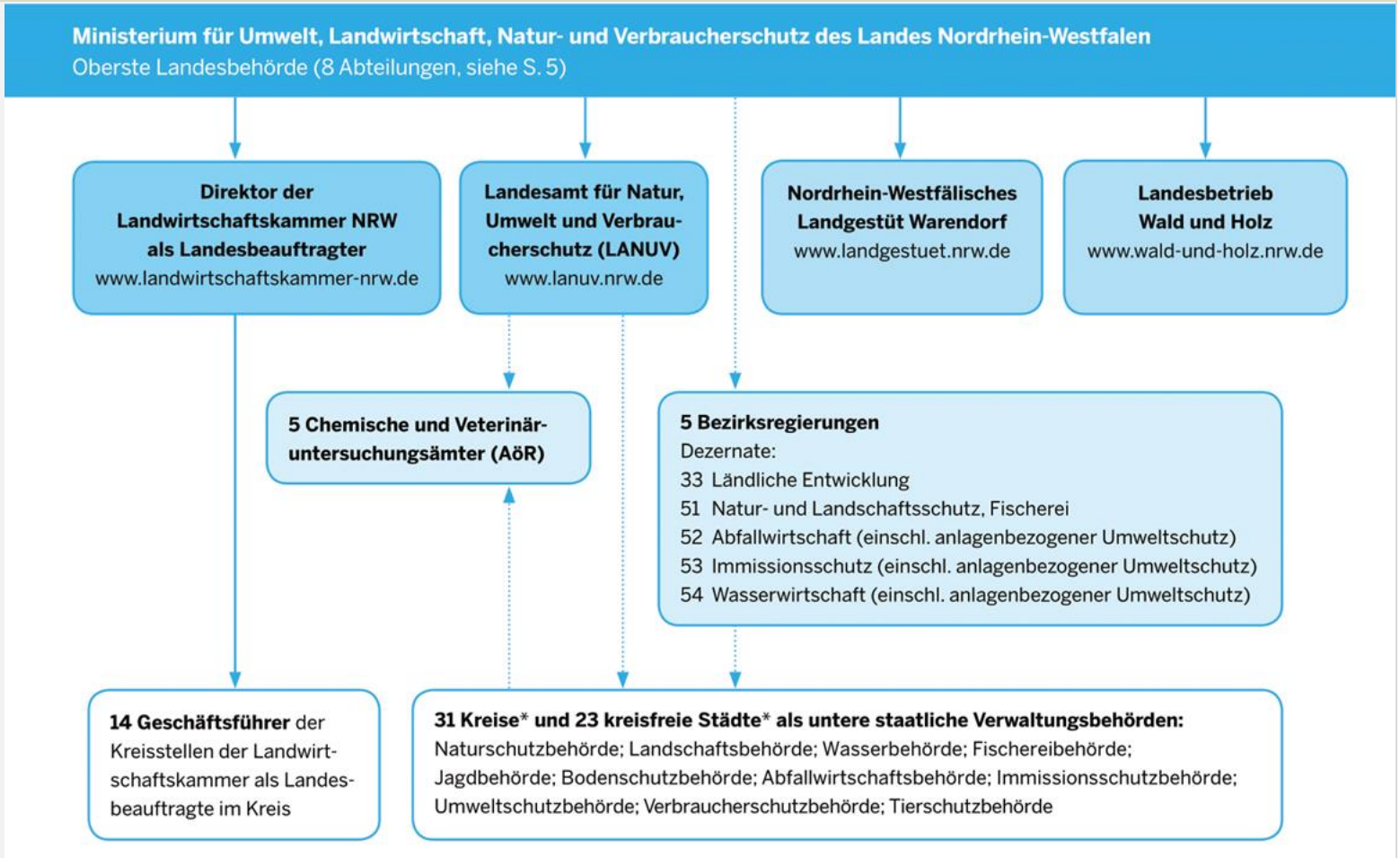

Het gaat dus om de volgende partijen op de bestuurslaag Deelstaat NRW:

- **Ministerie für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz.** Het ministerie ontwerpt en bereidt voor haar beleidsdomeinen deelstaatwetten voor die door het deelstaatparlement - de Landtag NRW - worden behandeld en goedgekeurd. Zij past de federale en nationale

Land/regio	Noordrijn-Westfalen

	wetten en de Europese wetgeving toe, controleert de uitvoering ervan en beheert dit proces via haar diverse instanties. Het ondersteunen, adviseren en financieel stimuleren van burgers, maatschappelijke instellingen, bedrijven en ondernemingen wordt steeds belangrijker voor het werk van het ministerie. Vandaag is het ministerie een partner bij de naleving van de wettelijke normen en initieert en bevordert het vrijwilligersdiensten in de staat.[328]
	• **Landesamt für Natur, Umwelt und Verbracheraschutz Nordrhein-Westfalen (LANUV).** Het LANUV is de technische en wetenschappelijke instantie van de deelstaat NRW voor natuur-, milieu- en consumentenbescherming. Zij beheert ook het Centraal Informatie- en Coördinatiebureau voor Klimaatbescherming en Klimaatverandering en voert handhavingstaken uit op het gebied van consumentenbescherming. Bovendien werd bij de LANUV de Academie voor Natuur- en Milieubescherming (NUA) opgericht. Het Staatsbureau voor natuur-, milieu- en consumentenbescherming van de deelstaat NRW is als hogere overheidsinstantie actief op een groot aantal gebieden. Deze omvatten natuurbehoud en landschapsbeheer, visserij-ecologie, luchtverontreinigingsbestrijding en waterbescherming, lawaai en trillingen, bodembescherming en registratie van verontreinigde locaties, afvalbeheer en veiligheid van installaties, milieugeneeskunde, milieu-analyse, bewaking van levensmiddelen en diervoeders, dierenbescherming en bestrijding van dierziekten. Als gespecialiseerde autoriteit ondersteunt de LANUV de rechtbanken en de handhavingsinstanties van de arrondissementen, de onafhankelijke steden en de districtsregeringen. Talrijke gegevens worden verzameld en geëvalueerd en een groot aantal meetsystemen wordt voor dit doel gebruikt. De burgers worden geïnformeerd over gevaren in levensmiddelen of voorwerpen voor dagelijks gebruik, alsmede over de toestand van het milieu en de natuur.[329]
	• **Landesbetrief Wald und Holz.** De duurzame instandhouding en ontwikkeling van de bosfuncties en de houtindustrie voor de bevolking van NRW is de missie van Wald und Holz NRW. Als onderdeel van het staatsbestuur verleent Wald und Holz NRW haar diensten op basis van de staatsboswet van NRW en de geldende wettelijke bepalingen.[330]
	• **Landwirtschaftskammer Nordrhein-Westfalen.** De Landwirtschaftskammer heeft tot taak de landbouw en de tewerkstelling daarin te bevorderen en te beheren, en in het kader van haar taken het platteland te versterken. Taken zijn:
	  ○ Bevordering van de economische doelmatigheid, de milieuvriendelijkheid en de consumentenbescherming bij de landbouwproductie door middel van passende voorzieningen en maatregelen, met name milieumaatregelen in de landbouw, alsmede biologische landbouw en het streven naar een grondgebonden en aan de soort aangepaste veehouderij.
	  ○ Niet-verplichte beroepsopleiding en bijscholing voor de volgende generatie werknemers, alsmede bijscholing voor allen die in de landbouw werkzaam zijn, en ondersteuning van landbouwbedrijven bij hun duurzame ontwikkeling door het verstrekken van advies.
	  ○ Het bevorderen van de werknemers in alle professionele en sociale aangelegenheden.
	  ○ Het verlenen van bijstand met een adviserende functie op het gebied van het beheer, het gebruik en de regulering van de afzet van landbouwproducten, de bevordering van landbouwcoöperaties, producentenverenigingen, producentenvakbonden en hun verenigingen, alsmede de regionale afzet.

[328] Umweltministerium NRW: Aufbau und Aufgaben
[329] LANUV (nrw.de)
[330] Über uns | Wald & Holz (nrw.de)

Land/regio	Noordrijn-Westfalen
	○ Het ontwikkelen van extra productie-, verkoop- en inkomstenpotentieel, met name voor hernieuwbare grondstoffen en hernieuwbare energiebronnen, en het verbreden van de basis van het levensonderhoud door het creëren van inkomenscombinaties die verband houden met de landbouw. ○ De bezorgdheid over duurzame landbouw en het bijzondere belang van de landbouw voor milieu-, natuur-, dieren- en consumentenbescherming aan de samenleving overbrengen en de dialoog met alle maatschappelijk relevante groepen bevorderen. ○ Streven naar gelijkheid van vrouwen en mannen op alle gebieden van de landbouw. ○ Ondersteuning van de internationale samenwerking op alle gebieden van de landbouw.[331] • **Nordrhein-Westfälische Landgestüt Warendorf.** De taak van de Staatsstoeterij is echter sinds haar oprichting in beginsel ongewijzigd gebleven. Het bestaat erin paardenfokkers te voorzien van kwalitatief hoogwaardige en genetisch interessante hengsten in ruil voor een passend dekgeld. Het uiteindelijke doel is vooruitgang in het fokken.[332] • **Chemische und Veterinäruntersuchungsämter (AöR).** Onderzoeksbureaus testen monsters op het gebied van levensmiddelen, diervoeder, consumptiegoederen, diergezondheid en stralingsbescherming namens de staat, de federale overheid en de bureaus voor veterinaire en levensmiddelencontrole van de districten en onafhankelijke steden op de naleving van de wettelijke voorschriften om de burgers te beschermen tegen schade aan de gezondheid of gevaren, alsmede tegen misleiding en bedrog.[333] • **31 Kreise* und 23 kreisfreie Städte (lagere bestuurlijke overheden van de staat).** Natuurbeschermingsautoriteit; landschapsautoriteit; waterautoriteit; visserijautoriteit; jachtautoriteit; bodembeschermingsautoriteit; afvalbeheersautoriteit; immissiebeheersingsautoriteit; Autoriteit voor milieubescherming; Autoriteit voor consumentenbescherming; Autoriteit voor dierenbescherming.[334] • **Vijf districtsbesturen met afdelingen**: 33 Plattelandsontwikkeling; 51 Natuur- en landschapsbehoud, visserij; 52 Afvalbeheer (incl. milieubescherming in verband met installaties); 53 Immissiebeheersing (incl. milieubescherming in verband met installaties); 54 Waterbeheer (incl. gewasgerelateerde milieubescherming)[335]
Organisatie v/d kennisfunctie in het omgevingsbeleid	
Kennisfunctie omgevingsbeleid *Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie binnen het omgevingsbeleid?*	Het duurzaamheidsbeleid (en daarbinnen het omgevingsbeleid) wordt deels 'opgehangen' aan de SDG-doelstellingen van de Verenigde Naties. Daartoe wordt een evaluatie- en monitoringsmethodiek opgezet ("Daarom zal op initiatief van Noordrijn-Westfalen een proces op gang worden gebracht in het kader van de Conferentie van ministers van Landbouw, moet een proces worden ontwikkeld om duurzame landbouw te definiëren. moet worden ontwikkeld. Bovendien wordt in het kader van het project "De duurzaamheidscode voor de landbouw" een reeks indicatoren ontwikkeld voor de evaluatie van de stand van de duurzame ontwikkeling in de landbouw op bedrijfsniveau. duurzame ontwikkeling van de landbouw op bedrijfsniveau. Deze is bedoeld ter ondersteuning van de inspanningen van de landbouwbedrijven om meer duurzaamheid te bereiken.")[336]

[331] Die Landwirtschaftskammer - Landwirtschaftskammer Nordrhein-Westfalen
[332] Das Landgestüt - Landgestüt Warendorf NRW
[333] Umweltministerium NRW: Untersuchungsämter
[334] Das Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen (nrw.de)
[335] Das Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen (nrw.de)
[336] Die globalen Nachhaltigkeitsziele konsequent umsetzen Weiterentwicklung der Strategie für ein nachhaltiges Nordrhein-Westfalen, p. 24.

Land/regio	Noordrijn-Westfalen
	De regering van NRW ziet de deelstaat als een belangrijke speler als het gaat om omgevingsonderzoek, niet alleen voor het eigen beleid, mar ook voor de internationale markt: " Bijvoorbeeld, wij willen de know-how van milieuonderzoek en industrie in Noordrijn-Westfalen om nieuwe oplossingen te vinden voor de problemen van voor de problemen met natuurlijke meststoffen. Stikstof en fosfor moeten door middel van geschikte procédés uit de residuen van de veehouderij worden verwijderd en alleen worden gebruikt waar dat nodig is. alleen gebruikt waar dat nodig is."[337]
Kennisverwerving *Welke methoden worden toegepast voor kennisverwerving? Wanneer wordt voor bepaalde methoden gekozen? Welke zijn meer/minder dominant?*	• Sinds 2007 publiceert het Ministerie für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz elke vier jaar een verslag over de toestand en de kwaliteit van het milieu in NRW. Een vast onderdeel van het verslag zijn ongeveer 26 milieu-indicatoren, die regelmatig door het Landesamt Natur-, Umwelt- und Verbraucherschutz NRW (LANUV) worden geactualiseerd. Milieu-indicatoren zijn parameters die een situatie, een toestand of een verandering weergeven. De NRW-reeks van milieu-indicatoren zoals "broeikasgasemissies", "landgebruik", "biodiversiteit en landschapskwaliteit" en "toestand van de bossen" is een belangrijke pijler van de milieurapportage.[338] • Het ministerie Ministerie für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz financiert uiteenlopende en individuele onderzoeksprojecten ("Projekte des Förderprogramms Einzelprojekte des Ministeriums für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz Nordrhein-Westfalen"). Dit kunnen zowel verkenningen als evaluaties zijn. Gegevens over deze projecten worden ontsloten via het portaal "Forschungsinformationssystem Agrar und Ernährung"[339]

Kennisleveranciers
Welke kennisleveranciers zijn actief binnen de kennisfunctie? Wat is hun structurele en/of incidentele bijdrage hieraan?
	De belangrijkste kennisleveranciers in dit domein zijn[340]:
	• Publieke (onderzoeks)organisaties, o.a.:
	  ○ Agentschappen (bijv. LANUV[341])
	  ○ Forschungszentrums (bijv. Jülich)[342]
	  ○ Kompetenzzentrums (bijv. Kompetenzzentrum Verbraucherforschung NRW (KVF NRW))[343]
	  ○ Universiteiten en hogescholen
	  ○ Statistische bureaus
	  ○ Andere publiek-gefinancierde onderzoeksinstituten
	  ○ Federale (onderzoeks)instellingen met vestigingen in NRW.
	• Private (onderzoeks)organisaties, o.a.:
	  ○ Bedrijven maakindustrie

[337] Koalitionsvertrag für Nordrhein-Westfalen 2017-2022, p. 82.
[338] Umweltzustandsbericht NRW 2020 - Umweltbericht 2020 - Umweltportal NRW
[339] FISA - Forschungsinformationssystem Agrar und Ernährung (fisaonline.de)
[340] Kennisleveranciers zijn geclusterd. Niet voor elke kennisleverancier (het gaat om tientallen) is onderzocht in welke mate zij onderzoek doen voor beleid.
[341] Het trefwoord "Forschung" levert meer dan 800 resultaten op in de LANUV-database. Voor het trefwoord "Bewertung" zijn er bijna 1.200 resultaten. Voor het trefwoord "Evaluiering" zijn er 50 resultaten en voor "Monitoring" ruim 400. Via haar website ontsluit zij veel data en informatie over natuur en milieu in NRW.
[342] Duitse Forschungszentrums zijn vergelijkbaar met Vlaamse strategische onderzoekscentra.
[343] Startseite | Kompetenzzentrum Verbraucherforschung NRW

Land/regio	Noordrijn-Westfalen
	○ Onderzoeks-, advies- en ingenieursbureaus ○ Stichtingen ○ Branche-organisaties • Non-profitorganisaties ○ Stichtingen en netwerken ○ Beroepsverenigingen
Onderzoeksprogrammering *Hoe krijgt onderzoeksprogrammering voor het omgevingsbeleid vorm? Hoe worden kennisleveranciers betrokken bij dit proces?*	• Het ministerie Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz maakt op haar website nergens duidelijk hoe onderzoek voor het omgevingsbeleid geprogrammeerd wordt. Uit het (intern) organisatieschema blijkt dat veel afdelingen (centraal en decentraal) verantwoordelijk zijn voor specifieke onderwerpen in het omgevingsdomein. Vanuit deze afdelingen zal ongetwijfeld onderzoek worden uitgevoerd/uitbesteed om beleid te onderbouwen. Dat blijkt ook uit bijvoorbeeld de taakstelling van gelieerde agentschappen en monitors. Betreft zowel incidentele als lange termijnkennisvragen voor het beleid. Het LANUV organiseert/financiert bijvoorbeeld specifieke onderzoeksprojecten ("Forschungsvorhabe") op het verzoek van ministerie. Dit kunnen zowel innovatieprojecten zijn (niet voor beleid) of beleidsonderzoek. • Het ministerie Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz publiceert wel veel documenten waaruit blijkt dat er wel veel onderzoek wordt gedaan in het omgevingsdomein. Deze rapporten komen voort uit de kennisvragen zoals genoemd onder het punt hierboven. • Het ministerie Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz ondersteunt de oprichting van ondersteunende organisaties die als expliciete taak krijgen om onderzoek te doen ter ondersteuning van beleid (en breder), bijv. Kompetenzzentrum Verbraucherforschung NRW[344]. • Een deel van het onderzoek (in het bijzonder monitoring) komt voort uit wettelijke verplichtingen[345], bijv. "Umweltinformationsgesetzes Nordrhein-Westfalen" en EU-Umweltinformationsrichtlinie (2003/4/EG)[346] en de (federale) "Umweltinformationsgesetz umsetzt. Het gaat hier om onderzoek en monitoring in het kader van het Duits equivalent van referentietaken.[347]
Administratieve actoren *Welke administratieve entiteiten zijn actief binnen de kennisfunctie?*	Zie organigram
Formele structuur *Wat zijn de onderlinge (formele) relaties tussen de actoren? Zijn er institutionele kaders en afspraken die voorzien in de structurele kennisbehoefte?*	Zie organigram

[344] Umweltministerium NRW: Wer macht was - Verbraucherforschung
[345] Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen "EU und Internationales Recht", "Bundesrecht" (federaal niveau) en "Landesrecht" (deelstaatniveau).
[346] Dit betreft een EU-richtlijn inzake de toegang van het publiek tot milieu-informatie.
[347] Zur Methodik - Umweltbericht 2020 - Umweltportal NRW

Land/regio	Noordrijn-Westfalen
Belangrijke gebeurtenissen / aanpassingen in afgelopen vijf jaar	
Aansturing *Bestaat er aansturing van de kennisfunctie? Hoe wordt deze ingericht?*	
Financiële middelen *Hoeveel publieke middelen zijn er jaarlijks beschikbaar voor het vervullen van de kennisfunctie? Hoe zijn de middelen verdeeld over administratieve entiteiten?*	Jaarlijkse uitgaven Geschäftsbereich des Ministeriums für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz für das Haushaltsjahr 2020 (2020, miljoenen €, afgerond)[348] **Uitgaven** — **Omvang** Ministerium — 66,5 Landesamt für Natur, Umwelt und Verbraucherschutz — 130,4 Landwirtschaftskammer Nordrhein-Westfalen — 130 Nordrhein-Westfälisches Landgestüt — 5,7 EU-subsidies — 164 Landesbetrieb Wald und Holz — 120 Onderzoekscentra — 40,8 Totaal — 657,4

[348] Haushaltsplan für den Geschäftsbereich des Ministeriums für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz für das Haushaltsjahr 2020, p. 9. Wirtschaftsplan des Landesbetriebes Wald und Holz NRW.

Bijlage 7 Fiche Wallonië

Land/regio	Wallonië
Beleidscontext	
Bestuurlijke context (o.a. bestuurslagen)	<u>Bestuurlijke inrichting land/regio</u> België is een federale eenheidsstaat met een drie verdiepingen van bestuursniveaus: "Op de hoogste verdieping staan nu de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten, die op juridisch vlak alle drie elkaars gelijke zijn. Ze staan op voet van gelijkheid, maar zijn bevoegd voor verschillende domeinen. De verdieping onmiddellijk daaronder wordt nog altijd ingenomen door de provincies. Vóór de staatshervorming van 1993 stonden de provincies enkel onder toezicht van de centrale staat. Nu moeten ze werken onder toezicht van alle hogere overheden, in het kader van de federale, gemeenschaps- of regionale bevoegdheden. Onderaan de piramide vinden we nog steeds de gemeenten, het bestuursniveau dat het dichtst bij de burger staat. Net zoals de provincies staan ze onder toezicht van de hogere overheden, in functie van de uitgeoefende bevoegdheden, dus ofwel van de federale staat, ofwel van de gemeenschap ofwel van het gewest. Over het algemeen worden zij gefinancierd en gecontroleerd door de gewesten." <u>Bestuurslagen</u>: • De federale staat houdt zich bezig alles in het algemene belang van alle Belgen. Het beheert de federale staat bij voorbeeld financiën, leger, justitie, sociale zekerheid, buitenlandse zaken evenals belangrijke delen van volksgezondheid en van binnenlandse zaken, ... Hierover is dus de federale overheid bevoegd. • Het concept "gemeenschap" verwijst naar de personen waaruit zo'n gemeenschap bestaat en naar de band die deze personen verenigt, namelijk hun taal en cultuur. Daarom heeft België vandaag drie gemeenschappen: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap. Deze gemeenschappen stemmen dus overeen met de bevolkingsgroepen. De gemeenschap is bevoegd voor de cultuur (theater, bibliotheken, audiovisuele media, ...), het onderwijs, het gebruik van talen en de persoonsgebonden aangelegenheden die aan de ene kant het gezondheidsbeleid (de curatieve en preventieve geneeskunde) en aan de andere kant de hulp aan personen (de jeugdbescherming, de sociale bijstand, familiehulp, opvang van immigranten, ...) omvatten. Zij zijn eveneens bevoegd voor het wetenschappelijk onderzoek over hun bevoegdheden en de internationale betrekkingen die met hun bevoegdheden te maken hebben.

Land/regio	Wallonië
	• Er zijn drie gewesten: het Vlaamse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest. In Vlaanderen worden de bevoegdheden van de gemeenschap en het gewest uitgeoefend door éénzelfde parlement en éénzelfde regering. Gewesten beschikken over bevoegdheden in domeinen die met hun regio of gebied in de ruime zin van het woord te maken hebben. Zo zijn het Vlaamse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest bevoegd voor economie, werkgelegenheid, landbouw, waterbeleid, huisvesting, openbare werken, energie, vervoer (met uitzondering van de NMBS), leefmilieu, ruimtelijke ordening en stedenbouw, natuurbehoud, krediet, buitenlandse handel, toezicht over de provincies, de gemeenten en de intercommunales. Ook zijn zij bevoegd voor het wetenschappelijk onderzoek en de internationale betrekkingen in de voornoemde domeinen. • België kent 10 provincies. De provincies zijn ondergeschikte besturen die hun bevoegdheden autonoom uitoefenen. Maar dat betekent niet dat ze hun bevoegdheden uitoefenen zonder controle van de hogere overheden. De Deputatie langs Vlaamse kant en het Provinciecollege langs Waalse kant is verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de provinciezaken. Kortom, de provincie heeft op haar grondgebied de verantwoordelijkheid voor alles wat van provinciaal belang is, dus alles wat in het belang van de provincie moet gebeuren en niet valt onder het algemeen belang van de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten, of onder het gemeentelijk belang. • België kent 581 gemeenten en op het bestuursniveau staan ze het dichtstbij de burger. De gemeentelijke bevoegdheden zijn erg ruim en omvatten alles wat te maken heeft met het "gemeentelijk belang", met andere woorden met de collectieve noden van de inwoners. In theorie kan een gemeente alles doen wat haar niet is verboden.[349]
Omgevingsbeleid *Wordt omgevingsbeleid gezien als apart beleidsdomein? Zo ja, welke onderwerpen zijn onderdeel van het omgevingsbeleid?*	Apart domein: Ja. Het omgevingsbeleid wordt gezien als een apart beleidsdomein binnen de Waalse overheid en is een van haar 3 ambities voor 2019-2024.[350] In de huidige legislatuur van de Waalse Regering (2019-2024) zetelt een minister voor milieu, natuur, agricultuur en dierenwelzijn.[351] Onderwerpen: In het omgevingsbeleid staan de strijd tegen de opwarming van de aarde en het behoud van milieu centraal. Voor het realiseren van deze ambities zijn verschillende maatschappelijke doelstellingen gezet binnen verschillende domeinen. Deze domeinen zijn: • Natuur en biodiversiteit • Het milieu (lucht, water, geluid) • Gezondheid • Agricultuur

[349] https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_staat
[350] Declaration de politique Wallonie 2019-2024
[351] Biographie - Tellier

Land/regio	Wallonië
	Deze domeinen zijn verder uitgewerkt op basis van onderwerpen met onderliggende strategische doelstellingen. Het gaat om de volgende onderwerpen: • Bosgezondheid • Openbare netheid • Dierenwelzijn • Lucht • Water • Geluid • Milieugezondheid • Allianties op het gebied van werkgelegenheid en milieu voor landbouw en voedsel.[352]

Verantwoordelijke bestuurslagen
Welke overheidspartij(en) is/zijn verantwoordelijk voor het omgevingsbeleid?
	• SPW Agricultuur, Natuurlijke hulpbronnen en Milieu (ARNE): SPW ARNE verantwoordelijk voor het beleid van alle eerder benoemde onderwerpen van het omgevingsbeleid. De SPW Landbouw, Natuurlijke Hulpbronnen en Leefmilieu, de bewaarder van het natuurlijke en landelijke erfgoed van Wallonië, garandeert het behoud ervan in het licht van duurzame ontwikkeling, bedoeld om de toekomstige generaties hoogwaardige hulpbronnen te garanderen die essentieel zijn voor het leven.
	  ○ Concreet houdt het toezicht op en controleert het beheer van natuurlijke hulpbronnen: lucht, land, water, ondergrond, fauna en flora waarvan het de biodiversiteit beschermt. Het coördineert duurzaam beheer van het Waalse woud, natuurbehoud, jacht en visserij. Het beschermt zijn grondwater en past de Europese richtlijnen voor drinkwater toe.
	  ○ Het beheert niet-bevaarbare waterwegen en speelt een cruciale rol bij het beheersen van overstromingsrisico's en het aanpakken van belangrijke problemen op het gebied van klimaatverandering.
	  ○ Het consolideert en kadert het platteland en de landbouwactiviteit. Het werkt mee aan de ontwikkeling van Europees en internationaal landbouw- en milieubeleid. Het waarborgt de kwaliteit van ons voedsel omdat het de kwaliteit van dieren, dierlijke producten, plantaardig teeltmateriaal en gereguleerde producten certificeert en controleert. Het implementeert de Waalse Dierenwelzijnscode.
	  ○ Het speelt een essentiële rol bij de preventie, monitoring en bescherming van het milieu.
	  ○ Het stelt de bepalingen op voor het beheer en de doorvoer van afvalstoffen, alsook voor de bescherming en de sanering van de bodem en de ondergrond.
	• De organisatiestructuur van SPW ARNE ziet er als volgt uit:[353]

[352] Declaration de politique Wallonie 2019-2024
[353] Organogram – SPW ARNE

Land/regio	Wallonië

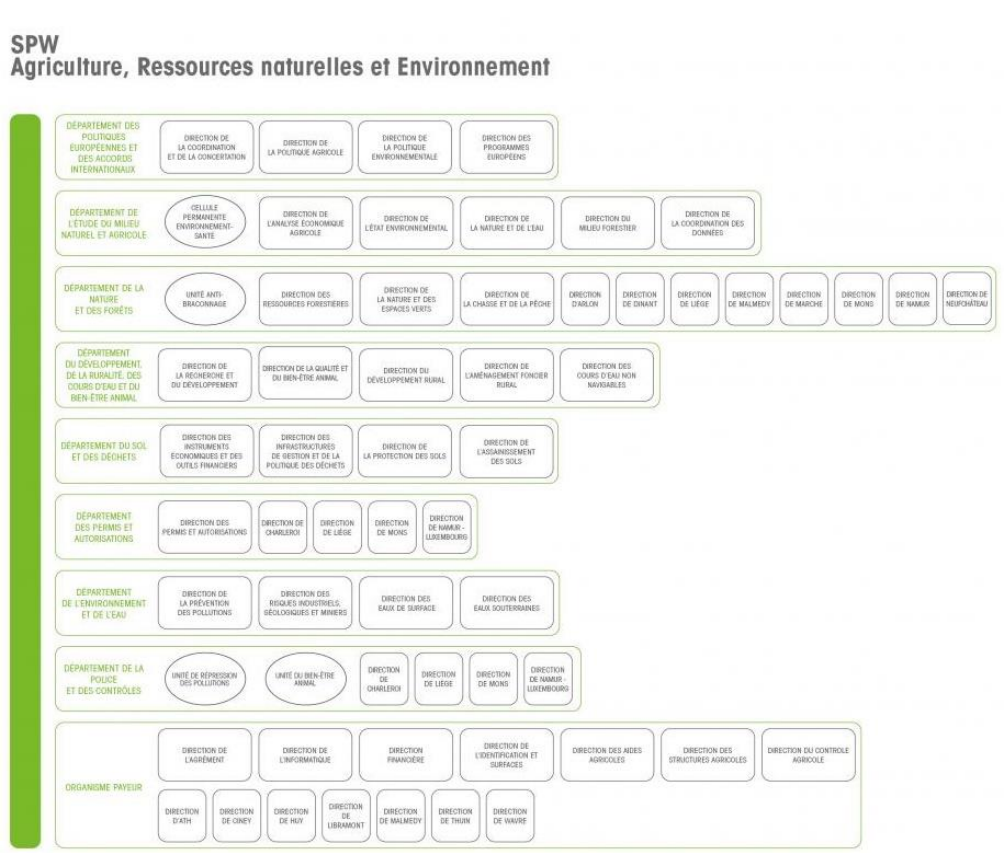

- <u>Federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu</u>: Op federaal niveau is er ook beleid op omgeving. Deze federale overheidsdienst is onder andere belast met de voorbereiding en uitvoering van het beleid op het vlak van de bescherming van de volksgezondheid en het leefmilieu (normalisatie van producten, controle van cosmetica en tabak,

Land/regio	Wallonië
	duurzame productie en consumptie).[354] De FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu heeft de volgende organogram: 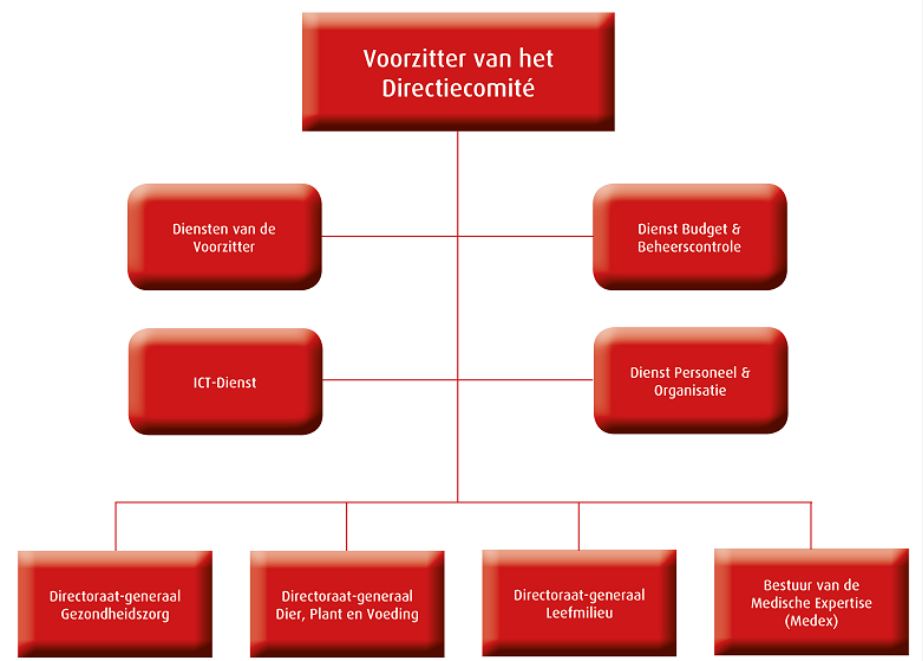
Visie op de kennisfunctie *Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie? In hoeverre verschilt de aanpak binnen diverse beleidsdomeinen?*	Visie: Document met lange termijn visie op duuzame ontwikkeling: Stratégie wallonne de développement durable Verder zoek op rescherche en universite om een beter overzicht te kijrgne van het onderzoek Verschillen tussen beleidsdomeinen: Ja/nee
Organisatie v/d kennisfunctie in het omgevingsbeleid	
Kennisfunctie omgevingsbeleid *Wat is de overheidsvisie op wetenschappelijk onderzoek, monitoring en*	Toezicht en handhaving?

[354] https://www.health.belgium.be/nl/milieu

Land/regio	Wallonië
beleidsevaluatie binnen het omgevingsbeleid?	Monitoring: ISSeP? Evaluatie?
Kennisverwerving *Welke methoden worden toegepast voor kennisverwerving? Wanneer wordt voor bepaalde methoden gekozen? Welke zijn meer/minder dominant?*	Methoden: Rationale: Zelf onderzoek doen (de PDF 10 infographies bevat een équipe scientifique vanuit de overheid)

Kennisleveranciers
Welke kennisleveranciers zijn actief binnen de kennisfunctie? Wat is hun structurele en/of incidentele bijdrage hieraan?
	• De Economische, sociale en milieuraad van Wallonië (CESE Wallonië): CESE Wallonië is de gewestelijke adviesraad die de vertegenwoordigers van de werkgevers-, werknemers- en milieuorganisaties samenbrengt. Deze raad is op de hoogte van de Waalse realiteit; ze komen in de CESE Wallonië samen om voorgenomen beleidsmaatregelen te onderzoeken, overeenstemmingen te bereiken en gezamenlijke voorstellen te formuleren. Het resultaat van hun werk en reflecties toont met name in de adviezen die ze uitbrengen ten opzichte van de politieke autoriteiten.
	  ○ Door middel van zijn opdrachten neemt de CESE Wallonie deel aan het bepalen van het beleid ter ontwikkeling van Wallonië.
	• Institut Scientifique de Service Public, (ISSeP): ISSeP is een type A-organisatie van openbaar belang (OIP) opgericht in 1990. ISSeP valt onder het gezag van de Waalse regering en is operationeel in het ministerie van milieu. Het ISSeP oefent zijn wetenschappelijke en technische activiteiten uit in de milieusector, waaronder de volgende taken vallen:
	  ○ Het monitoren van de omgeving
	  ○ Risico en ergernissen voorkoming
	  ○ Wetenschap en ontwikkeling
	  ○ Expert centrum
	• Public company for the quality of the environment (SPAQuE)
	  ○ Specializes in the rehabilitation of polluted industrial wasteland and landfills on behalf of Wallonia
	  ○ and also offers services in the management of polluted soils.
	
	Op federaal niveau:
	  • Belgian Science Policy Office (BELSPO) is een federale organisatie voor wetenschappelijk onderzoek in België. Het Federaal Wetenschapsbeleid heeft tot taak de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van het federale wetenschapsbeleid in opdracht van de Regering en ter ondersteuning van de bevoegdheden van de Federale overheid. BESLPO beschikt dankzij zijn 2 300 medewerkers over expertise op zeer gevarieerde gebieden waaronder astronomie, astrofysica, meteorologie, geschiedenis, kunstgeschiedenis, paleontologie, mineralogie, musicologie, seismologie, gravimetrie, klimatologie,

Land/regio	Wallonië
	antropologie, aardwetenschappen, archivistiek, bewaring, restauratie, informatiewetenschappen, codicologie, aquatische en terrestrische ecologie, cartografie en moleculaire biologie.[355]
Onderzoeksprogrammering *Hoe krijgt onderzoeksprogrammering voor het omgevingsbeleid vorm? Hoe worden kennisleveranciers betrokken bij dit proces?*	Onderzoeksprogrammering Betrokkenheid kennisleveranciers:
Administratieve actoren *Welke administratieve entiteiten zijn actief binnen de kennisfunctie?*	• Gemeenten? • Provincies? • Departementen?
Formele structuur *Wat zijn de onderlinge (formele) relaties tussen de actoren? Zijn er institutionele kaders en afspraken die voorzien in de structurele kennisbehoefte?*	
Belangrijke gebeurtenissen / aanpassingen in afgelopen vijf jaar	•
Aansturing *Bestaat er aansturing van de kennisfunctie? Hoe wordt deze ingericht?*	
Financiële middelen *Hoeveel publieke middelen zijn er jaarlijks beschikbaar voor het vervullen van de kennisfunctie? Hoe zijn de middelen verdeeld over administratieve entiteiten?*	

Jaarlijks budget	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
TOTAAL	@	@	@	**2.765.878 K**
SPW ARNE				**581.542 K**
SPW Mobilité et Infrastructures				**1.341.638 K**
SPW Aménagement du territoire, logement, patrimoine et énergie				**842.698 K**

[356]

[355] http://www.belspo.be/belspo/organisation/about_nl.stm
[356] https://finances.wallonie.be/home/finances-wallonnes/budget-wallon/budget-2022.html